

୧୯୯୯
ସ୍ୱାଧୀନ
ବିଜ୍ଞାନ

ମନମୋହନ ମିଶ୍ର

ଜେଡ଼ି ଭାଷାର ବିଜ୍ଞାନ

ଲେଖକ :
ମନମୋହନ ମିଶ୍ର

ପ୍ରକାଶକ :
ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ କୋ.
ଛାନ୍ଦସାଥୀ ଅପିସ
ନିମବରୁଡ଼ି, କଟକ-୨

ମୂଲ୍ୟ : ବାରଟଙ୍କା

ଚଳନ୍ତି ଭାଷାର ବିଜ୍ଞାନ The Science of CURRENT SPEECH

ଲେଖକ :

ଶ୍ରୀ ମନମୋହନ ମିଶ୍ର

By :

Sri Manmohan Misra

ପ୍ରକାଶକ :

ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ କୋ:
ଛତ୍ରସାଥୀ ଅଫିସ୍
କଟକ-୨

Published by :

J. Mohapatra & Co.
Chhatrasathi Office
Cuttack-2

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ଡିଜାଇଁ :

ଶ୍ରୀ ଅଜିତ ମୁଖାର୍ଜି

Cover designed by :

Sri Ajit Mukharji

ମୁଦ୍ରଣ :

ଜନତା ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ପ୍ରେସ୍
ରାଜାବଗିଚା,
କଟକ-୨

Printed at :

Janata Printing Press
Rajabagicha,
Cuttack-2

ବ୍ଲକ୍ :

ପ୍ରୋସେସ୍ ଆଣ୍ଡ ଅଫ୍‌ସେଟ୍ କୋ:
C/o ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ କୋ:
ଚନ୍ଦିନିଚୌକ
କଟକ-୨

Block Makers :

Process & offset Co.
C/o J. Mohapatra & Co.
Chandinichouk
Cuttack-2

ମୂଲ୍ୟ : ୧୨ ଟଙ୍କା

Price : Rs 12/-

ମୁଖଶାଳା

ଆମର ‘ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ’ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ବେଳେ ଆମ ଭାଷାର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବିଶେଷତା ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲା ତା’ ସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏକୁ ଆସିଲା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉନ୍ନତ ସଭ୍ୟ ଭାଷାଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସାଦୃଶ୍ୟ । ତା’ ପରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାର କିଛି କଥାକୁ ଓଜନ କେତେ, ଗୋଟିଏ ଶୈଳୀ ଅନ୍ୟ ଶୈଳୀ ଅପେକ୍ଷା ଦୂର୍ବଳ ନାଁ ବଳିଷ୍ଠ, ଏ ବିଷୟରେ ସମାଲୋଚକ ରାଜ୍ୟାଳ ବା ପ୍ରଶଂସା ଚିନ୍ତା ବ’ଣ ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ନାଁ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଶେଷୋକ ଗାଣିତିକ ମାପରୂପ ଚୟନ ମିଳିପାରିବ । ଏ ତଥା ମଧ୍ୟ ମନକୁ ଆସିଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା କେବଳ ଦେଶଭେଦୀ ଉଚ୍ଚାସରେ ଆମର ଭାଷାଟା ଯେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଜାତିର ଆଦିଭାଷା ଏକଥା ମନେ କରିନେଇ ତା’ପରେ ସେହି ମାନସିକ ପୃଷ୍ଠ-ବିନ୍ଦୁରୁ କିଛି ଯୁକ୍ତି ଜାଲରେ ଛତା ଦେବା ଦେଉଛି ଭାଷା ବିଷୟକ ଗବେଷଣା ନାଁ ଭାଷାର ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ବସ୍ତୁ ତାତ୍ତ୍ୱିକ, ଗାଣିତିକ ଯୁକ୍ତି ସମ୍ମତ ଓ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ ବାହାର ଯାରେ ତା’ର ଜନ୍ମ, ଅସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ପରିବାର ଓ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟରେ । ଏକଥା ବି ମୋତେ ଖୁବ୍ ବାରିଥିଲା ।

ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ଏ ବହିଟି ‘ଚଳନ୍ତି ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ’ ପରେ ଲେଖିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଛି । ଭାଷା ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଏକ ବିନ୍ଦୁରୁ ପୃଷ୍ଠା । ଭାଷା କ’ଣ, ତାହା କି ଭଳି ଗଢ଼ା, ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଭାଷାଠାରୁ ଆମର ମାତୃଭାଷାର ପ୍ରଭେଦ କ’ଣ, ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷାଠାରୁ ଅନ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ସଙ୍କେତ—ଚିତ୍ତକାରୀ ପ୍ରାଥମ୍ୟ କେଉଁଠି ଓ କିପରି ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ସମାଜର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର କାରକ ଠାରୁ ନିଆରା, ଏହି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଜାଗିଛି ।

ଶେଷରେ ଏହି ବହିରେ ମୁଁ ଉପସଂହାର କରିଛି ଶ୍ରୀଧାର ପାଠକାଳୟ ଭିତରେ ବହୁଦୂର ପ୍ରବେଶ କରି ଏକଜି ମୋଟା ମୋଟି ଧାରଣା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟର ବଢ଼ିଲା ଜାତିର ମାତୃଭାଷା ଏକ ବିଚିତ୍ର, ଅଦ୍ଭୁତ ଓ ତମକପ୍ରବ ସୃଷ୍ଟି । ଏହା ଯେପରି ପ୍ଳୁଟିପ୍ଳାପକ, ନମସ୍କାର, ମନୋଜ୍ଞ ଓ ଶାବକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଙ୍କେତ, ଇସାରା, ଯନ୍ତ୍ରିକ ଭାଷା ଇତ୍ୟାଦି ସେପରି ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏହି ଗବେଷଣା ମୋ ମନରେ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ପ୍ରତି ଏକ ନତନ ସମ୍ମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଓ ମୋର ଏହା ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ

ଏଥେ ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠକ ମନରେ ଏ ଅନୁରୂପ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ୱପ୍ନ
କହିବ ।

ଶେଷରେ ପଙ୍କଜ ମୋହନ ଯାହା ‘ଉତ୍କଳ ଭ୍ରମଣ’ରେ କହିଥିଲେ
ତାହା ଅଜଣତରେ ବା ବେଶେ ଶ୍ରବଣୋପାୟରେ କହିଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଏହେ
-ବିଜ୍ଞାନର ବାସ୍ତବ ଅଞ୍ଜନ ଆଖିରେ ମାଣି ମୁଁ ଜଣିତରେ ବ ଠିକ୍ ସେଇ
-କଥାହିଁ କହନ୍ତି ଓ ମୋ ସାଥୀରେ ଏହି ବହିର ପାଠକେ କହନ୍ତେ—

ତ୍ରୁମି ଆସିଲି ବହୁଦୂର,
କାଞ୍ଚି, କାମାକ୍ଷୀ, କାନଗୁର,
ପାଲଲି ନାହିଁ ଦୂର ଦୂର
ମୋ ମାତୃଭାଷାର ମାଧୁରୀ

ମନମୋହନ ମିଶ୍ର

ଭବବାସ, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅମାବାସ୍ୟା

୧୯ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୭୧

। ପୂର୍ବ ।

ଚଳନ୍ତି ଭାଷାର ବିଜ୍ଞାନ

ଧ୍ବନି ଓ ଭାଷା :

ଭାଷାର ବିଶେଷତା—ଭାଷାଜନ୍ମଗତ ନୁହେଁ—ଶିଶୁର ଭାଷା ଶିକ୍ଷା—
ଅନୁଚରଣ—କଣିକାଏ କଥା—ବିଦେଶୀ କାଚନ ଭାଷା—ଧ୍ବନିରେ
ଶିଖିବା—ଭାଷା ଓ ତା'ର ଧ୍ବନି ଶୁଣିବା—କାରଟି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଧ୍ବନି ବା
ସାଦୃଶ୍ୟମାନ ଧ୍ବନି—ଶୁଣି, ସନ୍ଦର୍ଶନ ! —ମଣିଷର ଭାଷା ଓ ପଶୁର
ଭାଷା । ୧-୩୩

ଇଙ୍ଗିତ, ସଂଜ୍ଞେତ, ଭାଷା ଓ ଭାଷା :

ସଙ୍କେତର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା—କାଳଚରଣ—କିମ୍ବା ଶବ୍ଦରେ କଥା
କହିବା—ସଙ୍କେତର ଭାଷା—ସ୍ବର ସ୍ବର ଓ ଫିକ୍ସ୍ ଫିକ୍ସ୍ ଶବ୍ଦ—
ସବୁଠାରୁ ସୁହୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତ—ସଙ୍କେତଚକ୍ର କଣ କହେ । ୩୪-୬୩

ଭାଷା ଓ କୋଡ୍ :

ସୂଚନାଚକ୍ର—ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣରେ ସୂଚନାର ପରିମଣ—ଅନାବଶ୍ୟକ
ନଥିଲେ—ଲେଖା ଓ କଥା—ଭାଷା ଓ କଂପ୍ୟୁଟରରେ—କ୍ୟା-
ହାର ଓ ଚକ୍ର—ଟେଲିଭିଜନ—ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କୋଡ୍—କୋଡ୍‌ଠାରୁ
ଭାଷାର ପାର୍ଥକ୍ୟ । ୬୪-୧୦୪

ଲୋକ, ବସ୍ତୁ ଓ ଶବ୍ଦ :

ବସ୍ତୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶବ୍ଦ—ଫୋରମ୍‌ଙ୍କ ଅନୁମାନ—ଭାଷା ଓ
ସଂସ୍କୃତି—ଦୁନିଆର ମଡେଲ—ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ମଡେଲ ସମ୍ବନ୍ଧରେ—
ଶବ୍ଦ ଓ ସଂଖ୍ୟା—ଭାଷାଚକ୍ର ଓ ସମାନ ବିଜ୍ଞାନ । ୧୦୫-୧୩୩

ସଂଖ୍ୟା ଓ ଭାଷା :

ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ସମ୍ପଦ—ବସ୍ତୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଅଭିଧାନ—ପ୍ରତ୍ୟାକ୍ଷର
ଶବ୍ଦ କଣ ହେବ ?—କଥାଭାଷା ପାଇଁ ଏକ ମୌଳିକ ଟେକ
ତାଲିକା—ଲେଖକର ଶବ୍ଦକୋଷ—ଭାଷାଚକ୍ରରେ ରଖିବର
ପ୍ରୟୋଗ—ସଂଖ୍ୟା ଓ କାରକ—ଗଣିତର ଭାଷାଚକ୍ର । ୧୩୪-୧୫୭

। ପୂର୍ତ୍ତ ।

ଇତିହାସର ଭାଷା ଘଡ଼ି :

ଠିକ୍ ଟାଇମ୍‌ସ୍ କେତେ ? — ଜହ୍ନା ବଂଶାବଳୀର ପରବର୍ତ୍ତୀ—ମୌଳିକ
ଶବ୍ଦ ଲିପି—ସଂସାର ଲିପିର ପରମାପ ସଂଖ୍ୟା—ପରବର୍ତ୍ତୀ
ଉପାୟ—ଏକ ବିଶ୍ୱାସୀର ସଂଧ୍ୟା—ଏକ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଲକ୍ଷ ।

୧୫୭-୧୬୮

ବିଶ୍ୱବିଜ୍ଞାନର ଭାଷା :

ଦୁଇ ଦୁଗୁଣେ ଶୁଦ୍ଧ—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ପଦ୍ଧତି—ଦେଖିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ
କଳିଙ୍ଗ—ଏକ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରକାର—ତେବେ ଶୁଦ୍ଧିଏ ଲେଖା—
ଶବ୍ଦର ଲେଖା ଓ ‘ଲେଖିତ ଲେଖା’—ଅର୍ଥର ଲେଖା—ଆଗରୁ କଣ
ହେବ ?—ପଦ୍ଧତିର ଶମ୍ଭବତା ଏ ସୀମା ଅଛି—କବିତା ଏହାର
ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ ।

୧୭୧-୨୦୫

ଏକ ବିଶ୍ୱଭାଷା :

କାହାଣୀଟି ମିଛ, କହୁ—ଶବ୍ଦର ପଦ୍ଧତିର ଲେଖା—ଅଧା କୁଟ୍ତିମ
ଲେଖା—କୃମି, ମୁଁ, ଆମେ, କଣିକା, କଳିକା—ଲେଖିତର ଶବ୍ଦ
ରଖିତ—ଲେଖିତର ଏବଂ ଏହାକୁ ଲେଖା ।

୨୦୭-୨୨୮

ପଦ୍ଧତିର ଅନୁବାଦ :

ମେଘିନୀର ଚମତ୍କାର—ମଣିଷର ପାଦ୍ମିକ ଅନୁବାଦ—ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ
ଲେଖାରେ ବିଚାର—ଆଗରୁରୁରୁ ପଦ୍ଧତି—ମନୁଷ୍ୟର ଲେଖା ଓ
ପଦ୍ଧତିର ଲେଖା ।

୨୨୯-୨୪୧

ଜାୟାପଥର ଭାଷା :

କହୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧିଲେ—କାହାଣୀର ଲେଖାରେ କଥାପଦ୍ଧତି—ମହାଶୟର
ଲେଖାରେ—ରଖିତ ହିଁ ହେବ ମୁକଦ୍ଦିଆ—ଲେଖା (ମହା ଲେଖକ
ଲେଖା)—ମହା ଲେଖକର ଲେଖା, ନମ୍ବର !

୨୪୨-୨୬୨

ଧୂନି ଓ ଭାଷା

[ଲୋକେ କିପରି କହନ୍ତି ? ଆମେ ଚାହିଁବା
ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝିପାରୁ ? ଏହାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରେ ଧୂନିତରୁ,
ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ପରମାତ୍ମା ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା
ଯେତକ ଉପଯୋଗୀ ମାନବ ବିଦ୍ୟାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି
ଧୂନିତରୁ ଠିକ୍ ସେତକ ଉପଯୋଗୀ ।

ଏହି ତରୁଣି ମନୁଷ୍ୟର ସବୁଠାରୁ ମହାନ ତମତ୍-
କାରିତା ତାହାର ‘ବାକ୍ଷୟ’ ବିଷୟରେ ସନ୍ତାନ ଦିଏ ।

ଆମେ ଭାରତୀୟ ଲୋକେ ପୂର୍ବେ ମନେ କରିଥିଲୁ
ବାକ୍ଦେଶ ଆମକୁ ବାକ୍ଷୟ ଦେଇଛନ୍ତି । କୌଣସି
ଲୋକ ମୁହଁରୁ ଭଲ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲେ ବୁଝାଯାଏ
“ତା କଣ୍ଠରେ ସରସ୍ବତୀ ବଜେ ତଲେ ।” ଏହି
ବାକ୍ଦେଶ ବିଜ୍ଞାନ ଭାଷାରେ ତ’ଣ ତାହା ଏଠାରେ
ବୁଝାଯାଇଛି ।]

ଭାଷାର ବିଶେଷତ୍ବ

ପୃଥିବୀରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଭାଷା । ଏପରିକି ୧୯୭୧ ଜନଗଣନାରେ କୁଆଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ସନ୍ତାନ ମିଳିଛି ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ଭାରତର ମାତ୍ର ଜଣେ ଲୋକ କଥା କହେ । ଭାଷାଟି ନାଁ ହେଲା ଗୋରା । ୧୯୭୫ ମାର୍ଚ୍ଚ ମହିଲରେ କଲିକତାର ସ୍ଟେଟ୍‌ସମ୍ୟାନ୍ କାଗଜ ଲେଖିଥିଲା, “ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ପରିମାଣର ଉତ୍ତପ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ସେନ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଭାଷାରେ କଥାକାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ କୋଟି କୋଟି ଲୋକମୁଖର ଭାଷା । ଏହି ଭାଷାମାନଙ୍କରୁ କହୁ ହେଉଥିବା କଲିକତାବାସୀଙ୍କର ଉତ୍ତପ୍ତତା । ଏଥିରୁ ବି ଜନ୍ମ ହୁଏ ପରମୁଖ, କୋଟା ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ପରମୁଖ (ସୁନ୍ଦର) ଇତ୍ୟାଦିରୁ ପୁଣି ଆହୁରି ନିବନ କନ୍ଦଳ ଉତ୍ପତ୍ତି ଥାଏ । ଏଭଳି କାଳରତର ଗୁରୁତ୍ବ କହୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବଙ୍ଗର କବି ସାବିତ୍ରୀଣୀ । ଏଥିରେ କେତେକ ବେଦନାମୟ ବା ଅନ୍ୟ ଧରଣର ପରିଣାମ ଥିବାରୁ ହିଁ ଏହି ଭାଷାର ଚନ୍ଦ୍ର ଏବେ ବି ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜକ । ତେଣୁ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଭାଷାମାନଙ୍କୁ ନଜର ଦେବା ବରଂ ଆମୋଦ-ତୟକ । ୧୯୭୧ ମସିହାର ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଏଭଳି ଗ୍ରେଟ ଭାଷାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବେଶ୍ ଅନେକ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଆମୁରି ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ମାତ୍ର ୪୫୦ ଜଣ ଲୋକ କହନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନେ ଆପଣା ଭାଷାକୁ ସଜାଣିବାରେ ପରିଣତ କରିବାର ଅଭିଳାଷୀ ନୁହନ୍ତି । ଆପଣା ଆପଣାର ଗ୍ରେଟ ପରିସର ଭିତରେ ଆପଣାର ଗ୍ରେଟ ଭାଷାଟିକୁ ଚଳେଇ ସେମାନେ ବେଶ୍ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ତା’ପରେ ଆସିଲା ଆଉ ଏକ ଭାଷା । ତା ନାଁ ହେଲା ପାହାଡ଼—, ବିରଜିଆ । ଏହି ଭାଷାଭାଷୀ ଅଖିଳ ଭାରତୀୟ ସଂଖ୍ୟା ହେଲା ଗଣି ଗଣି ଚାରି । ଏହି ଚାରିଜଣ ଯେ ଆପଣା ଭାଷା ସେନ ଆପଣା ଆପଣା ଭିତରେ ଝଗଡ଼ା କରୁଥିବେ ଏକଥା ଅନୁମାନ କରି ହେଉନାହିଁ । ତେବେ ହିନ୍ଦୁତାର ଗୁଣର ଶେଷ ସୀମା ହେଲା ଏକ ସଂଖ୍ୟକ ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକ— ଭାଷାର ନାମ ହେଲା ଗୋରା । ଏହି ଭାଷାଟି ସାନ୍ତାଳ ଭାଷା ଭାଲିକାରେ

ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଟକ୍କର ଦେଇ ଭଲ ସମାନ ଭାବରେ ଆପଣା ସୁଖ କାଳ କଟାଇଥିବା ଭାଷାମାନେ ହେଲେ ଆସକାର୍ତ୍ତ । ବଲଟି ସିମଜ (ଆବର) ଗିର୍ତ୍ତ (ବିଜୟା) । କେତେକ ମନେ କରୁଥିବାରୁ ଯେଉଁ ମାତୃଭାଷାକୁ ଜଣକ ଛାଡ଼ା ; ଆଉ କେହି ନ କହିନ୍ତି ସେଭଳି ଭାଷାରେ କି ପ୍ରକାର କଥାଭାଷା ଚଳିବ ? ତେବେ, ବେଧ ହେଉଛି, ଆପଣାକୁ ଆପେ କଥା କହିବାରେ ଆନନ୍ଦ ଅଛି । କାରଣ ଅନୁଭବ ସେପରି ସ୍ଥଳେ ତୁମେ ଶ୍ରୋତା, ତୁମେ ବକତା, ତୁମେ କଥକ, ତୁମେ ଗ୍ରାହକ ।

ଜଣେ ଲୋକର ଗୋଟିଏ ଭାଷା ! ଏହା ଅସମ୍ଭବ ହାସ୍ୟାସ୍ତବ କଥା । ଯଦି ଭାରତରେ ଭାଷାର ବିବିଧତା ଓ ବହୁଳତା ଦର୍ଶାଇବାପାଇଁ ଏଭଳି ଭଲଟି ପରିସଂଖ୍ୟାନ କେହି କରିଥାଏ ତାହା ତ ନିଆରା କଥା । କିନ୍ତୁ ଭାଷା ବୋଲିଲେ ଯହା ବୁଝାଯାଏ ତାହା ଜଣେ ଲୋକରେ କେବେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଭାଷା ହେଉଛି ସମାଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶର ବାହନ । ଜଣେ ଲୋକରେ କେବେ ସମାଜ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଥବା ଭାଷା ଜଣରେ କି ଗୋଟିଏ ସମାଜ ବା ଗୋଟିଏ ଭାଷା ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମେ ଯେଭଳି ବିନା ଆତ୍ମାସରେ ଖାଇ, ଚଳୁଲୁଲୁ କରୁଁ ବା ଖୋଉଁ ସେଭଳି କଥାଭାଷା କରୁଁ । ଆମେମାନେ କେବେ ଏକଥା ଚିନ୍ତା କରୁ ନାହିଁ ଯେ, ଆମର ଭାଷା ଯହା ମତୃଭାଷା ଭଳରେ ଆମକୁ ମିଳିଛି ତାହା ଆମର ସୁସ୍ୱାଦୁର ମାତା ତାହାକୁ ଆମେ ହାସଲ କରୁଁ ? ବାସ୍ତବିକ ଦେଖିଲେ ତାହା ଆମେ ଅଲଗାରେ ଶିଖିଥାଉଁ । ମଣିଷର ଭାଷା ତା'ର ଜନ୍ମଗତ ନୁହେଁ । ଏହା ତାକୁ ଶିଖିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ସେ ବାସ କରେ ସେହି ସମାଜ ହିଁ ତାକୁ ଏହି ଭାଷା ଶିଖାଇଥାଏ ।

ଭାଷା ଜନ୍ମଗତ ନୁହେଁ

ଜନ୍ମ ହେଲେ ମାତ୍ର ମଣିଷ ଶିଶୁ ଜୋରରେ ପାଟି କରେ । ପାଟି କରେ କିନ୍ତୁ କଥା କହେ ନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତ ହେଲେ କାନ୍ଦେ କିମ୍ବା ଶାନ୍ତ ହେଲେ ସନ୍ତୋଷରେ ଚିତ୍କାର କରେ । ନିବିଡ଼ାତକର ଏହା ହିଁ ହେଲେ ତା'ର ଚିତ୍ତବିବର ସଂସାର ବିଷୟରେ ପ୍ରତିନିଧି । ଏଭଳି ପାଟିକୁଣ୍ଡ, ଭାଷା ହେଉଛି ଜୈବିକ ; ଏହା କଥା ନୁହେଁ । ଏଭଳି ପାଟିକୁଣ୍ଡ ବା ଭାଷା

ତାକୁ କେହି ଶିଖାଇ ନଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଜାନୁଆରୀର ପରି ଏହା ଆପଣା ଶୁଣି
ତା ମୁହଁରୁ ବାହାର ଆସିଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ଦିନୁ ଦିନ କଢ଼େ, ତା'ର ଦୁନିଆର ପରିସର ବି ଆଦୁର
ଫରାଦି ହୋଇ ଆସେ ତା'ର ମୁହଁର ଧୂଳି ବି ନାନାବିଧ ଆକାର ଧରେ ।
ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଭରଳୁ ଭରଳୁର ବା ଆନନ୍ଦର କୁରୁଳ ବା କୁଡ଼ାଟ-
ଗୁଡ଼ିକ ହୁଏ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର ଧୂଳି । ମଣିଷର କଥା ସବୁଜ ତାକୁ ଭୁଲିନା
କଲେ ତାହା ଅତି ପ୍ରାଥମିକ ଶବ୍ଦ । ତା'ପରେ ତା'ର କୁଡ଼ାଟରେ ବ୍ୟଞ୍ଜନ
ବର୍ଣ୍ଣର ଧୂଳି ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

ଶିଶୁ ପ୍ରଥମେ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଧୂଳି କରେ କାହିଁକି ? କ'ରଣ ମନୁଷ୍ୟର
କଣ୍ଠ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର ଧୂଳି ସଫଳରେ ଉତ୍ତାରଣ କରିପାରେ । ଶିଶୁ କଥା କହେ
ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଭଳି ଖାଇ ଶବ୍ଦ ବାହାର କରେ । ଯେପରି ସେ
ଦୁନିଆକୁ ଜଣାଏ ଯେ ତା'ର କଣ୍ଠନଳୀ ଅଛି ଆଉ ସେଥିରେ ଜୋର ଅଛି ।

ପରେ ପରେ ସଫଳଜ୍ଞାନରୁ, ଶରୀର ଗଠନ ବିସ୍ତାର ଏହି ଧୂଳି
ଉତ୍ତରର କଥା ବା ଶ୍ଵାସରେ ରୂପାନ୍ତର ନିଏ । ଏଭଳି ରୂପାନ୍ତର ଆପଣା
ଶୁଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ତା'ର ଚତୁଃପାଶ୍ଵର ଜନସମାଜର ପ୍ରଭାବ, ସଂସାର—
ମାଆ, ବାପା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବରୁ ହୁଏ ।

ପୃଥିବୀର କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ଶିଶୁ ଭିତରୁ କୌଣସି
ଜନ୍ମଗତ କଥାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧିମ୍ୟାନ ଘରର ବକ୍ତୃତ,
ଜର୍ମାନ ବା ଜାପାନୀ ଶିଶୁ ବା ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ଶ୍ଵାସର
ବାକ୍ତୃତ ପିଲା ସମସ୍ତେ ଜନ୍ମ ବେଳେ ସମାନ ପ୍ରକାରର ଧୂଳି କରନ୍ତି । ଯଦି
ଗୋଟିଏ ମାସିକଆ ଠାରୁ ତିନିମାସିଆ ବୁଦ୍ଧିମ୍ୟାନ ଛୁଆକୁ ଏକ ଇଂରେଜ
ପରିବାରରେ ରଖିଦିଆଯିବ ତେବେ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷା ଭଳି ଇଂରେଜୀ
ଭାଷା ହିଁ କହିବ । ଓଲଟା ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରେଜ ବାପ ମାଙ୍କର ଛୁଆ
ଯଦି ବାଣ୍ଟୁ ପରିବାର ଭିତରେ ଜନ୍ମରୁ ବଢ଼େ ତେବେ ସେ ବାଣ୍ଟୁ
ଭାଷାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣପୂରି ହୋଇଯିବ ।

କିନ୍ତୁ ଏମିତି ବି ବେଳକାଳ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ
ଶୁଣୁଥିଲେ ସେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଜନ୍ମଗତ ଗୋଟାଏ ଭାଷା ଅଛି ।

ମିସର ଦେଶରେ ଏକ ପୁରଣ କଥା ଅଛି । ମିସରର ରାଜା ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରସାମେଟିରୁ ମନେ ମନେ ପାହାଲେ ଯେ ପୃଥିବୀର କେଉଁ ଭାଗଟି ସକାଥାର ତାହା ହିଁ କରନ୍ତେ । ତେଣୁ ସେ ଦୁଇଟି ସଦ୍ୟଜାତ ଶିଶୁଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଭୂତା ଲୋକ ପାଖରେ ଗୁଡ଼ଦେଲେ ଯେପରି କି ସେ ଶିଶୁମାନେ କୌଣସି ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ପାଇବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଶିଶୁ ଯୋଡ଼କ ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ କେଉଁ ଭାଷା ଆଦରବେ ତାହା ଦେଖିବା । ଶିଶୁମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ କଥା କହିବେ ତାହାହିଁ ପୃଥିବୀର ଆଦିଭାଷା ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଉକ୍ତ ପୁରଣ କଥାରେ କଥିତ ଅଛି ଶିଶୁଦୁଇଟି ପ୍ରାକୃତ୍ୟାତ ଭାଷାରେ କଥା କହିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ।

ଏଭଳି ଯେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲା ଏକଥା କେବଳ ତାହାଣୀର କଥା । ଏହା ସତ କି ନୁହେଁ ଜଣା ନାହିଁ । ଯଦି ସତ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଉକ୍ତ ପ୍ରାୟତଃ କେହି ଜଣେ ନିଶ୍ଚୟ ବୋକା ବନେଇ ଥିଲା । କେହି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ପ୍ରାକୃତ୍ୟାତ ଭାଷା ଶିଖାଇ ଥିଲା, ତା ନୋହୁଥିଲେ ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଶିଖି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତେ । ଏହା ହିଁ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରମାଣ । ଅବଶ୍ୟ ଏବେ ପ୍ରାୟତଃ ଏ ପ୍ରକାର ମେରୁରୁପ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ କରବାକୁ କେହି ମନିବେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗ ତ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣରୁ ହୋଇଯାଇଛି । ସେଥିରୁ କ'ଣ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଛି ?

ଏଭଳି କହୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅଛି ଯେ, ଘଟଣାଚକ୍ରରେ ମଣିଷର ପିଲାମାନେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ଲାଳନପାଳନରେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି । ଗଧୁଆ, ଚିତାବାଘ, ମାଙ୍କଡ଼, ଶୁଲୁ ଏପରିକି ମେଣ୍ଟାଙ୍କ ପରିବେଶେ ବା ମଣିଷ ଶିଶୁ ଜନ୍ମରୁ ରହି ଯାଇଥିବାର କହୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମିଳିଛି । ଏଭଳି ବନ୍ୟ ମଣିଷ ଶିଶୁମାନେ ପ୍ରାକୃତ୍ୟାତ, ବା ଓଡ଼ିଆ ବା ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ କଥା କହି ନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଏକପ୍ରକାର ଜାନ୍ତବ ଭାଷାରେ କଥା କହିବା ଶିଖିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କଣ୍ଠନଳୀରୁ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କର ପ୍ରତିପାଳନରେ ସେମାନେ ବଢ଼ିଥିଲେ ସେହି ସେହି ଜନ୍ତୁଙ୍କର ସଙ୍କେତ ଗର୍ଜନ ହିଁ ବାହାରିଥିଲା । ସେମାନେ ଗଧୁଆ ବାଘ ପରି ହେଉଲିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ମାଙ୍କଡ଼ ଭଳି କରନ୍ତି ମିଶ୍ରି

କରୁଛନ୍ତି ଅଥବା ମେଣ୍ଟା ଭଲ ବୋବାଳ ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି । ପରେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ
ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଏକ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ପାରିଛି ।

ଶିଶୁର ଭାଷା-ଶିକ୍ଷା-ଅନୁକରଣ

ତେବେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜରେ ଯେଉଁ ଶିଶୁ ଜନ୍ମ ହୁଏ ସେଭଳି
ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ, ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସାଧାରଣ ଶିଶୁ କି ଭଳି କଥା କହିବା ଶିଖନ୍ତି ?

ଜନ୍ମର ପ୍ରଥମ କେତୋଟି ହପ୍ତା ଭିତରେ ଶିଶୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର
ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେଥିପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ତେବେ ଏ ଆକର୍ଷଣ
ସରଳ ଆକର୍ଷଣ ନୁହେଁ । ଏହି ଆକର୍ଷଣ ଓ ବରକ୍ତ ଭରସା
ଭିତରେ ତାରତମ୍ୟ ଥାଏ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବରକ୍ତକର, ଘଷ୍ଟଣ,
ନ ଖୁବ୍ ଖୋର ତାହା ପ୍ରତି ତା'ର ବରକ୍ତ ଜନ୍ମେ । ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ
ପରିତୋଷକ, ସଙ୍ଗୀତମୟ ବା ମିଠା ସେଥିପ୍ରତି ତା'ର ଆକର୍ଷଣ କହେ ।
ଗ୍ରେଟ ଛୁଆ ପକ୍ଷରେ ତା'ର ମା'ର କଣ୍ଠସ୍ଵର ସବୁଠାରୁ ସୁମିଷ୍ଟ ଶୁଭେ ।
ଏକଥା ନିଜେ ଅନୁମାନ ନୁହେଁ । ଏହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରମାଣଯିତ । ଏହି
ମାତାର କଣ୍ଠସ୍ଵରକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ବ୍ୟବାର ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ସେ ଠିକ୍ କାରି
ନେଇପାରେ ଓ ଏହା ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଏଭଳି ଭାବରେ କେବଳ ବାକ୍ଷିକ୍ତ ବା ଧ୍ଵନି ସୃଷ୍ଟିର ଶକ୍ତି
ପାଇଁ ସେ ଯେ ତଥାକ୍ତ ହୁଏ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଶିଶୁ ଏଭଳି ଭାବରେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଧ୍ଵନି ଠାରୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଧ୍ଵନିର ପ୍ରଭେଦ ବାରିପାରେ
ଓ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ରୂପେ ମନୁଷ୍ୟର କଥା ଶିଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସେ
ଅନ୍ୟକୁ ଅନୁକରଣ କରେ । ଯେଉଁ ଧ୍ଵନିକୁ ଶୁଣେ ତାହାକୁ ନିଜେ
କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ (ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ ଏଭଳି ଅନୁକରଣ
କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ଶିଶୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଶୁଆ, ସାଘ ପ୍ରଭୃତି ଜନ୍ତୁଙ୍କ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ) । ମନୁଷ୍ୟ ଶିଶୁ ବିଭିନ୍ନ ଧ୍ଵନିକୁ ବିଲବ୍ଧିଲାଏ
ଓ ତାହାର ନାଦ ସହିତ ଖେଳିବା ଆରମ୍ଭ କରେ ଠିକ୍ ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟ
ଶିଶୁ ହିଁ କରନ୍ତା ସେପରି ହିଁ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରେ ।

ବସ୍ତୁ ଲୋକ ଦିଗେଟି କଥା କହିଲେ, ଅଥବା ଖନେଇ ଖନେଇ
କଥା କହିଲେ ତାହା ନାପସନ୍ଦ ହୁଏ ; କିନ୍ତୁ ବାକ୍ତର ଗାନ୍ଧନରେ ଏହି

କସେଟି କଥାର ସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଉଚିତରେ । କାରଣ ଏଗୁଡ଼ିକ ଭରଜିବର ଅବସ୍ଥା ବିଚ୍ଛନ୍ନରେ ଜାନ୍ତିବ ଚିତ୍କାର ନୁହେଁ ବା ଆନନ୍ଦର କୁହାଟ ନୁହେଁ । ଏମାନେ ଏକ ଧରଣର ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାର । ଏହି ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାର ହିଁ ପରେ ଏକ ସୁସଂଗତ ଭାଷାର ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ହୁଏ ।

ତଳ ଗୁରୁ ମାସ ବୟସ ବେଳକୁ ମଣିଷ ଶିଶୁ ମୁହଁରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅବୋଧ ଧ୍ବନି କରେ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷା'ର ଓ ଅଞ୍ଚଳର ଶିଶୁ ମୁହଁରେ ଏଭଳି ଧ୍ବନି ସମାନ । ଶିଶୁଧ୍ବନି ଗବେଷକମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଏକମତ ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ, କସେଟି ଧ୍ବନି ଭିତରେ ନାନା ଅଭିଜ୍ଞ ଧରଣର ଶବ୍ଦ ଥାଏ । ଏଥିରେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ବର ଶବ୍ଦ ଏପରିକି କୁଶମ୍ଭାନ୍ ବା ହୋଟେନ୍‌ଟୋଟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଟାକର ପ୍ରଚାରବାର ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଥାଏ ।

ଯଦି ସାରା ସଂସାରର ଶିଶୁ ଧ୍ବନି ପ୍ରାୟ ଏକ ରକମର ତେବେ ସେହି ଶିଶୁ ବୟସ୍କ ହୋଇଗଲେ ପୁଣି ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା କପର କହେ ? କାହିଁକି ତେବେ ପୃଥିବୀର ଭାଷା ସବୁ ନିଆରା ନିଆରା ହୁଏ । କାହିଁକି ସାରା ପୃଥିବୀ ପାଇଁ ସମାନ ପ୍ରକାରର ବୟସ୍କ ଭାଷା ହେଉ ନାହିଁ ?

ଏହାର କାରଣ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ଆପଣାଗୁଣ ବକାଶ ଲାଭ କରେ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ସମାଜ ହିଁ ଏହି ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷକ । ଏହା କାଳ୍ପନର ବକାଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାଜ ମାଧ୍ୟମରେ ତାହାର ମୁହଁରେ ପୁଠିଥାଏ । ବୟସ୍କ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଅବୋଧ ଧ୍ବନି ଶିଶୁର କଥାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ନାବ କା ଧ୍ବନିଗୁଡ଼ିକ ମାତୃଭାଷାରେ ନ ଥାଏ ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଶୋର ଯାଏ । ବୟସ୍କମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର ନ କରିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଶିଶୁର ମନରୁ ମଧ୍ୟ ପୋଛି ହୋଇଯାଏ । କାରଣ ବୟସ୍କମାନେ ଆପଣା କଥାଭାଷାରେ ସେଭଳି ଧ୍ବନିର ପାଖ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଭାଷାର ସଂସ୍ଥା ହେଉଛି ଗୁଲୁଣି ପରି । ଯାହା ଅଲେଡ଼ା ତାହାକୁ ଗୁଲୁଣିରେ ଚଲେଇ ଦେଲି ପରି ଭାଷା ଚଲେଇ ଫିଙ୍ଗିଦିଏ । କେବଳ ଜନ୍ମ-ଭୂମିର ଭାଷାର ଧ୍ବନିତକ ଶିଶୁ ସାଇତି ରଖେ । ତେବେ ଏହି ଗୁଲୁଣିଟି

କୈବଳ ପଦର୍ଥ ? ଆମ୍ଭେମାନେ ଚିତ୍ତକୁ ଭ୍ରାଣରେ ଚିତ୍ତକୁ ପ୍ରକାରେ ବହୁ
କାର୍ତ୍ତିକ ? ଗୋଟିଏ ଭ୍ରାଣର ସଂସ୍ଥାଟା କ'ଣ ? ଏହା କାର୍ତ୍ତିକ ଲେଖା
ପଡ଼େ ?

କଣିକାଏ କଥା

ଯେ କୌଣସି ଅଭିଧାନ ଖୋଲିଲେ ଅ, ଆ, କ, ଖ ରେ ବହୁତ
ଅକ୍ଷର ଆଖିରେ ପଡ଼ିବ । ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର ମନେକର ଗୋଟିଏ
ଶବ୍ଦ ଦେଲ ସରସ । ଏହି-ସରସରେ 'ସ' ଜାଗାରେ 'ସା' ଲେଖିଲେ
ଦେଲ ସାରସ । ଏହା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ସରସର ଶେଷ ଦନ୍ତ୍ୟ
'ସ' ସ୍ଥାନରେ 'ସୀ' ଲେଖିଲେ ଦେଲ ସରସୀ । ସରଲରୁ 'ର' ଜାଗାରେ
କ ଲେଖିଲେ ଦେଲ ସରକ । କ ତ ଲେଖି କ ଲେଖିଲେ ସଜଳ । ଏଭଳି
ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର, ଗୋଟିଏ ମ:ହା, ଗୋଟିଏ ଧ୍ବନିର ଅଦଳବଦଳରେ ଶବ୍ଦର
ଅର୍ଥ ବଦଳିଯାଏ ; ତେଣୁ ଧ୍ବନିର ଅଦଳବଦଳରେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ
ବଦଳିଯିବାର ଯେଉଁ ଗୁଣ ଅର୍ଥକୁ ଧ୍ବନିର ଏହି ଯେ ଗୁଣ ଏହାକୁ
ଶବ୍ଦର ଧ୍ବନି ଚିହ୍ନମୂଳକ ପ୍ରଭେଦ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭ୍ରାଣରେ
ଏପରି ମାଳମାଳ ଶବ୍ଦ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧ୍ବନିର
ପ୍ରଭେଦରେ ପ୍ରଭେଦ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରଭେଦକାରୀ ଧ୍ବନିର ନିଜସ୍ବ କୌଣସି
ଅର୍ଥ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦକୁ ଭିନ୍ନାର୍ଥବାଚକ ଶବ୍ଦରେ
ପରିଣତ କରିଦେଏ । ଉପରର ଉଦାହରଣ ପରି ଅନେକ ଉଦାହରଣ
ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଗରେ ମିଳିବ ।

କିନ୍ତୁ ତାହା ବୋଲି କେବଳ ସ୍ବରର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ କ'ଣ
ଅର୍ଥର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯିବ ? ମନେକର ଗୋଟିଏ ସାନ ପିଲା ଶୂନ୍ୟ-
ଶୂନ୍ୟ ସ୍ବରରେ କିଛି କଥା କହିଲା କୌଣସି ବସ୍ତୁପାତ୍ରକ ଲୋକ ନିମ୍ନ
ସ୍ବରରେ କିଛି କହିଲା । ଏଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ମୋଟାମୋଟି ଧ୍ବନିରେ
ଚାଲିତମ୍ବ ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ବାରା ଅର୍ଥର କିଛି ବ୍ୟବହାର ହେବ
ନାହିଁ ।

କେତେ ଭ୍ରାଣ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁଠି ଗର୍ଭ ସ୍ବରବର୍ଣ୍ଣ ବା ହ୍ରସ୍ବ ସ୍ବର-
ବର୍ଣ୍ଣ ଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥରେ କିଛି ବ୍ୟବହାର

ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେପରି ଓଡ଼ିଆରେ ନଇ ଓ ନଈ । ଉଭୟ ହ୍ରସ୍ୱ ବା ଶର୍ବ ସ୍ୱରରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲେ ଏଠାରେ କୌଣସି ଅଲଗା ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଛଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ 'STVL' ଶବ୍ଦକୁ ଜର୍ମାନ ଗ୍ରନ୍ଥର 'STUHL' ବା ଇଂରେଜି 'Few' ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣର ଅର୍ଥ ବଦଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ 'ଷ୍ଟେଡଲେଲେନ୍' ଶର୍ବସ୍ୱରରେ ଅର୍ଥହୀନ ଶ୍ରେଣି କରିବା କିନ୍ତୁ 'ଷ୍ଟେଲେନ୍' ହ୍ରସ୍ୱ ସ୍ୱରରେ ଅର୍ଥ ହେଲା 'ଶୋଇବା' ।

ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସଂସ୍କୃତର ଗୁରୁ ଲଘୁ ନିୟମ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠାରେ ହ୍ରସ୍ୱ ସ୍ୱର ବା ଶର୍ବ ସ୍ୱର ଫଳରେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଭେଦ ବାରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଅକ୍ଷର ବହୁତ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ରହିଛି ଯାହାର ବନାନ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବି ସଂସ୍କୃତ ଭଳି କରିଥାଉଁ । ଯଥା ଶର ଅର୍ଥାତ୍ ଚରକାଳ ଓ ଚୀର ଅର୍ଥାତ୍ ଛୁଣ୍ଟାକନା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ନୁହେଁ । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ମୂଳତଃ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭଳି ଛଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଲଘୁ ବା ଗୁରୁ ସ୍ୱର ଅର୍ଥାତ୍ ହ୍ରସ୍ୱ ବା ଶର୍ବ ସ୍ୱରର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଦୋର୍ଥର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନ, ଇଂରେଜି ଓ ଚିନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅର୍ଥର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ।

ଉପରୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଗ୍ରନ୍ଥର ଧାରାରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଧ୍ୱନିର ପ୍ରଭେଦ ସେତେ ଗୁରୁତର ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ସବୁ ଧ୍ୱନିର କୌଣସି ଗୁରୁତା ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରନ୍ଥର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଣିକା ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏଭଳି ଧ୍ୱନିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ 'ଫୋନମ୍' ବୋଲି ଗ୍ରନ୍ଥଚିତ୍ରବିଦ୍ମାନେ କହିଛନ୍ତି ।

ଏଭଳି 'ଫୋନମ୍'କୁ କଅଳର ସ୍ୱର ଅନୁସାରେ ଓ ସ୍ୱରର ବିଶେଷତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଯାଇପାରେ । 'ମାଆ'କୁ ବିଭିନ୍ନ ଲେକେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ଓଠର ଭଙ୍ଗୀକୁ ବିଭିନ୍ନ ରକମ କରି ଏହି ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ନାନା ରୂପ ଦିଆଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ସେହି ଶବ୍ଦ 'ମା' 'ମା' ହୋଇ ହିଁ ରହିବ । ଅଥଚ ସେହି 'ମା' ଜାଗାରେ ଯଦି ଆମେ 'ବା' ବୋଲି କହିଦେଉଁ ତେବେ ଅର୍ଥ ଅଲଗା ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ମ ଓ ବ ହେଉଛି ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା 'ଫୋନମ୍' ଓ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୁଏ ।

ଏକଥା ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ଗୋଟିଏ ଫୋନମ୍ ବଢ଼ିଲା
 ବିକାଶ ପଥରେ ଏକପ୍ରକାର ଧ୍ବନି ଜନ୍ମ ହୁଏ ଯେଉଁଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଭାଷାର
 ବହୁତ ଶବ୍ଦ ବାହାରେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସେହି ଶବ୍ଦମାନେ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ
 କଥାର ଅନ୍ୟ କଣିକା ଭାବରେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ।

ଇଂରାଜୀରେ ‘K’ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ମୌଳିକ ଉଚ୍ଚାରଣ କିନ୍ତୁ
 ହିନ୍ଦି ବା ଓଡ଼ିଆରେ କ, ଖ ଦୁଇଟି ଉଚ୍ଚାରଣ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଓ ଏହି
 ଦୁଇଟି ଉଚ୍ଚାରଣ ପଥରେ କର, ଖର, କଲ, ଖଲ, କଟ, ଖଟ ଇତ୍ୟାଦି
 ନାନାଦି ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ।

ଛାତିଆର କକେସମ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଚାରୋଷ୍ଟାନ ଅଛି । ସେଠାର
 ଆହାର ନାମକ ଭାଷାରେ ‘କ’ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଚଉଦ ପ୍ରକାର । ତେଣୁ କର
 ଚୌଦଟି ବଢ଼ିଲା ଫୋନମ୍ ରହିଛି । ଏହି ଉଚ୍ଚାରଣଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍
 ନ ଧରି ପାରିଲେ ସେହି ଆହାର ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦକୁ ଜାଣି ହେବ
 ନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସର ପିଲା ଓ ଜଣେ ବୟସ୍କ ଲୋକ ସମାନ ସମାନ
 ଧ୍ବନି ଉଚ୍ଚାରଣ କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ କହିବାର ଦକ୍ଷତା ସେତେବେଳେ ଯାଇ
 ଆସେ ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଗୋଟିଏ ଧ୍ବନିରୁ ଅନ୍ୟ ଧ୍ବନିକୁ ବାଟେଇରେ,
 କେବଳ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିପାରିଲେ କହିବାର ଦକ୍ଷତା ଆସେ ନାହିଁ । ଧ୍ବନି
 କେବଳ ଧ୍ବନିଗୁଡ଼ିକ କରିପାରିଲେ ବି ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲା ନାହିଁ । ବାରିବା ସଙ୍ଗେ
 ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ଧ୍ବନି ପଥରେ ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ
 ସେଗୁଡ଼ିକ ବି ଜାଣିବା ଦରକାର ହୁଏ ।

ମୋଟ ଉପରେ ତେବେ, ଧ୍ବନିର ସବୁ ପ୍ରକାର ଓଡ଼େଦ ଯେ
 ଅର୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜକ ସେ କଥା ନୁହେଁ । ‘ଫୋନମ୍’ ଭାବରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ
 ନିହତ ରହିଛି ସେହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଅର୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜକ । ଏଭଳି ଗୋଟାଏ କଥାକୁ
 ବିଧାନ ବୋଲି ମାନିନେବା କ’ଣ ଠିକ୍ ? ହଁ ଠିକ୍ ସୁଖି ଠିକ୍ ବି ନୁହେଁ ।
 ଠିକ୍ ଏହି ଅର୍ଥରେ ଯେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଫୋନମ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଗୁରୁତ୍ୱ-
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କିନ୍ତୁ ଆମେ କାହାକୁ କଥା କହିବାର ଶୁଣିଲାବେଳେ କେବଳ ଶବ୍ଦର
 ଅର୍ଥରୁ ତା’ର କଥିତବ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହିଁ । ସେ ଲୋକର କହିବା

ଭଜିରୁ ବି ତା'ର ମାନସ ହିସ୍ତାକୁ ଆମେ ଧରି ନେଇପାରୁ, ତେଣୁ ଏହି ମାନସ ହିସ୍ତା କଥିତ ହେଉ ଅର୍ଥରୁ କେବଳ ଧରିଯାଏ ନାହିଁ ।

ସେଇ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟାଂଶ । ସମାନ ଅର୍ଥ, ସମାନ ଭାବ କିନ୍ତୁ ତାହା ବି ନାନାବିଧ ଭାବରେ କୁହାଯାଇପାରେ । ଏଭଳି କହିବାର ଭାବ କଥକର ମାନସହିସ୍ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଗୋଟାଏ ବେ 'ଓହୋ' ଭାବରେ କଥକ ନାନାବିଧ ଉଚ୍ଚ୍ଵାସକୁ ଭରି ଦେଇପାରେ । ତାହା ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସୁକତାର 'ଓହୋ' ହୋଇପାରେ, ସନ୍ତୋଷ ଓ ପବ୍ଵେସ୍ତ୍ରର ହୋଇପାରେ ଓ ବିଷାଦ ହତାଶାର ବି ହୋଇପାରେ । କୌଣସି ପାଶୋର ଲୋକ ବି ହଠାତ୍ ତା'ର କଥନଭଙ୍ଗୀ ଓ ବାଚନଭଙ୍ଗ ବା ଉଚ୍ଚାରଣ ଯୋଗୁଁ ହଠାତ୍ ଆମର ସ୍ମୃତି ପଥରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇପାରେ ।

ସଦା ଶେଷରେ ଆମେ କଥକର ବସ୍ତୁ, ସେ ଶିଶୁ କି ଯୁବା କି ବୃଦ୍ଧ, ସେ ପୁରୁଷ ନା ନାରୀ ଓ ଏପରିକି ତା'ର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କେଉଁଠି (ତା'ର ଭାଷାର ଭାବ ବା Accent) ଆମେ ମଧ୍ୟ ଠଉରାଇ ନେଇପାରୁଁ ।

ହେଲେ ହେଁ, ଲଣ୍ଡନ ଲୋକ ପାଇଁ ନିଉୟର୍କ ବା ନିଉଜିକ୍ସ ଲୋକ ପାଇଁ ଇଂରଜି ଇଂରଜି ହିଁ ହୋଇ ରହିବ । ଇଂ-ଉଇଟ୍ ଓ ଇଷାଉଇଟ୍-ମାନେ ଏକଥା ପ୍ରମାଣ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ଏକାପ୍ରକାରେ କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ବେ ଉଚ୍ଚ ରଣ ବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଅନ୍ୟ ଲୋକଠାରୁ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପ୍ରଭେଦ ଥାଏ । ତେବେ ବି ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝିବାକୁ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଏପରିକି ସେହି ଏକା ଜଣେ ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ଘଟଣାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ କଥା କହେ । ମାମୁଲି କଥା-କ୍ଷାସରେ ଆମେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଉଚ୍ଚାରଣ ତୋକ ଦେଉଁ, ବେଳେବେଳେ ଗୋଟା ଗୋଟା ଫର୍ମାଣ ବି ତୋକ ଦେଉଁ କିନ୍ତୁ ରେଡ୍‌ଓ ବା ଟେଲିଭିଜନ୍‌ର ଖବର ଫର୍ମାଣ ବା ନିର୍ବୋଧକ ସେକ୍ସରେ ଏଭଳି ତୋକ ଦେବା ଚଳେ ନାହିଁ ।

କଥାର ଧ୍ବନି ଅଂସଂଖ୍ୟ ରକମର । ତେଣୁ ଭାଷାର ଯାହା ମୂଳ-ଦୁଆ ସେତିକି ହିଁ କେବଳ ବାଛିନେବା ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ଶବ୍ଦ ଓ ବେର ଅର୍ଥ ଅର୍ଥରୁ ଅର୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜକ ଶବ୍ଦ । ଯାହାର କୌଣସି

ଅର୍ଥ ନାହିଁ ତାହାକୁ ଶତ ବୋଲି ତ ଦେଖି ଗଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବାଚନଭଙ୍ଗୀରେ ବି ସବୁ ପ୍ରକାରର ଭଙ୍ଗିମାକୁ ଦେଖି ଲୋଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ସାଧାରଣତଃ ସେ ଶୁଦ୍ଧକ ସମସ୍ତେ ବୁଝିପାରନ୍ତି ସେ ପ୍ରକାର ବାଚନଭଙ୍ଗିକୁ ହିଁ ବାଛନ୍ତି । ଏଭଳି ବାଚନଭଙ୍ଗୀକୁ ‘ଇଣ୍ଟୋନନ୍ସ’ କୁହାଯାଏ ବା ବାଚନଭଙ୍ଗୀର ପ୍ରକାରଭେଦ କୁହାଯାଏ । ଏ ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନପାଇଁ ଏବେ ଏକ ନୂଆ ବିଜ୍ଞାନର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଯଦ୍ୱାରା ନାମ ଦେଲ ‘ପ୍ରୋନୋଲକ୍ସ’ ବା ‘ବାଚନଚକ୍ତୁ’ । କାରଣ ‘ପ୍ରୋନନ୍ସ’ ଓ ‘ଇଣ୍ଟୋନନ୍ସ’ରେ କଥାର ଏକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଏକଥା ଆଜି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଯାଇଛି ।

ବିଦେଶୀ ବାଚନଭଙ୍ଗୀ

ଅନେକ ବେଳେ କୌଣସି ଲୋକର କଥାରୁ ଜଣାପଡ଼େ ସେ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷାରେ କହୁଛନ୍ତି ନା ନାହିଁ । ଅର୍ଥକୁ ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ସେ କଥା କହୁଛନ୍ତି ସେ ଭାଷା ତା’ର ମାତୃଭାଷା ବି ନୁହେଁ । ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ଯଦି ପରବେଶୀ ହୁଏ ତେବେ ତାହା କାନକୁ ଅଭିନ୍ନ ଲାଗେ । କହିବା ଲୋକ ଧସ୍ତ ପଡ଼ିଯାଏ । ଏହା ଘଟେ କାରଣ କହିବା ଲୋକର ଉଚ୍ଚାରଣ ନିର୍ଭୁଲ ନୁହେଁ, ତା’ର ମାତୃଭାଷା ଅଲଗା ।

ଜଣେ ଲୋକ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଶିଶୁ ବୟସରୁ ଓଡ଼ିଆ ସମାଜ ଭିତରେ ନ ବଢ଼ିଛି ତେବେ ସେ ଯେତେ ଭଲ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାରରେ ଗମିଥାଇ ବା ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣ ବିଧିବିଧାନରେ ଯେତେ ବି ବୋଉଫୁ ଦେଇ ଓ ଓଡ଼ିଆର ମୌଳିକ ଧ୍ୱନି ଉପରେ ତା’ର ଯେତେ ବି ଗମ୍ଭୀର ଆଉ କଥାପି ତା’ର ବାଚନଭଙ୍ଗୀରେ ଗଲିତ ଦେଖାଦିଏ । ଏକଥା ଆମେ ସତସତର ଆମର ଏହି ଜନ୍ମମଣିରେ ଦେଖୁଥାଉଁ ? ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ ?

ଏ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଅତି ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଭଳି ଜଣାପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ‘ପ୍ରୋନୋଲକ୍ସ’ ବା ‘ବାଚନଚକ୍ତୁ’କୁ ଏହାର ଯଥାଯଥ ଉତ୍ତର ଦେଇଥାଏ ।

କଥାର ଧ୍ୱନି ଗୋଟାଏ ଧାରବାହିକ ପରଦା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ଏହି ପରଦାର କୌଣସି କୌଣସି ଜାଗାରେ ଥାଏ ଥାଏ । ଭାଷା ଅନୁସାରେ ସେହି ଥାକର ଗତି ପ୍ରକୃତ ଠିକ୍ ହୁଏ । ଜଣେ ଲୋକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ

କଥା କହିଲାବେଳେ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷାର କଥାର ଆକୃଷ୍ଟି ଆକାଶରେ
 କଥା ଭିତରେ ଗୁଡ଼ି ଦିଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ବେଶି ପ୍ରସଙ୍ଗ ହୁଏ ଯେତେ-
 ବେଳେ କଥିତ ଭାଷା ଓ କଥକର ମାତୃଭାଷା ଭିତରେ ଧ୍ବନିର ମେଳ ଥାଏ ।
 ଯେପରି ବଙ୍ଗଳା ଓ ଓଡ଼ିଶା ଭାଷାରେ ଲ, ଡ, ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଭିତରେ
 ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ । ତେଣୁ ବଙ୍ଗଳାଭାଷୀ ଓଡ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାରଣବେଳେ ‘ଲ’
 ଉଚ୍ଚାରଣ ନ କରି ସତରଘର ଲ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଥାଏ । ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ
 ‘pot’ ପଟ୍ ଓ ଇଂରାଜୀରେ ‘pot’ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପ୍ରାୟ ସମାନ କିନ୍ତୁ
 ରୁଷୀୟ ‘p’ ଓ ଇଂରାଜୀ ‘p’ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଭିତରେ ଲକ୍ଷଣୀୟ ପ୍ରଭେଦ
 ଅଛି । ରୁଷୀୟ ଲେକ ଇଂରାଜୀର ‘pot’ କହିଲା ମାତ୍ରେ ତାହା ବାରି
 ହୋଇପଡ଼େ । ସ୍ପାନିଶ୍‌ର ଧ୍ବନିଗୁଡ଼ିକରେ ଏହି ପ୍ରଭେଦ ଆହୁତ ସ୍ପଷ୍ଟ
 ହୋଇ ଜଣାପଡ଼େ । ଏଡ଼୍ରୁଆର୍ଡ଼ ସାପିରଙ୍କ ମତରେ ଇଂରାଜୀ ଓ ରୁଷ
 ଭାଷାରେ ସ୍ପାନିଶ୍‌ ଧ୍ବନିଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ । କୌଣସି ରୁଷ ସ୍ପାନିଶ୍‌
 ସହିତ କୌଣସି ଇଂରାଜୀ ସ୍ପାନିଶ୍‌ ଧ୍ବନିର ମେଳକ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀବନ୍ତ କେହି ଜଣେ ମାତୃଭାଷାରେ ଦକ୍ଷ ଲାଏ, ଏହି
 ମାତୃଭାଷା ଶିଖୁ ଶିଖୁ ତା’ ମନ ଭିତର ତେରମୁଳ ମାଡ଼ ବସିଯାଏ । ଏହା
 ଲେକର ଶାବନବ୍ୟାପୀ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗେ । ତେଣୁ ଏହା ଆପଣାଗ୍ରାସ
 ଲେକର ପଟିକୁ ଆସିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ବିଦେଶୀ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକଥା
 ନୁହେଁ । ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ଭାଷାର ବାଚନ-ତତ୍ତ୍ବର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ
 ବିଶେଷଗୁଡ଼ିକ ଆସୁଥିବା କରିବା ଦରକାର ପଡ଼େ । ଏକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାର
 ‘ଫୋନମ୍’ ଗୁଡ଼ିକର ସୀମା ବି ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏକଥା କଲ୍‌ବେଳେ
 ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ ମୁତାବକ ଆମର ମାତୃଭାଷାର ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଏହି
 ନୂଆ କଥାର କମକୂଟ ଭିତରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଉଁ । ଫଳରେ ଏକ ଅଲଗା
 ବଚନଭଙ୍ଗୀ ତିଆରି ହୋଇଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀମାନେ
 ସାଧାରଣତଃ ହିନ୍ଦି କହିଲା ବେଳେ ଆକାରନ୍ତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଅକାରନ୍ତ କରି
 ଦିଅନ୍ତି । ଏପରିକି ଓଡ଼ିଆରେ ଆମେ କହୁଁ ‘କେରଲ’ କିନ୍ତୁ ଯାର ଉଚ୍ଚାରଣ
 ହେବା ଉଚିତ ‘କେରଲା’ । ଏହା ଫଳରେ ତେବେ ‘ଫୋନମ୍’ ବା ଧ୍ବନି
 କଣିକା ଯେ ବିକଳ ହୁଏ ତାହା ନୁହେଁ, ଏହା ଫଳରେ ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ବି
 ବିକଳ ହୁଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ମାତୃଭାଷାର କଥକର ଛନ୍ଦକୁ ଆମେ

ଅମାତୁତ୍ତ୍ୱା ବା କସ୍ତୁର ଶ୍ୱାସରେ ଗୁରୁ ଦେଉ । ଆଜି ବାଲ୍ୟଜାଳନ୍ତ୍ର
 ଯେ କଥାର ଅଭ୍ୟାସ ଆମ ଭିତରେ ତେଜାମାଡ଼ ଦେଇ ତାହାକୁ ସଫଳରେ
 ଭୁଲି ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥାର ଅଭ୍ୟାସକୁ ପୂରାପୂରି ଦୋରସ୍ତ କରିବା ସଫଳ
 ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ ପୁରୀ ଇଂରାଜି ଶିଖୁଥିଲେ ସେମାନ-
 ଙ୍କର ଇଂରାଜି ଉଚ୍ଚାରଣ ଶୁଣିଲେ ତ କହିଦେଇ ଦେବ ସେମାନେ ମାତ୍ରାଜି
 ବା ବଙ୍ଗାଳି ନା ପଞ୍ଜାବି ନା ହିନ୍ଦି । କାରଣ ସେମାନେ ଆପଣାର ଇଂରାଜି
 ଉଚ୍ଚାରଣରେ କୌଣସି ଖାଣି ମତୁଭାଷୀ ଇଂରାଜକୁ ବହୁଳକ ଯାଏ
 ଅନୁସରଣ ନ କଲେ ତାଙ୍କର ଇଂରାଜି ଉଚ୍ଚାରଣ ତାଙ୍କର ମତୁଭାଷାର
 ଉଚ୍ଚାରଣ ସହିତ ମିଶ୍ରିତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଆଉ ଖାଣି ଇଂରାଜି-ମାତୁଭାଷୀ
 ଶିକ୍ଷକ ଓ ସେହି ଶ୍ରବଣେ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରବଣ ଶିକ୍ଷକ ଜଣକୁ ବହୁଳକ ଯାଏ
 ପାଇବା ଓ ତାହାର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଆପଣା ମତୁଭାଷାର
 ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣର ଅଭ୍ୟାସକୁ ଦୂରକୁ ଠେଲି କସ୍ତୁର ଶ୍ୱାସକୁ
 ଆସୁଥି କରିବା ଏକ କଠିନର ପାଠ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ‘ଲିଙ୍ଗୁଆସ୍ତ୍ରନ୍’
 ‘ଟେପ୍‌ରେକର୍ଡ୍‌ର’ ପ୍ରଭୃତିର ପ୍ରଚଳନ ପରେ ଏହି ଅସୁବିଧା ଦୂର
 ହୋଇଛି । ଉକ୍ତ ଫେନ୍‌ଡ୍ରାଫ୍‌ରେ ପ୍ରସ୍ତୁତର ପ୍ରଚ୍ଛଦ ଶ୍ରବଣ ସବୁଠାରୁ
 ସ୍ପଷ୍ଟ, ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣବାନ ଲୋକମାନଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଓ କଥାକୁ ରେକର୍ଡ୍
 କରାଯାଇଛି । ଉକ୍ତ କଣ୍ଠସ୍ୱରକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଉଚ୍ଚାରଣ ଓ ବାଚନଭଙ୍ଗୀ
 ଆସୁଥି କରିବା ଓ ଆପଣାର ଟେପ୍‌ରେକର୍ଡ୍ ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ଓ ଉଚ୍ଚାରଣକୁ
 ସେମାନଙ୍କର ଖାଣି ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ ସଙ୍ଗେ ମିଳାଇ ଆପଣାର ଭୁଲକୁ
 ସୁଧାରିନେବା ସଫଳ ହୋଇଯାଇଛି । ଏବେ ପ୍ରସ୍ତୁତର ବହୁ ଦେଶରେ ଏହି
 କାର୍ଯ୍ୟ ସୁରମ କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରବଣ ଲବରେଟସ୍’ ଖୋଲିଛି । ଯେଠାରେ
 ଶହ ଶହ ଲୋକ ଆପଣାର ଦରକାର ମୁତାବକ ବସନ୍ତ ଦେଶର ଶ୍ରବଣକୁ
 ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଖାଣି ଉଚ୍ଚାରଣ ଦ୍ୱାରା ଆସୁଥି କରିପାରୁଛନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ୱାସକ୍ରୀୟ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରକୁ ଅନ୍ୟଠାରେ ନିବେଦନ
 କରିବାର ସବୁଠାରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ହିତାଧାର ଦେଇ ଶ୍ରବଣ । ଅନ୍ୟ ଶ୍ରବଣ ବିଷୟରେ
 ଆମର ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମର ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମେ ।
 ତେଣୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭୂବନା କରି ଆମେ ଆମକୁ ଆହୁରି ଭଲ

ଶବ୍ଦରେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ । ଅନ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଜାଣିଲେ ହିଁ ଆପଣା ମତୁରାସର
ବିଶେଷର ଆମର ନଜରରେ ପଡ଼େ ।

ଧୁନରେ ଶୈଳୀ

‘ଫୋନମ୍’ ବୋଲି ଯାହା କୁହାଯାଉଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ଦେଉଛି
‘ଭାଷାର କଣିକା’ ଅଥବା ‘ଭାଷାର ଅଣୁ’ । ଏହି ଅଣୁଗୁଡ଼ିକ ଘେନି ଭାଷା
ତିଆରି ହେଇଛି । ଧୁନର ସ୍ତ୍ରୋତକୁ ମନୁଷ୍ୟର କଥାରେ ପରିଣତ କରିବା
ଦେଉଛି ଏମାନଙ୍କର କାମ । ଆମକୁ ଏକଥା ଆଗରୁ ଜଣାଅଛି ଯେ, କଥାରୁ
ଲୋକର ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଓ ଲଙ୍ଘନ ବାରି ହେବ, ତାର ମନର ସିଂଦୂର ବା ଧରି
ହେବ । ତା’ ଛଡ଼ା ଆହୁରି ବହୁତ କିଛି ଜାଣିହେବ ।

ବେଳେ ବେଳେ କଥାକୁ ଆଖିରେ ନ ଦେଖି ପାରିଲେ ବି
କହିହେବ ସେ ମୋଟା କି ସରୁ । ତା’ର ଶ୍ଵାସ କି ସେଟମର ଶୂନ୍ୟ ବେମାର
ଅଛି କି ନାହିଁ । ଏସବୁ କଥାରୁ ଧରି ନେଇ ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ଭାଷାର ଦୟାରୁ ଜଣାପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଜଣାପଡ଼ିବ
ସଙ୍କେତରୁ । କୌଣସି ଲୋକର ମନ ଖରାପ ଥିଲେ ସେ ଆପଣା କଥାରେ
ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର କଥା ଦେଇ କଥା କହିବ ଏଇଟା ତାର ଭାଷାର
ଦୟା ନୁହେଁ । ତାର ଭାଷା—ଧରିଲୁ ଓଡ଼ିଆ ବା ଇଂରାଜୀ ଏପରି ଏକ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଦନ ନୁହେଁ ଯାହା କି ତା’ର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ
ସମର୍ଥ । ଠିକ୍ ସେପରି ବେମାର, ବାଉଁଟ ବା ନାନା ଧରଣର ମାନସ-
ସିଂଦୂରଗୁଡ଼ିକ ଭାଷାର ଧାର ଧାରନ୍ତି ନାହିଁ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷା ବା
ଭାଷାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତନ୍ତ୍ର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେମାର, ବୁଦ୍ଧିବନ୍ଧା ବା ହତାଶା
ବା ସୋଧର ବାଦନ ନୁହେଁ ।

ତଥାପି, ଭାଷା ଭିତରେ ଏଭଳି ଭିନ୍ନତା ଅଛି, ଏଭଳି
ସଙ୍କେତର ଧାର ଅଛି ଯାହା ଫଳରେ କେବଳ ସରଳାର୍ଥ ଛଡ଼ା ଆଉ
ଅନେକ କଥା ଜଣା ପଡ଼ିପାରେ ।

ଭାଷା ଏକ ସାମାଜିକ ଘଟଣା । ଧୁନର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଉଚ୍ଚାରଣ
କଲ୍ ଲୋକ ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀ, ତା’ର ପାଠପଢ଼ାର ପ୍ରଭ, ତା’ର ପୃଷ୍ଠଭୂମି

କିନ୍ତାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅନେକ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗ କହିଦିଏ । ଏସବୁର ନିତଦନ୍ତୀ
ସଙ୍କେତର ଉପାଦାନ ।

‘ଫୋନୋଲୋଜି’ କି ‘କାଚନଡ଼େ’ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟାପାର ଉପରେ
ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଲୋକ ଦେଖିଛନ୍ତି ଛୁଷ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏନ. ଏସ.
ପ୍ରୁକେଟସ୍‌ସୋୟା । ସେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଉପଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀର ନିମ୍ନସ୍ତରରେ
ଯେଉଁ ସମାଜ ରହିଛି ସେହିସମାଜର ଲିଙ୍ଗ ଓ ବୟସର ପ୍ରଭେଦରେ କଥା
ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦ ଖୁବ୍ ଜଣାପଡ଼େ । ସମାନ ସମାନ ‘ଫୋନମ୍’ରେ ପୁରୁଷ
ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଭେଦରେ ଉଚ୍ଚାରଣର ଅଲଗା ଅଲଗା ହୁଏ । ଏଠାରେ ଉଚ୍ଚାରଣ
କଣ୍ଠନଳୀର ଗତଣ ଯୋଗୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୁଏ ନାହିଁ । ଅର୍ଥକୁ ପୁରୁଷର
କଣ୍ଠ ଗମ୍ଭୀର ଓ ସ୍ତ୍ରୀର କଣ୍ଠ ଖୁବ୍ ଶାନ୍ତ ହୁଏ ଏକଥା ନୁହେଁ । ଏହି
ସମାଜରେ ମାମଳିକ କାରଣ ଯେ ଗୁରୁ ‘ଫୋନମ୍’ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଅଲଗା
ହୁଏ ।

ଉଦାହରଣ ଯଥା:—ଛୁଷିଆର ଉତ୍ତର ସାଲବରଥା ଅଞ୍ଚଳରେ
ତୁର୍କି ନାମକ ଏକ ଆଦମ ଜାତି ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ
ରକମର ଧୂଳି ଅଛି ଯାହାକୁ ପୁରୁଷମାନେ ‘ର’ ଶବ୍ଦରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି
କିନ୍ତୁ ମହିଳାମାନେ ‘ସ୍ତ୍ରୀ’ ଶବ୍ଦରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ଛୁଷିଆ ଶାସ୍ତ୍ରର
ଗୋଟିଏ ଉପନ୍ୟାସ ‘କୁକେଟ୍‌କା’ରେ ଛୁଷ ଶାସ୍ତ୍ରର ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କର
ତୁର୍କି ଜାତିର ଗୁଣକୁ କହିଛନ୍ତି, “ଉଚ୍ଚାରଣ କର ତ ‘ର’ ” ।
ଗୁଣାଟି ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ କହିଛି “ଏଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ ପାଇଁ କହିବା ଭଲ ନୁହେଁ ।”

ଯୁକ୍ତିଗିରମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରରେ (କୋଲମା, ସାଲବରଥା) ଏଭଳି
ଧୂଳି ଅଛି ଯାହା ପୁରୁଷ, ମହିଳା, ବାଳ, ବୃଦ୍ଧ ବିଭିନ୍ନ ବୟସ ଓ ଲିଙ୍ଗ
ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ।

ଶ୍ରେଣୀ-ବିଭକ୍ତି ସମାଜରେ ବିଭିନ୍ନ ବଳ ବା ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ
ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବେଶ୍ ବାର ହୋଇପଡ଼େ । ଉକ୍ତ କାଚନଡ଼େବର୍
ଟୁ ବେହ୍‌ସ୍‌କୋଇ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଉପନାରେ ଏକ ମନ୍ତ୍ରୀ-
ମଣ୍ଡଳର ନୌକରମାନଙ୍କର କଥା ଦୋକାନର ବକାଳର କଥା ଠାକୁ
ଭିନ୍ନ ଥାଏ । ଛୁଷ ଶାସ୍ତ୍ରର ସାହିତ୍ୟିକ କଥାରେ ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଣର

ଲେକ ଓ ଜଣେ ବ୍ୟବସାୟୀ ମହାନଗର ବର୍ଷାରେ ତାରତମ୍ୟ ଥାଏ । ସବୁ ଘଷାରେ ବୋଧହୁଏ ସହରୀଆ ଆଉ ମଫସଲୀଆଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପରକ ଥାଏ । ଅର୍ଥତ୍ ପାଠୁଆ ଓ ଅପାଠୁଆଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପରକ ଥାଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଅପାଠୁଆ ଲୋକେ ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପର୍ବତକୁ ପ୍ରବତ, ସମ୍ମାନକୁ ସନମାନ ଇତ୍ୟାଦି କହି ଶେଷରେ ଏଥିଭିତନ୍ତ୍ର କେତେଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ିଆ ରୂପ ପ୍ରୟୋଗରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେଣି । ଏହାଛଡ଼ା ଏକପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚାରଣ ଏବେ ଓଡ଼ିଆର ସମ୍ମୁଖ ଇଂରାଜୀ ନକଲିଆ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରସାର ହୋଇଯାଇଛି । ଆଉ ବି ବାବୁଆନ ଲଫଙ୍ଗାଙ୍କର ବି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଓଡ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାରଣ ଆମ୍ଭେମାନେ କେତେ କେତେ ବେଳେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଁ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ତାମିଲମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜାତିଭେଦ ପ୍ରଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ । ଏମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏମାନଙ୍କ ତଳକୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ, ତାଙ୍କ ତଳକୁ ବୈଶ୍ୟ ଓ ସବୁ ତଳକୁ ଶୂଦ୍ର । ଏହି ଜାତି-ଭେଦ ତାମିଲ ଭାଷାରେ ବି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଗୋଟିଏ ‘ପୋନ୍‌ମ୍‌’କୁ ତାଲିଖ ‘ଖ’ ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କଲାବେଳେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବୈଶ୍ୟମାନେ ତାହାକୁ ‘ଚ’ ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ଓ ଶୂଦ୍ରମାନେ ‘ସ’ ଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ବି ‘ଶ୍ୟାମବାର’ ‘ଶ୍ୟାମପତ୍ରା’ ‘ଶ୍ୟାନ୍ତ’ ଏଭଳି ଉଚ୍ଚାରଣ ଦେଖାଯାଏ । ବୈଶ୍ୟ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନେ ‘ଆ’ର ପ୍ରୟୋଗ ବେଶୀ କରନ୍ତି । ‘ନ’ କୁ ‘ଲ’ ଭାବରେ ଯଥା ନଖ ବା ‘ଲଖ’, ଆସିଲୁକୁ ‘ଅଇଲୁ’ ଯଥା ‘ଅଇଲ କଳାପାତ୍ର’ ଭାରି ଲୁହାର ବାଡ଼ି ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଚଳନ ଏବେ ବି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି ।

ଛୁଷ୍ଟ ଭାଷାରେ ‘a’ ଓ ‘o’ ଅକ୍ଷର ଦୁଇଟିର ପ୍ରାୟ ସମାନ ଉଚ୍ଚାରଣ । ଯଦି ଏହା ଉପରେ ଆଦ ପଡ଼େ ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ତାରତମ୍ୟ ହୁଏ ଅଥଚ ପୁରୁଣା ଛୁଷ୍ଟୀୟ ଭାଷାରେ ଧର୍ମଜାଜକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ‘o’କୁ ଜୋର ଦେଇ ଉଚ୍ଚରଣ କରନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମୀୟ ବଡ଼ମା ବେଶାଭବାକୁ ବୁଝାନ୍ତି ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଗରେ ଅଞ୍ଚଳ ଅନୁସାରେ କି ଉତ୍ତାରିତ ହେଉଛି । ବାତନରୁଣୀର କି ପ୍ରଭାବ ହୁଏ । ଗଞ୍ଜାମରେ କାଶୀ, ଦଣ୍ଡାପି ରତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦରେ ଆକାରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସ୍ୱର ହୁଏ । ଅନୁଗୋଳ ଓ ଡେଢ଼ାନାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାଷାର ବାତନରୁଣୀରେ ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର ସ୍ୱର ଲବ୍ଧର ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ବାଲେଶ୍ୱରରେ ‘ଓ’ କାର ସାଧାରଣତଃ ‘ଉ’ କାର ଭଳି ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ । ଯଥା ‘ଗୋଡ଼’ = ଗୁଡ଼ । ଏଥିରୁ ଏହା ଜଣ୍ୟ ଯେ, କେବଳ ବାତନରୁଣୀ ନୁହେଁ, ଅଧିକା ବଡ଼ ପାଟି ନୁହେଁ, ସ୍ୱରର ଗୁଣବତ୍ତାରେ ପ୍ରଭାବରେ ନୁହେଁ ଭାଷାର ପ୍ରକାର ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାର ‘ଫୋନମ’ରେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚପରି, ଅଞ୍ଚଳ, ଶିକ୍ଷା, ଲୋକନିବାସନ ଓ ଲିଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦିର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ମିଳିଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ବାତନରୁଣୀର ବିଷୟ ନୁହେଁ, ଏଗୁଡ଼ିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଭିନ୍ନ ଶୈଳିତତ୍ତ୍ୱର ଗବେଷଣାର ବିଷୟ । ତେବେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାର ବାତନରୁଣୀ ଦେଖି ଆତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ; କାରଣ ଏହା ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷାର ଧୂଳିର ବିଜ୍ଞାନ । ଏଥିରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷାର ଏକତା ବଡ଼ ପରିମାଣରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇପାରେ ।

ଭାଷା ଓ ତାହାର ଧୂଳି ଶୃଙ୍ଖଳା

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ଆପଣାର ଧୂଳି ଜଗତର ଚିତ୍ରଣ ଓ ଉପ-ବିଭାଗ ରହିଛି । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଧୂଳି ଭିତରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷା ଆପଣାର ‘ଫୋନମ୍’ ବା ସ୍ୱରାୟୁ ଧୂଳିଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱଲ୍ପାଂଶରେ ଗୁଣିଲ ପରି ଗୁଣି ନିଏ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି, ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧୂଳି*ଶୁ ଅଛି, ଯାହାର ନାମ ‘ଫୋନମ୍’ । ତେବେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କେତୋଟି ‘ଫୋନମ୍’ ଅଛି ତାହା କିପରି ଜଣାଯାଏ ? ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଅଭିଜ୍ଞ କେହି ଲୋକ ସେହି ଭାଷାର ଧୂଳିଅଶୁକୁ ହିସାବ କରି ପାରେ ଯଦି ସେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ଭିନ୍ନତା କରେ ଓ ଯେଉଁ ମୂଳ ସ୍ୱର ବା ଫୋନମ୍ ଧୂଳି ବା ନାଦ ପ୍ରକାରରେ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଦର୍ଶାଏ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଗଣନା କରେ ।

ଏହି ବହିଟି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ଯେ କେହି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଧୂଳିଅଶୁ ବା ଫୋନମ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ହିସାବ କରି

ପାରିବ । ଏହି ହ୍ରସ୍ବାବର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେଖିଲୁ ହଲେ ହଲେ ଶବ୍ଦ ନେଇ ତାହାକୁ ଶେଷା କରିବା ଯେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଧ୍ବନର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ବଦଳି ଯାଉଛି; ଯଥା—ଚଳ, ମଳ, ଖଳ, ତଳ, ଗଳ, ବଳ, ଜଳ ଇତ୍ୟାଦି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର କଥା ଯେ, ସାଧାସିଧା ଗୋଟିଏ ପଦାଂଶ ଥିବାର ପଦ-ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଲେ ଏଭଳି ଧ୍ବନିଅଣୁକୁ ସଫଳରେ ବାଛି ନିଆଯାଇପାରେ । ଇଂରାଜୀରେ ସେହିପରି top, tap, tip, bit, bat, but, son, sin, soon ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଧ୍ବନିଅଣୁର ହ୍ରସ୍ବାବ କରାଯାଇପାରେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ଏହି ଧ୍ବନିତତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରକାଶ ଶିକ୍ଷକା ଭାବରେ ଫରକ ଥାଏ । ରହିବ କୁ ବନ୍ଧ; ଯଥା—ରୁଷ ଭାଷାରେ ‘a’ ଧ୍ବନି ଗୋଟିଏ ଲଢ଼ିନରେ ‘a’ ଧ୍ବନି ବର୍ତ୍ତେ (ଗୋଟାଏ ଦ୍ରୁସ୍ପସ୍ପର ଆରତି ଘର୍ବ ସ୍ପର) ଲଢ଼ିନରେ ‘malum’ର ଯଦି aଟା ଦ୍ରୁସ୍ପ ହୁଏ ତାର ଅର୍ଥ ହୁଏ ‘ଖରାପ’, ଯଦି aଟା ଘର୍ବ ହୁଏ ତେବେ ଅର୍ଥ ହୁଏ ‘ସେଫ୍ଟିଫଲ’ । ଟିକ୍ ସେହିପରି ଲଢ଼ିନ ଭାଷାରେ ‘i’ ଅର୍ଥ ହୁଏ ଇ ଭଳି ରରେ ଦୁଇଟି ଫୋନମ୍ ବା ଧ୍ବନିଅଣୁ ରହିଛି । ଦୁଇଟି ‘o’ ଦୁଇଟି ‘u’ ବା ଉ ବା ଦୁଇଟି ‘e’ ଧ୍ବନିଅଣୁ ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ଲଢ଼ିନରେ ପାଞ୍ଚେଟି ଅକ୍ଷର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଦଶଟି ଧ୍ବନିଅଣୁ ଅଛି । ପୂର୍ବକାଳରେ ମୟା ସଭ୍ୟତାର ଯେଉଁ ଭାଷାସ୍ପଦ ଭାଷା ‘ମାୟା’ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା, ସେଥିରେ ପାଞ୍ଚେଟି ଅକ୍ଷର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯୋରଟି ଧ୍ବନିଅଣୁ ଥିଲା । ଦ୍ରୁସ୍ପ ସ୍ପର ଓ ଘର୍ବ ସ୍ପର ଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚାରଣ ଚେନ୍ଦ୍ରବାଳ ଧ୍ବନିଅଣୁ ବି ରହିଥିଲା । ଏଭଳି ଧ୍ବନି ହଠାତ୍ କଣ୍ଠନାଳକୁ ଛୁଇଁ ଦେଇ ସ୍ପରର ଲେପ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଥିଲା ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ‘ମାୟା’ ଭାଷାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଧାରଣ ଧ୍ବନି, ଯଥା—ସ୍ପ, ବ୍, ଉ ଓ ଫ୍ ଓ ଶ୍ ଓ ଲ୍ ର ପ୍ରଭେଦ ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦ୍ବନ୍ ଓ ତାନ୍ ଉଭୟକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଧ୍ବନି ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ।

କେତେକ ଭାଷାରେ ଧ୍ବନିଅଣୁ ବା ଫୋନମ୍ ଛଡ଼ା ବି ଉଚ୍ଚାରଣରେ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ବା ଶେଷ ଅକ୍ଷର ବା ମଝି ଅକ୍ଷରରେ କୋର ଦେଇ ଅର୍ଥର ପ୍ରଭେଦ କରାଯାଏ । ଯଥା—ଇଂରାଜୀରେ subject (ବିଶେଷ୍ୟ) ଓ subject (ବିଶ୍ୱା) । କିନ୍ତୁ ଫରାସୀ, ପିନିଶ, ଚେକ୍, ଜର୍ମିୟା, ହଙ୍ଗେରିୟା ଭାଷାରେ

ଏହି ପ୍ରଚଳନ ନାହିଁ । ଭାଷାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । ତାହା ଦେଖିଛୁ ଧ୍ବନିର ସମାହାର । କେତେକ ଭାଷାରେ କେତେକ ଧ୍ବନି ଏକାଠି ମିଳିବାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି । ଆଉ କେତେକ ଧ୍ବନିର ମିଳନ ଅଚଳ । ଛୁଷ ଭାଷାରେ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ‘y’ର ଆରମ୍ଭରେ ହୋଇ ପାରେନା । ଠିକ୍ ଯେପରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଘର୍ବ ‘ର’ ‘ହ’ ବା ‘ଡ’ ‘ଞ୍ଜ’ ‘ଶ’ ଇତ୍ୟାଦି ଧ୍ବନି ଶବ୍ଦର ମୂଳରେ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଏସ୍ଟୋନିୟା, ରୁକ୍ଷ, ମରି ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆଗ ଅକ୍ଷର ‘y’ ।

ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରର ପଲିନେସିୟ ଭାଷାରେ ଦୁଇଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଏକାଠି ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଇଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ବନି ଏକାଠି ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାହାଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଆ ପରି ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦ ଏକ ସ୍ବର ଧ୍ବନିରେ ହିଁ ଶେଷ ହେବା ଦରକାର । ଓଡ଼ିଆରେ ସଂସ୍କୃତର ବଳବାନ, ଧନବାନ, ହଠାତ୍ ଇତ୍ୟାଦି କେତୋଟି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଠିକ୍ ସେହି ଏକା କଥା । ଏମାନଙ୍କ ପରି ଏକାଧିକ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ବନି ଥିବା ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକାରୀ । ଅଥଚ ଏହି ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଖୁବ୍ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯେଉଁଥିରେ ଗୋଟିଏ ବି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ବନି ନାହିଁ । ହାଉଆଇ ଶବ୍ଦ ‘ଓଇଆଇଓ’ ଅର୍ଥାତ୍ ‘ମୁଖ’ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ଏଥିରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ସ୍ବର ଧ୍ବନି ଅଛି କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଧ୍ବନି ନାହିଁ ।

ଏଭଳି ଭାଷା ବି ଅଛି ଯହାଙ୍କର ଧ୍ବନି ଇଂରାଜି, ଛୁଷ ବା ସଂସ୍କୃତ ଓଡ଼ିଆ କୌଣସି ଭାଷାର ଧ୍ବନି ସଙ୍ଗେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଯଥା—ବୁରମ୍ୟାନ, ହୋଟେନ୍ଟଟ୍ ବା ଜୁଲୁମାନଙ୍କର ଟାକର ଯୁଟାଇଲ ଭଳି ଧ୍ବନି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷା ଧ୍ବନିର ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ପରବା ଦେହରୁ ଆପଣାର ଦରକାରୀ ଧ୍ବନିକୁ ଛାଡ଼ି ନେଇ ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ତିଆରି କରେ ।

ପଲିନେସିୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏଭଳି ‘ଫୋନମ୍’ ବା ଧ୍ବନିଅଣୁର ସଂଖ୍ୟା ସବୁଠାରୁ କମ୍ । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟାର ଆଦିମ ବାସିନ୍ଦ ମାନଙ୍କର ଭାଷାରେ

ବି ଏଭଳି ଧୁନିଅଣୁ ବା ଫୋନିମ୍ବର ସଂଖ୍ୟା ମାତ୍ର ୧୨ ରୁ ୧୫ ଯାଏ ହେବ ।

ହାଉଆଇ ଭାଷାରେ ସାତୋଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଓ ପାଞ୍ଚୋଟି ସ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି । ଗୁରୁତ୍ଵ ଭାଷାରେ ୫ ଗୋଟି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ୩୫ ଗୋଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ, ଓଡ଼ିଆରେ କାରଟି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ୩୫ଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ୧୨ଟି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର ଧୁନି ଭିତରୁ ୫ଟି ବା ୬ଟି ସ୍ଵରଧ୍ଵନିର ଉଚ୍ଚାରଣ ଅଛି । କେତେଗୁଡ଼ିଏ କେବେସବୁ ଭାଷା ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଧୁନିଅଣୁର ସଂଖ୍ୟା ୭୦ ଯାଏ ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଆବ୍‌ବାସି ଭାଷାର ସବୁରଟି ଯାଏ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ଓ କେବଳ ଯୋଡ଼ିଏ ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି । କେତେକ ଗବେଷକଙ୍କ ମତରେ ବୋଧହୁଏ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସ୍ଵରଧ୍ଵନି ଅଛି; ଅନ୍ୟ ସ୍ଵରଧ୍ଵନିଟି ପୃବୁ ସ୍ଵରଧ୍ଵନିର ଏକ ବିକଳ୍ପ ।

କାରଟି ସ୍ଵରଧ୍ଵନି ଧୁନି ବା ସାବ୍‌ଜନାନି ଧୁନି

ମୋଟ ଉପରେ ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସହସ୍ର ଭାଷା ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଆମେରିକା ମହାଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ହଜାର ସରିକି ଭାଷା ଅଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ଆମ ପୃଥିବୀରେ କେତୋଟି ହଜାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧୁନି ଚାତୁରିକ ପ୍ରବାହଧାରା ରହିଛି । ତେବେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ଯେଉଁ ଉପର ସା ବା ବୋଲି ରହିଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ହିସାବକୁ ନେଲେ ଆଉ ଏହି କେତୋଟି ହଜାରଠାରୁ ଆଉ କିଛି ବେଶି ଧୁନିଚାତୁରିକ ପ୍ରବାହଧାରା ମିଳିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୋଲି ବା ଉପରସାର ମଧ୍ୟ ନିଜସ୍ଵ ଧୁନିଚାତୁରିକ ପ୍ରବାହଧାରା ରହିଛି । ଏପରିକି ଘନସ୍ଵ ସଂପର୍କିତ ଭାଷାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ସମସ୍ତ ଫରକ ସତ୍ତ୍ୱେ ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାଯାଇଛି, ସାରା ସଂସାରର ହଜାର ହଜାର ଭାଷାର ହଜାର ହଜାର ଧୁନିପ୍ରବାହ ଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସାଧାରଣ ଚେହେରା ରହିଛି । ଏଥିରୁ ଏକଥା ବି ମନେ ହେଉଛି ଯେ ଏହି ସାଧାରଣ ଚେହେରାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା କରିନେଇ ଓ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଚେହେରାଗୁଡ଼ିକୁ ତା ସଙ୍ଗରେ ଯୋଗି ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷା ପାଇଁ ଏକ ଧୁନି ସଙ୍ଗମ ବା ଏକ ସାବ୍‌ଜନାନି ଧୁନି ତିଆରି କରାଯାଇପାରେ ।

ଏବେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବିତ୍‌ମାନେ ଅବକ୍ ହେଲେଣି ସେ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା, ଦୁଇ ଆମେରିକା, ଏସିଆ, ଓସେନିଆ (ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରୀୟ

ଅଞ୍ଚଳ), ଲଭିବେ ପ ଓ ଆର୍ଥିକରେ ସବୁ ଭାଷାରେ ଭାଷାର ଗଢ଼ଣ ବା ଖବରପତ୍ରର ବହୁଲତା ସତ୍ତ୍ୱେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସାଧାରଣ ଚେତେବର ଲକ୍ଷଣ ମିଳୁଛି । ମାଜିନ ସୁକ୍ତସ୍ତ୍ରର ଭାଷାବଦ୍ ଏଡ଼ିଓର୍ଡ଼ ସାପିର ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଏହି ଚେତେବର ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ସୀମାବଦ ନୁହେଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ସାରା ପୃଥିବୀର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାଷାର ଗଢ଼ଣ ବା ଖବରପତ୍ରର ତାରତମ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ।

ଅ ଆଉ କି ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦ ହେଲେ, ଅ ଏକ ସ୍ୱର କି ଏକ ବ୍ୟଞ୍ଜନ । ତେଣୁ ପୁନଃପୁନଃ ଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗରେ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଥମ ସୂଚ ମିଳିଲା—ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ—ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱର ପୁନଃ ଓ ନିଃ-ସ୍ୱରପୁନଃ । ତେଣୁ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାରେ ଏହି ଏକ ପ୍ରକାର ବିଭାଗ କରାଯାଇପାରେ ସ୍ୱର ଓ ଅସ୍ୱର । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଳି ବହୁଭାଷାରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ଓ ମାନେ ହେବ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟଞ୍ଜନଙ୍କ ଭିତରେ ତପାତ୍ କଣ ?

ବ ଓ ପ ଦୁଇଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ନିଆଯାଉ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦପୁର ଆଉଟି ନିଶେଧ । ସାରା ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାରେ ଏପରି କି ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କମର ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣର ବେ ହୁଏ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ପୁନଃ ନିଃସ୍ୱର ।

ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ପୁନଃ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଯାଇପାରେ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧନ ହେଉଛି ଲଗଣର ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଶିଷ୍ଟ । ଓଡ଼ିଆରେ ‘ର’ ଏକ ଲଗଣର ପୁନଃ କିନ୍ତୁ ‘ଲ’ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପୁନଃ ।

ଆହୁରି ଏକ ଅବାଦ୍ ହେବାର କଥା ଏହି ଯେ, ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାରେ ମିଶି ପ୍ରାୟ ଏକଲକ୍ଷ ପୁନଃପୁନଃ ସ୍ୱର ବି ଉପସ୍ଥେତି ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ରଖିଲେ ସେମାନେ ବାରଗୋଟି ବିଭାଗ ଭିତରକୁ ସମସ୍ତେ ଆସିଯିବ । ଏହାର ଅର୍ଥ ମନୁଷ୍ୟର ମୁଖର ପୁନଃ ଭିତରେ ବହୁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଗୋଟିଏ ଏକତା ରହିଛି ।

କଥିତ ଭାଷାକୁ ଦୁଇଟି ଦିଗରୁ ଦେଖାଯାଇପାରେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗ ହେଉଛି ଲଘୁର କମ୍ପନ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଧନର ଝରିଆ ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏହାକୁ ଧରାପାରିବାରେ ମଣିଷର କଣ୍ଠନାଳୀ, ଜିହ୍ଵା ଓ ଓଠର ଭୂମିକା ।

ଏଥିରୁ ଧ୍ଵନିର ଲବ୍ଧିଗୁଣକୁ ଆମେ ଟେପ୍‌ରେକର୍ଡରେ ବା ଓ ପିଲୋଗ୍ରାଫ ବା ଦୋଳାୟମାନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ରେକର୍ଡ କରୁଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମଣିଷର ଅଙ୍ଗପ୍ରାୟ ଯନ୍ତ୍ରଗାତ ସରଞ୍ଜାମ, ଯଥା — କଣ୍ଠନାଳୀ, ଓଠ ଓ ଜିହ୍ଵାର ଚଳପ୍ରଚଳ ଓ ଗତିକୁ ଆମେ ପରଖ କରୁଁ । ଏଭଳି ଭାବରେ ଆମେ ଧ୍ଵନିଅଣୁ ବା ଫୋନ୍‌ମ୍‌ର ରୂପରେଖା ବିଷୟରେ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଉଁ । ଗୋଟିଏ ଫେଲ୍ ବିଦରତଙ୍ଗ ତରଫରୁ, ଅନ୍ୟଟି କଥା ଓ ବାଚନ ଯନ୍ତ୍ର ତରଫରୁ —

ତେଣୁ ଯଦି ଆମେ ଶବ୍ଦତରଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା ଧ୍ଵନିଅଣୁକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଁ ତେବେ ଆମେ ଶ୍ରୀୟ ବାରଗୋଟି ଯେତେ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ପାଇବା । ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପୃଥକର ସବୁ ଗୁଣ ଆସିଯିବ । କେହି ବାଦ୍ ପଡ଼ିଯିବେ ନାହିଁ ।

ତେବେ ଏ ଯେ ବାରଯୋଡ଼ା ଶ୍ରେଣୀ ବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ତଥାପି ହୋଇଛି ଏଥିରେ ଏ ‘ଯୋଡ଼ା’ କାହିଁକି ? ‘ସେ’ଡ଼ା’ ‘ସେ’ଡ଼ା’ ନ କର ‘ତଳଟିକିଆ’ ‘ଉଚ୍ଚଟିକିଆ’ କହିଥିଲେ ଯଦି କ’ଣ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା ?

କାରଣ ଏହାହିଁ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗର ପ୍ରାକୃତିକ ମାନବିକ ତତ୍ତ୍ଵ । କଳା, ଧଳା, ଆଲୁଅ, ଅନ୍ଧାର ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଭାବ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଅଭାବ (କଳା ରଙ୍ଗର ଅଭାବ, ଧଳା ରଙ୍ଗର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ) । ଠିକ୍ ସେପରି ଗ୍ରେଟ ଶିଶୁର ଏହି ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ହିଁ ପିଲାଦିନେ ଗୁଣା ଶିଖାର ଅବଲମ୍ବନ । ଏଭଳି ଭାବରେ ଶିଶୁ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ କଥାର ଧ୍ଵନି ଭିତରୁ ଆସଣାର ଅନୁକରଣର ଧ୍ଵନିଗୁଡ଼ିକ ବାଛିନିଏ । ପିଲାଦିନେ ଶିଶୁ ଯେ ପ୍ରଥମେ ଦା, ଦା, ବା, ବା ଲଜାଦି ଧ୍ଵନିକୁ ପ୍ରଥମେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ଶିଖେ ତା’ର କାରଣ ସେ ଗୁଣର ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଧ୍ଵନି ଭିତରୁ ସ୍ଵର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର ଓ ନିଃସ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣକୁ ବାଛିନିଏ । ଏହାହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ଶିଶୁର ତରଫରତ ଲକ୍ଷଣ । ଅବଶ୍ୟ ୭ରୁ ୧୦ ମାସ ଯାଏ ଶିଶୁ କେବେ କୌଣସି ଧ୍ଵନିଅଣୁ ବା ଫୋନ୍‌ମ୍‌କୁ ବାଛିଲା ତାହା ଚିନ୍ତା କରିବାର ଶମତାରେ ନଥାଏ (ଏପରିକି

କିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଯାଏ ଭାଷାବିତମାନେ କି ଧୂନିଅଣୁର ପଶୁ ପାଇ ନଥିଲେ)
କିନ୍ତୁ ଶିଶୁ ଅବଚେତନ ଭାବରେ ସ୍ୱରାସୁକ୍ତ ଓ ସ୍ୱସ୍ୱେଦନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣର
ପ୍ରଭେଦ କାରିନେଇଥାଏ ।

ତେବେ ଏହି ‘ଯୋଡ଼ି ଯାଉଁଲି’ ଭାବରେ ଧୂନିଅଣୁର ତାରତମ୍ୟ
ବାଛିବା ମଣିଷ ଶିଶୁ ପାଇଁ ସୁବିଧା ନୁହଁ ; କଂସ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ କି
ସୁବିଧା । ଯାହା ଫଳରେ ଉକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର କି କଥା ଶୁଣିପାରେ, ସେ କଥା-
ଗୁଡ଼ିକ ମନେ ରଖେ ଓ ତାହାର ଅନୁସାରେ କାମ କରେ ।

ଶୁଣ, ଯନ୍ତ୍ର-ମଣିଷ !

ଯନ୍ତ୍ରର ନାମ କଂସ୍ୟୁଟର । ଏହା ସଂସାରରେ ଚଢ଼ଳ ପକାଇଛି ।
ଏହାର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଅଛି । ଏହାର ଅଛି ବିଶ୍ୱଚକ୍ଷୁ, ଏକ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍
ଆଖି । ତାହା ଫଟୋ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ତିଆରି । ଏହାର ପ୍ରଶ୍ନଶକ୍ତି
ଅଛି । ଏଥିରେ ମୋଡ଼ରମର କାର୍ଡ, ଟେପ୍ ରୁଲ୍‌ସ୍‌ ଥାଲା ଓ ଟେପ୍ ଓ
ଡ୍ରମ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଅନୁରୂପ ଅଣାଯାଇପାରେ । ରେଟାଏ
ମାଇକ୍ରୋଫୋନ ବା ଡାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ଖଞ୍ଜିଲେ ଏହାର ଶୁଣିବାର ଶକ୍ତି
ହୋଇ ଯାଇପାରେ । ତେବେ ଏଭଳି ମେସିନ୍ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ଓ
ଗଣିତ ସୂତ୍ର ବା ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍‌ର କୋଡ୍‌ଭଳି କୌଣସି ଠାର ଭାଷାରେ
କଥାବର୍ତ୍ତା ନ ହୋଇ ମଣିଷ ଭାଷାରେ କଥାବର୍ତ୍ତା ହେଲେ ହୁଅନ୍ତା
ନାହିଁ !

ତେଣୁ ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଗଣକ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା କେମିତି
ଶିଖାଇବା ? ତେବେ ବହୁ ଝଞ୍ଜଟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳନ୍ତା, ଜଣେ କେହି ଯଦି କୌଣସି
ଭାଷାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତିତା ଦେଇଦେଲା ତେବେ ଯନ୍ତ୍ର ତାକୁ ବୁଝନ୍ତି
ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଦିଅନ୍ତା, ଅଥବା ବଡ଼ ବଡ଼ କଳକାରଖାନା
ବିସ୍ତୃତ ବ୍ୟାପାର ଚଳାଉଥିବା କୌଣସି କମ୍ପାନୀର ଡିରେକ୍ଟର ଟେଲିଫୋନ୍
ଧରି କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରକୁ କହି ଦିଅନ୍ତେ—“ଦେଖ, ଯନ୍ତ୍ର-ମଣିଷ, ଆମର
ଏଭଳି ସାମ୍ପଲରୁ ରୁଚି ଲକ୍ଷ ଦରକାର । ତୁମେ ଏଥିପାଇଁ କ’ଣ କ’ଣ
ସରଞ୍ଚାମ ଲେଡ଼ା ଗୋଟାଏ ପ୍ଲାନ ଚିଠା କରି ଦିଅ ।”

ଏହା କ'ଣ ସମ୍ଭବ ? ଯନ୍ତ୍ରତାଏ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ଶୁଣିବ, ତାହା ବୁଝିବ ଓ ସେ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ଅଥବା ଉତ୍ତର ଦେବ ? ହେଲେ, ଯନ୍ତ୍ର ଯଦି ମଣିଷର କଥିତ ଭାଷାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ପାରୁଛି, ତେବେ ଯନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ ମଣିଷର କୌଣସି ହୁକୁମକୁ ବୁଝି ନ ପାରିବ ବା ମଣିଷର କଥନ ଭଳି କଣ ନ ପାରିବ ? ଏହା କେବଳ ମେସିନ୍ ଅନୁବାଦକ ପାଇଁ ସୁବିଧା ନୁହଁ ; ଏଥିରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରର ସୁବିଧା ଆଉ ମନୁଷ୍ୟଗୁଣିତ ବହୁ ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏ ବି ଅନେକ ସୁବିଧା । ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ପାଇଲଟ ବି ଏଭଳି ସୁବିଧା ଥିଲେ ନାନା ପ୍ରକାର ଜଟିଳ ମେସିନ୍‌କୁ ନ ଦେଖି କଥାର ସଙ୍କେତରେ ସବୁ ଜାଣି ପାରନ୍ତେ । ମହାକାଶଯାନରେ ବି ପାଇଲଟ କଣ୍ଟ୍ରୋଲରୁ ଏସବୁ ସମ୍ଭବ କଥାସବୁ ଡଳରେ ପାଇଯାଆନ୍ତେ (ଏବେ କେବଳ ବିଜ୍ଞାନ-ଉପନ୍ୟାସରେ ଏହାର କଳ୍ପନା ହିଁ କରାଯାଉଛି ?) । କଥା ହେଲା, ମଣିଷ ସାଙ୍ଗରେ ଯନ୍ତ୍ରର କାରବାର ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷାରେ ନ ହୋଇ ମଣିଷର ଭାଷା ହୋଇ ପାରିବ କି ?

କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍‌ଭବନ ପୂର୍ବରୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏଭଳି ଏକ କଥାକୁହା ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ୧୭୮୦ ମସିହାରେ ବ୍ରିଟିଶର ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଡାକରା ଦେଇଥିଲେ” (୧) ଇଂରେଜ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର a, e, i, o, u ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଚାରଣେ ଗୁଣ ଓ ଚରଣ କ'ଣ (୨) ମଣିଷର କଣ୍ଠନଳୀ ପରି ଏପରି କୌଣସି ନଳୀ କ'ଣ ତିଆରି କରାଯାଇ ପାରିବ ଯାହା ଏହି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର ଧ୍ରୁବଗୁଡ଼ିକ ଅନୁକରଣ କରି ପାରିବ ?

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଭାଗରେ ହଙ୍ଗେରୀ ଦେଶର ଜଣେ ଚମତ୍କାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଶୀଳ ଓ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଏକ ‘କଥାକୁହା ଯନ୍ତ୍ର’ ତିଆରି କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ଓ ତାଙ୍କ ପରେ ପରେ ୧୮ଶ, ୧୯ଶ ଓ ୨୦ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଯେତେ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହେଲା ସେ ସବୁ ଯନ୍ତ୍ର ସେପରି କିଛି କାମୀ ଜିନିଷ ନ ଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ଖେଳନା, କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍‌ଭବନ ପରେ ଯାଇ ମନୁଷ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଯନ୍ତ୍ରର କଥାସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରକୃତରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଡ଼ିଲା । ଏବେ ଏହାର ଫଳ ବହୁ ଦୂର ଆଗେଇ ଯାଇଛି ।

ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଦିଗର ଆଗେଇଲେ ସେମାନେ ଧୂଳି-ଅଣୁ ବସ୍ତୁ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ବହୁଳ ଭାଷାର ଶବ୍ଦକୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ପଦ ଭାବରେ ନେଇଥିଲେ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ଏବେ ହାଲି ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷାରେ ଗୋଟିଏ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୋଟିଏ ଆଲୋକ-ପରଦା-ଗାନ୍ଧଣ ବା ଫ୍ଲେକ୍ସାସ୍କୋପରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଆଲୋକ ପରଦା-ଗାନ୍ଧଣ ଯନ୍ତ୍ରର କାମ ଥିଲା ଧୂଳି-ଗୁଡ଼ିକର ଝରଣାର ବର୍ଣ୍ଣାବଣ । ଏହି ଗାନ୍ଧଣ ଯନ୍ତ୍ରର ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ତା'ପରେ ସଂଖ୍ୟାରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ କଂପ୍ୟୁଟର ଭିତରେ ସାମିଲ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଏଥିରେ ବକ୍ତା ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ବାରମ୍ବାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି । ମନେକର ଶବ୍ଦଟି ହେଲା ଦୁଇ । ଏଭଳି ବାରମ୍ବାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାରେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଆପଣାର ସ୍ମୃତି ଭିତରେ ସେହି 'ଦୁଇ'ଟିକୁ ସାଇତି ରଖେ । ତା ପରେ 'ଦୁଇ' ଶବ୍ଦଟିକୁ ଗୁରା ଅକ୍ଷରରେ ମେସିନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇ ଦିଆଯାଏ । ତା'ପରେ ମେସିନ୍ ଏହି 'ଦୁଇ'ଟିକୁ ଡିଡ଼ିବାର ଧାରା ଭିତରେ ଆପଣ ର ଶିକ୍ଷା କରିନିଏ ।

ଏଭଳି ଶିକ୍ଷା ସମସ୍ତ ହେଲପରେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ବନା ହିସାରେ ବକ୍ତାଙ୍କର ବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଶିଖାଇଥିବା ଶବ୍ଦଟିର ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ଧରିପାରେ ଓ ଆପଣାର ସ୍ମୃତିର ଗନ୍ତାଘରେ ଯେଉଁ 'ଦୁଇ' ଶବ୍ଦଟି ସାଇତି ରଖିଥାଏ ତାହା ସଙ୍ଗରେ ମିଳାଇ ନିଏ । ଏଭଳି ଭାବରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ସେହି ପ୍ରୟୋଗ ପରୀକ୍ଷାରେ ସାତ ଜଣ ମହିଳା ଓ ସାତ ଜଣ ପୁରୁଷ ଲୋକ ଏଭଳି ଶିକ୍ଷକର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଯନ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ସେ ସ୍ମୃତିରେ ସାଇତି ରଖିଥିଲା ସେତିକି ନୁହେଁ ବକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଠଉରାଇ ନେଇଥିଲା ; ମହିଳାମାନଙ୍କର କଣ୍ଠ ତ ନିଭୁଲି ଭାବରେ ଠଉରାଇ ନେଇଥିଲା । ପୁରୁଷମାନଙ୍କର କଣ୍ଠ ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୯୩ ଡିଗ୍ରୀ ଭାବରେ କହି ପାରିଥିଲା ।

ଏଭଳି ଗୋଟାଏ ଶିକ୍ଷା ଅଧ୍ୟାୟ ସରିଲା ପରେ ଗବେଷକମାନେ ଠିକ୍ କଲେ ଯେ, 'ଆନ୍ତଃଶିକ୍ଷା'ର ଅଧ୍ୟାୟଗୋଟାଏ ଆରମ୍ଭ ହେଉ । ଯନ୍ତ୍ର ତା'ପରେ ନୂଆ ନୂଆ ବକ୍ତାଙ୍କର ଧୂଳି ଶୁଣିଲା ଓ ଆଗରୁ ଶିଖିଥିବା

କଥାଗୁଡ଼ିକ ସଙ୍ଗରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମେଳ ଖୁଆଇ ନେଇ ଓ ସେହି ସେହି ଢେଗୁଡ଼ିକର ସାଧାରଣ ଧ୍ବନିକୁ ପିଠି କରିନେଇ । ଅର୍ଥରୁ ବେଳେ ବେଳେ ସ୍ବରୂପା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଧ୍ବନି ସହିତ ନୂଆ ବକ୍ତାବଳୀର ଧ୍ବନିର କିଛି କିଛି ପ୍ରଭେଦ ଥିଲେ ତାହାକୁ ଠିକ୍ କରିନେଇ ।

କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଢେର ସଂଖ୍ୟା ସୀମାବଦ ସେଇଠି ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦ ହେବ । ଯନ୍ତ୍ର ଶେଷରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଦେଉ ସେକେଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଢେ ସଙ୍ଗରେ ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିଚୟ ହେବା ଫଳରେ ଯନ୍ତ୍ର ୮୩ରୋଟି ଇଂରାଜ ଢେ ଶିଖିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ଆହୁର ଅଧିକ ଢେକୁ ମୁକ୍ତିର ଗନ୍ତାଘର ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ବରୁତର ପରିଧି ବଢ଼ାଇବା ଦରକାର ।

ଫଳରେ ଦେଖାଗଲା, ଢେର ସଂଖ୍ୟା ଯୋଗେ ବଢ଼ିଲା ତାହାକୁ ମୁକ୍ତିରେ ସାଇତି ରଖିବାର ଅସୁବିଧା ସେତିକି ବଢ଼ିଲା । ଯୋଗେବେଳେ କେତେଟି ଢେର କଥା ଉଠୁଥିଲା, ‘ଦୁଇ’ ‘ତିନି’ ‘ଚାରି’ ସେତେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମୁକ୍ତି କରିବାରେ କୌଣସି କଷ୍ଟ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯୋଗେ ବେଳେ ସମାନ ସମାନ ଧ୍ବନିର ଓ ସମାନ ସମାନ ଅର୍ଥର ଢେମାନେ ଆସି ପଶି ହୋଇଗଲେ ଯଥା ‘ଦୁଇ’ ‘ଉଇ’ ‘ଦୁଇ’ ଅଥବା ‘ତିନି’ ‘ତି’ ସେତେବେଳକୁ ଯନ୍ତ୍ରର ଅଳ୍ପ ଗୁଡୁମ ହେଇଗଲା ।

ତେଣୁ ପରିଚର ବେଳକାଳ ଭିତରେ କି ଚିତ୍ରାଟ ଦେଖାଦେଲା । ଯେତେ ଯୋଗେ ଢେର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲା, ଜଟିଳତା ବଢ଼ିଲା । ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଢେଗୁଡ଼ିକ ଠଉରାଇବା କାଟିକର ପାଠ ହେଲା ; ଯଥା ସମୟରେ ଠଉରାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ରଟା ଗୋଟାଏ ନିବୋଧ ପାଇଟିଥିବା ଭୟରେ ତାର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ବେଗ ଅନ୍ତର ବଢ଼ାଇବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ସୁଖି ଯୋଗେ ଯେତେ ମୁକ୍ତି ଉଣ୍ଡର ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ସେଥିରୁ ଢେଗୁଡ଼ିକ ଖେଳ ବାହାରି କରିବାକୁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ସେତିକି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ଯେତେ ଢେ ସଂପଦ ଦେଲା ତା’ର ଅନୁପାତରେ ସେତିକି ମୁକ୍ତିକୁ ବୁଦ୍ଧି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ତେଣୁ ଭାଷାବିତମାନେ ଏହି ମତ ଦେଲେ ଯେ, କଥିତ ଢେ କା ପଦ ଯଦି ଶିଖିବାର ମୂଳ କଣିକା ହୁଏ ତେବେ ବଡ଼ ଢେଗୁଣ୍ଡାର

କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ୟା ଗୁରୁତର ହେବ ଓ ଯନ୍ତ୍ର କଦପି ସେଥିରେ ପାରି
ଉଠିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଆଧୁନିକ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ସଂପାଦକର
ଶକ୍ତି ଏତେ ନୁହେଁ ଯେ କୌଣସି ଭାଷାର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଚଳିତ ହଜାରେ
ହେବ ଶବ୍ଦ ତାହା ମୁଦ୍ରଣରେ ପାଇତି ଦେଇପାରିବ । ଏହାର ଅର୍ଥ
ହେଲା ଯନ୍ତ୍ରର ମୁଦ୍ରଣକୁ କହୁରୁଣ କଡ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ କିନ୍ତୁ
ଏବେ ଏ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଯେତେନ ବିକାଶ ହୋଇଛି ସେତେକରେ
ଏଭଳି କୁର୍ବି ଅସମ୍ଭବ ।

ଛାତ୍ର ଭାଷାବିତ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ଲେଖିଛନ୍ତି, “ପ୍ରକାଟ୍ୟ ଯାନ୍ତ୍ରିକ
ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲାଣି । ଯନ୍ତ୍ରର ମୁଦ୍ରଣ ଆଧୁନିକ ବହେଇବା
ଓ ଗୋଟିଏ ଅସୁବିଧା, ୨ୟ ଅସୁବିଧା ହେଲା ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାର ଭିତରୁ
ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଦରକାରୀ ଶବ୍ଦକୁ ବାହାର କରି ଆଣିବା ଓ
ଏହି ବାହାର କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଏତେ ତଟାପଟ ହେବା ଶୁଦ୍ଧ ଯେପରିକି
ଗୋଟିଏ ବେ ବାହାର କରି ଆଣିବା ବେଳକୁ ବାକ୍ୟର ପର ଶବ୍ଦଟିକୁ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ମୁଦ୍ରଣରୁ ତାକୁ ଦୂରଣ୍ଡି ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ ।

ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ କେତେଟି ମନୁଷ୍ୟର କହୁବା କଥାକୁ ଶୁଣି ଶିଖାଇ
ଦେବା ସହଜ (କେତେକ ଯନ୍ତ୍ର ଏକଥା ଶିଖିବାଲାଗି) କିନ୍ତୁ ତାହା ଦ୍ଵାରା
କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ହେଉ କଣିକା ସେନ ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷା
ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମଣିଷ ସଙ୍ଗରେ ଯନ୍ତ୍ରର କଥୋପ-
କଥନ ପରି ଶବ୍ଦ ବଦଳରେ ଆଉ କୌଣସି ଧ୍ଵନିକଣିକାକୁ ବ୍ୟବହାର
କରିବାକୁ ହେବ ।

ସେଠୁ ‘ଫୋନମ୍’ ବା ‘ଧ୍ଵନି ଅଣୁ’ର କଥା ଉଠିଲା । କାରଣ
ଧ୍ଵନିଅଣୁର ସଂଖ୍ୟା ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଭାଗରେ ୨୦,୮୦୦ ବେଶି
ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଏହି ୨୦,୮୦୦ ଗୋଟିଏ ‘ଧ୍ଵନି ଅଣୁ’ ବା ଫୋନମ୍‌କୁ
ମାନ ରଖିବାକୁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୋଟିଏ ବିଶାଳ ମୁଦ୍ରଣରେ ଦରକାର
ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ହଜରେ ବେ ମନେ ରଖିବାକୁ ଯେତେ ବଡ଼
ମୁଦ୍ରଣରେ ଦରକାର ତାହାଠାରୁ ଛୋଟ ହେଲେ ବି ଚଳିବ ।

ଗତ ପନ୍ଦରବର୍ଷ ଭିତରେ ସାରା ପୃଥିବୀର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏହି
କାର୍ଯ୍ୟରେ ତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରକୁ

ଧୂନିଅଣୁ ଶିଖାଉଛନ୍ତି । ତେବେ ଦୁର୍ଭାଗୀର କଥା କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଏଥିକ
 ଭାଜନ ଦେଉନାହିଁ । କଥାର ଧୂନର ସ୍ରୋତ ଲତସର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ
 ସ୍ରୋତ ପରି ବହି ରୁଲେ ; ତେଣୁ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରମାନେ ଏଥିରୁ ଧୂନିଅଣୁର
 କଣିକାଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି କରି ସ୍ୱଳ୍ପ ଚିହ୍ନ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

ଆଉ ଏକ ଅସୁବିଧା ଅଛି । ଧୂନିଅଣୁଗୁଡ଼ିକର ଉଚ୍ଚାରଣ
 ଲେକର ବସ୍ତୁ, ଲଙ୍ଘ, ଜଳ୍ମମାଟି ବା ଅଞ୍ଜଳ ଭେଦରେ ବିଭିନ୍ନ ହୁଏ ।
 ଆମେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ତାହା ଶୁଣିଲ ବେଳେ ଆମର ମସ୍ତିଷ୍କର ସଫଳଜ୍ଞାନ
 ବଶରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଥିବା ବେଆଡ଼ା ପତ୍ରକୁ ସଜଡ଼ି ନେଇ ଓ
 ଆମର ଗନ୍ତାଘରେ ଯେଉଁ ଧୂନିଅଣୁଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି ତାହା ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା
 କରି ଆମେ ମନେ ମନେ କୌଣସି ଗୋଳମାଳିଆ ଧୂନିଅଣୁ ଉଚ୍ଚାରଣକୁ
 ବି ସମୟିଯାଉଁ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଏ ମାମଲତ ଶିଖାଇବା ତ ସଫଳ ନୁହେଁ ।
 ତେବେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ଗୋଟାଏ ସମଧାନ ସୂତ୍ର ହୋଇପାରେ ।
 ସୂତ୍ରଟି ହେଲା ବାରଟି ସାଂଜ୍ଞମାନ ଧୂନିଅଣୁ ସୂତ୍ର । ଯାହା ସବୁ ଭାଷାର
 ମୌଳିକ ସାଧାରଣ ଗୁଣମାୟକ । ଯନ୍ତ୍ର ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟର କଥାର
 ଧୂନି ଶୁଣିପାରେ ତା'ର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲା—ଏହି ଧୂନି ବା ନାଦକୁ
 ବାରୋଟି ସାଂଜ୍ଞମାନ ଧୂନିରୁ ଗୋଟିକରେ ପରିଣତ କରିଦେବା ଓ ତାହା
 ପରେ ଏହି ସାଂଜ୍ଞମାନ ଧୂନିକୁ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ବ ଶବ୍ଦର ବଟକର ସଙ୍ଗେ
 ଭୁଲନା କରିଦେବା । ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ୱଳ୍ପ ଚିହ୍ନ ଘରେ ଆଗରୁ ସାଇତା
 ଥିବା ରୁଛି । ତେବେ ଯାଇ ଯନ୍ତ୍ର କୌଣସି ଭାଷାର ଧୂନି ଉପରେ ଦଖଲକାର
 ହୋଇପାରିବ ।

ଆଧୁନିକ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଦୁଇ ନିସର ସ୍ୱଳ୍ପ ରହିଛି । ଏକ
 ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆକାରର ଅଧିକ ବେଗର ସ୍ୱଳ୍ପ, ଅନ୍ୟଟି ବଡ଼ ଆକାରର
 ଓ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ବେଗର ସ୍ୱଳ୍ପ । ଅଧିକ ବେଗର ସ୍ୱଳ୍ପର କାର୍ଯ୍ୟ
 ହେଲା କଥାର ଧୂନିଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରି ଦେବା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ
 ପରସ୍ପରର ବିଶେଷଗୁଣ ଅନୁସନ୍ଧେ ପରୀକ୍ଷା କରିନେବା ଓ ବଡ଼
 ଆକାରର ସ୍ୱଳ୍ପର କାମ ହେଲା ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାରକୁ ସାଇତକ ରଖିବା ।

ତେଣୁ ଯଦି ଏପରି ଏକ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହୁଏ ଯାର
 ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଳ୍ପଭଣ୍ଡାର ବଦଳରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱଳ୍ପ ଭଣ୍ଡାର ରହେ, ଗୋଟିଏ

ଗ୍ରେଟ ବେର-ବେରା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଆରଟି ବଡ଼ ଚର-ବେରା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ,
 ତେବେ ଯାଇ କାମ ତଳିକ । ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ମଞ୍ଚେଇ ପାଇଁ ଭାଷା-
 ବିଦ୍ୟାମାନେ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କହୁଛନ୍ତି ଶ୍ରୀ-
 ଚନ୍ଦ୍ରାନୁଷ୍ଠାନେ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତା'ର କଥାକୁ
 ଚିହ୍ନିବା ପାଇଁ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି କଥାର ଧ୍ବନି ଶୁଣି
 ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ତାହାକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଦିଏ ଓ ତା'ପରେ ଆପଣାର ପୁରୁଷ-
 ଉତ୍ତରରେ ସାଇତା ଶବ୍ଦର ଧ୍ବନି ସାଙ୍ଗରେ ତାହାକୁ ମିଳାଇ ସେହି
 କଥାର ଅର୍ଥକୁ ସମ୍ବେଦନା କରି ସେହି କଥାଟିକୁ ବାରମ୍ବାର ଶୁଣି ପୁରୁଷ-
 ଉତ୍ତରରେ ରଖିନିଏ ।

ତେଣୁ କଂସ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରରୁ ଏଭଳି ମନୁଷ୍ୟ ଭାବରେ ହିଁ କଥା
 ସମ୍ବେଦନାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ତାହାକୁ ସଂପାଦକକୁ ପଡ଼ିବ । ତାକୁ ଶିଖିବାକୁ
 ପଡ଼ିବ ଯେ, ମଣିଷ ସଂଜ୍ଞାର କଥାଭାଷା କଲେବେଳେ ମଣିଷର ମଞ୍ଚିଷ୍ଟ
 ଭଳି ଯନ୍ତ୍ରର ମଞ୍ଚିଷ୍ଟ ଦେବା ଲାଗୁ । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ କରୁଛି ସେତେବେଳେ
 କରିବା ଲାଗୁ ।

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ଆଶା ଯେ, ଏକଥା ହୋଇ ପାରିବ ।

ମଣିଷର ଭାଷା ଓ ପଶୁର ଭାଷା

ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷାରେ ହାରହାର ଭିନ୍ନଗତ ଗୁଣ ଯାଏ ଧ୍ବନିଶ୍ରବଣ
 ଅଛି । ଖାବ-ମନୁଷ୍ୟଭିନ୍ନମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରାସର ଗୁଣପ୍ରଭୃତି ଯେ,
 ଏହି ଭିନ୍ନତା ବା ଗୁଣର ଧ୍ବନି କଣିକା ବି ଖାବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ସଙ୍କେତ-ଭାଷା
 ଭାବରେ ମିଳିଥାଏ । ଏଭଳି ଖାବଜନ୍ତୁ ହେଲେ ସଂପ୍ରାମାଣ୍ୟ ଓ ଉଚ୍ଚପ୍ରାୟ
 ପକ୍ଷୀ ।

ବୋଧହୁଏ ଏହି ମେଳକଟା ଆକର୍ଷଣ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ
 ଭାଷାରେ ଭାଷାର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏହିଠାରେ ଯେ ପ୍ରଥମିକ ଧ୍ବନିଶ୍ରବଣ
 ଯଥା ‘ଫୋନମ୍’ଗୁଡ଼ିକ ମିଶି ଶବ୍ଦର ତିଆରି କରନ୍ତି, ଶବ୍ଦ ତିଆରି
 କରନ୍ତି ଓ ଶେଷରେ ବାକ୍ୟ ଗଢ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଖାବଜନ୍ତୁଙ୍କ ପ୍ରକାର ଏକଥା
 ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ସଙ୍କେତ-ଭାଷାରେ ବ୍ୟାକରଣର ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ

ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ଆପଣାର ସଙ୍କେତ ଧ୍ବନିକୁ ସଫେର କରି ଜଣିଲ
ଭାଷାଗତ ଯୁକ୍ତି ଉଦ୍ଧୃତ ନାହିଁ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ସମ୍ଭବ ତାହା ଅନ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ
ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲ ନାହିଁ ? କାର୍ତ୍ତିକ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ନାବ ବା
ଧୂଳିର ଯୁକ୍ତି ଉଦ୍ଧୃତ ହେଉଛି କି ପରିଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ପଶୁମାନେ ବା
ଅନ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଜୀମାନେ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ଉଦ୍ଧୃତ
ସେପରେ ସମାନ ସୂଚନା ଥିଲା ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ବାସ୍ତବ୍ୟ ଏହି ପୃଷ୍ଠାରେ
ଉଦ୍ଧୃତର ସଂଗୃହ ବାସ୍ତବ୍ୟମାନେ ମଣିଷ ହୁଅନ୍ତୁ, ଉଦ୍ଧୃତ ହୁଅନ୍ତୁ ବା
ମଜୁର ହୁଅନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ବର ବା ଚିନ୍ତାରେ ସମାନ
ପରିମାଣର ଧୂଳିର ଯୁକ୍ତି ପ୍ରକୃତ ହେଲ ସାରିବ ?

ଏହାର ଉତ୍ତର ଭାଷାତତ୍ତ୍ବ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏହାର ଉତ୍ତର
ମିଳିବ ଇତିହାସ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ବ ଓ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନରୁ ।

ଉଦ୍ଧୃତ ଓ ସିଂଘାଂଶମାନେ ଆପଣାର ସଂକେତ ଭାଷା ପରି
ଦୁଇ ଭାଷା ଉଦ୍ଧୃତ ଧୂଳି କରି ପରିଲକ୍ଷ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚଳଣି । ତାଙ୍କର
ଏହାଠାରୁ ଆଉ ବେଶି କିଛି ଲେଖା ପଡ଼େ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଜଣିଲ
ଭାଷା, ଧାରଣା, ଅନୁଭୂତି, ଅଭିଳାଷ ଇତ୍ୟାଦିର ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ
ଆବଶ୍ୟକତା ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । କେଣ ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ସଂକେତଗୁଡ଼ିକୁ
ଅଧିକ ଏକକରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏହାର କାରଣ ହେଲା ସେମାନଙ୍କର ସମାଜ ନାହିଁ । ସେମାନେ
କେବଳ ଏକ ପଲ ଜନ୍ମ ବା ଗାବ । ଆଗରୁ ଆମେ କହିଥାଉ ଯେ
ଜଣେ ଲୋକରେ ଗୋଟାଏ ଭାଷା ହୁଏ ନାହିଁ । ଶବ୍ଦ ଜଣେ ଜନ୍ମରେ ବା
ଗୋଟାଏ ଭାଷା ହୁଏ ନାହିଁ । କାରଣ ଉଦ୍ଧୃତ ସେପରେ ଅଭାବ ହେଲା
ସମାଜ । ଯେଉଁଠି ଭାବର ଅଦାନ ପ୍ରଦାନ ନାହିଁ ସେଇଠି ଧୂଳିର ଶବ୍ଦ
ହେବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ସେଇଠି ପଦବିଧ୍ୟାସ ଓ ବାକ୍ୟଗଠନର
ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଜନ୍ମମାନେ କେବଳ ଶୃଙ୍ଖଳା କେତୋଟି ଅଙ୍ଗକୁ
ଶାବଳ ଭାଷା—ସଂକେତ, ପରିଚ୍ଛେଦ, ଅନ୍ୟତ୍ରଣ—ଏଗୁଡ଼ିକ ଅତି
ପ୍ରଥମେ ସଂକେତ ଧୂଳି । ଏହି ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ କବିଙ୍କୁ କୋଡ଼ିଏ
ବା ତିରିଶ ଲକ୍ଷର ସଂକେତ ଧୂଳି ତ ଯାଆନ୍ତି ।

ଆମର ପୂର୍ବକାଳର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଖସୁଥିବା ବିଶେଷଣ କରିବାରେ ଏକଥା ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି ଯେ ଆମେ ଆଜି କଥା ବୋଲି କହିଲେ ଯାହା ବୁଝୁ ତାହା ସେମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନ ଥିଲା । ପିତୃକାନ୍ତ ପ୍ରପତ୍, ନର-ବାନର, ଗୁଡ଼ାବାସୀଗଣ ଓ ନିବନଡ଼ରଆଇ ମଣିଷମାନେ ଏହି ଗୋଷ୍ଠିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଉଷି-ଦୋରସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର କଥା ଅଜଣା ଥିଲା । ଅପାତଳେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଙ୍ଗଡ଼ମାନଙ୍କ ଭଳି ଏକ ଅଦମ ମହେତ ପ୍ରଥା ଚଳୁଥିଲା ।

ପଶେମ କରିବାର ଧନ୍ଦା ଯେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ଶିଖିଲା ସେତେବେଳେ ତା'ର ନୂଆ ଟେକ ଓ ନୂଆ ସଂଜ୍ଞାର ଆବଶ୍ୟକତା ଆସିଲା । ଟେଣୁ ଟେ ସବୁ ତିଆରି ହେବାରେ ଲାଗିଲେ । ପଣ ପଣ, ହଜାର ହଜାର ଟେକ । ଏହି ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ଜୀବଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର କଠିନ ଅବଲୋକନ ସଙ୍କେତକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ପ୍ରଥମିକ ଧୂନିଅଣୁ ଓ ସଙ୍କେତ ଟେକରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଭବିଷ୍ୟତର ଦୈନିକଜୀବନରେ ହୁଏତ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ପାରିବେ ଠିକ୍ କରିବା ଭାବରେ ପ୍ରଚୀନ ବାନର, ମଣିଷର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷର ସଙ୍କେତ ପ୍ରଥା ଭିତରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଚଳୁ ନେଲା । କପରି କର୍ମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକାଶ ନୂତନ ସଂଜ୍ଞା ପାଇଁ ବାଟ ଫିଟି ଲାଗିଲା । କପରି ବଢ଼ୁଥିବା ଟେକ ଭଣ୍ଡାର ଯେଉଁ ଅଦମ ମନୁଷ୍ୟର ସୁଖର ଭାର ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । କପରି ପରିଶ୍ରମର ଅଭ୍ୟାସ ଓ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ଲୋଭାଶ୍ରୟ ମଂତ୍ରୀଙ୍କର ବଳାଶ ଚକ୍ରରେ ସହସ୍ରକ ହେଲା, କପରି ମଂତ୍ରୀଙ୍କର ବଳାଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାନ୍ତର ଭାବରେ ମଣିଷ କଥନ ଯନ୍ତ୍ର ଲୋ, ଜିଭ, ତାଳୁ ଟେକ ଓ ଚାନ୍ଦର ବଳାଶ ହେଲା ଓ କପରି ଶ୍ରାବ୍ୟର ଉତ୍ପତ୍ତି ସମାଜ ଭିତରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ; ଧୀରେ ଧୀରେ କପରି ଏହି ଶ୍ରାବ୍ୟ ସମାଜର ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରକାଶ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋଟ ଉପରେ କପରି ମଣିଷର ଶ୍ରାବ୍ୟର ଜନ୍ମ ହେଲା ।

ଦୃଢ଼ିତରୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର କଥା ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ 'ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଶ୍ରାବ୍ୟ'ର ଠିକଣା ଅଧ୍ୟୟନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ଓ ଡଲଫିନ୍, ବାନର, ମହୁମାଛ ଓ ପିଙ୍ଗୁ-ମାନଙ୍କର ସଙ୍କେତ ପ୍ରଥା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଛି ।

ଅଳ୍ପ କାଳ ପୂର୍ବେ ସୋଭିଏଟ୍ ଗବେଷକ ଏନ୍. ଆଇ. ଟ୍ରିନ୍‌କିନ୍ ଆପଣାର ଗବେଷଣାରେ ବଚନ ବା କଥାର ଶବ୍ଦରତ୍ନ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ହାମାଡ୍ରାୟାଡ଼ ବ୍ୟାବୁନ୍ ନାମକ ଏକପ୍ରକାର ବାନର-କର ସ୍ତର ସଙ୍କେତ ପ୍ରଥାର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏହି ଅଧ୍ୟୟନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତର ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣାର ସାହାଯ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଶ୍ରବଣତନ୍ତ୍ରର ସବୁ ଆକଳନ କାନ୍ଦୁନକୁ ଉପଯୋଗ କରାଯାଇଥିଲା । ‘ବ୍ୟାବୁନ୍’ର ଚିତ୍ରାଙ୍କନକୁ ଡୋଲନ-ମାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଓସିଲୋଗ୍ରାଫରେ ମାପି ଟ୍ରିନ୍‌କିନ୍ ସେହି ଜନ୍ତୁର ଧ୍ୱନିର ଏକ ‘ଅଣୁସନ୍ଧାନ ବିଶ୍ଳେଷଣ’ କରିଥିଲେ । ତାହାର ‘କଥା’କୁ ଏକ ରିଟର୍ନେନ୍-ମାନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇ ଉକ୍ତ ଜନ୍ତୁର ‘କଥା କହିବା’କେଳେ ବାଚନଭଙ୍ଗିର ଗତିକୁ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଯେଉଁ ଫଳ ମିଳିଛି ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଭିତରେ ଯେଉଁ ବାରଟି ସାବଜମାନ ଧ୍ୱନିର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ‘ବ୍ୟାବୁନ୍’ର ଧ୍ୱନି ଭିତରେ ରହିଛି ।

ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଭାଷାର ଅଧ୍ୟୟନ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଜଣାପଡ଼େ କେଉଁ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ସଙ୍କେତ ପ୍ରଥାଠାରୁ ଫରକ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଜନ କାରଣ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ସବୁପ୍ରକାରର ସଙ୍କେତ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରେ । ସେ ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାକୃତିକ ହେଉ ବା କୃତ୍ରିମ ହେଉ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମନୁଷ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାଉ ନା ତାହା ଜୀବଜନ୍ତୁ ବା ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥାଉ । ଶେଷରେ ସାଇବରନେଟିକସ ବା କଂପ୍ୟୁଟରତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ସଙ୍କେତ ଧ୍ୱନି ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ କାରଣ ଏହାର ଭିତରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ମନୁର ଭାଷା ପାଇଁ ସୂଚକ ମିଳେ ।

ଶେଷରେ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଭାଷାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୁରୁତ୍ୱ ହେଲା ମହା-ଶୂନ୍ୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୌରଜଗତ ସହିତ ମଣିଷର କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା । ସାହାକୁ ବୁଝାଯାଏ ମହାଶୂନ୍ୟର ଭାଷା । ଏଭଳି ଭାଷା ଏବେ କେବଳ ବିଜ୍ଞାନ କଳ୍ପନା ଉପନ୍ୟାସ ଭିତରେ ବଢ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଏହି ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଭାସମାନ କୌଣସି ସୂର୍ଯ୍ୟ, ତାରା, ଗ୍ରହ ବା ଉପଗ୍ରହରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀ ଥାଆନ୍ତୁ ତେବେ ଦିନେ ନା ଦିନେ ପୃଥିବୀର ମନୁଷ୍ୟର

ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କେବଳ । ସେହି ଯୋଗା-
 ଯୋଗ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ କି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରିବ ? ପୃଥିବୀର
 ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଏତେ ବହୁଳ ଓ ପାର୍ଥକ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ସେ ଭାଷା ତ ପୃଥିବୀର
 ବହୁଳ ଜାତି ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ, ତେଣୁ ଏଭଳି ଏକ ସାଙ୍କେତିକ
 ଭାଷା ଉଦ୍ଭବ ପଡ଼ିବ ଯାହାକି ଅନ୍ୟ ଭାଷା ବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଲୋକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ
 ସମର୍ଥ ହେବେ । ସେହି ଠାରୁ ବା ସଙ୍କେତର ଭାଷାର ଆଦିମୂଳ ହେଲା
 ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ସଙ୍କେତ ଭାଷା । ତାହାର ଧ୍ବନିଅଣୁ ଉପରେ ଭିନ୍ନସା କରି
 ଏହି ଆନୁଜାତିକ ଭାଷା ରଚିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଇଙ୍ଗିତ, ସଙ୍କେତ, ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଭାଷା

ଭାଷା ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ଏକ ବିଶେଷ ସୃଷ୍ଟି । ଏହା ସ୍ୱାଦୀନ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ବା ବହନଠାରୁ ଅଲଗା । ଏହା ସଙ୍କେତ, ଭଙ୍ଗୀ, ଇଙ୍ଗିତ ବା ଠାର ଠାରୁ ଭିନ୍ନରେ । ଏହା ସବୁ ପ୍ରକାର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ଭାଷା ଓ ତଥାକଥିତ ସହର ଭାଷାଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ଗଛବୃକ୍ଷ କ'ଣ କଥା କହୁଛି ?

କବି ଲେଖିଛନ୍ତି—

‘ପ୍ରେମେ ଡଳୁ’ହଲ ହୋଇ ସେ ବର କି ତଳିଲ ଉଡ଼ିର ମୁଖେ
ଶିଶିର ଉଲେ କି ମୁଖୁଥିଲେ ଅଶ୍ରୁ ଚରୁଳତା ତା’ର ଦୁଃଖେ’
ଗଛପତ୍ର, ଘାସ, ମେଘ ଓ ବନର ଭାଷା ? ପବନ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟର
ଭାଷା ? କବିର କଳ୍ପନାରେ ଏହା ପୃଥିବୀର ବହୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଆସନ
ଲଭ କରିଛି ? ଏହା କ’ଣ ସତ୍ୟ ନାଁ କବି କଳ୍ପନା ?

ଆଦମ ମନୁଷ୍ୟ ମନେ କରିଥିଲ ଏହା ସତ୍ୟ । ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ସଙ୍ଗରେ କଥା କହେ । ମଣିଷକୁ ଅସନ୍ନ ବିପଦର ବାଣୀ ଜଣାଇଦିଏ । ତାହାକୁ ଚେତାବନ ଦିଏ । କେବେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବାଦଲ ପଛପଟୁ ପ୍ରୀତିର ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାନ୍ତି । ହଠାତ୍ ଆଲୋକମାଳା ତାଳି ଦିଅନ୍ତି । ଘଡ଼ଘଡ଼ର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ପାପାମ୍ବା ପ୍ରତି ଦେବତାର ଅସନ୍ତୋଷ ଜଣାପଡ଼େ । ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏସବୁ ଏବେ କେବଳ କବି କଳ୍ପନା । କିନ୍ତୁ ଥିଲେ ଏଗୁଡ଼ିକ ହୃଦୟର ବୋଲି ଲେଖେ ମଣୁଥିଲେ । ଲେଖେ ଏହାକୁ ପ୍ରକୃତିର ଭାଷା

ବୋଲି ନ ମଣି ଏହା ଦେବଦେବୀଙ୍କର ଭାଷା ବୋଲି ମଣୁଥିଲେ । ଏହି ଅନ୍ଧମ ବିଶ୍ୱାସ ଏବେ ଉଭେଇ ଗଲାଣି । ଏବେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଧାରଣା ପ୍ରାୟ ଫୁଟୁ ଦୋଇଗଲାଣି ଯେ କେବଳ ଖାବନ୍ତ ପଦାର୍ଥର ଧୂଳି ଅଛି ବା ଖାବନ୍ତ ପଦାର୍ଥ ଭିତରେ କେବଳ ପ୍ରାଣୀ ହିଁ ଶବ୍ଦ କରନ୍ତି ଆଉ କେହି କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତେବେ, ବାଉଁଶ ବା ସନ୍ଦେଶ ପ୍ରେରଣ ଯଦି ଏକରକମର କଥା ତେବେ ପ୍ରକୃତି ବି ଏଭଳି କଥା କହେ । ଗଛର ପତ୍ର ଦେଲେ ଏକ ପ୍ରକଳ ପକ୍ଷୀର ସ୍ୱର ମିଳେ । ପତ୍ରର ମର୍ମରେ ମୃଦୁ ପକ୍ଷୀର ସଙ୍କେତ ମିଳେ । କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ ଦେଖିଲେ ବର୍ଷାର ଆଗମନର ସୂଚନା ମିଳେ ।

ପ୍ରକୃତିର ଏହି ପ୍ରକାର ଭାଷା କୌଣସି କଥାପକଥାନର ଭାଷା ନୁହେଁ । ଏହା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର ଭାଷାରେ ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣୀମାନେ ଯେଉଁ ସଙ୍କେତ ଚିତ୍କାର କରନ୍ତି ତାହା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତି କାହାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ନିବେଦନ କରେ ନାହିଁ । ମେଘମାଳା ଇଚ୍ଛା କରି ଝଡ଼ର ସୂଚନା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗଛକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ପକ୍ଷୀ ବିଷୟରେ ସଙ୍କେତ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରକୃତି ବାଉଁଶ ଦିଏ କିନ୍ତୁ କଥାପକଥାନ କରେ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଆମେ ଯାହାକୁ ସଙ୍କେତ ବୋଲି କହୁଁ ତାହାର ଅର୍ଥ ଅନେକ ପ୍ରକାର । କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନରେ ସଙ୍କେତ ବୋଲିଲେ ଗୋଟିଏ କଥା—ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ‘ବନ୍ଦୀର ଆତ୍ମକଥା’ରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରତିଲିଖି ଗାଡ଼ି, ଦେଲିଖି ସଙ୍କେତ
ବାଜିଲିଖି ସନ୍ଧ୍ୟା, ଉଡ଼େ ମାଳକେତ ।

ଏଥିରେ ସଙ୍କେତ ଅର୍ଥ ଇଂରାଜୀର ସିଗ୍ନାଲ । ଓଡ଼ିଆ ଗଣିତରେ ସାଙ୍କେତିକ ବୋଲି ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତି ଅଛି ତାହା ବି ସଙ୍କେତ କେନ୍ଦ୍ର ଆସିଛି । ଏହି ‘ସାଙ୍କେତିକ’ ଇଂରାଜୀର ସିମ୍ବଲ ଶବ୍ଦର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ:

ପ୍ରତିଦିନ । ମନୁଷ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଜନ୍ତୁମାନେ ଚିତ୍କାର, କଲରବ, ବୁଝିତ, ହେଷା ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ କରନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ସଙ୍କେତ । ଏହାଛଡ଼ା ଶ୍ରୀଷ୍ଠା ବାହାରେ ଯେଉଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଓ ନାନାଦିଧି ଠାରୁ ବା ଭଙ୍ଗୀ ବା ସଙ୍କେତ ରହିଛି ସେହି ଶ୍ରୀଷ୍ଠାର ସଙ୍କେତ, ରେଲଗାଡ଼ିର ନାଲି ମାଲ କେତ ବା ନାଲି ମାଲ ଲଣ୍ଠନ, ଦୋକାନ ଆଗରେ ଜନସମସ୍ତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନାର ସଙ୍କେତ, ମାନଚିହ୍ନ, ମଲ୍‌ସା ଇତ୍ୟାଦି ସେଗୁଡ଼ିକ ବି ଏକ ପ୍ରକାର ସନ୍ଦେଶ ପ୍ରେରଣ କରନ୍ତି । ଏହି ସଙ୍କେତ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚାପାଇଁ ଶ୍ରୀଷ୍ଠା ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ନୂତନ ବିଭାଗ ହୋଇଛି ତାହାର ନାମ ସଙ୍କେତ-ତତ୍ତ୍ୱ । ଏହି ସଙ୍କେତ ତତ୍ତ୍ୱ ସହିତ ଏବର ଅନ୍ୟ ଧୂନିକ ସାଇବରନେଟିକ୍ସ ବା କମ୍ପ୍ୟୁଟର ତତ୍ତ୍ୱର ଖୁବ୍ ନିକଟ ସଂପର୍କ ଅଛି । କାରଣ ସଙ୍କେତ ତତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ମଣିଷ, ଜୀବଜନ୍ତୁ ବା ଯନ୍ତ୍ର ସଭୁ ଏକ ଏକ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କମ୍ପିଉଟର ଏମାନଙ୍କର ସଙ୍କେତ, ଠାରୁ, ଭଙ୍ଗୀ, ଇତିତ କେବଳ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।

ସଙ୍କେତର ‘ବର୍ଣ୍ଣମାଳା’

ଭଙ୍ଗୀ, ଠାର ଓ ସଙ୍କେତ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆମେ ସାଧାରଣ କଥନରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରଖୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍କେତ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପାର୍ଥକ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ । ଠାର ଓ ସଙ୍କେତ ଭିତରେ ବିଜ୍ଞାନର ସଂଜ୍ଞା ରହିଛି ।

ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସହସ୍ର ପଦାର୍ଥ ବା ଘଟଣା ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଖବର ବା ସୂଚନା ଲାଭ କରୁ, ସେହି ସୂଚନା ବା ଖବରରେ ବାହକ ହେଉଛି ସଙ୍କେତ । ଯେପରି ଏହି ବହିର ଅକ୍ଷର ଏକ ସଙ୍କେତ ।

ଖବରକାଗଜରେ ପଟୋଗ୍ରାଫ୍, ଚିତ୍ରକୁ ପ୍ରୋତର ତରଙ୍ଗ, ରେଲଗାଡ଼ିର ମାଲ ପତାକା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଙ୍କେତ । ଠାର ହେଉଛି ଏକ ଧରଣର ସଙ୍କେତ । ସବୁ ଠାର ହେଉଛି ସଙ୍କେତ କିନ୍ତୁ ସବୁ ସଙ୍କେତ ଠାର ନୁହେଁ । ନିଆଁର ଧୂଆଁ ହେଉଛି ସଙ୍କେତ (ଅର୍ଥକୁ ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ଠାର, ବା ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଠାର) ଏହା ନିଆଁର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସୂଚକ ଦିଏ, ଆମେ ନିଆଁ ଦେଖୁ ବା ନ ଦେଖୁ । କିନ୍ତୁ ସହ ଆମେ କାହାକୁ କହିଥାଉ

ସେ ଭୂମି ଧୂଆଁ ଦେଖିଲେ ବୁଝିବ ସେ ସବୁ ଠକ୍ ଅଛି ତେବେ ଏଇଠି
ଧୂଆଁ କେବଳ ସଙ୍କେତ ନୁହେଁ । ତାହା ଠାରୁ । ଓଡ଼ିଆରେ ‘କାଲି ଠାରୁ
କଲି ମା ଜାଣେ’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଠାରେ ଠାରୁ ହେଉଛି ବୈଜ୍ଞାନିକ
ପରିଭାଷାର ଠାରୁ ।

ସଙ୍କେତ ହେଉଛି ସୂଚନାର ବାହକ । ନୌକାରେ ଲଲ,
କଳା ଓ ଧଳା ପାଲ ଦେଖିଲେ ଆମେ ତା ଉପରେ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱ
ଦେଉନାହିଁ । ମାମୁଲି ଘରରେ କେନ୍ଦ୍ର ଲଲ, କେନ୍ଦ୍ର ଧଳା କେନ୍ଦ୍ର କଳା ।
କିନ୍ତୁ ଗ୍ରୀକ୍ ପୁରାଣରେ ଥେସିଫୁସ ଯେତେବେଳେ ନୌକାରେ ବଦେଶ ଗଲ
ସେତେବେଳେ ସେ ବୁଦ୍ଧ ବାପ ଗଜା ଏକସ୍ୱପଙ୍କୁ ଚଢ଼ିପାଇଥିଲା ଯେ,
ଜାହାଜରେ କଳା ପାଲ ଟଣା ଥିଲେ ଦିପଦର ସଙ୍କେତ ବୋଲି ବୁଝିବେ ।
ଧଳା ପାଲ ଟଣା ଥିଲେ ବୁଝିବେ ସବୁ ଶୁଭ । ଏହି ପ୍ରାଥମିକ ସଙ୍କେତ
ପଦ୍ଧତି ହେଲା ଏକପ୍ରକାର ଠାରୁ । ଏଠାରେ ପାଲର ରଙ୍ଗ କେବଳ ରଙ୍ଗ
ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହା ଠାରୁ ହାରା ସୂଚନା ଦିଏ ।

କଳା ପାଲ ଏକସ୍ୱପଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେଲା ଯେ, ପୁଅ ମରିଯାଇଛି ।
୧୭ ଶ ଓ ୧୭ ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସମୁଦ୍ରବାସୀ ନାବିକମାନେ କଳା ପାଲ
ଦେଖିଲେ ତାକୁ ଜଳଦ୍ରବ୍ୟର ସଙ୍କେତ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ଏଠାରେ
କଳା ପାଲ ଏକ ସଙ୍କେତ । ତାହା ଠାରୁ ନୁହେଁ । ଠାରୁ ଜଣେ
ପ୍ରେରକ ଥାଏ ଆଉ ଜଣେ ଗ୍ରାହକ ଥାଏ । ସଙ୍କେତରେ ଉଭୟ ପ୍ରେରକ
ଓ ଗ୍ରାହକ ଥିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପାତାଡ଼ ଉପରୁ ଧୂଆଁ
ଉଠିବାର ଦେଖିଲେ ଆମେ ଅନୁମାନ କରୁଁ ଯେ ପାତାଡ଼ରେ ନିଆଁ
ଲାଗିଛି । ଧୂଆଁ ହେଉଛି ଏହାର ସଙ୍କେତ କିନ୍ତୁ ଏହି ସଙ୍କେତର ପ୍ରେରକ
କେହି ନାହିଁ । କେହି ଏହି ପାତାଡ଼ ନିଆଁର ସୂଚନା ଦେବାକୁ ଏହି ଧୂଆଁ
ପଠାଇ ନାହିଁ ।

ସଙ୍କେତ ଚକ୍ଷୁରେ ଚିହ୍ନିବାର ସଙ୍କେତ ଥାଏ । ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚନା
ସଙ୍କେତ ଯାହାକୁ ଦି ପ୍ରାକୃତିକ ସଙ୍କେତ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଏହା ହେଉଛି
ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣ ଏସ୍ପିରୁସରୁ ଏହି ସଙ୍କେତ ମିଳିଲେ କ’ଣ ବୁଝାଯିବ
ସେପରି କୌଣସି ବୁଝାମଣା ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗୋଟିଏ
ଦୁନୁମାଙ୍କଡ଼ ବାଣର ଗର ଜାଣିପାରିଲା । ଏହି ଗର ହେଲା ଗୋଟିଏ

ସଙ୍କେତ ଯେ ପାଖଆଖରେ କୋଉଠି ବାସ ଅଛି । ଯଦି ତ ହନୁମାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାବଟିକୁ ଦେଖିନାହିଁ ତେବେ ସେହି କାଳ ଭଙ୍ଗାର ରଣ ଝଣ ଶୁଭଲ ଓ ଆମେ ଜାଣିଲୁ ଗୋଟିଏ କ ଚଶିଡ଼ିନୀ ଭାଜିଗଲା । ଅଧିକ ଆମେ ଶିଡ଼ିନୀରୁ ପ୍ରକାଶ କରିନାହୁଁ । ଓଡ଼ିଆରେ କଥା ଅଛି—“ନିଆଁ ନପୁରୁ ଧୂଆଁ ନାହିଁ ।” ତେଣୁ ଧୂଆଁ ହେଲେ ନିଆଁର ପ୍ରାକୃତିକ ଚିହ୍ନ । ଶୁଆରେ ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆମେ ଜାଣୁଥାଇ ଯେ ବାଡ଼ାରେ ଅଣ୍ଟା ପଡ଼ୁଛି । ଏହା ବି ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ଚିହ୍ନ ବା ଚର୍ଚ୍ଚନା ଚିହ୍ନ । ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରାକୃତିକ ଘଟଣାରୁ ଯେଉଁ ସୂଚନା ମିଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଓ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁ ସୂଚନା ମିଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଏହି ପ୍ରାକୃତିକ ବା ଚର୍ଚ୍ଚନା ଚିହ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଚିହ୍ନ ଚର୍ଚ୍ଚନା ଚିହ୍ନ ବା ପ୍ରାକୃତିକ ଚିହ୍ନ ନୁହେଁ ।

ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଖୋଜ କି ଚର୍ଚ୍ଚନା ସଙ୍କେତ ? ବାଡ଼ାରକୁ ଜଣାପଡ଼ିବ ଏଗୁଡ଼ିକ ଚର୍ଚ୍ଚନା ସଙ୍କେତ । କାରଣ ବାସ କି ବାବୁଡ଼ା ସଙ୍ଗରେ ଆମେ ତ କୌଣସି ବୁଝ ମଣା କରିନାହୁଁ ଯେ ଏଭଳି ଖୋଜ ଦେଖିଲେ ବାସ କି ବାବୁଡ଼ା ଗତାଗତ ହୋଇଛି ବୋଲି ଧରିଯିବ । ତେଣୁ ମନେ ହୋଇପାରେ ଏହା ପ୍ରାକୃତିକ ସଙ୍କେତ କିନ୍ତୁ ସବୁ ଖୋଜର ଗୋରୁ ଖୋଜ ହେଉ ବା ବାସଖୋଜ ହେଉ ଏକ ଚରିତ୍ରର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଅଛି ଯାହା ପ୍ରାକୃତିକ ଚିହ୍ନ ଠାରୁ ଅଲଗା । ଗୋରୁ ଖୋଜର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକୃତି । ସଂପ୍ରାମ ଖୋଜର ଆଉ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକୃତି ଓ ଚିହ୍ନ । ଏହି ପ୍ରକାର ସଙ୍କେତର କେବଳ ଅର୍ଥ ନାହିଁ ଏହାର ବହିଷ୍କୃତି ଅଛି । ଏଭଳି ସଂଙ୍କେତକୁ ‘ନମୁନା ସଙ୍କେତ’ ବା ‘ପ୍ରତିଛବି ସଙ୍କେତ’ ବୋଲିଯାଏ । ଏହାର କାରଣ ଏହାର ଅର୍ଥ (ଆଧାର) (ଏଠାରେ ମନେ କରନ୍ତୁ ଗୋରୁ ଖୋଜ) ତାହାର ବହିଷ୍କୃତି (ପ୍ରକାଶ) ସଙ୍ଗେ ମେଳ ଖାଏ । ଏଭଳି ନମୁନା ସଙ୍କେତ ବା ପ୍ରତିଛବି ସଙ୍କେତ ହେଲେ ପଟେରାପ୍ଟ ପ୍ରାଣୀ, ମୁଦ୍ରିତ ବୁକ୍ ଇତ୍ୟାଦି ।

ତୁଳସୀ ପ୍ରକାର ସଙ୍କେତ ହେଲେ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ସଙ୍କେତ ଅଥବା ଚିତ୍ତଚରିତ ଠାର । ଏମାନଙ୍କୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଅର୍ଥରେ କୁହାଯାଏ ଠାର । ଲୋକେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଠାର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ସେସବୁ ସ୍ତାୟୀ

ଏହି ଧରଣର । ମନେକର ‘!’ ଚିହ୍ନ ଆମେ ରସ୍ତାରେ କୌଣସି କାଠ
 ଫଳକରେ ଦେଖିଲୁ । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ‘!’ର ବସ୍ତବ ସଙ୍ଗେ କୌଣସି
 ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆମେ ‘!’କୁ ବସ୍ତବ ସଙ୍କେତ ବୋଲି ମନେ
 କରୁଁ । ‘ଡାଙ୍ଗ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦଟି ଅର୍ଥୁକାର ବା ଭାରତର ଏକ “ଅଧା
 ତାଳଗଛ କାଳିଆ” ଜନ୍ତୁ ସହିତ କିଛି ସଂପର୍କ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ
 ତାରରେ ପଡ଼ିଯାଏ

“ଅଧା ତାଳଗଛ କାଳିଆ
 ତହିଁ ଭଲ ଭଲ ଲୋକେ ମେଳିଆ
 ତହିଁ ଆଲଟ ଚାମର ପଡ଼ିଛି
 ତହିଁ ନାଗ ସାପ ବୋଲି ଟେକିଛି ।”

ସେତେବେଳେ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକେ କହନ୍ତି ‘ଡାଙ୍ଗ’ ।
 ମୁଣ୍ଡକୁ ଡଳାଇଲେ ଆମେ ବୁଝୁଁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବୁଲିଗେରିଆରେ ଲୋକେ
 ବୁଝନ୍ତି ଯେ ଲୋକ ରାଜି ଦେଲା । ଗଞ୍ଜାମରେ ବି ଏଭଳି ମଥାଭଙ୍ଗୀ
 ଯାହାକୁ ଆମେ ‘ନସ୍ତି’ ବୋଲି ବୁଝୁଁ ତାହାକୁ ସେମାନେ ହିଁ ଭାରିବା
 ବୁଝନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ଏଭଳି ଭଙ୍ଗୀ ଦେଉଛି ସମାଜର
 ପ୍ରଚଳିତ ଯୁଗସମ୍ବନ୍ଧିତ ଠାର । ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତିବଦ୍ଧ ନୁହଁ ବା ପ୍ରକୃତିକ
 ନୁହଁ ।

ଏଭଳି ପ୍ରଚଳିତ ଠାର ଓ ସୂଚକ ଠାର ଖବରନୁକ ଭିତରେ
 ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ବ୍ୟାବୁନ୍ ନାମକ ବାନରର ‘ଆକ୍-ଆକ୍-ଆକ୍’
 ଚିତ୍କାର ଦେଉଛି ଏକ ସାବଧାନ ସଙ୍କେତ । ଏହା ଫଳରେ ଯନ୍ତା
 ବ୍ୟାବୁନ୍ ପଲର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରାଇଦିଏ । ଖାଲି ଥରେ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ‘ଆକ୍’ଟିଏ କଲେ ସାରା ପଲକୁ ସଙ୍କେତ ଦିଏ, ପଳାଅ । ବୁକୁର,
 ବରଡ଼ ଓ ନାନାବିଧ ଚଢ଼େଇଙ୍କର ଏହିଭଳି ପ୍ରଚଳିତ ଠାର ସବୁ
 ଅଛି ।

ସବୁ ଠାର ଓ ସଙ୍କେତରେ ଗୋଟିଏ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ ।
 ତାହା ହେଲା—କେଉଁ ଜନସଂଘ ଠାରୁଛି ଓ କୋଉକିଆ ଠାରୁଛି ? ଅର୍ଥାତ୍
 ଠାରିବା ବସ୍ତୁଟା କିଏ ଓ ଠାରିବା ଜନସଂଘଟା କ’ଣ ?

ଏହି ବହିର ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକର ଅକ୍ଷର ଟାଇପ୍ ସବୁ ସଜା ହୋଇଛି । କଳା କଳା ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଥିରେ ଶବ୍ଦ ତିଆରି ହୋଇଛି ଓ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଅଛି, ତାହା ହେଉଛି ବହିଟିର ପର୍ଯ୍ୟାୟ । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏହି ବହିଟିର ବିଷୟବସ୍ତୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ବହିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୃଷ୍ଠାରେ ଗୋଟାଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଛି ଓ ଆଉ ବହିର ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥ ଅଛି । ଯିଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସଜାଉଛନ୍ତି ସେ ଯେ ବହିର ଅର୍ଥ ବୁଝିଛନ୍ତି ତାହା ନ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ନ ସଜାଡ଼ା ହେଲେ ଏ ବହିର ବିଷୟବସ୍ତୁ କେହି ଜାଣିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଠାରୁ ଓ ସଙ୍କେତରେ ଗୋଟାଏ ଥାଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ମଳନେତ, ବା ‘!’, ବା ଆକ୍-ଆକ୍-ଆକ୍ । ହେ ଓ ତାହାର ଥାଏ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଅର୍ଥ (ବିଷୟବସ୍ତୁ) ଯଥା ଏ ବହିର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅଥବା ‘ରାତି ଗୁଡ଼ୁ’ ବା ‘ଶବ୍ଦ ଆସୁଛି’ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଠାରୁ କିଛି ଶୃଙ୍ଖଳା ନ ଥିଲେ ଠାରୁ ତ ନିରର୍ଥକ ! ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ‘!’ କୁ ନିଆଯାଉ । ସ୍କୁଲ ପିଲାଙ୍କୁ ଏହି ଚିହ୍ନ ଦେଖାଇଲେ ସେ କହିବ ‘ବିଷୟ ସୂଚକ ଚିହ୍ନ’ ମଠରଗାଡ଼ି ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଦେଖାଇଲେ ସେ କହିବ ‘ସାବଧାନ’ ତ ଜଣେ ଚେପ୍ ଖେଳାଳିକୁ ଦେଖାଇଲେ ସେ କହିବ ‘ବିଡିଆ ଗୁଲ୍’ । ଜଣେ ରଖିତଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ ସେ କହିବେ ‘Factorial’ । ତେଣୁ ଏହି ଚିହ୍ନଟି ଏହି ବିଭିନ୍ନ ଧନ୍ଦାର ବା ବିଷୟର କାରବାସକ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥର ସୂଚନା ଦେଉଛି ।

କାଳି ତରଫ

ପ୍ରକୃତିର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗଟା ଓ ବିଦିଗଟା ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ସନ୍ଦେଶ ପାଉଁ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତି ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ତ କଥା ହୁଏ ନାହିଁ । ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ କଥା ପ୍ରକୃତିଠାରୁ ଅଲଗା । ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ‘ଶ୍ବେଷ’ ଅଛି । ସେହି ଶ୍ବେଷ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ବେଷଠାରୁ କଭଳି ଭିନ୍ନ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ବେଷରେ କଭଳି ମେଳ ଅଛି ?

ଆଦମ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ଆତ୍ମା ଆସିପାରି ଥିଲା । ତା’ପରେ ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଆଉ ଏକ ଧାରଣା କଳବତ୍ତର ହୋଇଗଲା ଯେ ମନୁଷ୍ୟ

ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଜୀବଜନ୍ତୁର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ବିଜ୍ଞାନମାନେ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଅଛି, ତାହା ଖୁବ୍ ବନ୍ୟ ଓ ସରଳ । ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସଙ୍ଗରେ ସେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ତୁଳନାୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ବୁକୁଡ଼ା ଛୁଆ, କ କ ଛୁଆ, ମାଙ୍କଡ଼, ବରଝି, ମହୁମାଛି, ହାତୀ, ପକ୍ଷୀ ଓ ପିମ୍ପୁଡ଼ ଏମାନେ ଯେ ଠାରୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଏକଥା ନିଃସନ୍ଦେହ । ଏଗୁଡ଼ିକ ମାମୁଲି ସଙ୍କେତ ନୁହେଁ—ଠାରୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ! ମହୁମାଛିମାନଙ୍କର ଏକ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ‘ନୃତ୍ୟ’ ପଦ୍ଧତି ଅଛି । କେତେକ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଅଗ୍ନିର ଓ ମାଣି ରେବତର ଠାରୁ ତାରତମ୍ୟ ଅଛି । ବ୍ୟାବୁନ (ବାନର) ମାନଙ୍କର ୧୭ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଠାରୁ ଅଛି ଓ ବଣମଣିଷ ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କର ତିରିଶ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଠାରୁ ଅଛି ।

ଅବଶ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଠାରରେ ସେଭଳି କିଛି ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଏଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୂଚନା ସାଙ୍ଗରେ ବନ୍ଧା ନୁହନ୍ତି (ଯଥା ବରଝିର ମିଆଁରୁ ବା ଘୁଡୁ ଘୁଡୁ ଶବ୍ଦ) । କିନ୍ତୁ କେତେକ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଏହି ଚିହ୍ନ ଠାରୁ ବି ଗୋଟିଏ ନିୟମବଦ୍ଧ ଶୃଙ୍ଖଳା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଏ ଓ ସେଥିରୁ ବି କେତେ ପ୍ରକାରର ବିଦ୍ଧ ଠାରୁର ସମନ୍ୱୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ । ଯଥା, ବୁକୁଡ଼ା ଛୁଆଙ୍କର ମାମୁଲି ସତର୍କ ଚିତ୍କାର ଗୁରୁତରଟି ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଠାର ବା ଚିତ୍କାର ହୋଇପାରେ ‘ପ୍ରଥମ ଆଖରେ ବସନ୍ତ’, ‘ବସନ୍ତ ଦୂରରେ’, ‘ମଣିଷଠାରୁ ବସନ୍ତ’ ଓ ‘ଛମକେ ଚାଲି ବସନ୍ତ’ । ବୁକୁଡ଼ା ଛୁଆଙ୍କ ଘରରେ ଦଶଟି ମୌଳିକ ଠାର ଅଛି ଓ ବିଭିନ୍ନ ଠାରର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯୋଗ ଅଛି ଏଥିରୁ ପ୍ରାୟ କେତେଟି ଯାଏ ‘ସମାବୃତ ଠାର’ ରହିଛି ଯଥା—‘ନିଶ୍ଚୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟବାନ ଆଦେଶ’ ଯେଉଁଥିରେ ଦୁଇଥର ସେହି ‘କବ୍‌ରେକ୍’ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଉଥାଏ ।

ଆମର ପୃଥ୍ବୀରୁଷଙ୍କ ଅନୁମାନ ଥିଲା କୁଆ ଓ ତାମରା କୁଆ, ଉଭୟେ ସନ୍ଦେଶବାହକ ଓ ଏମାନଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ବହୁକଥାର ସୂଚନା ମିଳେ । ଏବେ ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣା ବଳରେ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ, କୁଆମାନଙ୍କର ନାନାବିଧ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଅଛି । ମହରର କୁଆ ମଫସରର କୁଆର କଥା ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । କଟକଥା କୁଆ ବାଣସୁରୀଆ କୁଆ ସାଙ୍ଗରେ କଥା ଶ୍ରାଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା’ ଛଡ଼ା ଆଉ ବି ବୁଲ କୁଆ ଅଛନ୍ତି

ଯେଉଁମାନେ ସହରରୁ ମଫଟଲକୁ ଯାଆନ୍ତି; ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ଅନ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏଭଳି କୁଆମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଉ ଏକ ରକମର ଶ୍ରାପା ଚଳେ । ଏହି ବୁଲ କୁଆମାନେ ସହର କୁଆଙ୍କୁ କଥା କହି ପାରନ୍ତି, ମଫଟଲ କୁଆଙ୍କୁ ବି । ତେଣୁ ଏମାନେ ଏକ ପ୍ରକାର ବହୁଭାଷୀ କୁଆ । ଏଥିରୁ ଜଣା-ପଡ଼ୁଛି ମନୁଷ୍ୟର କେବଳ ବହୁଭାଷା ଶିଖିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ, କୁଆର ବି ଅଛି (ଅବଶ୍ୟ କୁଆ ସ୍ଥଳେ କୁଆ ଶ୍ରାପ) ।

ତେବେ ଖାବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଶ୍ରାପା ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରାପଠାରୁ କି ଭାବରେ ଫରକ୍ ? ବିଶେଷତଃ ଯେତେବେଳେ ଖାବଜନ୍ତୁମାନେ ଲୋକଙ୍କ ଭଳି ସବୁ ରକମ ଠାରୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ୧ । ତର୍କନୀ ଠାରୁ ୨ । ପ୍ରତିଜ୍ଞକ ଠାରୁ, ୩ । ଶୁଦ୍ଧ-ଆଦାନ ହବନ ଠାରୁ ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି; ଖାବଜନ୍ତୁଙ୍କର ଠାର ଦେଲ ସାକାର—ସେଗୁଡ଼ିକ ମୁଖି ଘଟଣା ସଙ୍ଗେ ସଂପୃକ୍ତ । ଗୋଟିଏ ବୁକୁଡ଼ା ତା’ ହୁଆକୁ ତୋଳାଳି କ’ଣ ଘଟିଥିଲା ଓ ଆସନ୍ତା କାଲି କ’ଣ ଘଟିବାର ଅଛି ସେସବୁ କିଛି କହିପାରବ ନାହିଁ; ଏପରିକି ଅତି ଗୁପ୍ତ ସିଂପାଳା ତ ଏକଥା କରାଯାଉବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଠାର କେବଳ ଗୋଟିଏ କାଳ ପାଇଁ (ତାହା ଦେଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ) ଓ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାକାର ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମୟ ବା ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ବା ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ ।

କେବଳ ମଣିଷର ଶ୍ରାପାହିଁ ଠାର ଠାରୁ ପରିସ୍ଥିତିର ପ୍ରଭେଦ ବାରି ପରେ । କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟତାର ଘଟଣା ଓ ଅଜ୍ଞାତ ବିଷୟରେ, କାଳ୍ପନିକ କାନ୍ଥବ ଓ କାଳ୍ପନିକ ଅବାସ୍ତବ ବିଷୟରେ କହିପାରେ । ବହୁଭାଷୀ କୁଆ ଯେତେ କୁଆଭାଷା ଜାଣିଥିଲେ ବି ଆପଣାର ପିଲାଦିନକୁ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ବା ଗପ ଶୁଣାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କରଣ କୁଆର ଶ୍ରାପା ହେଲ ସାକାର ତତ୍କାଳିନ ଘଟଣା ବା ଅବସ୍ଥାର ଶ୍ରାପା । ମଣିଷ ଆପଣାର ଶ୍ରାପାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଠାରରେ ପରିଣତ ଓ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିପାରିଛି ତେଣୁ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ଖାବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହାସଲ କରିଛି ।

ପଞ୍ଚମ୍ବର ପକ୍ଷୀ ଯେତେବେଳେ ଖାଦ୍ୟ ଆଶାରେ ଚିତ୍କାର କରେ ଓ ମଣିଷର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ସେତେବେଳେ ଏହା ଜାଣେ ନାହିଁ ଯେ, ଏହା ଗୋଟିଏ ଠାର ବ୍ୟବହାର କରୁଛି । ଖାଦ୍ୟକୁ ଶୁଖି ରେ ଠାର ଓ ଯେଉଁ କଥା ପାଇଁ ଠାରର ପ୍ରୟୋଜନ ଏ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭେଦ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଶୁଖିଲା ଚିତ୍କାର ଦ୍ଵାରା ନାହିଁ ବା ସେ ଶୁଖିଲା କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ । ଆଜିକୁ ଶବ୍ଦ ବା ହଜାରେ ବର୍ଷ ତଳେ ବ୍ୟବହାର, ସିଂସାଳ ବା କୁକୁଡ଼ା କୁଆମାନେ ଯେଉଁ ଠାର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ଏବେ ବି ଠିକ୍ ସେହି ଠାର ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବି କରୁଥିବେ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଖାଦ୍ୟକୁ ଲାଗି ଠାର ଉଲ୍ଲାସ, ଭୟ, ଶ୍ରେୟ ବା ନିବେଦନ ହୋଇପାରେ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମନୁଷ୍ୟର ଶୁଖିଲା କହିଲେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଖାଦ୍ୟକୁ କେବଳ ବାକ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟଂଶ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଚିତ୍କାର, କଥା ଓ ବାକ୍ୟଂଶ ବା ଠାର ଗୋଟିଏ ଜନଶ୍ରୀ ।

ତେଣୁ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶୁଖିଲା ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଶବ୍ଦମୟ ଶୁଖିଲା ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓ ଗତ୍ୟରେ ବି ପ୍ରଭେଦ ଥାଏ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା, ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସବୁବେଳେ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି କଥା କହନ୍ତି ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଏହି କଥା ଆଦୃଶ ଅନେକ ଧଳ ହାସ୍ୟ ଗପ ଦ୍ଵାରା ।

ବିନା ଶବ୍ଦରେ କଥା କହିବା

କାଳବ୍ରହ୍ମା ବିଷୟରେ କାହାଣୀ ଅଛି ଯେ, କାଳବ୍ରହ୍ମା ପୁରାକାଳ ଯାଏ ମୁଣ୍ଡ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାମୟର ଶକ୍ତିମୟ ପଦ୍ମର ବିକାଶ ଦେବା ପାଇଁ ଦଳେ ଖଳ ଲୋକ ପୁର କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାମୟର ଶକ୍ତିମୟ ଖଳ ଲୋକ ଥିଲେ । ସେ ପଣ କରିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ତାଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାରେ ହଜାଇ ଦେଇ ପାରିବ ତାଙ୍କୁ ସେ

ବରଣମାଳା ଦେଇ ବଦାହ କରିବେ । ତେଣୁ କାଳିଦାସଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ଜେମାଙ୍କ ଆଗରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ରାଜଜେମା କାଳିଦାସଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇଲେ । କାଳିଦାସ ତ ସହଜେ ମୁଖ୍ୟ ସେ ଦୁଇଟି ଦେଖାଇଲେ । ଏଥିରେ ରାଜଜେମାଙ୍କର ମନ ମାନ୍ଦଗଲା । କାରଣ ସେ ଏକ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ଶିଶୁର ଏକ । ରାଜଜେମା ମନରେ ପଞ୍ଚରେ କାଳିଦାସ ଦୁଇଟି ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ଦିଶାୟ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶିଶୁର ଅଦିଶାୟ ।

ଏଭଳି କାହାଣୀ କେବଳ ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ ନାହିଁ । ସ୍ୱାସ୍ଥିନେତ୍ରୀ ସୁରାଶଗାଥାରେ ସ୍ଥାନିତ ବା ରୁରାଶମାନେ ବି ଏଭଳି ଏକ କାହାଣୀ ଗାନ କରନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡୁଛି ଯେ, ଠାରୁର ଗ୍ରାସ କଥେପ-କଥନ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ସୁବିଧା ନୁହେଁ । କାରଣ ପ୍ରଥମ ଲୋକ କ'ଣ ଠାରୁର ଓ ଦିଶାୟ ଲୋକ ସେଥିରୁ କ'ଣ ବୁଝି ପଡ଼ି-ଠାରୁ ଦେଲେ ତାହା ଜାଣିବା ସବୁବେଳେ ସହଜ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ରାଜଜେମାଙ୍କର ଯେଉଁ ଭୁଲ କାଳିଦାସଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଘଟିଲା ସେ ଭୁଲ ଠାରୁ ଗ୍ରାସରେ ଘଟିବା ସମ୍ଭବ ।

ଠାରୁ ଗ୍ରାସରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇବା ଗୋଟିଏ ଲୋକ ପାଇଁ ହୁଏତ ‘ହ’ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ପାଇଁ ହୁଏତ ହୋଇପାରେ ‘ନାହିଁ’; ତେଣୁ ପ୍ରଧାନ କଥା ଠାରୁ ନୁହେଁ, ପ୍ରଧାନ କଥା ହେଲା ଠାରୁର ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧ ।

କେତେକ ଭଙ୍ଗୀରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଗକୁ ଲଢ଼ିଲେ ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ‘ରାଜି’ । ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲାଇଲେ ତାର ଅର୍ଥ ହେଲା ‘ନାହିଁ’ । ଆମେରିକର ‘ଭାରତୀୟ’ ମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ସରଳ ଠାରୁ ବି ଅଛି । ସେମାନେ ଗଛ ଓ ପଥକୁ ଠାରରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଗଛର ଭାବକୁ ଠାରରେ ଜଣାନ୍ତି ଓ ତାପରେ ଗଛରୁ ପଥ ଖୋଜିବାକୁ ଠାରରେ ଜଣାନ୍ତି । ଗଛରୁ ପଥଖୋଜିବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଦେଖାଇ ସେମାନେ ଶରତ ଋତୁର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଠାର ବଳରେ ଆମେରିକା ‘ଭାରତୀୟ’ମାନେ ଅନେକ କଥା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ଯଥା—ଯୁଦ୍ଧର ଆରମ୍ଭ, ସନ୍ତାନ ଶେଷ । ଏପରିକି ଠାରୁର ଗ୍ରାସରେ ସେମାନେ ଜଟିଳ ସ୍ୱର-କାହାଣୀ ଓ କମ୍ପଦନ୍ତୀକୁ ପ୍ରକାଶ କରିପାରନ୍ତି ।

ଆମର ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକଳାରେ ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶୀ ଓ ଭାରତ ନୃତ୍ୟରେ ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଏ । ଏହା ସବୁ ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଠାର । ଭାରତର ସ୍ୱରୋହିତ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପୂଜା ଓ ଅର୍ଚ୍ଚନାରେ ବ ଆବାହନ, ସପ୍ତାପନ ଧେନୁମୁଦ୍ରା, ଧାନମୁଦ୍ରା ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ପ୍ରକାର ଭଙ୍ଗୀ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଅଷ୍ଟୋଲିଆର ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ବେଶ୍ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ଠାର ଭଷା ରହିଛି । ଏହା ନାନାବିଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଯଥା, ଯେଉଁଠି ବହୁତୁରନ୍ତ ସୁତନା ପଠାଇବାକୁ ପଡ଼େ ତେଣୁ ଭୃଶ୍ୱର ଆକାଶ ଶୁଭେ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ଭଲ ଭଲ ଭାଷାଭାଷୀ ଉପଜାତିମାନଙ୍କର ମେଳା ବସେ, ଅଥବା ଯେଉଁଠି କଥା କହିବା ହେଉଛି ଗର୍ବିତ କାର୍ଯ୍ୟ । ଅଷ୍ଟୋଲିଆରେ ସଦ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର ବଧବା ପକ୍ଷରେ କଥା କହିବା ମନା ଅଥବା ସାବଲକ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା କଣେର ପରି କଥାଭାଷା ମନା ଇତ୍ୟାଦି । ଭାରତର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଛି କି ନାହିଁ କହିହେବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଶେଷତଃ ଉତ୍ତରୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ କୁଳରେ ପୂର୍ବେ ଚଳଣି ଥିଲା ନବପରିଣିତା ବୋହୂ ଶୁଶୁର ଘରେ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କୁ କଥା କହେ ନାହିଁ । ଏକ ପ୍ରକାର ତରୁକାର କରି ହାତ ଭଙ୍ଗୀରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଆନମାନଙ୍କର ମୌନ ବାକ୍ୟମାନେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ କାଳ ମୁହଁ ଖୋଲି କଥା କୁହନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ କଥା କହିବା ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ପାପ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଅଷ୍ଟୋଲିଆର ଆଗଣ୍ଡା ଗୋଷ୍ଠି ହାତର ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରାୟ ୫୦୦ ଗୋଟି ବିଭିନ୍ନ ରକମର ଠାର ଶିଖି ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଠାରରେ ପଦାର୍ଥ, କାର୍ଯ୍ୟ, ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କର ଗୁଣ, ସାମାଜିକ ଶକ୍ତି ମାତ୍ର ଏପରି କି ଗୋଟା ଗୋଟା ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଗୋଟା ଗୋଟା ବାକ୍ୟାଂଶ ବି କୁହାଯାଇଥାଏ ।

ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଅବଶ୍ୟ, ଯଥା ଆମେରିକା ‘ଭାରତୀୟ’ମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଗୋଟା ଗୋଟା ସପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟର ଭାବକୁ ତିନୋଟି ବା ଚାରିଟି ବା ଅଧିକ ଠାରରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ‘ଭାରତ ମରିଗଲେ’ ବୋଲି କହିବା ବେଳେ ‘ଭାରତ’ ‘ମରିଯିବା’ ଓ ‘ଅନ୍ତତଃ କଲ’ ଏହି ତିନୋଟି ଭାବକୁ ତିନୋଟି ଠାରରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଏ । ବେତରକ ଶବ୍ଦ ଚିହ୍ନ ପାଇଁ ଅଷ୍ଟୋଲିଆ ଆଦିମ ଲୋକେ କେବଳ ଆଙ୍ଗୁଠି ବ୍ୟବହାର

କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ତ ବେଶିଦୂର ଯାଏ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବେଶି ଦୂର କଥୋପକଥନ ପାଇଁ ସାଗ୍ର ବାହୁ, ମୁଣ୍ଡ ଓ ଏପରିକି ଦେହର ଉପରିଭାଗ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଯାଇଥାଏ ।

ଲଂଗଳ, ରୁଷ, ଫରାସୀ ଓ ଜର୍ମାନିମାନେ ‘ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ’ କହିବାକୁ ଠାରିଲେ କିନ୍ତୁ ଲେଖି କରି ହେଉ ଦିଅନ୍ତି । (ଏବେ ଭାରତରେ ବି କେତେକ ନବ୍ୟସଭା ତ ଜଣେ ଦେଶଶିଳ୍ପୀ ଏଭଳି କରି ହେଉବା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଭାରତୀୟ ତଳଶି ଥିବାର ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ ।) କେତେକ ଦେଶରେ, ଯଥା—ରୁଷରେ ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଏକାଠି କରି ହଲାଇବା ହେଉଛି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସମ୍ପର୍କ କିନ୍ତୁ ବ୍ରାଜିଲ ଦେଶରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ‘ଏଠାକୁ ଆସ ।’ ଆମ ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଲଟି ହେବା, ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ କରିବତ, ପ୍ରଣାମ, ନମସ୍କାର ଓ ନୃତ୍ୟର ନମସ୍କାର ମୁଦ୍ରା ଏକ ଏକ କସରତ । ରୁଷ ଦେଶରେ କାହାକୁ ଡକିବାକୁ ଥିଲେ ପାପୁଲକୁ ଉପରକୁ ବୁଲାଇ ଏପଟ ସେପଟ ହଲାଇବାକୁ କହନ୍ତି ‘ଏଠାକୁ ଆସ ।’ ଭାରତରେ ପାପୁଲକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ନିକଟକୁ ସଙ୍କୋଚନ ଓ ପ୍ରସାରଣ କରିବା ଠାରୁ ହେଉଛି ‘ଏଠାକୁ ଆସ ।’ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ବହୁ ଦେଶରେ ଓ ଭାରତରେ ପାପୁଲକୁ ଦୂରରେ ରଖି ହାତ ହଲାଇବା ହେଉଛି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସମ୍ପର୍କ ।

ରୁଷ ଦେଶରେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଟେକି ରଖି ବାଙ୍କ ସମସ୍ତ ହାତ ମୁଠା ରଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଲା—ବଢ଼ିଆ ! ଫରାସି ଦେଶରେ ଏହି ‘ବଢ଼ିଆ’ର ଠାରୁ ହେଲା ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠି ଓ ବଣି ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡଳା କରି ସେଇ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦୁଇଟିକୁ ଓଠ ପାଖକୁ ନେଇ ଚୁମା ଦେବାର ଶବ୍ଦ କରିବା । ବ୍ରାଜିଲରେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ କାନର ତଳ ପାଖ ଧରିଲେ ତାହା ହେଲା ‘ବଢ଼ିଆ’ ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଏକକାଳର ଲେକେ କଥା କହିଲାବେଳେ କଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବାପାଇଁ ହାତରେ ଠାରନ୍ତି ଓ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ବି କରନ୍ତି । ଭଙ୍ଗୀକୁ ଲେକର ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ଧରିତ୍ରୀ, ଭଙ୍ଗୀରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେ ଉପରେ ବେଶି ଜୋର ଦିଆଯାଏ, ଅର୍ଥରେ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ବି ଦିଆଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ଏଭଳି ଭଙ୍ଗୀ ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବା ବିଦ୍ରୁପରେ

ଓଲଟା ଅର୍ଥର ସୂଚନା ବି ଦିଆଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ଶ୍ଳେଷଭାଷା କଣ୍ଠରେ ଅନ୍ୟର ଗଳା ଅନୁକରଣ କରିବାରେ ବା ଆଖି ମିଟିବା ମରିବାରେ କହୁଥିବା କଥାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ବଦଳରେ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ବକ୍ତା ଆପଣାର ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ଓ ମୁଖାକୃତି ବିଷୟରେ ଶବ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ପ୍ରେର ଦେବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଫାଗସୀ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଲେ. ମୋସେଜେ ମୁଖଭଙ୍ଗୀ ଓ ବଚ୍ଚର ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି, “ଆଖିମିଟିବା ମାରିବା ଅର୍ଥ ପଡ଼ିଯିବ କରିବା, ସନ୍ଦେହ, ଚତୁରତା, ଧୂର୍ବତା ଇତ୍ୟାଦି ଜଣାପଡ଼େ । ଏହା ଓଠର ବିସ୍ତୃତି ଓ ବିକୃତି ଅନୁସାରେ ଜଣାଯାଏ । ଆଖିକୁ ଏକାବେଳେକେ ସାହାଣ ମେଲି କରିଦେଲେ ଜଣାଯାଏ କୌତୂହଳ ବା ବିମୁଗ୍ଧ । ମୁହଁକୁ କୁଞ୍ଚିତ କଲେ ଅସନ୍ନତ୍ୱ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ମୁହଁ ଡସରେ ବୋମଲତା, ସନ୍ଦେହ ବା ବିଗ୍ରହ ମିଶି ପାରେ । କପାଳରେ କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା ଯଦି ଉପରୁ ତଳକୁ ଲମ୍ବିଆଏ ତେବେ ତାହା ଗଣ୍ଡର ଚିହ୍ନ ବା ବିମୁଗ୍ଧ ପ୍ରକାଶ କରେ; ଆଉ ଯେଉଁ କପାଳରେ ପର୍ଶୁରୁ ପର୍ଶୁଯାଏ କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା ଦେଖାଯାଏ ତାହା ଶୋଧ ବା ଧ୍ୟାନ ପ୍ରକାଶ କରେ ।”

ହାତର ଭଙ୍ଗୀର ଧ୍ୟେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଥ ଦେଖିଛନ୍ତି, ଯଥା — ଗେଟିଏ ଖୋଲି ସମତଳ କରଟି ପାପୁଲିଗୁଡ଼ିକ ଭର୍ତ୍ତି ମୁଖ ହୋଇଥିଲେ ତାହାର ଅର୍ଥ ସତୋକ ଶ୍ରବଣେ ଗଳ । ଯଦି ପାପୁଲିଗୁଡ଼ିକ ଓଲଟା ଦିଗରେ ଅର୍ଥକୁ ନିମ୍ନମୁଖ ତେବେ ତାହା ହେଲେ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର ! ଦୁଇ ପାପୁଲି ଏକାଠି ହେଲେ ତାହା ହେଲେ ଅନୁରୋଧ । ବିଶି ଅଙ୍ଗୁଳି ଟେକି ରଖିଲେ ତାହା ହେଲେ ସାବଧାନବାଣୀ । ସେହି ବିଶି ଅଙ୍ଗୁଳି କପାଳରେ ଲଗାଇଲେ ତାହା ହେଲେ ଗଣ୍ଡର ଚିହ୍ନର ଚିହ୍ନ । ସେହି ବିଶି ଅଙ୍ଗୁଳି ଓଠରେ ଲଗାଇଲେ ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲେ ‘ତୁମ ଦୁସ୍ତ ।’ ଜହରେ ହାତ ମାରିବା ହେଲେ ଏକ ରଣତାକର । ଗୁଡ଼ିରେ ହାତ ଛଦିବା ହେଲେ ସାହସ-ଗର୍ବ...

ଏହି ଫାଗସୀ ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖାରେ ବିସ୍ତାରିତ ଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ରୁଷ, ଚିଲଟ, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଭଙ୍ଗୀ ଭଳି ପ୍ରାୟ ଏକା । ଅବଶ୍ୟ କେଉଁଠି କପରି ପ୍ରଭେଦ ଆଇପାରେ । ବେଳେ ବେଳେ ଭଙ୍ଗୀର ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ଶବ୍ଦରେ କହିଲେ ବା ଲେଖିଲେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଳ

ଅଭିନୟ-ପଟୁରା ଭଳି ମନେ ହେବ । କାରଣ ଭଙ୍ଗୀ ବା ଠାରକୁ କଥାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଠାରର ଭାବକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାଷାରେ କହନ୍ତି ମେଟେଲଗ୍ରାଫି ବା ଅଧି-ଭାଷା । ଭାରତ ମୂଳକ ନାଟ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଓ ନନ୍ଦକେଶରଙ୍କ ଅଭିନୟ ଦର୍ପଣରେ ଶିର-ଗ୍ରୀବା ଭଙ୍ଗୀ ଓ ହସ୍ତ-ମୁଦ୍ରା ବୋଲି ନାମ-କରଣ ଯାହା କବ୍ୟାକ୍ଷରରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭଙ୍ଗୀ ବା ଠାର ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଭିତରୁ ସବୁ ଆସି ନଥିଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ତେବେ ତନ୍ତ୍ରର ବା ପୂଜା-ଆରାଧନାର ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ବୋଧହୁଏ ସାମାଜିକ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ-ସାମାଜିକ । ଆଜିକ ଅଭିନୟର ଏହି ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ଭାରତ ନାଟ୍ୟ ଓ ଛବି ଓ କିଛି କିଛି କଥକ ନୃତ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୁନି ମଣିଷୀ ନୁହନ୍ତି । କାରଣ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟରେ ଶିର, ଗ୍ରୀବା ଭଙ୍ଗୀ ଓ ହସ୍ତମୁଦ୍ରା, କାଶ ଓ ମଣ୍ଡଳ ପ୍ରଭୃତିର ବ୍ୟବହାର ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ଦେଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ଯଥା—ପରାକା ହସ୍ତମୁଦ୍ରା ସାରା ଜୀବନର ବହୁ ଘଟଣା, ଭାବ, ପରିବେଶ ସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ିତ ରହିଛି । ଏହି ସବୁ ଭଙ୍ଗୀ ଭାଷାରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଜୀବନ ଶବ୍ଦ ସମୃଦ୍ଧ । ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ସିସେସୋ ବାନ୍ତୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ନ୍ତଳରେ କହିଥିଲେ, “ଆମ୍ଭାର ସକଳ ଗତି ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ଵାରା ପରିପ୍ଳୁଟ ହେବା ଉଚିତ ଯେପରିକି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚିନ୍ତାର ସମସ୍ତ କଥା ବୁଝିଯାଇ ପାରିବ । କଚଟି, ଅଙ୍ଗୁଳ, ସାର ହାତର ପ୍ରସାରଣ, ମାଟି ଉପରେ ପଦାଘାତ, ଆଖିର ବିଭିନ୍ନ ଭଙ୍ଗୀ, ଏ ସବୁ ହେଲା ଠାର ଯାହା ଅଙ୍ଗର ଭାଷା ବା ଆଜିକ, ଯାହାକୁ ଅସଭ୍ୟ ବର୍ଗର ଲୋକେ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ନୁହନ୍ତି ।” ସେତେବେଳେ ଜଣେ ରୋମାନ୍ ବାନ୍ତୀ କୁଲନ୍ଟିଲିଆନ୍ ଭଙ୍ଗୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅଭିଧାନ ବି ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ପରେ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ଗତ ହୋଇଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଭଙ୍ଗୀର ଭାଷା ବିଷୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ରୋମାନ୍ମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାନଠାରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଉନ୍ନତ ହୋଇ ନାହିଁ । କାରଣ ଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକ ଲିପିବଦ୍ଧ

କରିବାର ଭଙ୍ଗୀଲିପି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏହି ଭଙ୍ଗୀଲିପି ବା ଅଧି-ଭାଷା ଠିକ୍ ରସାୟନ ସୂତ୍ର ବା ଚେମ୍ ଖେଳର ଲିପି ଭାବରେ ହୋଇଗଲେ ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ଲୋକେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାଭାଷୀ ଏହି ଭଙ୍ଗୀଲିପିକୁ ବୁଝିପାରନ୍ତେ । ତାହା ନଡେଲେ ଭରତ ମୁନି ବା ନନ୍ଦକେଶବରଙ୍କ ଭଳି କେହି ଯଦି ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅଥବା ସିସେସ୍ରେ ବା କୁଇନ୍‌ଟିଲିଆନଙ୍କ ଭଳି କେହି ଯଦି ଲଞ୍ଜିନ ଭାଷାରେ ଏହି ଭଙ୍ଗୀଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଲିପିବଦ୍ଧ କରିନ୍ତି ତାହା ସାରା ସମୟର ସବୁ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ସଙ୍କେତର ଭାଷା—ସୁରସୁର ଓ ପିନ୍‌ପିନ୍ ଶବ୍ଦ

କଥିତ ଭାଷା ସଙ୍ଗରେ ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଅନୁକରଣର ବେଶ୍ ଶକ୍ତିଯୋଗେ କିନ୍ତୁ କଥିତ ଭାଷାକୁ ଅଲଗା କରି ଭଙ୍ଗୀ ଓ ଅନୁକରଣ ବୋଲି ମଣିଷ ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ ।

ମୁହଁର କଥାଭାଷା ମଣିଷର ପ୍ରଧାନ ଭାବ-ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ବାହନ । କିନ୍ତୁ କଥା ତ ବହୁଦୂରକୁ ଶୁଭେ ନାହିଁ । ରେଡିଓ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ଆକଳ ଏବର ସୃଷ୍ଟି ତେଣୁ ଏହି ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷ ଦୂରକୁ ସମ୍ଭବ ପଠାଇବାକୁ ହୃଦୟ ଦୂର ହାତରେ ବାନ୍ଧି ପଠାଉଥିଲା ଅଥବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଙ୍କେତର ଆଶା ନେଉଥିଲା ।

ଆମେରିକାର ‘ଲେକ୍ସିକ ଶ୍ରାଉଟ୍‌ସ୍‌ମାନେ’ ଏ ଦିଗରେ ଖୁବ୍ ଧୂରନ୍ଧର ଥିଲେ । ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତମଳା ତିଆରି କରିଥିଲେ । ବିନ ଦୂତରେ ସେମାନେ ଦୂରଦୂରନ୍ତକୁ ନିମିଷକ ଖବର ପଠାଉଥିଲେ । ସବୁଠି ସାଧାରଣ ହେଲା ନିଆଁ ଓ ଧୂଆଁ । ନିଆଁର ସଙ୍କେତ ଶୁଭରେ କାମ ଦେଉଥିଲା । ଉଷା ଜାଗା ଦେଖି ନିଆଁ ଜାଳିଲେ ତାହା ବହୁଦୂରକୁ ସମୁଦ୍ର କୂଳେ କୂଳେ ଦିଶୁଥିଲା । ଏହି ନିଆଁର ସଙ୍କେତରେ ଶିଶୁର ପ୍ରବେଶ ବା ସମୁଦ୍ରକେଳୀରେ ଭିମି ମାଛର ସଞ୍ଚାର ଇତ୍ୟାଦିର ସନ୍ଦେଶ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ।

ଧୂଆଁ ଦିନବେଳିଆ କାମରେ ଲାଗୁଥିଲା । କଥା ଓଡ଼ା ଘାସ ଓ ତାଜା ଗାରୁଆ ଗଛ ଡାଳ ନିଆଁରେ ପକାଇଦେଲେ ତାହା ଜଳିବାରେ

କଲମ୍ବ ଦ୍ବୟ, ଖବ୍ ମୋଟା ଧୂଆଁ ଦ୍ବୟ ଓ ବଡ଼ ଦୁଇକୁ ଦେଖିପଡ଼େ । ଖବରଟାର ଆଦି ସ୍ଥାନ ଜଣାଇବାକୁ ନିଆଁ ବା ଧୂଆଁର ସଖ୍ୟା ଆଗରୁ ଟିକ୍ ହୋଇଥାଏ । ମନେକରି ଗୋଟିଏ ଜାଗା ଏକ ଦ୍ବିତୀୟ ଜାଗାଟି ଦୁଇ ଏକତ୍ରକରି । ଦୁଇଟା ଜାଗାରେ ଧୂଆଁ ବା ନିଆଁ (ଦିନ ଓ ରାତି ଉଭୟରେ) ଦେଖାଗଲେ ଜଣାଯାଏ ଦ୍ବିତୀୟ ଜାଗାରୁ ଖବର ଆସୁଛି । ନିଆଁ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଚମଡ଼ା କମ୍ବଳ ପୋତା ହେଲେ ଯେତେଥର ଧୂଆଁର ପଟଳ ଦେଖାଇବା ତରଳର ସେତେଥର କମ୍ବଳ ପୋତା ହେଉ କଲେ ବି ଧୂଆଁର ସଖ୍ୟା ଜଣା ପଡ଼େ । ଏଭଳି ଧୂଆଁର ବା ନିଆଁର ଥର, ସୁନଃ ସୁନଃ, କାଳବ୍ୟାପ୍ତି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପଜାତିମାନେ ବା ପଡ଼ୋଶୀ ଉପଜାତି ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ ବୁଝନ୍ତି ।

ସଙ୍କେତ ଶୁଷା ପାଇଁ ନିଆଁ ଧୂଆଁ ଛଡ଼ା କମ୍ବଳ ବି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ପ୍ରଦର ଗୁଲି ବା ଘେଡ଼ାରେ ଚକ୍ର ମାରି ବି ସଙ୍କେତ ଦେବାର ପ୍ରଣାଳୀ ସେହି ଆମେରିକାର ‘ଗ୍ରାଣ୍ଡସ୍ ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲା । ଆମେରିକାର ବୃକ୍ଷତନ୍ତ୍ର ରବେସର ରିଗେନ୍ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି କିପରି କେତେଜଣ ‘ସେବିକ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଡସ୍’ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାଥୀ ହେଇ ଏକ ପ୍ରାନ୍ତର ଗ୍ରାମରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେବେଳେ ଉକ୍ତ ସିବିକ୍ ଗ୍ରାଣ୍ଡସ୍ ମାନେ ତାଙ୍କର ଉପଜାତି ଲୋକଙ୍କୁ ଦର୍ପଣରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିବାର ପ୍ରତିବିମ୍ବର ଆଲୁଅ ପାଦ୍ରୀୟରେ ସଙ୍କେତ ଦେଉଥିଲେ । ଦର୍ପଣରେ ତଳୁ ଯେଉଁ ସଙ୍କେତ ମିଳିଲା ତାହାର ଅର୍ଥ ଥିଲା ‘ଆମର ସମସ୍ତ କୁଶଳ । ଆମର ଏଠାରେ ଖାଇବା ତରଳ ବି ପ୍ରଚୁର ଅଛି ।’ ପ୍ରାନ୍ତର ଗୁଡ଼ି ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ ଯାଇ ଯେତେବେଳେ ଉପଜାତିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେତେବେଳେ ଦେଖନ୍ତି ତ ସାରା ଉପଜାତି ଲୋକେ ଗୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି କିରଣ ଦର୍ପଣର ସଙ୍କେତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏମାନଙ୍କର ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ସନ୍ଦେଶ ଜଣାଇ ଦେଇଛି ।

ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁଠି ଖୋଲ ଟାଙ୍ଗି ବା ପଡ଼ିଆ ସେଠାରେ ଏଭଳି ନିଆଁ, ଧୂଆଁ, ଦର୍ପଣ, ଚକ୍ରଗୁଲି, ଘୋଡ଼ାଚଢ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ଦୃଶ୍ୟମାନ ସଙ୍କେତ ଚଳିବ । କିମ୍ବ ସାରି, ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ସଙ୍କେତ କାମ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ନାଗର ବାଜା, ଘଣ୍ଟା ଇତ୍ୟାଦି ସଙ୍କେତ କାମ କରେ । ପେରୁ ଓ ଇକ୍ବେଡ଼ର ଆଦିବାସୀ ‘ଗ୍ରାଣ୍ଡସ୍ ମାନେ ମନେ-

କରନ୍ତି ଯେ ବଡ଼ ପାଟିରେ ବା ବଡ଼ ଜୋର ଶବ୍ଦରେ ସେମାନଙ୍କର ପର-
ଲୋକର ପ୍ରବେଶପଥର ଆତ୍ମା ସେମାନଙ୍କୁ ଶୁଣି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା
ଛଡ଼ା ନାନା ଇଡ଼ିଲୋକର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନାଗରର ପ୍ରଚଳନ ଏସିଆର
ନିଉଗିନି ଓ ଭାରତର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି । ବ୍ରହ୍ମସତ୍ୟ
କୌଣସି ‘ଶେଷ ଖବର’ ବା ‘ବ୍ରହ୍ମସତ୍ୟ ଘୋଷଣା’ ଏବେକି ଭାରତରେ
ନାଗରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ଘେରିତ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହି ବାଜା ବଜାଇବା ଏକ
ଗୁଡ଼ି ପ୍ରାୟାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯଥା “ତୋ ନାଁରେ ବୁନ ବଜାରେ
ବାଜା ବାଜୁଛି ।” ଏସିଆ ଛଡ଼ା ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ଓ ଆଫ୍ରିକାର ବଡ଼
ଉପକ୍ରମ ବହୁଳ ଧରଣର ନାଗରୀ ବାଦନରେ ବହୁଳ ଧରଣର ପୂଜନର
ସଙ୍କେତ ହେଉଛି । ଯଥା ବ୍ରହ୍ମସତ୍ୟ ନାହାଜର ଆଗମନ, ବାଉଁଶ ଶିଳାର ।
ନିଉଗିନିର ପ୍ରାୟାସୀମାନେ ଏଭଳି ପୁରୁ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ସଙ୍କେତ ତିଆରି
କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଜଣେ ମରତ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଖାଇବା ବାଢ଼ିବା ପାଇଁ
ଭୀଷଣକୁ ବି ବାଜାରେ ସଙ୍କେତ ଦେଇପାରେ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ବାଜା
କେବଳ ସାଧାରଣ ଘୋଷଣା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାରରେ ନ ଲାଗି ଘୋଷଣ
କଥୋପକଥନରେ ବି ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗେ ।

କ୍ୟାନାଣ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର କାମିନୀମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଦୁଇକୁ
ପଠାଇବା ପାଇଁ ତ ସେତେବେଳେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ବା ରେଡିଓ ପ୍ରେରଣର
ବ୍ୟବହାର ଜାଣି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସେଥିପାଇଁ ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବହାର
କରୁ ନଥିଲେ । ସେମାନେ ମଣିଷର କଥାକୁ ପିଲାମାନେ ପୁରୁଷର ପୁଲିଲ
ପରି ମୁହଁରେ ପୁରୁଷର କରି ପ୍ରେରଣ କରୁଥିଲେ ।

ଏବେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଏହି ପୁରୁଷରେ ଶାସ୍ତ୍ର
ପଠାଇବା ସେଭଳି ଅଭୁତ ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେକାଳେ ଏହା
ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅଭୁତ ଥିଲା । ଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦର ଧ୍ବନିକୁ କୋଡ଼ି
କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ‘ଗୋରୁ ଗୋଠରେ ବାଦ ପଡ଼ିଛି’, ଏତକ
କହିବା ପାଇଁ ଗୋରୁ ପାଇଁ ପୁରୁଷରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଧ୍ବନି ତାପରେ
ବିରାମ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ଧ୍ବନି ଗୋଠ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ଧ୍ବନି ଓ ତା’ପରେ
ବିରାମ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ଧରଣର ପୁରୁଷର ପ୍ରେରଣକୁ ହିଁ ଟେଲିଗ୍ରାଫର

ମୋର୍ସ କୋଡ଼ ପରେ କାହାରିଥିଲା ଯାହା ସ୍ବେମାନ୍ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷରକୁ ବନ୍ଦୁ ଓ ଗାରର ସଙ୍କେତରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା ।

କ୍ୟାନାସ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜକୁ ପ୍ରଥମେ ଇତାଲୀୟମାନେ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯୋପ ଥିଲେ ଇତାଲୀୟମାନଙ୍କର ହର୍ଣ୍ଡାକର୍ଣ୍ଡା ଓ ଦୈବିକଥାତାଙ୍କର ଡେସ୍ଟି । ସେ ଥିଲେ ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍ତରାମର ପ୍ରତିନିଧି । ଯୋପ ଏହି ଅଧିକାର ବଳରେ ଏହି କ୍ୟାନାସ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜକୁ ସ୍ଥାନର ଗୁଣାକୁ ଉପହାର ଦେଲେ । ଏହାର ନାମ ହୋଇଥିଲା ‘ଗ୍ରୀଷ୍ମଶାଳୀ ଗଜ୍ୟା’ । ସେଇଠୁ ଏହି ଦ୍ଵୀପରେ ସ୍ଥାନୀୟମାନେ ବସନ୍ତ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଓ ଫଳରେ ସେଠାରେ ଥିବା ଆଦିବାସୀ ‘ଗାରଣ୍ଡେ’ମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତପୋଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଏବେ ସେଠାରେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କର ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । କେବଳ ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵୀପ ଲ ରେମେସ୍ ରେ ‘ପୁରପୁର ଗ୍ରୀଷ୍ମ’ ବଞ୍ଚି ଯାଇଛି । କ୍ୟାନାସ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ଅନ୍ୟତ୍ର ପାହାଡ଼, ଅତଟ ପର୍ବତ ତାଲୁ ଓ ଗର୍ଭାସ୍ତ ଗରିନୟା ହାସ ପାହାଡ଼ରେ ଗର୍ଭାସ୍ତ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଯାଇଛି ତେଣୁଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ପୁରପୁରରେ ସ୍ଥାୟୀ ପଞ୍ଚ କଲେମିଟର ଆଡ଼କୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ସେମାନେ ପୂର୍ବେ ବାଣୀ ଆଦି ନ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଆଦିବାସୀ ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଲ ରେମେସ୍ରେ ଅଧୁନା ବାସ କରୁଥିବା ସ୍ଥାନୀୟମାନେ ଏହି ହୁଇସିଲ୍ ବା ପୁରପୁର କଥା-ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ।

ପୁରପୁର କଥାଗ୍ରୀଷ୍ମ ସାଗ ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ମିଳୁଛି କିନ୍ତୁ ଫିସ୍‌ଫିସ୍ କଥା ସିଂହଳ ଜଙ୍ଗଲର ଭେଜା ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଆର୍ଡ଼ିକାର ମାଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ବାମନ ଆକୃତି ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଭିତରେ ମିଳୁଛି । ଏଭଳି ଫିସ୍‌ଫିସ୍ କଥା ମ ମୁଲି ଫିସ୍‌ଫିସ୍ ନୁହେଁ ଏହା ଏକ ବିଶେଷ ଧରଣର ଏକପୁରୀଆ କଥା । ଏହାକୁ ଧୂଳିରେ ‘ଏକ ଅଭୂତ ଲଗାତାର ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଜମିଉଠୁଥିବା ବେ’ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଯେଭଳି ବେ ‘ଦଲ ଧକଉଥିବା କୁକୁରଙ୍କର’ ମୁହଁରୁ ଶୁଣାଯାଏ ।

ଏଭଳି ଧୂଳିର କାରଣ ବେଶ୍ ପଶ୍ଚାତର ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ଶିକାର ବେଳେ ହାତୀ ବା ହରିଣମାନଙ୍କର ପାତଳା କାନକୁ ଏଡ଼ାଇ ସନ୍ଦେଶ ପଠାଇବା

ହେଲ ଏଭଳି ଧୂଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ବାଣୀ ହେଉଣର ମାଧ୍ୟମ ହେଲ
ପିସ୍ତୁପିସ୍ତର ଶ୍ରାବ୍ୟ ।

ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାର ଓ ମାନସ ଆଦର ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦ୍ଧୃମି, ଲୋକସ
ପୂଜ୍ୟପୂଜା ଇତ୍ୟାଦି ତ ଏକ ପ୍ରକାର ପ୍ରଚଳିତ ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତି । ଏହାର
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲ ଆଦରଣୀୟ ଓ ଅଦରକାଶ୍ୟ ଭିତରେ ବାଣୀ ବିନ୍ୟାସ ।
ଲଣେ ଲୋକସ ଓ ଆଦରଗୁଡ଼ିକ ମାନେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ତାର ଯଥାବିଧି
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରସ୍ତୁତର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ
ରୂପରେ ଦେଖାଦିଏ । ସାମାଜିକ ଶକ୍ତିମତ, ସାମାଜିକ ବିବର୍ତ୍ତନ,
ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଏହାର ତାରତମ୍ୟ ଘଟେ କିନ୍ତୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମୌଳିକ
ପୂଜ୍ୟପୂଜା, ଅତିଥି ସତ୍ତ୍ୱକାର, ଅଭ୍ୟାଗତ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ନିଶ୍ଚୟ ସର୍ବତାର
ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିବ । ଅବଶ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଧି ନରେ ଯଥାବିଧି
କଲେ ତାହାର କୌଣସି ମୁଲ୍ୟ ନାହିଁ । କାରଣ ତାହା ହେବାର ଥିଲା ।
ଯଦି ସେ ଓଲଟା କଲ ତେବେ ତାହାର ନାହିଁ ମୂଲ୍ୟ ବାବୁଶାମୂଳ ମୁଲ୍ୟ
ହୁଏ । ଯଦି କାଏଦରୁ ଟିକିଏ ବଢ଼ିଲ ତେବେ ତାହା ମୁଲ୍ୟବାନ୍ ହୁଏ ।
ଯଦି ବେଶି ବଢ଼ିଗଲା ତେବେ “ଅତିଭକ୍ତି ଶ୍ରେୟର ଲକ୍ଷଣ ।”

ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତ

ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଠାର ହେଲ ଶ୍ରାବ୍ୟ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ
ଶ୍ରାବ୍ୟ ହେଉଛି ଠାରର ଶୃଙ୍ଖଳିତ ସମହାର । ଏହାର ସମାଜ ପାଇଁ ସମାଜରେ
ଚର୍ଚ୍ଚିତ । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଉପରଲକ୍ଷିତ ସଙ୍କେତ ଓ ବିଶେଷ ସଙ୍କେତ
ବା ଠାର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ । କେବଳ ଏହାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଶେଷତ୍ୱ
ଅଛି ଯାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଙ୍କେତ ବା ଠାରରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଆମର ମାତୃଶ୍ରାବ୍ୟ ଆମପାଇଁ—ଆମର ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ପାଇଁ
ଜଳକରୁ ତରଳ । ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଏତେ ସରଳ ତରଳ ନୁହେଁ ।
ଅତି ଶୈଶବରୁ ଆମେ ଏଥିରେ ମଜ୍ଜି କରି ଆଛୁ । ଆମର ଅଜ୍ଞାତରେ ଆମେ
ଏହାର ବିଧିବିଧାନ ହାସଲ କରିଛୁ । ଯେଉଁ ଧାରାରେ ତ ବଳିଛି ତାହା ତ
ଆମର ଗୋଡ଼ରରେ ନାହିଁ । ପରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ଥଳରେ ପାଠପଢ଼ିଛୁ

ସେତେବେଳେ ଜାଣିପାରିଛୁଁ ଯେ ଏହି ମାତୃଶ୍ରୀର ବ୍ୟବଧାନ, ଶୁଦ୍ଧପଦକ କ'ଣ ।

ଆମେ ବମ୍ବୁ ଓ ସଫଳ ଶ୍ରବଣେ କଥା କହୁଛୁଁ ସତ କିନ୍ତୁ ତହିଁକି କଥା ଦେଉଛି ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଜଟିଳ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ସମାଧାର ଯାହା ସବୁ କଳ୍ପନାଯୋଗ୍ୟ ଧାରଣା, ଚିନ୍ତା ଓ ଶ୍ରବଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରୁଛି । ଏକଥା ଆମେ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଥାଉଁ ।

ମନେକରନ୍ତୁ ଆମର ଶ୍ରୀ ନାହିଁ । ଅଥବା ଦିନେ ଆମେ ସବୁ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ହିଁର କଲୁ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରୀରେ କଥା ନ କହି ଆଉ ଏକ ଠାକୁରାଣୀ ଶ୍ରୀଙ୍କା ବ୍ୟବଧାର କରିବା । ତେବେ କ'ଣ ହେବ ?

ଇଂରାଜ ବ୍ୟବସାୟିକ ଲେଖକ ସୁଇଫ୍ଟ ତାଙ୍କର ‘ଗଲିଭର ଟ୍ରାଭେଲ୍‌ଜର୍ନାଲ୍‌’ରେ ଏଭଳି ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଉଦ୍ଭଟ ପରିସ୍ଥିତି କଥା ଲେଖିଛନ୍ତି । ଗଲିଭର ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଯାଇଁ ଲାସ୍‌ଟା ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଏକ ଉଦ୍ଭଟ ସଭ୍ୟତା । ସେଠାରେ କିଛି ଉଦ୍ଭଟ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଶ୍ରୀରେ କଥାବାଣୀ ନ ହୋଇ ବସ୍ତୁ ଜଗିଆରେ କଥାବାଣୀ ହେବେ । ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ଶ୍ଵେତି ଦରକାର ତେବେ ଆପଣ ଶ୍ଵେତିଟିଏ ଦେଖାଇବେ । ଯଦି ଆପଣଙ୍କୁ ଶେଷ କରୁଛି ତେବେ ପାଣି ବୋତଲଟାଏ ଦେଖାଇବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଜଣେ ଚାକର ଥିବା ଥିବା ଦରକାର ଥିବା ଜନସମୂହର ଗୋଟିଏ ମୁଣିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲୁଥିବା । ତେବେ ଯଦି ପଣ୍ଡିତ ଜଣକୁ କହିବେ ‘ମୁଁ ପେଲ ଉପରେ ଯିବି ।’ ତେବେ ସେ କ’ଣ ମୁଣି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ପେଲ ରଖି ପାରିବେ ? ତା’ଛଡ଼ା ସେ ଯଦି କହିବେ ‘ଏକଥା ମୋର ହୃଦୟ କହୁନାହିଁ ।’ ତେବେ ମୁଣି ଉପରେ ‘ହୃଦୟ’ ନାମକ କେବଳ ପଦାର୍ଥ କାତବେ ?

ଯଦି ପ୍ରକୃତ ସାପତ ବସ୍ତୁ ବଦଳରେ ତା’ର ଚିତ୍ର ବ୍ୟାପରେ ଭରି କରି ନିଅନ୍ତି ତେବେ ବି ଲାସ୍‌ଟା ପଣ୍ଡିତ କାହିଁତକ ଚିତ୍ରକୁ ଦେଖିଥାନ୍ତେ ? ତେବେ ବି ‘ହୃଦୟ’ର ଚିତ୍ର କି ହେବ ? ତାକୁ କିଏ ବୁଝିବ ? ତେଣୁ ଏହି ଉଦ୍ଭଟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଶେଷରେ ଅସମ୍ଭବ

ହୁଁ ହୋଇଗଲା । ସୁପ୍ରେମ ଏଥିରୁ ଏକଥା ଛାନ୍ଦିଲେ ପ୍ରମାଣ କଲେ ଯେ ଆମର କଥିତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଉ କୌଣସି ଠାରୁ କା ସଙ୍କଳିତ ଅଧିକ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଏହାର କାରଣ ? ସଙ୍କଳିତରୁ ଅନୁସାରେ ଏହାର କାରଣ ଦେଖିବା ଶାସ୍ତ୍ର “ସୁଲୁପ୍ତ ପାତ୍ରାତ ପାତ୍ରାତ ।” ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଠାରୁ ସମାପାଦରେ ଆମର ଚିନ୍ତା ଓ ଚିନ୍ତା ଏ ଦଳ ଥିଲା । ଯାହା ଦେଖିବା ପ୍ରକାଶ ଓ ଯାହା ଦେଖିବା ପ୍ରକାଶର ଆଧାର । ଶାସ୍ତ୍ର ଆଦୃଶ କହୁ ନିଶିକତା ଭିତରେ ଚିନ୍ତା ହୁଏ । ଆମର ପୁରୁଣା ଚିନ୍ତା ‘?’ ଚିନ୍ତାକୁ ଧରିଯାଇ । ଟ୍ରାପିକ୍ ଗୁଳନାରେ ଏହା ବିପଦ ସଙ୍କେତ ଲକ୍ଷିତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହା ବିପଦ ସୂଚକ ଚିନ୍ତା । ଲକ୍ଷିତ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହା କ’ଣ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ, ଗୁଣ କା କିଛିକୁ ବୁଝାଏ ? ସେଗର ‘ହାତୀ’ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତାକୁ ବୁଝାଏ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା । ଚିନ୍ତା ‘ହାତୀ’ ଏହି ଗୁଣରେ ଅସରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହେବ । ସମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କିଛି ବୁଝନ୍ତି ? ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏମାନେ ଠାରୁ କିପରି ହେବେ ?

ଆଧିକାର ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଦ୍ୱଜ୍ଞ ମତରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଠାରୁ କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ସବୁଜନ ଠାରୁ ଯୋଡ଼ା ହେଲେ ଯାଇ ଅର୍ଥ ବାହାରିବ । ‘ଅ’ ଅକ୍ଷରର ଅର୍ଥ ଦେଖିବା ଏହା ‘ଅ’ ଏହା ‘କ’ ନୁହେଁ କା ‘ବ’ ନୁହେଁ କା ଏହା ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖାଏର ସମସ୍ତ ନୁହେଁ ଏହା ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ଗୋଟିଏ ଶୃଙ୍ଖଳା କା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଏକ କଣିକା କା ପରମଶୁ । ଏହି ପରମଶୁ ଯେତେ ଆମେ ଅଣୁ ତଥାପି କିଛି ଯାହା ହେଲେ ଗ୍ରନ୍ଥର ବେ । ଯେଉଁଥିରୁ ଆମେ ପଦବିନ୍ୟାସ କରି ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରୁ ଓ ଲେଖା ଲେଖି କା କଥା କହୁଁ ।

କିନ୍ତୁ ହୋଇ ଧଇଲେ, ମନୁଷ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶବ୍ଦ ହୁଁ ଠାରୁ ଅକ୍ଷର ବା କଥାରେ ଦେଖିଥିବା ଧୂଳି କା ପୋଳିମ୍ (ଧୂଳିଅଣୁ) ଠାରୁ ନୁହେଁ କାରଣ ଅର୍ଥ ଅଛି ବେଳେ, ଅକ୍ଷରରେ ନାହିଁ କି ଧୂଳି-ଅଣୁରେ ନାହିଁ । ଅକ୍ଷର-ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଏ ବାସ୍ତବ ସମାଧାର କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ମେଳକ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଠାରୁ ନୁହନ୍ତି ସେମାନେ ଏକାଠି ମିଶି ଠାରୁ ତଥାପି କରନ୍ତି । ଯଥା ହାତୀ, ଯାହାର ଗୁଣଗୋଟି ଅକ୍ଷର ଦେଖିଛନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅର୍ଥଜ୍ଞାନ । ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାନ ପରିଗ୍ରହରେ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଯାଏ ‘କାର୍ତ୍ତିକ’ କା ‘ପିତାମହ’

ବା ବର୍ଣ୍ଣ, ତେବେ ଏଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷ ସମ୍ପାଦନା କାର୍ଯ୍ୟ ? ଖାଲି ଶବ୍ଦରେ ତ ମଣିଷ କଥା କହୁଛି ? ତେଣୁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନ ଭାବେଲେ କାମ କୁଟି ଯାଆନ୍ତା । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶ୍ରାବ୍ୟତାରେ ଟ୍ରାଫିକ୍ ସଙ୍କେତ ଭଳି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦର ପ୍ରତି ଠାରୁ କିଛି କଥା ନରା ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମିଳୁଛି ଶ୍ରାବ୍ୟତାବଦ୍ଧତାରୁ ନୁହଁ କଂପ୍ୟୁଟରରୁ ବଦଳିବ । ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ମୃତିଶକ୍ତିର ତ୍ରୁଟି ବା ମଣିଷ ସ୍ମୃତିଶକ୍ତିର ଅସୁବିଧା ତ ଅସୀମ ନୁହେଁ । ମଣିଷ ତା'ର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ସବୁ ଠାରୁ ଶବ୍ଦକୁ ମହତ୍ତ୍ୱର ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ଟ୍ରାଫିକ୍ ସଙ୍କେତରେ ଚାଲିବା ପରାଣ ଯୋଡ଼ା ଯାଏ ଠାରୁ ସ୍ଥିର କିନ୍ତୁ ଭାଷାରେ ତ ଏଭଳି ଅସୁବିଧା ଅସୁବିଧା । ଇଂରାଜୀ ଜ୍ୟୋତିଷବାଣୀରୁ ଓ ଚିନ୍ତନ-ଉପନ୍ୟାସର ଲେଖକ ହୁଏଲ ଗୋଟିଏ ଅଭୂତ ଶୂନ୍ୟବାସୀ ଜୀବର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇଛନ୍ତି । ତାର ସ୍ମୃତିଶକ୍ତି କନ୍ୟା-ଶବ୍ଦ । ଏଭଳି ଜୀବ ପାଇଁ ଟ୍ରାଫିକ୍ ସଙ୍କେତ ରୂପରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଚଳିଯିବ, ଏଭଳି ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଠାରରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ଏଭଳି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଠାର । ଏ ସବୁ ସେଭଳି ଜୀବ ସ୍ମୃତିରେ ପାଇବ ରଖି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ପାଠାଭାଷା ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ଏଭଳି ଭାଷା ଗଢ଼ଣ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

ଏହାର ଉଦାହରଣ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରାଥମିକ ଭାଷା କ୍ଳାସରେ ପ୍ରୟୋଗ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ପଂକ୍ତି ପିଲାଙ୍କୁ ଗୋଟି ଗୋଟି ଅକ୍ଷର ('m', 'a') ଓ ତା'ପରେ (ma, ma) ଏଭଳି ଶିଖାଗଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପଂକ୍ତି ପିଲାଙ୍କୁ ଏକାକେଲକେ 'ମାମା', 'କ୍ୟାଟ', 'ରାହ' ଉଚ୍ଚାରଣ ଗୋଟା ଗୋଟା ଶବ୍ଦ ଶିଖାଗଲା । (ଏହା ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ସ୍କୁଲରେ ହୋଇଥିଲା ତେଣୁ ଅକ୍ଷର ଓ ଶବ୍ଦ ସ୍ଥଳ ଇଂରାଜୀ) ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସବୁ ଠିକ୍ ଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପଛକୁ ପିଲାମାନେ ଆଗେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଚାଲିଗଲା ଶବ୍ଦରୁ ଆଉ ବେଶି ମନେ ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଡେସ୍କରେ ଆଉ ଦଶଟା ଶବ୍ଦ ଶିଖାଇ ଦେଲେ ମୂଳରୁ ଶିଖିଥିବା ଚାଲିଗଲା ଦଶଟା ମନରୁ ବାହାରି ଗଲା । ପିଲାମାନେ ତ ମନୁଷ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା, ସେମାନେ ତ ହସ୍ତଲେଖର ଶୂନ୍ୟବାସୀ ଜୀବ ନୁହଁନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଅସୀମ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ମନରେ ରଖି ପାରିବେ ।

ମନେକରାଯାଉ ଯେ, ମନୁଷ୍ୟର ଜାନକୁ ଯେଉଁ ଧୂଳି ଅନ୍ୟ ଧୂଳି ଠାରୁ ଅଲଗା ଶୁଭିଲ ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବୋଲି ଧରାଗଲା । ଏଥିରେ ନାନା ଗନ୍ତାଗୋଳ, ଭୁଲ ବୁଝାମଣା ହେବ ଯଦି କଣ୍ଠରେ, ଗଳାର ତାର ସ୍ଵର ବା ନିମ୍ନ ସ୍ଵରର ଚାରତମ୍ୟ ବା ଖଣ୍ଡଶତା ବା କର୍ଣ୍ଣଶତାରେ ଟିକିଏ ଓଲମ ବିଲମ ହୁଏ ଓ ତାହା ଫଳରେ ନୂଆ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ବେଣି ବେଣି ସଂଖ୍ୟାର ଧୂଳି-ଶବ୍ଦ ହେଲେ ବାଚନ-ନଳୀ ପାଇଁ ବି ନାନା ଝଞ୍ଜିଟ୍ ଉତ୍ପଳିବ । ଶେଷରେ, ସବୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଧୂଳି ତରଫର ବି ମିଳିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ହଜାର ହଜାର, ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଜାନ ଏତେ ପ୍ରକାର ଧୂଳିରୁ ଠିକ୍ ଭୁଲ ବାରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ଆମର ଧୂଳିଗତ ଭାଷା ହେଉଛି କହୁଥିବିକ ରଚଣା । ଏହାର ପ୍ରଥମ ସ୍ତର ହେଲା ଧୂଳି-ଅଣୁ ଚା'ପରେ ଶବ୍ଦ ଓ ଶେଷରେ ବାକ୍ୟ-ଶ ଓ ବାକ୍ୟ । ବିଭିନ୍ନ କଥାତ ଭାଷାରେ ଏହି ଧୂଳି-ଅଣୁ ସଂଖ୍ୟା କେଉଁଠି ୧୦-୧୨ ଯାଏ ତ କେଉଁଠି ୬୦-୮୦ । ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଅଳ୍ପ ବିକାଶିତ ଭାଷାରେ ବି ହଜାର ହଜାର ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏହି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କେତେ ଯେ ବାକ୍ୟ ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବ ତାହା ହିସାବ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଡେନମାର୍କର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲୁଇସ୍ ଓହେଲ୍‌ମାନ୍‌ସେନ୍ ଭାଷାରେ “ତେଣୁ, ଭାଷା ଏଭଳି ତିଆରି ହୋଇଛି ଯେ ମୁଣ୍ଡିମେୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା କାଗ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଣେ ଅସଂଖ୍ୟ ଠାରୁ ବା ଶବ୍ଦ ତିଆରି କରିପାରିବ ।” ସେ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି “ଉଦେଶ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାଷାଗୁଡିକ ହେଲେ ମୂଳରୁ ଠାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶୁଖିଲା, କିନ୍ତୁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅବସ୍ଥାବ ରଠନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ ଏହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଆଉ ଏକ ଜନିତ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅକ୍ଷରର ସମାହାର ଯାହା ନେଇ ଏହି ଠାରୁଗୁଡିକ ତିଆରି କରାଯାଇଥାଏ ।” ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଉକ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵ ଓ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ଵ ଗତରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନରେ ସେତୁବନ୍ଧ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

ଭାଷାର ଏହି ଗୁଣ ଥିବାରୁ ଆମେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଯେ କୌଣସି ଭାବନା ବା ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁଛୁ । କେତୋଟି ଅକ୍ଷର ସାହାଯ୍ୟରେ ବା କେତୋଟି ଧୂଳି ଅଣୁ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଭାଷାର ଅଗାଧ

ପାଗର ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରେଇ ଠିକ୍ ଯେପରି କେତୋଟି ସ୍ବାସାୟନକ ମୌଳିକ ବସ୍ତୁରୁ ଆମର ବାସତ୍ବମି ଏହି ଦୈନିକମୟ ପୃଥିବୀ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ବ କଣ କହେ ?

ବିଲତର ବିଶ୍ୟାସ ନିଷିଦ୍ଧତା ବର୍ନିତ୍ତ ଶ ଥରେ କହୁଥିଲେ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ହେଉଛି ସେହି ଲୋକ ଯିଏ ଟିକକରୁ ଟିକିଏ ବିଷୟରେ ବେଶିରୁ ବେଶି କଥା ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କର ଶେଷରେ ଶୂନ୍ୟ ବିଷୟରେ ସବୁ ଜାଣିପାରେ ।

ଏକଥା ଗୋଟିଏ ବର୍ନିତ୍ତ ଶ କାଳରେ ସତ୍ୟ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଝି କାଳ ବେଳକୁ ତତ୍ତ୍ବ ବିଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ଏକରକମ ସମନ୍ବୟ ଓ ସହଯୋଗ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏହାର ଆରମ୍ଭ ସୁଦ୍ଧା ହେଲା କଂପ୍ୟୁଟର ଚିନ୍ତା । ହଠାତ୍ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ବିକ, ପ୍ରାଣି ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଶୈଳୀ, ଇତିହାସକ, ଓ ଗଣିତକ ସୂକ୍ଷ୍ମତ୍, ଇତିହାସ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତା ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭିତରେ ସମନ୍ବୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ବେଳ ଆସିଯାଇଛି । ହଠାତ୍ ଦେଖାଗଲା ଯେ ମାନବବିଦ୍ୟା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ଚିନ୍ତା ଓ ଧାରଣାରେ ଯେଉଁ କୁମେର ଓ ସୁମେର ବ୍ୟବଧାନ ଥିଲା ତାହା ଆଉ ନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାନବ ବିଦ୍ୟାର ବହୁ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆପଣାର ପ୍ରତିକ୍ତରେ ଗବେଷଣା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି ।

ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ବ ଏହି ଭଳି ଏକ ଯୌଗିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତା । ଏହା ଏବେ ନୂତନ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଏହା ଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ କରିଛି ତାହା ମନୁଷ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ବନର, ତେଣୁ ସବୁଠାରୁ ସୁସ୍ଥ ।

ପ୍ରଥମେ ଗଣିତ ଏହି ସଙ୍କେତ ଚିନ୍ତା ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ମଝି ବେଳକୁ ଗଣିତକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରଥମେ ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତା ଜଗତରେ ଦେଖାଦେଲା । ଏହା ପ୍ରଥମେ ସାଧାରଣ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଯେ ଗଣିତ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଧରଣର ଠାର,

ଯଦା ଏକାବେଳେ ଘୋରତ ଚିତ୍ରାଧ୍ୟାୟରେ ବନ୍ଦା । ଏହାର ବହୁ ପରେ ଏହି ‘ବିଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ର’ କଂସ୍ୟୁଟର ବିଜ୍ଞାନ ସେଠାରେ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିଲା । ଯନ୍ତ୍ରବଦ୍ଧ ଯେ ହସାବ, ରଖିତ ଇତ୍ୟାଦି କରାଯାଇଲେ ତାର କାରଣ ସେମାନେ ନିରାକୃତ କୃତାକୃତ ଆଇନ ଓ ଚିତ୍ରାଧ୍ୟାୟର ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ବନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଗଣିତ ପରେ ପରେ ଗୁଣିତ ଶାସ୍ତ୍ରାବିବେକ । ସେମାନେ କହିଲେ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ କରୁନା ଜନସ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ତାହାକୁ ପୃଥ୍ବୀର ଅନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ସହଜ ଭୂଳ ପରାଣୀ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ମନେ କରନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଶାସ୍ତ୍ର । ଏହାକୁ ଜଣିବ କୁ ହେଲେ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଇଂରାଜି, ଜର୍ମାନ, ଚୀନ, ବଙ୍ଗଳା, ଏସକମୋ ଇତ୍ୟାଦି ଶାସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗରେ ଭୁଲିବାକୁ ହେବ । ଏହା ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର କି କି ଜନସଂସାର ମେଳ ଅଛି ଓ କି କି ପ୍ରଭେଦ ଅଛି ତାହାକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ । ତା’ପରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶାସ୍ତ୍ରାଟା କଣ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର-ଇତର ସଙ୍କେତ ବା ଠାରକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଯଥା ଟ୍ରାଫିକ୍ ଠାର, ଆଦର କାଏଦା, ଖେଳ କସରତ, ଭଙ୍ଗୀ, ନୃତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ।

ଶାସ୍ତ୍ର ସମାଜ ପରି ଚିତ୍ତିଛି, ଏହି ସମାଜରେ ଚିତ୍ତିଛି । ଏହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ବାହନ ଭଳି ଚିତ୍ତିଛି । ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ଶାସ୍ତ୍ର ବିନା ଚଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି କାରଣରୁ ଏବେ ସଙ୍କେତଚତୁର ସମାଜବିଜ୍ଞାନୀ, ବ୍ୟାକରଣଚତୁର ଓ ଅର୍ଥମାତ୍ର ବିଶାରଦମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରିଛି ।

ଶାସ୍ତ୍ରର ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାର ମଫ୍ଟିସ୍ତର ଠିକ୍ କେଉଁ ଜାଗାରେ ରହିଛି ? କେଉଁ ଜିବକୋଷ ଗୁଡ଼ିକ କଥା କହିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇଛନ୍ତି ? ବାଚନ କଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ କେଉଁ ଜୀବକୋଷଗୁଡ଼ିକ ସଜିବ ? କେଉଁଠି ମନୁଷ୍ୟର ବାଚନକେନ୍ଦ୍ର ? ସଙ୍କେତଚତୁର ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଶାସ୍ତ୍ରର ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ବ ସମାଧାନ କରିଛି । ଏବେ ମନୋବ୍ୟାଧି ବିଶେଷଜ୍ଞ ଓ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ବିକଳ ବାଚନଶକ୍ତିକୁ ସତଳ କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି (ଆହୁରି ବ୍ୟାପକ ଶ୍ରେଣୀର କହିଲେ ଠାର ବିଧିକୁ ସଜାଡ଼ିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି) । ସେମାନେ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ମଫ୍ଟିସ୍ତର

ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେନ୍ଦ୍ରରେ କୌଣସି ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲେ ବା ତାହା ଅଚଳ ହୋଇଗଲେ ବାକ୍ଷକୁ ସ୍ନେହ ପାଇଯାଏ ବା ବିକଳ ହୋଇଯାଏ । ସୁଚିତ୍ରାଣ ହୋଇଯାଏ ଓ ଶର ଇଣ୍ଡ୍ରାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା । ଆମେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ପ୍ରଥମ ଶୈଶବରୁ ଠାରୁ ଶିଶୁ ଅର୍ଥତଃ ଶ୍ଯା ଶିଶୁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ବେଶିପାରିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅର୍ଥତଃ ଜନ୍ମର ବା ଯେଉଁମାନେ ଶୁଣିପାରିନ୍ତୁ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତଃ ଜନ୍ମରୁ କାଲ ସେମାନେ ତେବେ ଶ୍ଯା ଶିଶୁ କିପରି ?

ଏକଥା ଏବେ ଜଣାଶୁଣା ଯେ କାଲ ଓ ଜଡ଼ାଙ୍କ ପାଇଁ ଏବେ ଏକ ବିଶେଷ ଠାର ଶ୍ଯା ଚିଆରି ହୋଇଛି । ଅନ୍ଧଙ୍କ ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣର ଓ ଦ୍ରାବର ଶକ୍ତି ସ୍ବଚଳ ସ୍ବବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ ବି ଆଜି ବିଶେଷ କୋଡ଼ ବା ଗ୍ରେଲ କୋଡ଼ ହାସ ସବୁ କଥା ପଢି ପାରୁଛନ୍ତି । ଏବେ ସୂକ୍ଷ୍ମର ବହୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିକଳ ମଣିଷ ଯେ ଆପଣା ଜୀବନକୁ ବ୍ୟର୍ଥ ମଣ୍ଡୁ ନାହାନ୍ତି ତାହା ଆଜିର ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱର ଦାନ । ଅବଶ୍ୟ ସମାଜରେ ଆଜି ଶ୍ଯା ଗ୍ରେଟ ସ୍ବଚଳ କୋଟି କୋଟି ବିକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲୋକେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ପରି ଆଚଳାତ ହୋଇ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତେବେ ସେସବୁ ବିଜ୍ଞାନ, ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ବା ଚିକିତ୍ସାର ଦୋଷ ନୁହେଁ ଦୋଷ ହେଉଛି ଆଜିର ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ।

ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱର ଆବିଷ୍କାର ଏ ଯୁଗରେ ପ୍ରଣିଷଣ ସେପରେ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । କାରଣ ଶିକ୍ଷାଦାନର ପରାତ ବହୁ ପରିମାଣରେ ସଙ୍କେତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବା ପ୍ରଣିଷଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ବର୍ତ୍ତମାନା, ମାତୃଶ୍ଯାସର ହେଉ ବା ବିବେଶୀ ଲିପିର ହେଉ, ଗଣିତର ସଙ୍କେତ, ପଦାର୍ଥବିଦ୍ୟା, ରସାୟନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର ସଙ୍କେତ ସବୁ ବିଦ୍ୟା ତ ସଙ୍କେତର ବିଦ୍ୟା ହୋଇ ଗଲଣି । ଶେଷରେ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ଆବିଷ୍କାର ନ ହୋଇଥିଲେ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ତମକାର ଏ ସଂସାର ଜାଣି ନଥାନ୍ତା । ମନୁଷ୍ୟର ସଙ୍କେତଧାରୀତ୍ବ ଯନ୍ତ୍ରର କଥା ଶୃଙ୍ଖଳା, ଶାସନ, ଓ ଗ୍ରେକପୋକ ବିଧିବିଧାନ ଭିତରେ ରଖିବା ପାଇଁ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ବହୁଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି ।

ହେଲେ, ଏକଥା ଜୋର ଦେଇ କହିଦେବା ଉଚିତ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ସକଳ ପ୍ରକାର ସଙ୍କେତକୁ ଯନ୍ତ୍ର ବା ବିଜ୍ଞାନର ସ୍ବପ ବା ରେଖା ବା

ଠାରରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମହାନ ଚିତ୍ରକରମାନଙ୍କର ଚଳିକାର ଛବି ବା କବର କବିତା କେତେ ଯନ୍ତ୍ରର ସଙ୍କେତମାନାର ଚତୁର୍ଥ ଭିତରେ ରହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସଙ୍କେତଚକ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା କୌଣସି ‘ଭାଷା’ର ବ୍ୟବଧାନକୁ ଆବଶ୍ୟକ କରିବା । ଏହି ବ୍ୟବଧାନକୁ ମନ ଚଳିଲେ ଏକ ଗନ୍ତାଘର ବା ‘ବିଷୟବସ୍ତୁ’ ବାହାରି ପାରିବ । ଏହି ‘ବିଷୟବସ୍ତୁ’ ଆମର ମାମୁଳି ଭାଷାର ଓ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟାଂଶ ହୋଇପାରେ ବା ମନୁଷ୍ୟର ବା ଜୀବଜନ୍ତୁର ଚାଲିଚଳଣିର ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଭାବ ‘ବିଷୟବସ୍ତୁ’ ହୋଇପାରେ ଅଥବା ଏକ ଶିଳ୍ପକାରୀର ନୟନା ହୋଇ-ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପକଳା କବିତା, ଚିତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ସଙ୍କେତମାନା ଆଉ ଆଉ ସଙ୍କେତମାନାଠାରୁ ନିଆରା କାରଣ ଏହାର ‘ବିଷୟବସ୍ତୁ’ ଭାଷାର ବା ସଙ୍କେତର ବା ଠାରର ଆଇନ କାରଦାକୁ ଅନୁସରଣରେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେପରି ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ଜ୍ୟାମିତି ଜାଣିଥିଲେ ପିଆରୋଗସଙ୍କର ଉପପାଦ୍ୟଟିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁସରେ ଲେଖିଥିବ ଠିକ୍ ସେପରି କେହି କାଳିଦାସ ଜାଣିଥିବା ସବୁ ସଂସ୍କୃତ ପଦ ଜାଣିଥିଲେ କି ‘ମେଘ-ଦୂତ’ ଲେଖିପାରିବ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେପରି ସପ୍ତବର୍ଣ୍ଣର ସବୁ ରଙ୍ଗ ଓ ବିଜ୍ଞାନର ସବୁ ଆବଶ୍ୟକ ରଙ୍ଗକୁ ଓ ତାହାକୁ ମିଶାଇକାର ସବୁ କାରଦାକୁ ଦୋରସ୍ତ କରିଥିଲେ କି ଜଣେ କେହି ଲିପିନାହିଁବା ଭିନ୍ନ ବା ପିକାସୋ ବା ସାମିନା ରସୁଙ୍କର ଚିତ୍ର ଭଳି ଅବିକଳ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବରଂ ଏଭଳି ‘ମନ-କବି-ଯଶପ୍ରାପ୍ତି’ ସେଭଳି ଆଇନ ଦୋରସ୍ତ କବିତା ଲେଖିଲେ ତାହା କେବଳ ଆଇନର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟୋଗ ହେବ ତାହା କେବଳ ଏକ ପାଟାଣ୍ଟି ହେବ, ତାହା ହେବ କେବଳ ଅନୁକରଣ ବା କିକଳ୍ପ ।

ଅବଶ୍ୟ ଏକଥାର ଏହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ସଙ୍କେତଚକ୍ର କୌଣସି ଶିଳ୍ପକଳା, କବିତା ବା ଚିତ୍ର ବିଷୟରେ ଆପଣାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବଧାନ ଅନୁସରେ ଚଳା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଶିଳ୍ପକଳାର ବିଶେଷତ୍ତ୍ବକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇ ପାରିବ କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ବିଜ୍ଞାନର ସଙ୍କେତରେ ବା ସାଙ୍କେତିକ ଭାଷାରେ ପରିଣତ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଗଣିତର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସଙ୍କେତ ‘ଭାଷା’ ନଥିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାର ଧାରଣା ମନୁଷ୍ୟ ମନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଆଇନ୍‌ସ୍ଟାଇନଙ୍କର ଆପେକ୍ଷିକତାବଦ କିମ୍ବା ବୁଦ୍ଧିଆତ୍ମା ଯଦି ଗଣିତର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁସାରେ ତାହାର ଜଟିଳ ଅକ୍ଷରାଳିକା କଷ୍ଟପାଇଁ ନଥାନ୍ତା । ରସାୟନର ସମସ୍ତ ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ରସାୟନିକ ପ୍ରାୟମୁଖ ବିନା ଚିନ୍ତା କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷାର ବିଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦିରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଗଣିତର ସୂକ୍ଷ୍ମ କହୁ ପରିମାଣରେ ଜଟିଳ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଧାରଣାରେ ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଠିକ୍ ଗଣିତ ପରି ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ଆଜିର ଦୁନିଆରେ ମାନବ ବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ନୂତନ ସଙ୍କେତର ଭାଷା ଆଣି ଦେଇଛି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ଥିଲେ, ସେମାନେ ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ଏକ ସେକେଂଡ୍, ନିରନ୍ତର, ସ୍ପଷ୍ଟ ସଙ୍କେତ ଭାଷାରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ବିଦ୍ୟାର ଧାରଣା ସହଜ ହୋଇଛି, ମାନବବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଗୋଳମାଳରୁ ଉଦ୍ଧାରପାଇଛି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ସବୁ କଥା ରଖିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

ସଙ୍କେତତତ୍ତ୍ୱ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ବିଶୁଦ୍ଧତାର ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ ବ୍ୟବହାରିକ ବିଜ୍ଞାନ । ତେବେ ବ୍ୟବହାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ରୂପା ଠାରୁ ବା ସଙ୍କେତ ବିଦ୍ୟାର ଆଉ ଏକ ବିଶେଷ ଅଛି, ଏହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ତାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ଚିହ୍ନିତ ପାରିଛି । ମଣିଷ ଏହା ବଳରେ ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଶିଖିଛି ।

ମଣିଷ କିଭଳି ପ୍ରାଣୀ ? ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବ ଭିତରେ ତା’ର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ? ଆମେ ମନୁଷ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଜୀବଠାରୁ କିଭଳି ଅଲଗା ? ଅଥବା ମନୁଷ୍ୟକୃତ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥିତି ଯନ୍ତ୍ର ବା ଯନ୍ତ୍ର-ମଣିଷଠାରୁ କି ଭାବରେ ତଥା ? ଯଦି ଏ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡରେ ଆଉ କେଉଁ ସୌରଜଗତରେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ଜୀବ ଆତ୍ମା ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଆମର କି ପ୍ରଭେଦ ବା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିବ ? ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ହେଲେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାବର ବା ସଚ୍ଚନ୍ଦାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବା କି ନାହିଁ ?

ଏହି ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ସଙ୍କେତରେ ଭିନ୍ନ ସମାଧାନ ଅବଲୁକ୍ତ ।
ଏହି ଚିହ୍ନ ହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଜୀବ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଠାର ବା ସଙ୍କେତ ଭିତରେ ମେଳ
ଓ ଅମେଳ ବିଷୟ ଚର୍ଚ୍ଚା କରେ । ମଣିଷ ଓ ପକ୍ଷର ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ମେଳ
ଓ ଅମେଳକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ । ଏହି ଚିହ୍ନ ହିଁ ଧରଣରାଜ୍ୟର ସବୁଜ
ଲୋକୋପକାରୀଙ୍କ ଶ୍ରବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଧାରା କଣ ହେବା ସମ୍ଭବ
ତାହା ଆଲୋଚନା କରେ ।

ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରିୟର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଚାହିଁନ ଚନ୍ଦ୍ର ଠାରୁ ଉଜ୍ଜୀର ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ଚିହ୍ନରଠାରୁ ଅସାଧାରଣ ଭାବରେ ଜଟିଳ ଶିଳ୍ପ-
କଳାର ଶ୍ରେଣୀର ମନ୍ତ୍ରମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଚିତ୍ର, ସଙ୍ଗୀତ, କବିତା ଓ ପ୍ରାପକର
ବ୍ୟଞ୍ଜନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ସେସରେ ଠିକ୍‌ତେଣୁର ପ୍ରବେଶ । ଉଦାହରଣ
ଦୃଷ୍ଟିଆର ଲୋକ ଗଳ୍ପରେ ଏହାର ଅଧିଷ୍ଠାନ ବହୁ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ।
ଏ ବିଷୟରେ ବିଜ୍ଞାନର ସୁଧୀ ମଝିରେ ଆଉ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଭୂଷା ଓ କୋଡ଼

ଆମର ମାମୁଲି ମନୁଷ୍ୟ ଭୂଷା...ସବୁ ଧରଣର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ମାଧ୍ୟମ, ପତାକା, ଭଙ୍ଗୀ ଓ ରାସ୍ତାର ସଙ୍କେତ...ସୂଚୀତ, ଶିଳ୍ପକଳା ଓ ନୃତ୍ୟର ବସ୍ତୁବଳର ଭୂଷା... ଭୂଲି ଓ କସରତର ବିଶେଷ ଭାବରେ କହା ଓ କର୍କଶ ଭୂଷା ... କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷିତକ ଭୂଷା...ଏସବୁ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ବାହାନ...ଏସବୁ ସୂଚନାର ବାହକ । ଗୋଟିଏ ସୂଚନାରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ସାରସ୍ୱତ୍ୱ ରହିଛି ତାହାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ତାକୁ ନିକଟରେ ତହିଁଲିନ ପରି ତହିଁର ସାଲପାରେ... ତା'ର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱାଭିମୁଖ ଓ ନିମ୍ନାଭିମୁଖ ଭେଦୋକ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇପାରେ...ଏହା କପରି କରାଯାଏ ତାହାହିଁ ଏଠାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକର ହୋଇଛି ।

ସୂଚନାତତ୍ତ୍ୱ

ମନୁଷ୍ୟ କାହିଁକି କଥା କହେ ? ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ କ'ଣ ? ଏଭଳି ଦୁଇକୁ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ଟେଲିଭିଜନ, ରେଡ଼ିଓ ଓ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କି ଲୋଡ଼ା ? ସୂଚନାର ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବରେ ଏସବୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ।

କହୁକାଳଯାଏ ସୂଚନାର ଭାବ ପ୍ରକାଶନା ଓ ଅନୁଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳ । ତରଳ ଏଭଳି ରହିବା ବୋଧହୁଏ ଦିଅଁଆଦି । କେଉଁଟା ଓଜନଦାର ଓ କେଉଁ କଥାଟା ଭାଷାଦିଆ ଏକଥା ମଣିଷ ଜିନ୍ଦା କରି ନଥାନ୍ତା । ଅର୍ଥାତ୍ ଜଣେ ପରୁରଲ ‘ନିୟମକୁ କାଟି କିଏ ? ଆଉ ଜଣେ ପରୁରଲ ଆଜି ହସ୍ତକ୍ତରେ କେତେ ଫୁଟ ଭାବ ପାଣି ହୋଇଛି ।’ ଏଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନ ଭାବରେ କେଉଁଠିର ଗୁରୁତ୍ୱ କେତେ ତାହା ସେଇ ତରଳରେ ଓଜନ ହୋଇ ପାରି ନଥାନ୍ତା ।

ଏବେ ଏହା ହେଲଣି । ଏବେ ଅଳ୍ପକାଳ ହେଲ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗଣିତକ ପଦ୍ଧତିରେ ଏହା ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବ ବା ସୂଚନାର ଦମ କେତେ ତାହା ଭୁଲନା କରି କୁହାଯାଇ ପାରୁଛି । ଏହା ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଚରଣାନ୍ତ ନା ଏହା ଜୟଦେବଙ୍କର ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ, ଏହା ଫୋନ୍‌ରେ କଥାଭାଷା ନା ତା ଗରଜଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତର ଗୋଟିଏ ଆଲୋପ, ଏହା ପାଣିପାଗର ସୂଚନା ନା ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ପ୍ରଗାନ୍ତକାରୀ ଆବିଷ୍କାର । ଏଭଳି ଏକ ଚିତ୍ର ହେଲା ସୂଚନା ଚିତ୍ର ।

ଏ ଚିତ୍ର କେହି ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରାବନାରୁ ବା ଶୂନ୍ୟମନରୁ ବାହାର କରିନାହିଁ । ଏହା ସାପାରକ କର୍ମ ବ୍ୟବହାର ଭିତରୁ ବାହାରିଛି । ଯଥା ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କଲବେଳେ ବା ରେଡ଼ିଓରେ ବାଣୀ ପ୍ରେରଣବେଳେ ଯେପରି ସୂତ୍ରରେ, ସଂକ୍ଷେପରେ, ଦେଖି ଦାମୀ ଓଜନଦ୍ୱାରା କଥା ଚଲାଇ ଦେଇ ହେବ ଏହି କଥା ପାଇଁ ମଣିଷ ମନ ଦେଇ ହେବ, ଏହି କଥା ପାଇଁ ମଣିଷ ମନ ଦେଇ ଦେଇ ଏହି ସୂଚନା ଚିତ୍ରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି ।

୧୯୪୮ରେ ଆମେରିକାର କ୍ଲାଡ୍ ଶାନନ୍ ସୂଚନାର ଘଟଣ-ଘଟଣା ସମ୍ଭାବନା ଚିତ୍ରର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇଥିଲେ । ଏ ଚିତ୍ର ଉପରେ ଶବ୍ଦ ଚୁମ୍ବକ ଗବେଷଣା ଚାଲିଥିଲା । ପ୍ରାଣୀ ଚିଜ୍ଞାନ, ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ, ଦର୍ଶନ, ପ୍ରଜନନଚିତ୍ର-ବଦ୍ଧ ଶିଳ୍ପବିଶାରଦ, ଗଣିତଜ୍ଞ ଓ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକମାନେ ଏହି ନୂତନ ଚିତ୍ରକୁ କେହି ଟୁଚ୍ ଉପଯୋଗୀ ଓ କେହି ବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭ୍ରାନ୍ତ ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଯେମିତି ସୂଚନା ବା ଖବର ପଠାଇବା ପାଇଁ ସଙ୍କେତ ତିଆରି କରାଯାଏ ବା କୋଡ୍ ତିଆରି ହୁଏ ସେପରି ଗୋଟିଏ କୋଡ୍ ତିଆରି ହେଲା । କୌଣସି ସୂଚନା ମିଳିଲେ ଗ୍ରାହକ ଶରୀରରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟ ଏସିଡର ସଞ୍ଚାର ହୁଏ ତାହାକୁ ମାପିବାର ପଦ୍ଧତି ବାହାର କରାଗଲା । ତେବେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଉକ୍ତ ସନ୍ଦେଶ ବା ସୂଚନାର ଗୁରୁତ୍ୱ କେତେ ? ଏଥିରେ ମରୁଥିବା ଲୋକ ବି ଆଶ୍ଚାସ ପାଇ ବଞ୍ଚିଯିବ, ବଞ୍ଚିଥିବା ଲୋକ ବି ହାର୍ଟଫେଲ୍‌ରେ ମରିଯିବ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଝେଧ, ପ୍ରେମ, କରୁଣା ଇତ୍ୟାଦି ରସର ସଞ୍ଚାର ହେବ । ମଣିଷର ମନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଯିବ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ହାନି ଘଟିବ, ତେଣୁ ସାମାଜିକ ଉତ୍ତମ ଦନ

ଝଡ଼ିବା ବା ଛୁଟିବା ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ଏହି ସୂଚନା ବାକ୍ୟ ବା ପଦରେ
ଓଜନରୁ ବା ମାପରୁ ଜଣାପଡ଼ିବ ।

ଗୋଟିଏ ସୂଚନା ତ ବାଲଗଣ ବା ବଲ୍ଲଭୀକୁ ନୁହେଁ ତେବେ
ଏହାକୁ ମାପିବା କିପରି ? ଅଧୁନିକ ଗଣିତର ସୂଚନାତ୍ମକ ମୂଳକତା
ଦେଇ ଅନର୍ଥଶୂନ୍ୟତା ଲାଭ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାକୁ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ମାରି
ଉପରକୁ ଗୁଡ଼ିଲେ ଏହା ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ ବା ପହ୍ (ଇଂରାଜୀରେ ମୁଣ୍ଡ ବା
ନିଗୁଡ଼) ବାଗରେ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ପଶାକାଟିଟିଏ ଗଢ଼ାଇଲେ ଏଭଳି
ଅନର୍ଥଶୂନ୍ୟତା ଆହୁରି ବଢ଼ିଯିବ ଅର୍ଥାତ୍ ପଶାର ଛଅଟି ଧାର ଭିତରୁ ଯେ
କୌଣସି ଧାର ବା ତାନଟି ପଡ଼ିବ । ସୂଚନା ଦେଉଛି ସେହି ବିଷୟ ଯାହା
ଏହି ଅନର୍ଥଶୂନ୍ୟତା ଦୂର କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଜ୍ଞତାକୁ ଦୂର କରେ ।

ସ୍ୱାଭାବିକ ଏଭଳି ଅଜ୍ଞତା ନାନାବଧି ପରିସ୍ଥିତି ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ
ହଗ୍ଗେ ଦୁଇଟି ଉତ୍ତର ସମ୍ଭବ ? ହୁଏତ ହଁ, ନୋହୁଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ
ଏଭଳି କି ପରିସ୍ଥିତି ଉତ୍ତରରେ ଯେଉଁଠି ଏଭଳି ଉତ୍ତର-ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଖ୍ୟ
ହେଇପାରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଗ୍ରୋଟିନ୍ ମଲ୍ୟୁକୁଲ ବା ଯୌଗିକ
ଅଣୁର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ମିଶ୍ରଣ ହୋଇପାରେ 10¹³⁰⁰, ଅର୍ଥାତ୍ ଦଶର ତେର
ଶହ କ୍ରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଦଶକୁ ଦଶରେ ଥର ଥର କରି ତେର ଶହ ଥର
ଗୁଣିଲେ ଯେଉଁ ଫଳ ହେବ ସେତିକି ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍ତର ହେଇପାରେ ।
ଏହାର ଅର୍ଥ ଏକର ପଛରେ ଏକ ହଜାର ଭିନ୍ନଗତ ଶୂନ୍ୟ ବସିଲେ ଯେଉଁ
ସଂଖ୍ୟା ହେବ ସେତିକି ସଂଖ୍ୟାର ଉତ୍ତର ।

କିନ୍ତୁ ସ୍ଥଳେ କୌଣସି ଖବରରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସୂଚନା
ନଥାଏ ? ଏଭଳି ଖବର ଯାହା ଆମେ ଆଗରୁ ଜାଣୁ, ଯେପରି “ଧାନଟି
ଭିତରେ ଗୁଜୁଳଟିଏ ।” ଅଥବା $5 \times 9 = 45$ ଅର୍ଥାତ୍ “ଦୁଇ ଦୁଗୁଣେ
ଦୁଇ ।” ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଖବର ଯଦି କାହାକୁ ପଠାଯାଏ ତେବେ ତା’ର
ଜ୍ଞାନର କିଛି ମାତ୍ର ବୃଦ୍ଧି ହେବ ନାହିଁ । ଉପରକୁ ଗୋଟିଏ ପେଣ୍ଡୁ
ଫୋପଡ଼ି ଦେଲେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ତଳକୁ ଖସିବ । ତେଣୁ ଯଦି କୌଣସି
ଖବର ଏକଥା ଜଣାଏ ଯେ ପେଣ୍ଡୁଟି ତଳକୁ ଖସିଲା ତେବେ ତାହା
କୌଣସି ଖବର ନୁହେଁ । ଖବରକ ଗଜବାଲାଏ କହନ୍ତି ମଣିଷକୁ କୁକୁର
କି ମୁଠାଲେ, ସେ ଖବର—ଖବର ନୁହେଁ । କାରଣ ତାହା ତ ସ୍ୱାଭାବିକ

ଘଟଣା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ କୁକୁରକୁ କାମୁଡ଼ିଲେ ସେ ଖବର ଗୋଟାଏ ଖବର ଭଳି ଖବର । କାରଣ ଏଭଳି ଖବର କେହି ଆଶା କରେନାହିଁ, ତେଣୁ ଜାଣି ନାହିଁ । ସେ ଖବର ସ୍ବାଭାବିକ ନୁହେଁ । ପୁଣି ସେହି ପେଣ୍ଡୁର ଉଦ୍‌ଘରଣ ନିଆଯାଉ । ଯଦି ପେଣ୍ଡୁଟି କାସ୍‌କେଟ୍‌ବଲ ଖେଳରେ କାସ୍‌କେଟ୍‌ରେ ପଡ଼ିଲା, ତେବେ ତାହା ଏକ ଖବର । କାରଣ କାସ୍‌କେଟ୍‌ରେ ପଡ଼ିବା ନ ପଡ଼ିବା ଦୁଇଟି କଥା ରହିଛି ।

ଏଠାରେ ଅନଶ୍ଚିତତା ବା ଅନର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟତା ରହିଛି । ହୁଏତ ପେଣ୍ଡୁଟି କାସ୍‌କେଟ୍‌ରେ ପଡ଼ିପାରେ ବା ନ ପଡ଼ିପାରେ ।

ପୁଣି କିଏ ପେଣ୍ଡୁଟିକୁ ମାରୁଛି ଓ କେତେ ଦୂରକୁ ଫେରାଉଛି ତାହା ଉପର ବା ଅନେକ କଥା ନିର୍ଭର କରେ । ଯୁକ୍ତଗୁଣ୍ଠ ଆମେରିକା ନିଗ୍ରୋ ଖେଳାଳିମାନେ କାସ୍‌କେଟ୍‌ବଲ ଖେଳରେ ପାଞ୍ଚଶହ ଥର ଏକା କେଳକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦ କରି ଖେଳ କରି ପାରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଖ୍ୟାତ ହାରଲେମ୍‌ ଟିମ୍‌ର କେହି ଖେଳାଳୀ ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ଫେପାଡ଼େ ତେବେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦ କରିବ । ତେଣୁ ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ ଘଟଣା, ଏଥିରେ ବିଚିତ୍ର କିଛି ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ଖବର ନୁହେଁ । ଅଧିକ ଯଦି ଜଣେ ନୂଆ ଖେଳାଳି ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମରେ ବଲ ଫେପାଡ଼େ ଓ ସେ ବଲ୍ ଯଦି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଯାଇ ନ ପାଏ ତେବେ ସେଥିର ବିଚିତ୍ର କଥା କିଛି ନାହିଁ । ସେଭଳି ଖବର ବିଶେଷ କିଛି ଖବର ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଜଣେ ନୂଆ ଖେଳାଳି ପ୍ରଥମଥରରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦ କରେ—ଏଭଳି ବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଘଟେ—ତେବେ ଆମେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଖବର ପାଇଲୁ ବୋଲି ଧରିଯାଏ ।

ଉକ୍ତ ଆମେରିକା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶାନ୍‌ଜର କୁଟିଉ ଏହିଠାରେ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ଭାବନାମୟ ଘଟଣାମାନ ଭିତରେ ସେ କେତୋଟି ବସ୍ତୁବସ୍ତୁ ଘଟଣାକୁ ନେଇ ସେଥିରେ ସୂଚନାର ପରିମାଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାର କାଟ ବୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରବନ୍ଧ ସମାନ ସମ୍ଭାବନାର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ବିଶ୍ୱରୁ ନିଆଯାଉଥିଲା । ଏହି ସଂସ୍କୃତିରେ ଆମର ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟିତ ପଶାକାଠିର ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଉ । ଗୋଟିଏ ପଶାକାଠିର ଛଅଟି ଦାନ ଥାଏ । ଛଅଟି ଛଅଟି ମୁହଁରେ ଛଅଟି ଦାନ । ଯିଏ ଦାନ ପକାନ୍ତି ସିଏ ବୁଢ଼ାଢ଼

ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଦାନଟି ଅର୍ଥାତ୍ ଛଅ ପଡ଼ୁ । ତନୋଟି କାଠି ସ୍ତଲେ ତନୋଟି ସାକ ଛଅରେ ପଡ଼ିଲେ ଅଠର ହୁଏ । ଅଠର ଦେଉଛୁ ପଣାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦାନ । ତେବେ ପଣାକାଠିର ଏହି ଛଅ ଦାନ କାଠି ଗଢ଼ାଇଲେ ହୁଏତ ଏକ ପଡ଼ିବ, ନୋହୁଲେ ଆଉ କିଛି ପଡ଼ିବ ନୋହୁଲେ ଛଅ । ଯେତେଥର ଏକ ପଡ଼ିବ ସେତିକିଥର ଛଅ ପଡ଼ି ବ ପାରେ । ତେବେ ଏକ ଓ ଛଅର ସମ୍ଭାବନା ସମାନ ସମାନ । ୧୯୬୮ ସାଲରେ ଜଣେ ଆମେରିକୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପାରମ୍ପରିକ ମାପର ଚିନ୍ତା ପ୍ରଥମେ ସୂଚନା ସେକ୍ସରେ ଉଦ୍ଭବିକଲେ । ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ତାହାର ଯଦି ଗୋଟିଏ ଫଳ ନ ଫଳ ବଢ଼ନ୍ତି, ଫଳ ବଢ଼ନ୍ତି ସମୟରେ ଫଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସାହାର ଦୈବଧୀନତା ବା ସମ୍ଭାବନା କେତୋଟି ଫଳ ଉତ୍ପନ୍ନ ଗୋଟିଏ ତେବେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଘଟଣାର ପରିମାଣ ହେଉଛି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଘଟଣାକଳର ସଂଖ୍ୟାର ଲଗାରିଥମ୍ । ଗୋଟିଏ ଘଟଣାର ଦୁଇଟି ଉତ୍ତର ହେଲେ ହିଁ ବା ନାହିଁ । ତାହାକୁ ସୁନିହିଁ ବା ଏକକ ବୋଲି ଧାଇଲେ ଏଭଳି ମାପର ଏକକ ହେଲେ ଦ୍ଵିକ । ତେଣୁ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ଯେପରି ଲଗାରିଥମ୍ ବଶିକ ସାଙ୍ଗେ ସ୍କୁଲ ହୋଇଥାଏ ଏ ସେକ୍ସରେ ସେପରି ନ ହୋଇ ଲଗାରିଥମ୍ ଦ୍ଵିକ ସାଙ୍ଗେ ସ୍କୁଲ ହୋଇଛି ।

ଟଙ୍କା ବା ମୁଦ୍ରାଟିଏ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ମାରି ଚକର କଟାଇ ଦେଲେ ତାହାର ଦୁଇଟି ଫଳ ହେବ—ଚିତ୍ ବା ପଟ୍—(ମୁଣ୍ଡ ବା ଲଙ୍ଗୁଡ଼) ତେଣୁ ଯେଉଁଟା ବି ହେଉ ତାହା ଆମକୁ ଦୁଇଟି ସମ୍ଭାବନାରୁ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନା ଉତ୍ତର ଶ୍ରବରେ ଦେଲେ । ତେଣୁ ଏଠାରେ $\log_2 2 = 1$ ଅର୍ଥାତ୍ ୧ରେ ସମ୍ଭାବନା ଦୁଇରୁ ଏକ, ଦ୍ଵିକ ଜଣେ ଲୋକ, ମନେକରନ୍ତୁ, ଗୋଟିଏ ତାସ ଚିତ୍ତାରୁ ଗୋଟିଏ ତାସ କାଢ଼ି ନେଲେ । ତାସବିଡ଼ାରେ ଚାରିପଟି ଚକ ଯଥା କଳାପାନ, ଚିତ୍ତା, ନାଲିପାନ, ଠିକର ଚାରିପଟାର ତାସରୁ ଗୋଟିଏ ସେ ନେଇଥିବ । ତେଣୁ ତାର ସମ୍ଭାବନା ଚାରିପଟିରୁ ଗୋଟିଏ । ତେଣୁ ସେ ଯେଉଁ ତାସଟି ପାଇଲ ତାହା ଜାଣି ପାରିଲେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ସୂଚନା ମିଳିଲା ତାହା ଟଙ୍କାର ଚିତ୍ ପଟ୍ ସୂଚନା ଅପେକ୍ଷା ଦୁଇଗୁଣ । ସେଥିରେ ସୂଚନାସ୍ଥଳ ଏକ, ଏଠାରେ ହେଲେ ଦୁଇ କାରଣ $\log_2 4 = 2$ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟାରେ ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମୋଟି ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉତ୍ତର ରହିଛି ।

ଏଠାରେ ଆମକୁ ଉତ୍ତରର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ଏହି ଉତ୍ତରର ମୂଲ୍ୟ ତନ୍
 'ଦ୍ଵିକ' (କାରଣ $\text{Log}_2 8 = 3$ ବା $2^3 = 8$ କାରଣ ଯେ କେତୋଟି
 ଦ୍ଵିକ ସଂଖ୍ୟା ଅଛି ତାହା ସଂଖ୍ୟା 2ର ଶକ୍ତି)

ତେବେ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରାୟ ଶହେରେ ପହଞ୍ଚି
 ବା ସମାନ ସମାନ ସେତେବେଳେ ଏଭଳି ସଂଖ୍ୟାମାନ ନେବା
 ଚଳିଯିବ । ତତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର ପଡ଼ିବାର ସମାନ
 ସମ୍ଭାବନା ଅଛି, ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଶତାଧିକ, ଶହେତଳୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଏ ଶୁଦ୍ଧ
 ରଙ୍ଗର କୌଣସି ରଙ୍ଗ ଏ ରଙ୍ଗର ତାପ ବି କାନ୍ତି ନିଅନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ତାପଟି
 ହୋଇପାରେ ତେଣୁ ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ରଙ୍ଗ ଉତ୍ତର ସମ୍ଭାବନା ସମାନ ସମାନ ।
 କିନ୍ତୁ ଯଦି ସମ୍ଭାବନା ସମାନ ସମାନ ନୁହେଁ ତେବେ କି ଭଳି ସୂଚନାର
 ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ହେବ ? ମନେକରନ୍ତୁ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ଯେ ଜୁଲାଇ ମାସରେ
 କଟକ ସହରରେ ପ୍ରକଳ ବର୍ଷା ହେବ କିନ୍ତୁ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ନିରାଶ ଖରାପ
 ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳ୍ପ କିନ୍ତୁ ଗଣିତଜ୍ଞ ହାର୍ଟଲେଙ୍କ ମତରେ
 ଉତ୍ତର ଧରଣର ପାଣିପାଗ ସମ୍ଭାବନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ସମାନ । ତେଣୁ
 ଜୁଲାଇ ମାସରେ କଟକରେ ପ୍ରକଳ ବର୍ଷା ହୋଇଥିଲା, ଏହି ରିପୋର୍ଟରେ
 ଯେତେକ ସୂଚନା ରହିଲା । ଜୁଲାଇ ମାସରେ କଟକରେ ନିରାଶ ଖରାପ
 ଥିଲା ଏଥିରେ ଯେତେକ ସୂଚନା ରହିଲା, ଅଥଚ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ପ୍ରକଳ
 ବର୍ଷା କାହା ମନରେ ତମକ ପୃଷ୍ଠା କରିବ ନାହିଁ ବରଂ ଜୁଲାଇ ମାସରେ
 ନିରାଶ ଖରାପରେ ଅନେକ ଲୋକ ଅକାଳ କଥା ବୋଲି ମନେ କରିବେ ।

ତେବେ ହାର୍ଟଲେଙ୍କ କ'ଣ ବୁଝି ନଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ଘଟଣାର
 ପ୍ରକାଶର ସମ୍ଭାବନାରୁ ସୂଚନାର ପରିମାଣ (ଯାହା ଟିକକ ବାଣ୍ଟି ବା
 ଖବରରେ ରହିଛି) ବେଶି ବା କମ୍ ହୋଇପାରେ । ଘଟଣାର ଯେଉଁ
 ସମ୍ଭାବନା ଶହେକେ ଶହେ ତାର ସୂଚନାର ମୂଲ୍ୟ ବା ପରିମାଣ ଯେତେ,
 ଘଟଣାର ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବନା ଶହେକେ ପାଞ୍ଚ ବା ଶୁଦ୍ଧ ତାର ସୂଚନାର ପରିମାଣ
 ନିଶ୍ଚୟ ବେଶି ହେବ । ହାର୍ଟଲେ ଏକଥା ବୁଝୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୟ
 ଥିଲା ଯେ ସମ୍ଭାବନା ଉତ୍ତର ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ସଂଖ୍ୟା ପରିମାଣରେ ପ୍ରକାଶ
 କରିହେବ ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵିକ (ମନୁଷ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ) ଅଥବା
 ପାଣିପାଗ ସଂକ୍ରାନ୍ତିରୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଓ

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ । । ସେମାନଙ୍କର ଉପରେ ଗଣିତକ ପଦ୍ଧତିର ଲଗାମ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କୃତ୍ରିମ ଶାନ୍ତ ପ୍ରମାଣ କରି ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଏକାକୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଦେଖିଲେ ଭୁଲ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । କାରଣ ଯଦି ଦେଖି, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱିକ, ପାଣିପାଗ ସଂସ୍କୃତିୟ ବା ଆଉ କିଛି, ଏ ସବୁକୁ ସମ୍ଭାବନାରେ ସାହାଯ୍ୟରେ ହିସାବ କରିପାରି ପାରିବ । ତେଣୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଗଣିତକ ସୂତ୍ର ବାହାର କଲେ ସାହାଯ୍ୟ ନାମ ଦେଲେ ଶାନ୍ତ, ସୂତ୍ର, ସାହାଯ୍ୟ ବାହାର ବସମତାର ସମ୍ଭାବନା ସ୍ୱାଭାବିକ ସେକ୍ସରେ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ । ସୂତ୍ର ଦେଲେ $H_1 = -(P_1 \log_2 P_1 + P_2 \log_2 P_2 \dots P_n \log_2 P_n)$

H_1 ଦେଲେ ଅନୁଶ୍ରୁତିତାର ପରିମାଣ ସାହାଯ୍ୟ ଖବର ବା ରିପୋର୍ଟ ଦୂର କରେ । ତେଣୁ ଏହା ଦେଲେ ସୂଚନାର ପରିମାଣର ପରିମାପକ । କାରଣ ସୂଚନା ଯେତେ ଜୋରଜାର ହେବ ଅନୁଶ୍ରୁତିତା ସେତେ ବୃଦ୍ଧି ହେବ । n ଦେଖିଲେ ଫଳର ସଂଖ୍ୟା ଓ P_1, P_2, P_n ଦେଖିଲେ ସମ୍ଭାବନା ଓ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ।

ଏହି ସୂତ୍ର ବଳରେ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଅତି ଭଲ ଭଲ ରକମ ଖବରପତ୍ରିକ ମାପି ପାରୁଛନ୍ତି । କଥା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଡ୍ ଠାରୁ—ଏଠାରେ ସୂଚନା ରଖିବା କଥା ଯେ ଯେକୌଣସି କୋଡ୍ ଦେଖିଲେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଠାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଗୋଟିଏ—ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ସମ୍ଭାବନା ମୁତାବକ ଆବୃତ୍ତି ହେବ ଓ ତାହା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ସୂଚନା ବହନ କରିବ । ଇତି ସୂଚନା ବା ମାପିବା ସମ୍ଭବ । ଏହାଛଡ଼ା ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଲଗାରିଥମ୍‌କୁ ସୂଚନାର ମାପ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସେତେବେଳେ ଆମେ ଖବରରେ ସ୍ୱାଭାବିକ କେତେ ଚିହ୍ନରେ କେତେ ପରିମାଣ ସୂଚନା ଅଛି ସେଗୁଡ଼ିକର ଯୋଗଫଳ ବାହାର କରିପାରିବୁ ଓ ଏହି ଉପାୟରେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ବା ବସ୍ତୁରେ ସୂଚନାର ପରିମାଣ ହିସାବ କରିପାରିବୁ ।

ବାସ୍ତବିକ, ସମ୍ଭାବନାତତ୍ତ୍ୱ ବୋଧହୁଏ କରେ ଯେ ଦୁଇଟି ଘଟଣାର ସମ୍ଭାବନା ସେ ଘଟଣାପୁରାଣର ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ଗୁଣନ ଫଳ । ତେଣୁ ଲଗାରିଥମ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାରିଥମ୍‌ର ସମଷ୍ଟି ସଙ୍ଗେ ସମାନ । କୋଡ୍ ଚିହ୍ନ-

ମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯେଗୁଡ଼ିଏ ସୂଚନା ସୂଚୀର ଦ୍ୱୟ ସେଗୁଡ଼ିକର ମିଶାଣିଫଳ ଏହି କୋଡୁ ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ସମସ୍ତ ଲେଖାର ସୂଚନା ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଲଗାରିଅମ୍ ସୂକ୍ଷ୍ମ ନଥିଲେ ଏହି ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଆବିର୍ଭାବର ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମକୁ ଗୁଣନ ଦ୍ୱାରା ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା । ଶାନନ୍ଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ଏତିକି ସୁଦ୍ଧା ହୋଇଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ବହିର ଦୁଇଟି ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ସୂଚନା ବହିଟିର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାର ସୂଚନା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୃଷ୍ଠାର ସୂଚନାର ମିଶାଣି ଫଳ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହୋଇ ଥିବାରୁ ତାହାକୁ ସଫଳରେ ଧରାଯାଇ ପାରୁଛି । ସମସ୍ତ ବହିଟିର ସୂଚନା ତାର ସବୁଗୁଡ଼ିକ ପୃଷ୍ଠାର ସୂଚନାର ମିଶାଣି ଫଳ ହୋଇଥିବାରୁ ବହିଟିର ମୋଟ ସୂଚନା ବାହାର କରିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ଯତ୍ନ ନାହିଁ ।

ତେବେ ଗଣିତର ସଙ୍ଗେ ଗୁଡ଼ିଆମକୁ ଗାଣିତିକ ଶ୍ରାବ୍ୟତା-ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୋଇଛି ।

ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣରେ ସୂଚନାର ପରିମାଣ

ଗୋଟିଏ ଶ୍ରାବ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷରରେ କେତେ ପରିମାଣ ସୂଚନା ଅଛି ? ସୂଚନା ଚକ୍ରର ଜନ୍ମ ପରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ବାହାରିଛି ? ଇଂରାଜୀ ବା ସ୍ପଷ୍ଟ ଶ୍ରାବ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣ ସେଟରେ ଏହାର ଆଗଭରଣା ସେହି ଦେଶର ଶ୍ରାବ୍ୟବିଦ୍ୟାମାନେ କରିଛନ୍ତି । (ଇଂରାଜୀରେ ୨୬ଟି ଅକ୍ଷର, ରୁଷ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ତେଣିଶି ଅକ୍ଷର) ଆମର ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ୩୫ଟି ଅକ୍ଷର ବୋଲି ଧରାଗଲେ ଓ ବେମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଯେଉଁ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ରହିଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶୂନ୍ୟ ଅକ୍ଷର ବୋଲି ଧରାଗଲେ ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ହେଲେ ସର୍ବମୋଟ ୩୫ଟି ଅକ୍ଷର ପରିମିତି ଶ । ଏଥିରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ବ ଓ ଣ ର ପ୍ରଭେଦ ଉଦ୍ଭାବଣରେ କୃତକ ଜଣାପଡ଼େ । ତେଣୁ ଏହାକୁ କାଟି ଦେଲେ ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ଯେଉଁ ଚଉତିଶାକୁ ସେହି ଚଉତିଶା । ଏଥିରୁ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ୫ କୁ ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନର ୪ କୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇ ଆମେ ୩୨ଟି ଅକ୍ଷର ନେଲେ ସୁବିଧା । କାରଣ ତାହାହେଲେ ଦ୍ୱିଶକ୍ତି ଲଗାରିଅମ୍ ଅନୁସାରେ $2^5 = 32$ । ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରାବ୍ୟର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ବିଷୟରେ ସୂଚନା ପାଇବା ପୃଷ୍ଠାରୁ ଆମର ୩୨ ଗୋଟି ଫଳାଫଳ ବିଷୟରେ ଅନିଶ୍ଚିତତା ରହିଛି ।

ଭାରଣ ୩୨ଟି ଅକ୍ଷରରୁ ଯେ କୌଣସିଟି ଆମ ଆଗରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇପାରେ ।
 ଯେପରି ତାପ ଖେଳରେ ଶୁଭେଚ୍ଛିରୁ ଗୋଟିଏ ଭାବରେ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି ।
 ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ୩୨ଟିରୁ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ
 ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅକ୍ଷରରେ ସୂଚନାର ପରିମାଣ ହେଲା
 $\log_2 32 = 5$ ବିଟ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ବର୍ଣ୍ଣରେ ବା ଅକ୍ଷରରେ
 ସବୁଠାରୁ ବେଶି ପରିମାଣ ସୂଚନା ହୋଇପାରେ 5 ବିଟ ।

ତେବେ ଓଡ଼ିଆରେ କ'ଣ ଅକ୍ଷର ଭିତରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ?
 ସବୁ ଭାଷାରେ ଅଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବି ଶବ୍ଦରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅକ୍ଷର
 ଅଛି । ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକତାର ହିସାବ ମିଳିଲେ ଆମେ କହିପାରିବା ଗୋଟିଏ
 ଠିକାଠିକି କୋଡ୍ କିନ୍ତୁ କେତେ ଅଧିକ ପରିମାଣ ସୂଚନା ଆପଣା ଭିତରେ
 ସମ୍ଭବ ପାରେନା, ଅଥଚ ପ୍ରକୃତ ସମ୍ଭରେ ଏହା କେତେ ପରିମାଣର
 ସୂଚନା ଆପଣା ଭିତରେ ରଖିଛି । ତେଣୁ ଅନାବଶ୍ୟକତା ଗୋଟିଏ କୋଡ୍
 ଭାଷାରେ ଅକ୍ଷରର ଅପବ୍ୟୟ ପରିମାଣ ମାପିଥାଏ । ପୃଥିବୀର ସବୁ
 ସ୍ଥାନୀୟ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଯଥା ଇଂରାଜି, ଜର୍ମାନ୍ ବା ରୁଷ ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦ-
 ମାନଙ୍କର ଏଭଳି ଅନାବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । କେବଳ ବିଜ୍ଞାନର କୋଡ୍ ଭାଷା
 ଯେହେତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକର ତଥାପି ସୂକ୍ଷ୍ମ ତେଣୁ ସେଥିରେ ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକତା
 ନଥାଏ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଭଳି ଅନାବଶ୍ୟକ ଅକ୍ଷର ଯେ ଅନେକ ଶବ୍ଦରେ
 ରହିଛି ଏକଥା ଜଣାଶୁଣା । ଏହାଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଲିପିରେ ଯେତେ-
 ଗୁଡ଼ିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ସେହି ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକର ସଂଯୋଗ ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁ ଥାଆନ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣ ସମଷ୍ଟି ବା ଯୋଗ
 ତଥୋଗ, ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଫଳରେ ଯଦି ନୂଆ ନୂଆ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶନ ଶବ୍ଦ
 ସବୁ ହୋଇପାରନ୍ତେ ଓ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷର ସମାନ
 ସମାନ ଥର ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥାଆନ୍ତେ ତେବେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅକ୍ଷର
 କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନାବଶ୍ୟକତା ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା
 ସବୁଠାରୁ ଭଜ ବା ଭଜତମ ମିତବ୍ୟୟ । ଭାଷା ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନମାନ
 କରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଭାଷାରେ ଏଭଳି
 ମିତବ୍ୟୟତା ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅକ୍ଷରର ଅନାବଶ୍ୟକତା ସବୁ ଭାଷାରେ
 ରହିଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତ ରହିଛି ।

ଏଭଳି ଅନାବଶ୍ୟକତାକୁ ବାଦ ଦେଲେ କଣ ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଆମେ ଯଦି ଯେ କୌଣସି ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ଏକ, ଦୁଇ ବା ତିନି ଅକ୍ଷର ଯୋଡ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଅବଳ ବଦଳ କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେତେ ପ୍ରକାର ପାରୁ ଗୋଳିଆ ଗୋଳି କଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ଭବ୍ତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ହୁଅନ୍ତେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେଗୁଡ଼ିକର ଯଦି ଅର୍ଥ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଅକ୍ଷରର ଅନାବଶ୍ୟକତା ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା ? ଏଭଳି ଏକ ଭାଷା ତିଆରି କଲେ କ'ଣ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ହଁ, ତତ୍ତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓ ବିଜ୍ଞାନର କଡ଼ାକଡ଼ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଠିକ୍ ହୁଅନ୍ତା । ଏହା ବି ଅନ୍ୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୁଏତ କରି ଦେଖା ଯାଇଛି । ଏହା ଫଳରେ ଭାଷା ଅନେକ ଅପ୍ରଚୟରୁ ବଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କରି ଏକଥା ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ମନେକର ଆମର ଭାଷାର ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ୩୦ଟି ଅକ୍ଷରକୁ ଭିତ୍ତିକି ବୋଲୁ ହୁଅନ୍ତା । ଏକ ଅକ୍ଷରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟି ବୋଲେ (ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣର ତ କେବଳ ଅକ୍ଷର ହୋଇପାରିବ ଯେଉଁଲି ଇଂରାଜୀରେ I, A, O ଅକ୍ଷରରେ ବୋଲେ ହୋଇଛି) ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଓ' ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବୋଲେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରରେ । ତା'ପରେ ଦୁଇ ଅକ୍ଷରରେ ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା (ମନେ କରନ୍ତୁ ଅକ୍ଷର ଯଦି ୩୦ ହୁଏ) ତେବେ $30^2 = 900$ ହେବ ଏଥିରେ ଆସିବେ ଟ୍ ଆ ବା, ୍ ଆ ଠା, ୍ ଉ ଉ ବୁ, ୍ ଉ ମୁଁ ଇତ୍ୟାଦି । ଏଭଳି ଭାବରେ ଆମେ ତିନିଟି ଅକ୍ଷରକୁ ଏକାଠି କଲେ ଆମେ ୨୭,୦୦୦ ତିନି ଅକ୍ଷର ବାଲି ଶବ୍ଦ ପାଇପାରନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ଅର୍ଥ ନ ଥିବ ତ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହି ୨୭୦୦୦ ତିନି-ଅକ୍ଷର ବାଲି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଅକ୍ଷର ସମ୍ଭବ୍ତି । ସେହିପରି ରୁଗ୍ରେଟି ଅକ୍ଷରର ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା ହୁଅନ୍ତା 30^4 ଅର୍ଥାତ୍ ଆଠ ଲକ୍ଷ ଦଶ ହଜାର । ପାଞ୍ଚୋଟି ଅକ୍ଷର ଥିଲେ ଶବ୍ଦ ହୁଅନ୍ତା 30^5 ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଇକୋଟି ୪୩ ଲକ୍ଷ । ଇଂରାଜି ଭଳି ଗୋଟିଏ ଭାଷାର (ଯାହାର ୨୬ଟି ଅକ୍ଷର ଅଛି) ବଶ ଲକ୍ଷ ଅର୍ଥ ଥିଲେ ଶବ୍ଦ ଅଛି । ଅସଂହିତ ଇଂରାଜି ଉପ୍ରେକ୍ଷର ଅଭିଧାନରେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ୨୬ ଅକ୍ଷର ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ 26, 26², 26³, 26⁴, 26⁵ ଏଭଳି ପାଞ୍ଚୋଟି ଯାଏ ଅକ୍ଷର ଥିବା ଶବ୍ଦର ଯଦି ଛାଡ଼େକଟିର ଅର୍ଥ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ କୋଟିଏଠାରୁ ବେଶି

ସଂଖ୍ୟାର ଶବ୍ଦ ଆସନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଇଂରାଜୀରେ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆରେ ତ ନାହିଁ । ଛୁଷ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ଯେତେ ବେଳ ତଥାପି ହୋଇ ପାରନ୍ତା ତା'ର ଭୁଲନାରେ ଛୁଷ ଶ୍ରାବ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ବେଳ ସଂଖ୍ୟାର ଅନୁପାତ ହେଲେ ଶତକଡ଼ା 0.0002 ଅର୍ଥାତ୍ $\frac{1}{5000}$ ବା $\frac{1}{5000}$ ଏହାର ଅର୍ଥ ପାଞ୍ଚୋଟି ଅକ୍ଷର ଥିଲେ ଯେତେ ବେଳ ହୋଇପାରେନା ସେଥିରୁ ୫୦୦୦ ତଥାକଥିତ 'ଶବ୍ଦ' ଭିତରୁ ମନ ଦୁଇଟି ହିଁ ଅର୍ଥ ଥିଲେ ବେଳ । କାରଣ ୧୯୯୮ ହେଉଛନ୍ତି ଅକାମୀ, ଅବେଳେ, ସେମାନେ କୌଣସି ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତେବେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ସମସ୍ତଙ୍କର ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସମ୍ଭାବନା ଯେ କୁଆଁ ଯାଉଛି ଏହା କଣ ପୃଷ୍ଠପୃଷ୍ଠ କୁଆଁ ? ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର କଣ ଦେଖି ସୁନ୍ଦର କିମ୍ବା କଷ୍ଟକର ? ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି କାମକୁ ନୁହନ୍ତି ? ନା, ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅନାବଶ୍ୟକତା ଫଳରେ ଆମେ ବହୁ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚୁଛୁ । ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ମହାନଦୀର ଗୁରୁତ୍ବ ବଳରେ ଯେତେ ପାଣି ରହିଲେ ବଳ ପାଇଁ କୌଣସି ବିପଦ ରହିବ ନାହିଁ ତାହାର ଗୋଟିଏ ଅଟକେ ଅଛି । ସେହି ଅଟକେ ଯାଏ ପାଣି ରହିଲେ ଶେଷ ନାହିଁ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ତଥାପି ତାହା ବହୁରେ ବି ଆଉ କିଛି ପରିମାଣରେ ନିର୍ବାହୀ ଅଟକ ଥାଏ । ଯାହା ଯୋଗୁ କଣ୍ଟରୁ ପାଣି ବଳରେ ବି ବଳ ରଖାଯାଏ । ରେଲ ଗୋଲ, ସଡ଼କ ଗୋଲ ଉପରେ ଯେତେ ଓଜନର ଗାଡ଼ି ମଟର ବା ରେଲ ଡ଼କା ଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ତାହାଠାରୁ ଶତକଡ଼ା ୧୦୦, ୫୦୦ ଏପରିକି ପରୁଷ ଯାଏ 'ସିଲୁଭେଟି ଫାଲ୍‌ଉ' ବା 'ନିର୍ବାହୀ' 'ହାତର ପତ୍ତ' ରଖାଯାଇ ଥାଏ । ଏହାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଆମେ କହିବା ହାତର ପାତ୍ର । ଶ୍ରାବ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ଅକ୍ଷରର ଅନାବଶ୍ୟକତା ଏଭଳି ହାତର ପାତ୍ର । ମନେ କରନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବହିରେ ମୁଦ୍ରଣ ଦୋଷରୁ ଗୁପ୍ତା ହୋଇ ଯାଉଛି “ମୋର ଅଧିକ ଦୁଇବସ୍ତା ଯୋଗୁ ମୁଁ ଅତି ବିପଦରେ ପଡ଼ିଛି ।” ଏଠାରେ ‘ଦୁଇବସ୍ତା’ ଓ ‘ବିପଦ’ ବୋଲି ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଭୁଲରେ ରହି ଯାଇଛି ସେ ଦୁଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ‘ଦୁଇବସ୍ତା’ ଓ ‘ବିପଦ’ । ଏ ଦୁଇଟି ବେଳୁ ଚିହ୍ନିବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉ ନାହିଁ କାରଣ ‘ଦୁଇବସ୍ତା’ ଓ ‘ବିପଦ’ ଏଭଳି ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ-ବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଆଉ ନାହିଁ । ଯଦି ସେଭଳି ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ-ବୋଧକ ଶବ୍ଦ ଆସନ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍

ଅକ୍ଷରର ସଂଯୋଗର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି ଅର୍ଥ ଥିଲା ଶବ୍ଦ ବୃଦ୍ଧି
ତେବେ ‘ଦୁର୍ଗବସ୍ତ୍ରା’ ଓ ‘ବିପଦ’ ଯେତେବେଳେ ଅଲଗା ହେ ହୋଇ ଯାଇ
ଥାଆନ୍ତା । ତେଣୁ କଥାଟି ଦୁର୍ଗବସ୍ତ୍ରାରେ ଭୁଲ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା ବା ଓଲଟା ବ
ହୋଇଯାଇ ଥାଆନ୍ତା ।

ବା ମନେ କରନ୍ତୁ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ରେଟିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଲେଖିଛନ୍ତି
ଯେଉଁଥିରେ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଲେଖିକାର ତୁଙ୍ଗ ଯେଉଁ ରେଟିଏ ଅକ୍ଷର
ଭିତ୍ତି ଯାଇଛି ବା ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏକଥା ଇଂରାଜୀ ଡାକ୍ତରୀ
ବ୍ୟବସ୍ଥାପନରେ ତ ହରୁହରୁ ମିଳିପାରେ । (ଓଡ଼ିଆରେ ଏଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା
ପ୍ରତି ଲେଖା ଡାକ୍ତରୀରେ ଚଳନ.ଶ୍ରେଣୀ, କବିତାକରେ ଚଳୁଥିବା) ଯଦି ଏଭଳି
ରେଟିଏ ଅକ୍ଷର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟଥିଲେ ବା ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇଯାଇଥିଲେ
ବ୍ୟବସ୍ଥାପନର ଅର୍ଥ ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା ବା ଔଷଧ ନ ହୋଇ ଗୋଟାଏ କିଛି
ବିଷୟ ନ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ତେବେ ତ ବିଷୟ କଥା । ଏଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି
ଯେ ଅନାବଶ୍ୟକତା ସେମିତି ଫଳୁଛି କଥା ନୁହେଁ ଏହା ଦରକାରୀ ଓ
ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ଚଳୁ ଶିକ୍ଷାର ଅକ୍ଷର ସମାବେଶ
ଭିତରେ ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଯଦି ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣା
ବୁଦ୍ଧି ଓ ସଫଳ ଜ୍ଞାନରୁ ‘ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବର ଗଢ଼ି’ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାଚକ୍ରର ଚିନ୍ତା ଭିତରକୁ ଆସି ନଥିଲା । ଠିକ୍ ଯେପରି
ପରାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ଆଲୋକ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ମଣିଷ
ଯାହା ଦେଖେ ତାହା ଓଲଟା ଭାବରେ ଦେଖେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଖିର ରେଟିନା ବା
ପରିବାରେ ବାହାର ବସ୍ତୁର ଯେଉଁ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପଡ଼େ ତାହା ଓଲଟା ପ୍ରତିବିମ୍ବ
ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ ଓ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ତଥାପି ଆମର ମସ୍ତିଷ୍କ ତାହାକୁ
ସଜାଡ଼ି ନଏ ଏକଥା ମନୁଷ୍ୟ ତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା କଲରୁ କରିଆସିଛି
ମାତ୍ର ପରାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ଆଲୋକ-ପ୍ରତିବିମ୍ବ-ତତ୍ତ୍ୱ ବା ଅପ୍ରତିକ୍ଷ ବିଦ୍ୟାର
ଆବିଷ୍କାର ଯାଏ ଏହାର ହେତୁ ଜଣି ନଥିଲା ଠିକ୍ ସେପରି ମଣିଷ ଆପଣା
ଶିକ୍ଷାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷରର ଯୋଗ-ଯୋଜନା ନିରାପେକ୍ଷ ରଖି
ଆସିଛି ତାହାର ସୁଦଧା ପାଇଁ । ଅଥଚ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱ ଏକଥା ଆବିଷ୍କାର
କରି ନଥିବାରୁ ମଣିଷ ଏକଥା ଧରିପାରି ନଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ମଣିଷ
ଶିକ୍ଷାରେ, “ନିରାପେକ୍ଷ ହାତର ପାଞ୍ଜି” ‘Safety margin’ ‘ନିରାପେକ୍ଷ
ଦୂରତ୍ୱ ।’

ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ସଞ୍ଚାର, ଯୋଡ଼, ଚିନିଯୋଡ଼, ରୁଚିଯୋଡ଼, ସମସ୍ତ, ସନ୍ଧିରେ କେତେକଙ୍କର ଅର୍ଥ ରହିଛି କେତେକଙ୍କର ଅର୍ଥ ନାହିଁ । କେତେକ ଶବ୍ଦ, କେତେ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଂଖ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅର୍ଥ ୧, ୨, ୩, ୪, ୫, ୬, ୭, ୮, ୯ରେ ଯେତେ ଯୋଗ ଯୋଡ଼, ଚିନିଯୋଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି କରାଯିବ ସେ ସବୁର କିଛି କିଛି ଅର୍ଥ ଅଛି । ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ତିକ ପାଣିରେ ଡେଇଁ ନାହିଁ । ତଥାପି ସଂଖ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ 'ଅନାବଶ୍ୟକତା' ଏକାକେନିକେ ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମେ ଲେଖିଲେ ୭୮ ଡାହାଣକୁ ୦୭୮, ୦୦୭୮, ୦୦୦୭୮ ଲେଖିଲେ ବ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ଅଥବା ଦଶମିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶୂନ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖିଲେ (ଯଥା ୦.୫୦ = ୦.୫) ଡାହାଣ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଅକ୍ଷର ଯୋଡ଼ିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ରହିଛି ତାହା କୁଳନାରେ ସଂଖ୍ୟା ଯୋଡ଼ିବାର ଅନାବଶ୍ୟକତା ନଗଣ୍ୟ ।

ଏ କଥା କେବଳ ଯେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଜାଣନ୍ତି ସେ କଥା ନୁହେଁ, ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା କର୍ମୀମାନେ ବ ଏକଥା ଜାଣନ୍ତି । ସଂଖ୍ୟା ଥିବା କୌଣସି ଲେଖାରେ ଟାଇପ୍ କଲ ଲୋକକୁ ଅକ୍ଷର ଥିବା ଲେଖା ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ପଢ଼ିବା ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅନୁବାଦ ଲେଖାଳିମାନେ ନାମ-ବାଚକ ବିଶେଷ୍ୟ ଓ ସଂଖ୍ୟାର ଛପାବ କଲବେଳେ ବଡ଼ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଏହାର କାରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ, କାରଣ ଅନୁବାଦକ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଗୋଟିଏ ନାଁ ପରେ ପୁଣି କେଉଁ ନାଁ ପଡ଼ିବ ବା ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ପରେ ପୁଣି କେଉଁ ସଂଖ୍ୟା ପଡ଼ିବ ଅଥଚ ସାଧାରଣ କଥାଭାଷାରେ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣାରେ ଏହି 'ଅନାବଶ୍ୟକତା' ରହିଛି ତେଣୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ବା ଛଅଟି ଅକ୍ଷରବାଚକ ଶବ୍ଦରୁ ରୁଚିଟି ଅକ୍ଷର ପଢ଼ିଗଲେ ବାକୀ ଗୋଟିଏ ବା ଯେତେଏ ଅକ୍ଷର ଅନୁମାନ କରିନେବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପୃଥିବୀର ସବୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଭାଷାରେ ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ନିକଟରେ ପୃଥିବୀର କେତୋଟି ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଥିର ଅନୁସନ୍ଧାନ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ମୋଟା ମୋଟି ଶବ୍ଦକଳ୍ପ ୭୦୦ରୁ ୮୦୦ ଯାଏ ଅନାବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଆରେନ୍ ଉଇଲର ତାଙ୍କର 'ବିଜ୍ଞାନ ଓ କଳ୍ପନା'

ନାମକ ପ୍ରାମାଣିକ ପୋଥିରେ ରେଖିଛନ୍ତି । “ଇଂରାଜ ଗ୍ରନ୍ଥର ଶତକଡ଼ା ୫୦ ଯାଏ ଅନାବଶ୍ୟକ ।” ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ଶହେଟି ଅକ୍ଷର ଥିଲେ ତା’ ଭିତରୁ ୭୦ରୁ ୮୦ ଯାଏ ଅକ୍ଷର ଆମେ ଅନୁମାନ କରିପାରିବା ଯଦି ଆମେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଜାଣିଥାଉଁ (ଅବଶ୍ୟକ ଲେଖାରେ କ’ଣ ଅଛି ତାହା ଆମେ ନ ଜାଣିଥିଲେ ବି) ଗ୍ରନ୍ଥରେ ‘ଅନାବଶ୍ୟକତା’ କଥା ଧରିଲେବେଳେ ଆମେ ମୋଟା ମୋଟି ଭାବରେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଧରିଛୁ । ଯାହା ଦେଲେ ସାହିତ୍ୟିକ ଓଡ଼ିଆ, ଇଂରାଜି, ରୁଷ, ଜର୍ମାନ, ଫରାସୀ ସ୍ପେନୀସ୍, ଚୀନା ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ‘ଅନାବଶ୍ୟକତା’ ଶତକଡ଼ା ୭୦ରୁ ୮୦ ଯାଏ ଏପଟ ସେପଟ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ବିଶେଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପାରିଭାଷିକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବା ପରିଗ୍ରହରେ ଯଥା କାରିଗରୀ, ବିଜ୍ଞାନ, କୋର୍ଟ କଚେରୀ ଅବଲମ୍ବ ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ‘ଶିକ୍ଷା ଠାର’ ବା ସଙ୍କେତରେ ‘ଅନାବଶ୍ୟକତା’ର ପରିମାଣ ସାଧାରଣ ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିମାଣ ଠାରୁ ଅଧିକ । କାରଣ ପରିଭାଷିକ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟା କମ୍ ତାହାର ଅର୍ଥ ଅକ୍ଷର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବା ସମାହାର ହେଉଛି ସୀମିତ ଏଥିରେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ମାର୍କାମର ଶବ୍ଦ ବାରମ୍ବାର ଆସେ, ସେହି ସେହି ଶବ୍ଦର ସୁନସ୍ମୃତି ହୁଏ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥ ଏକ ଖୋଲ ସାଧାରଣ ଗ୍ରନ୍ଥଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଏହି କାରଣରୁ କିଲତର ଜଣେ ଆଇନଜୀ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ନ ଜାଣି ଥିଲେ ବି ଭାରତର କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବା ଜର୍ମାନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଆଇନ ବହି ପଢ଼ିଦେବା ଯେତେ ସହଜ ସାଧାରଣ ପାଠକ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅପରିଭାଷିକ ବହି ପଢ଼ି ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଅଭିଜ୍ଞ ଟାଇପଗ୍ରାଫିମାନେ କହୁଥିବା କୌଣସି ବରଖାସ୍ତ ବା କୌଣସି ଅବଲମ୍ବର ପିଟିସନକୁ ଟାଇପ ବାଡ଼େଇ ଦେବା ସହଜ ମାତ୍ର କବିତାକୁ ଟାଇପ୍ କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ କାରଣ କବିତାରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟାଶିତ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟାଂଶ ଆସି ପଡ଼ିଥାଏ ଯାହା ଟାଇପ୍ କଲବାଲର ଗୋଡ଼ରେ ନଥାଏ ।

ସୋଭିଏଟ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକ ପିଏଟ୍ରୋଭସ୍କି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ରୁଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ‘ସରକାରୀ ଭାଷା’ର ଲେଖାରେ ଅନାବଶ୍ୟକତା ହେଉଛି ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୮୫ (ଏହି ସେପଟେ ସେ ବିଜ୍ଞାନଜ୍ଞ ଓ ଗୁଣବିତ୍ତକ ଲେଖା

ଗୁଡ଼ିକ ଆଲୋଚନାକୁ ନେଇଥିଲେ) । ଆମେରିକା ଦୈକ୍ଷିକକମାନେ ଆଉ ଏକ ଅତିରେକ ବିଶେଷକ ଭାଷାର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ଭାଷା ହେଲା ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚାଳକ ଓ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ସ୍ଥେସନ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଚଳୁଥିବା କଥାବାର୍ତ୍ତା । ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବା ଯେ ଏମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ କେତୋଟି ସୀମାବଦ୍ଧ ବିଷୟର ଆଲୋଚନା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନଥାଏ । ତା'ଛଡ଼ା ସେହି କଥା ସେହି କଥା ବାର ବାର ଦୋହରାଏ । ଏଥିରେ କି କିଛି ପରିମାଣରେ ଫର୍ମା ଦୋହରା ଶ୍ରେକଠେକ ଶବ୍ଦ ଆଏ ଯେଉଁଥିରୁ ଏପଟ ସେପଟ ହେବର ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ଏଭଳି ପୁରା ଅନବଶ୍ୟକତା ପ୍ରାୟ ଶହେକେ ୯୭ ଅକ୍ଷର ଯାଏ ହୋଇଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ପ୍ରକାର କଥାବାର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଲାଗି ଭାଷାର ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଭିତରେ ଶହେ ଅକ୍ଷରରୁ ୯୭ ଅକ୍ଷର ପ୍ରାୟ ଅନବଶ୍ୟକ ।

ଅବଶ୍ୟ ଏଭଳି ଅନବଶ୍ୟକତା ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚାଳକ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଟିକିଏ ଯଦି କେଉଁଠି ବୁଝିବାରେ ଭୁଲ ହୋଇଯିବ — ଯଦି ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର ଭୁଲ ହୋଇଯିବ — ତେବେ ତାହା ଜୀବନ ମରଣ ସମସ୍ୟା ଭାବରେ ଦେଖାଦେବ । ପୁଣି ଯେଭଳି ସହାୟତା ଗୋଳମାଳ ଓ ବିମାନର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଇତ୍ୟାଦି ରୁଲିଆଏ ସେଥିରେ ଏଭଳି ଭାବରେ ଅକ୍ଷର ଏପଟ ହୋଇ ଯିବାର ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଶବ୍ଦର ତାରତମ୍ୟର ସମ୍ଭବତା ଅଛି । ତେଣୁ ଏଭଳି ଘଟକକୁ ହେବ ଯାହାର ନିକଟତମ ଧ୍ବନିର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନଥିବ ଯେପରି କେଉଁ ଧ୍ବନିର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅର୍ଥ, ଧ୍ବନି ଯେତେ ବିକୃତ ବା ବିକଳ ହେଲେ ହିଁ ହେଉଥିବ । ସେହି କାରଣରୁ ଚାଳକ ଓ ତଳର ହୁଏଟି ଅଫିସର କଥାରେ ଶତକଡ଼ା ୯୭ ‘ଅଧିକା’ ଆଏ ଯେପରିକି ତାହା ‘ନିଶ୍ଚୟ ହାତର ପାଞ୍ଚ’ ଯେଉଁଥିରେ ବୁଝିବାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗୋଳମାଳ ନ ରହେ ।

ସୁତରାଂ ତତ୍ତ୍ୱର ଆବିଷ୍କାର ଅନୁସାରେ ଏବେ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂଆ କୋଡ୍ ଭାଷା ତିଆରି ହେଉଛି । ତେଣୁ ସୁତରାଂ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଶାଳତମାନେ ଏବେ ନାନା ଧରଣର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଡ୍ ଭାଷା ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଘଟକ ବା ବାକ୍ୟାଂଶ ବାରମ୍ବାର

ବ୍ୟବହାର ଦେଉଥିବାରୁ ତାକୁ ଆଉ ବ୍ୟବହାର ବ୍ୟବହାର ନକରି ତାହାରି ନାଗାରେ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ବ୍ୟବହାର କରିଦେଲେ ସମସ୍ତ ବଞ୍ଚୁ ଓ ନାଗାବ ବଞ୍ଚୁ । ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ମେସିନ୍ କୋଡ୍ରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଅଲଗା ଅଲଗା ଚିଠି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପାଇଁ ଏପରିକି ଦୁଇଟା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଚିଠି ଦେଲେ ଚଳୁଛି । ଯଥା 'Dear sir' ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି 'Yours faithfully' ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠି । 'Thanking you' ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠି 'with our best compliments' ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ।

ବିଶେଷ ଧରଣର ଲେଖା ଯଥା ବ୍ୟବସାୟ, ମାଲ ବିକାଳଣ, ରେଲବାଇ ରିପିଟ୍ ଲେଖାଦିରେ ଅନାବଶ୍ୟକତାର ପରିମାଣ ଦେଖି କିନ୍ତୁ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା ଗୋଟିଏରେ ଅନାବଶ୍ୟକତାର ପରିମାଣ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ । ଜଣେ ଭଲ ଲେଖକ କେବେ କୋଡ୍ରେଟି ଶବ୍ଦର ସୀମା ଭିତରେ ସ୍ଥାପ୍ତ ରଖି ଲେଖନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଞ୍ଚିବ ହୁଏ । ସେଥିରେ ବିଷୟ ଶବ୍ଦର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଥାଏ । ସେଥିରେ ନାନା ଉପମା ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଶବ୍ଦ ଥାଏ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଅନାବଶ୍ୟକତା ସଂଧାରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅନାବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ଶବ୍ଦରେ କମ୍ ହେବ ।

ଅନାବଶ୍ୟକତା ନଥିଲେ...

ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ମୁଣି ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭିତରେ ହସାବ ହୋଇଥିବା ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅକ୍ଷରଚକ୍ର ସମାନ ସଂଖ୍ୟାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖିଲୁ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୁଣିରୁ ବାହାର କରି ତାକୁ ଯେଭଳି ବାହାର କରିଥିଲୁ ସେଭଳି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ସଜାଡ଼ ରଖିଲୁ । ତାହାହେଲେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବାହାରିବ ଯାହା ପଡ଼ାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବି କିଛି ଭୁଲ ଅଛି କି ନାହିଁ ତାହା ବି ଧରିବା କାଠିକର ପାଠ ହେବ ।

ଏକଥା ଆଗରୁ କୁହା ସରିଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଦେଶରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ସୂଚନା ଅଛି ତାହା ସୂଚନା ଚକ୍ରର ପଦକ ଅନୁସାରେ ଠିକ୍

କରଯାଇ ପାରିବ, ଏପରିକି କୋଡ଼ର ଚିହ୍ନ ଅର୍ଥରୁ ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ସମାନ ସମାନ ସମ୍ଭାବନାରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତୁ ବା ଅସମାନ ସମ୍ଭାବନାରେ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତୁ ଅର୍ଥରୁ ଅ, କ୍, ମ୍, ର୍, ଭଳି ଶବ୍ଦ ସମାନ ସମାନ ଅର ସେହି ଲେଖାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଆନ୍ତୁ ବା କେହି ବେଶି ଅର ଓ କେହି କେହି କମ୍ ଅର ପ୍ରକାଶ ପାଆନ୍ତୁ । ଶୁଦ୍ଧା ବି ଏଭଳି ଗୋଟିଏ କୋଡ଼ ଓ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଏଭଳି କୋଡ଼ର ଚିହ୍ନ—ସଙ୍କେତ ।

ତେବେ ଦେଖାଯାଉ ଓଡ଼ିଆ ଲିପିର ସେହି ଅକ୍ଷର ବାରମ୍ବାର ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ଆନୁପ୍ରକାଶ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା କେତେ ଦୂର ? ତାହା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ କେଶ୍ କଡ଼ ଧରଣର ଓଡ଼ିଆ ଲେଖା ନେଇ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର କେତେଥର ସେହି ଲେଖାରେ ଆନୁପ୍ରକାଶ କରିଛୁ ତାହାକୁ ଗଣିବାକୁ ହେବ । ବସ୍ତୁତଃ, ଅକ୍ଷରର ପ୍ରାୟୋଗିକ ବ୍ୟବହାର ଠିକ୍ ଠିକ୍ ସେକେଣ୍ଡର ଭାବରେ ଜାଣିବାର ସ୍ଥଳେ କେତେ ଗୁଣ ଏ ଲେଖା ନେବାକୁ ହେବ କାରଣ ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ କବି ବା ଲେଖକର ଝୁଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅକ୍ଷର-ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ବେଶି ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କୌଣସି ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥଲବ୍ଧ ବିଷୟକ ପୋଥିରେ ‘ଶ’ ଅକ୍ଷରର ବହୁଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରୟୋଗରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସରଳୀକରଣ, ଯନ୍ତ୍ରୀକରଣ, ବ୍ୟାଙ୍କ ଜାଗା-କରଣ, ବିଶ୍ଳେଷଣ, ସଂଶ୍ଳେଷଣ, ଶିଳ୍ପୀକରଣ, ଆଦିର ସମୀକରଣ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାଛଡ଼ା ସାଧାରଣ ଚର୍ଚ୍ଚାସାଧାରଣରେ ଅକ୍ଷରର ବ୍ୟବହାରଠାରୁ କବିତାରେ ଅକ୍ଷର ବ୍ୟବହାରର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର କଥା । କାରଣ କବିମାନେ ଅନୁପ୍ରାସ ଓ ଯମକ ଇତ୍ୟାଦି ଅଳଙ୍କାର ବ୍ୟବହାରରେ ଅବଶ୍ୟକୀୟ କଟକ କରନ୍ତି ଯଥା—

ଶୁକ୍ତି ତାରକତ ସୈବତେ ଫେନତୁ ଲହରୀ
ତୁମ୍ଭେ ତନ୍ମୁତୁ ତରଣି ପ୍ରରେ ପ୍ରରେ ସଞ୍ଜର ।

—ଶ୍ୟାମାଧି

ଏଠାରେ ‘ସ’ର ବ୍ୟବହାର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଶବ୍ଦରେ ସେତେ ଅପାରୋକ୍ତ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ‘ତ’ର ବ୍ୟବହାର ଏତେ ଅଧିକ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଥବା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଉ—

ଶୁଣି ଚଳାଇ ଚଳୁଛି କେନ୍ଦ୍ର କାହା ଟାଙ୍ଗଣି ଯାଉଛି ବହୁ
 କେ ଯୋଡ଼ି ଅତି ରହନ୍ତେ ଲେଖି ଯୋଡ଼ି ଲଗାଇ ଯେ
 କେଉଁଠି ଶୁଲେ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ରେ ସୁଆର ଖସି ପଡ଼ିବା ଡରେ
 କଣ୍ଠକୁ ଭିଡ଼ି ଧରି ଦୁଡ଼ରେ ସମ୍ଭାଳି ରହେ ଯେ
 କାହା ଘୋଡ଼ା ଘୋଡ଼ିକ ଦେଖି ଆଗରେ
 ମନ୍ତ୍ରେ ମିଶି ଆସନ୍ତେ ଅତି ବେଗରେ
 ବାଗ ଦାଅକୁ ଅଳପ ମୋଡ଼ି ଆଡ଼େ ସଲଖି ଲଗାନ୍ତେ ଲେଖି
 ପବନ ପରି ରଲ ସେ ଉଡ଼ି ସେହି ଲଗରେ ।

(ବ୍ରଜନାଥ ବଡ଼ଜେନା)

ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ‘ତ’, ଡ, ପ, ଓ ‘ଲ’ ଭଳି ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବହାରରେ
 ଲଗୁଥିବା ଅକ୍ଷର ବହୁ ପରିମାଣରେ ଲାଗିଛି ।

କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଗଦ୍ୟ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ଉପର ଲିଖିତ ବ୍ୟବହାର ଭଳି
 ସରଗରର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ରୁତ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବହୁଳ
 ପ୍ରଚଳିତ ଅକ୍ଷର ଦେଖୁଛି ଅ, ଏ, ମ୍, କ୍, ସ୍, ର୍ ଇତ୍ୟାଦି ଅକ୍ଷର । ଛୁଏ
 ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ହ୍ରସ୍ବ ବରେ ଦେଖିଯାଇଛି ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ
 ଅକ୍ଷର ଏକ ହଜାର ଅକ୍ଷର ଭିତରେ ୭୨ ଥର ମିଳିଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ
 ‘ଠ’ (୫) ଅକ୍ଷର ୯୦ ଥର ମିଳିଛି ଏବଂ ‘ଘେ’ ଅକ୍ଷର ଏକ ହଜାର
 ଅକ୍ଷର ଭିତରେ ମାତ୍ର ଦୁଇଥର ମିଳିଛି ।

ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରାବ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଅକ୍ଷରର ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟବହାର
 ଗୋନଗୋନକତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥର ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ହଜାରରେ ଅକ୍ଷର
 ଭିତରେ ଶୁଳିଣ ଥର ଆମ୍ବୁପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ଭଳି ଅକ୍ଷର ବା ଙ୍ଗ ଭଳି
 ଅକ୍ଷର .05 ଥର ଆମ୍ବୁପ୍ରକାଶ କରେ ତେବେ ଏକଥା ସୂଚନା ଚତୁର ସୂଚ
 କହୁଛି ଯେ ଓ ବା ଙ୍ଗ ଯେତେ ସୂଚନା ‘ବହନ’ କରେ ‘ଅ’ ‘କ’ ବା ‘ର’
 ଅକ୍ଷର ସେତେ ସୂଚନା ବହନ କରେ ନାହିଁ । ମୋଟା ମୋଟି ଯୁବକେ
 ଆମେ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଯଦି ହାରାହାରି ୫ ଗୋଟି ଅକ୍ଷରରେ
 ତିଆରି ହୋଇ ଧରୁଁ ତେବେ ଏଥିରେ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଟି ‘ଦ୍ୱିକ’ ସୂଚନା
 ସୂଚାର କଥା ତାହା ନ ରହି ୪.୩୫ ବା ସେଭଳି କିଛି ‘ଦ୍ୱିକ’ ବା

Bit ସୂଚନା ରହିବ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଗବେଷଣା ନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ଅନୁମାନ କେବଳ ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ମୋଟାମୋଟ ସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଦିଆଯାଇଛି । କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବେଷିତ ଭାଷାରେ ଏହି ଦିନ ହେଉଛି ୪. ୩୫ ଠାରୁ ୪.୫ ଭିତରେ ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ ଏହାର ଭିତରେ କେଉଁଠି ଠାଏ ହେବ ।

ଆଗରୁ ଯେଉଁ ମୂଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଓଡ଼ିଆ ଟାଇପ୍ ନେଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ଆମେ ସବୁ ଅକ୍ଷରକୁ ସମାନ ସମାନ ସଂଖ୍ୟାରେ ନେଇଥିଲୁ ତାହାକୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାହାରକରି ଯେ ହିଲରୁ ଏଭଳି କେ ସବୁ ବାହାରିଲା ସେ ଯାହା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କେବେ ଶୁଣା ଯାଇ ନ ଥିବ । ତେବେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବା ପ୍ରେସ ମଲିକମାନେ ଜାଣନ୍ତି ସ.ଧାରଣେ ପ୍ରସେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ କେଉଁ କେଉଁ ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ବେଶି ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ତେଣୁ ବିଶେଷତଃ ‘ଉ’ ଉପରେ ବେଶି ଜୋର ପଡ଼ିବାରୁ ତାର ଲଘୁଲ କଟି-ଯାଏ । ଏଭଳି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବେଶି ବ୍ୟବହାରରେ ଲଘୁସ୍ୱର ଅକ୍ଷରରୁ ମନେ କଲେ ଶତକଡ଼ା ୮୦, ଓ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବହାରରେ ଲଘୁସ୍ୱରା ଜି, ଝ, ଠ, ଡ ରୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ନେଇ ଆମେ ଗୋଟିଏ ମୂଣ୍ଡରେ ରଖି ପୁଣି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବେ ତିଆରି କଲୁ । ଏଥିରୁ ଗତଥିର ଅପେକ୍ଷା ଅକ୍ଷର ସମଷ୍ଟି ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ଭଳି ଲାଗିବ । ତେବେ ବି ସେ ବାକ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଥିରେ ପୁଣି ଅଟକିଲା କ’ଣ ? ପ୍ରଥମ କଥା ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ସବୁ କି ଭଳି ଗୋଟିଏ ପୌନିକତାରେ ଆବୃତ୍ତକାଣ୍ଡ କରନ୍ତି ବା ଗୋଟିଏ ହଜାର ଅକ୍ଷରରେ କେଉଁ ଅକ୍ଷର କେତେଥର ହାବୁଡ଼ା ହେବା ଦିଅନ୍ତି ତାହା ସିନା ଆମକୁ ମିଳିଗଲା ତାହା ନହୁଁ ଆମେ ଜାଣୁଥାଉଁ ଯେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଶବ୍ଦର ଆରମ୍ଭରେ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ ଯଥା ‘ଶ’ ଯଥା ‘ଜ୍ଞ’ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଜାକରେ ଅକ୍ଷର ବିନ୍ୟାସର ପଦ୍ଧତିରେ ନାନା ସୀମାବଦ୍ଧତା ରହିଛି ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତା ଅକ୍ଷର କେତେ ପରିମାଣରେ ସୂଚନା ବହନ କରୁଛି ତାହା ଏହା ପଦ୍ଧତିରେ କମିଯାଇଛି । ଯଦି ଆମେ ଗୋଟିଏ ଝୁର୍ ବଡ଼ ପରିମାଣର ଗନ୍ତାଦର୍ଶ ନେଇ ଓ ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷରର

ଯୋଡ଼ର ଗୌନ ଗୌନକତାକୁ ହସାବକରୁ (ଏହା ଇଂରାଜୀ, ରୁଷ୍, ଜର୍ମାନ, କରଳା ଯେ କୌଣସି ଭାଷା ସେତେବେଳେ ହୋଇପାରେ) ଓ ତାହା ପରେ ଆମେ ଏଥିରେ ପ୍ରକା ସୂଚନା ପରିମାଣକୁ ହସାବ କରୁ ତେବେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ‘ବାକ୍ୟ’ ମଡେଲ’ ପାଇବା । ଏଭଳି ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ଯେଉଁ ପରିମାଣର ସୂଚନା ବହନ କରେ ତାହା ହେବ 3.52 ଦ୍ଵିକ (ଏକକ ନୁହେଁ) ।

ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଦୁଇଟିକିଆ ଅକ୍ଷରବାକ୍ ଶବ୍ଦ, ତିନିଟିକିଆ ଅକ୍ଷରବାକ୍ ଶବ୍ଦ ଓ ଏଭଳି ରୁଷ୍ କା ପାଞ୍ଚ ଟିକିଆ ଅକ୍ଷରବାକ୍ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆମେ ଦେଖିବା ଯେ ଶବ୍ଦରେ ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଯେତେକ କଡ଼ିଏବ ସେତେକ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ କମୁଥିବ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଭଳି ତିନିଟିକିଆ ଅକ୍ଷର ଶବ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ 3.52 ନ ହୋଇ ପ୍ରାୟ 3.01 ଯାଏ ହୋଇଯିବ । ତେବେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଓଡ଼ିଆ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ ମେଟ ଉପରେ କେତେ ?

ଯେତେବେଳେ ଦୁଇ, ତିନି କା ଚାହାନ୍ତି ଅଧିକ ଅକ୍ଷର ସାଙ୍ଗକୁ ଆମେ ବ୍ୟବହାର, ଶୈଳୀ ଓ ପରିଚିନ୍ତାସ ଯୋଗୁଁ ଯେତେକ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଯଥାସମ୍ପର୍କ ଅର୍ଥ ବାହାରେ (ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ବସ୍ତୁ ଧରି ନ ଥିଲେ) ତେବେ ଆମେ ଏକ ଜଟିଳ ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଚାକ୍ ସୀମାଭିତରେ ପଡ଼ିପାରୁ ଅଛୁ ।

କାରଣ କୌଣସି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଖବର ପଠାଉଁ ତାହାର କେବଳ ଅକ୍ଷର ସମଷ୍ଟି ନୁହେଁ କା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାମୁଲି କୋଡ଼ ସଙ୍କେତ ନୁହେଁ । ଭାଷା ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଖବର ଯାହା କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ଓ ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥପ୍ରତି । ମନେ କରନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭବ ଆମ୍ଭ ପଢ଼ୁଥିବା “କାଲି ପଢ଼ୁଥିବ, ବଜୁ” ଏଥିରେ ଆମର ଦେଖିବାର କଥା ଏହି ସମ୍ଭବର ଅର୍ଥ କ’ଣ । ଏଥିରେ କି କି ଅକ୍ଷର ଯୋଡ଼ା ହୋଇଛି ସେ ବସ୍ତୁରେ ଆମେ ଆଦୌ ମୁଣ୍ଡ ପୂରାଇ ନାହିଁ ।

ଆମେ ବୁଝିବାକୁ ଚାହୁଁ ଏହି ସମ୍ଭାବନା ଅନ୍ତର ଗୁଡ଼ିକରେ କି ଅର୍ଥ ନିହିତ ରହିଛି ବା କୋଉର ସଙ୍କେତ କ'ଣ କହୁଛି ? ଯେଉଁ ଲୋକ ଭଜୟ ନାମକ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଚିହ୍ନି ତା' ପାଇଁ ସମ୍ଭାବନା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୋକ ଭଜୟ ନାମକ ସମ୍ଭାବନା ସ୍ପଷ୍ଟକୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ ତା ପାଇଁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ସେପରି କିଛି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବରେ ଏହି ସମ୍ଭାବନା, ଯେଉଁ ଲୋକ ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ତା' ପାଇଁ କୌଣସି ଖବର ବହନ କରୁନାହିଁ ।

ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟର ଗଢ଼ଣ ଦ୍ଵାରା ବେଶ୍ ଉତ୍ତମଭାବେ । ଶୁଣିବାକୁ ବେଶ୍ ସୁଗମରେ ତଥାପି ତାହା କୌଣସି ଲୋକପାଇଁ କୌଣସି ଅର୍ଥ ବୁଝାଇ ନ ପାରୁଥାଏ । ତେଣୁ ଆମର ଦେଖିବାର କଥା ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ଏଥିରୁ ଆମେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଅର୍ଥର କି ଅର୍ଥ ? ଅର୍ଥରୁ ଅର୍ଥ କାହାକୁ କହୁଛି ? ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ ଜଣେ ଆଧୁନିକ ପଦାର୍ଥବିଦ୍ କହୁଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ଫୋଟୋନ୍ ଦେଉଛି ଏକାଧାରରେ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରାକ୍ଷର ଓ ଗୋଟିଏ ତରଙ୍ଗ, ଏକଥା ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଣେ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରନ୍ତା ଏଭଳି କଥା ର ଅର୍ଥ କିଛି ନାହିଁ । ଏହା ଅସମ୍ଭବ, ତେଣୁ ନିରର୍ଥକ ।

ତେଣୁ ଆମର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଅର୍ଥକୁ ଅସଲ ଭାବରେ ପରିସ୍ଥିତି ନେବାର ଉପାୟ ହେଉଛି ଯାହାକୁ କୁହାଗଲା ସେ ଆମର ମନୋରଥ ଭାବ ବୁଝିପାରିଲା ନା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଇଠି କି ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବାଧା ଆଗରେ ଛୁଡ଼ା ହେବ । ବାଧା ଦେଲା ଏଇଥି : କାହାକୁ ଆମେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ କାହାକୁ ଅର୍ଥହୀନ ବୋଲି କହିବା ?

ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା, ରସାୟନ ଇତ୍ୟାଦିରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଅର୍ଥରତ୍ନ ନାଁ ଅର୍ଥହୀନ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆମେ ପ୍ରୟୋଗ ପ୍ରଶ୍ନା କରି ଠିକ୍ କରି ନେଇ ପାରିବା ଅଥବା କୌଣସି ମ.ପ୍ରସନ୍ନ ବା ମାନବଶ୍ଚରୁ କି ଠିକ୍ କରି ନେଇ ପାରିବା । ମନେକରନ୍ତୁ ଆମର ପୌରଜଗତରେ ନେପ୍ଚ୍ୟୁନ୍ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହ ଅଛି ଏକଥାଟି ଆମେ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ସାହାଯ୍ୟରେ କହି ଦେଇ ପାରିବା । ଅଥବା ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନା ଯାହା ଆୟୋଡିନ୍‌କୁ ଶ୍ଵେତପାତ୍ରର ଦ୍ରବଣରେ ମିଶାଇଲେ

ଶୈବପାରମ୍ପରା ଶୈବକର୍ତ୍ତୃ ମାନବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଯିବ । କଥାଟିକୁ ଆମେ ପରଖ କରି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହିଦେଇ ପାରିବା । ଗଣିତରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସତ୍ୟ ଅଛି ବୋଲି କେହି ଘୋଷଣା କଲେ ଆମେ ପୂର୍ବରୁ ଜାଣିଥିବା ସ୍ୱପ୍ନ ବା ସ୍ୱଚ୍ଛାସିଦ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଭରସା କରି ଏହି ସତ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ସତ୍ୟ କି ମିଥ୍ୟା କହିଦେଇ ପାରିବା । କିନ୍ତୁ ଆମର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଯଦି କେହି କହେ ମୁଁ କାଲି ରାତିରେ ଗୋଟାଏ ଭୁବ ବେଶିଥିଲି ତେବେ ତାକୁ ଆମର ସହଜ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ତ୍ରୁଟି ସତ୍ୟ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ତାହା ଏକ ମନରାଜା କଲ୍ପନା ବୋଲି ଉଚ୍ଚେଇ ଦେବା । ଯଦି କେହି କୁହେ “ଗଣିତ ଲୁଣ ସଙ୍ଗରେ ମିଶାଇ ଖାତଲେ ଭଲ ଲାଗେ” ତେବେ ଆମେ ତ୍ରୁଟି ବୁଝିବା ଏହା ଗୋଟାଏ ବସ୍ତୁତ୍ୱ ଅଥବା ଯେଉଁ ଲୋକ ଏଭଳି କଥା ବୁଝୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଛୁଇଁ ଉଠୁ ।

ଯଦି ଆମେ ଉପନ୍ୟାସ ବା କାବ୍ୟ ଆଦିକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଦେଖିବା ଅର୍ଥର ଶ୍ରବଣ ଆଦିର ଗୋଲମାଲିଆ ହୋଇଯାଇଛି । ଏକସ ପାଇଁ, ଏକାଧିକ ପ୍ରଭୃତି କବିମାନଙ୍କର କବିତା ବା କାବ୍ୟ ଅଥବା ହେମିଙ୍ଗୱେ, ଜେମ୍ସ ଜଏସଙ୍କ ଭଳି ଔପନ୍ୟାସିକମାନଙ୍କର କାହାଣୀରେ ଗଢ଼ିଥିବା ଅର୍ଥ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସିଧାସଳଖ ବୁଝିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଲେଖା ଯଥା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖା, କବିତା ଓ କାବ୍ୟ ଓ ନିବନ୍ଧନିଆ କଥାଗୁଡ଼ିକରେ ଅର୍ଥର ପ୍ରାକୃଷ୍ଟ ରହିଛି ତଥାପି ସହସାଧାରଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଭଲ ଗୋଟିଏ ମାନବଶ୍ରୁତି ଅଛି ଯାହା ଅନୁସାରେ ଲୋକେ କହନ୍ତି “ଏହି କଥାଟି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ” ଅଥବା “ଏହି କଥାଟି ଅର୍ଥହୀନ ପ୍ରକାଶ” । ଅର୍ଥର “ଏହି କଥାରେ କିଛି ସୂଚନା ମିଳୁଛି” ବା “କିଛି ଜାଣିବାର ଅଛି” “ଏହି କଥାରେ କିଛି ପୂରଣ ନାହିଁ” ବା “ଏହି କଥାକୁ କିଛି ବୁଝା ପଡ଼ୁ ନାହିଁ” କୌଣସି ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ମୌଳିକ ଶ୍ରବଣରେ ଅର୍ଥ ଓ ଅର୍ଥହୀନ ଭାବରେ ବାଛିବାର କ୍ଷମତା ଥାଏ, ଯଦିଓ କାହାକୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କହିବା ଓ କାହାକୁ ଅର୍ଥହୀନ କହିବା ଏହାପାଇଁ କୌଣସି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଆଇନକାନୁନ୍ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗାଣିତିକ ଶ୍ରବଣରେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ବା ବାକ୍ୟାଂଶ କେତେ ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଅର୍ଥହୀନ ଏହା କଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇ ପାରିବ ?

ଅନ୍ୟ କଥାରେ କହୁଲେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର କେତେ ରକ୍ତ ବା କେତେ ପରିମାଣ ଅର୍ଥ ବହନ କରୁଛି ଏହା କ'ଣ ମପାଯାଇ ପାରିବ ?

ଜଣା ପଡୁଛି ଏହା ଏକ ରହସ୍ୟ କଥା ଚନ୍ଦ୍ର ଏହାକୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଆମର ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୁଡ଼ି ଶାନନ୍ ଗୋଟିଏ ପଦ୍ଧତି ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏହି ପଦ୍ଧତିକୁ ପ୍ରମୁଖର ଭିତ୍ତିକ ଦେଶର ‘ସମ୍ଭାବନାତତ୍ତ୍ୱ’ (Theory of probability)ର ବିଜ୍ଞାନମାନେ ଆହୁରି ଶାଣିତ ଓ ମାର୍ଜିତ କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ବାହାରୁଛି ଯେ ଅକ୍ଷରରେ କେତେ ରକ୍ତ ବା ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ନିହତ ଅଛି ତାହା ତଥାକଥିତ ‘ଅନୁମାନ ପଦ୍ଧତି’ ବଳରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଅନୁମାନ କଲମ୍ବେକକୁ ମନେ କରନ୍ତୁ, ଗୋଟିଏ ଲେଖା ପଢ଼ିବାକୁ ଦିଅଁଗଲା । ସେଥିରୁ ସେ ଲେଖାଟିର ଶୈଳୀକୁ ଠଉରାଇ ନେଲା । ତାହା ପରେ ଲେଖାଟିର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଗଜରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଦିଆଗଲା ଯେପରି ସେହି ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଅନୁମାନ କଲମ୍ବେକ ପଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ତା’ପରେ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯିବ ଯେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ହଳ ଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନୁମାନ କରି ଯୋଡ଼ିବାକୁ ।

ମନେକରନ୍ତୁ ଆମର ବାକ୍ୟଟି ହେଲା

“ଦିନେ ବଢ଼ି ସକାଳୁ ମୁଁ ସପ୍ନାରେ ଶୁଲ ଯିବା ବେ ଗୋଟି ସାପ ଦେଖି...ପାଇଲ ।”

ଏଠାରେ “ଶୁଲଯିବା ବେ ‘ଲକୁ’ ”ରେ ଅକ୍ଷର ହେଲେ ‘ଲକୁ’ ତା’ପରେ ‘ଗୋଟି’ରୁ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ବାହାର ଯାଇଛି ଯାହା ହେଲା ‘ଏ’ ସାପ ଦେଖି... ‘ବାକୁ’ ପାଇଲ । ଏଭଳି ଭାବରେ ଅନୁମାନ କଲମ୍ବେକଟି କେତୋଟି ଅକ୍ଷର ଟିକ୍ ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରିଲା ଓ କେତୋଟି ଅକ୍ଷର କରି ନ ପାରିଲା ଓ ମୋଟ ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟାରୁ ଠିକ୍ କେତେ ଠିକ୍ ଓ ଭୁଲ କେତେ ହେଲା ଏଥିରୁ ସ୍ଥିର କରାଯାଇ ପାରେ । ଜଣେ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଖାରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ଦିଅନ୍ତୁ କେତେ ପରିମାଣର ସୂଚନା ନିଜାଡ଼ି ନେଇପାରେ ତାହା ବି ସ୍ଥିର କରାଯାଇ ପାରେ ।

ମହା ଶ୍ଵେତଦ୍ୟାବଦ୍ରେ ଏହି ସଂହାରରେ ଯେଉଁ ପ୍ରୟୋଗ-
 ପଦ୍ଧତି ହୋଇଥିଲା ସେଥିରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଛାତ୍ର ଶ୍ରାବଣ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର
 ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରୁ ଯେତେକ ସୂଚନା ବହନ କରେ ତାହା ହେଉଛି ଏକ
 ଦ୍ଵିତୀୟ ମୋଟେ ଏକ ଦ୍ଵିତୀୟ । ଏହି କଥା ବି ଆହୁରି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସାବ୍ୟସ୍ତ
 ହେଲା ଲେକ୍ଚର୍ ଗ୍ରାହକ ଶ୍ରାବଣ ଆର. ଜି. ପିୟେଟ୍ରୋଭିଚ୍‌ଙ୍କର
 ବ୍ୟବହାର । ଆଗରୁ ଆମେ ଜାଣିଥାଉଁ ଯେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷର ସବୁଠାରୁ
 ବେଶି ନେଲେ ପାଞ୍ଚ ଦ୍ଵିତୀୟ ବା Bit ସୂଚନା ବହନ କରୁଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ
 ଯେତେବେଳେ ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ‘ଅନାବଶ୍ୟକତା’ ରହିଛି, ପଦବିନ୍ୟାସ
 ବିଷୟରେ ଯେତେବେଳେ କଟକଣା ରହିଛି, ବ୍ୟାକରଣର ଆଦାନ ବି ଅଛି ଓ
 ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବି ରହିଛି । ଏସବୁ ଏବଂ ମିଳି ପରସ୍ପର
 ଏକତ୍ର ହୋଇଛି ଯେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷର ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ ପାଞ୍ଚଟି ସୂଚନାକଣା
 ବା ଦ୍ଵିତୀୟ ବହନ କରିବାର ଶକ୍ତି ରଖିଛି ତାହା ଗୋଟିଏ ସୂଚନାକଣା ବା
 ଦ୍ଵିତୀୟ ବହନ କରୁଛି ।

ଜଗଜ୍ଞ ସିଂହ ନାମକ ଜଣେ ଶ୍ରାବଣରୁ ବିଜ୍ଞାନପୋଥି ଲେଖକ
 ତାଙ୍କର ଇଂରାଜୀ ପୋଥି “ସୂଚନାତତ୍ତ୍ଵ, ଶ୍ରାବଣ ଓ କଂପ୍ୟୁଟର ତତ୍ତ୍ଵ”ରେ
 ଲେଖିଛନ୍ତି—

“ଇଂରାଜୀ ଶ୍ରାବଣରେ ଶବ୍ଦ ଚିହ୍ନଟି ଅକ୍ଷର ଥିବା ଏକ ସତକୁ ସତ
 ଅନୁମାନ ଖେଳରେ ବୈରଥୀଟି ଅକ୍ଷର ନିର୍ଭର ଭାବରେ ଅନୁମାନ
 କରାଯାଇପାରିବ ଆଉ ବୁଲିବା ଗୋଟି ଅକ୍ଷରକୁ ଜଣେଇବାକୁ ହେଲା ।”
 ଏହା ଫଳରେ ହାରାହାରି ୧.୩୩ ଦ୍ଵିତୀୟ ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷର ପିନ୍ଧି ସୂଚନା
 ପରିମାଣ ପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ଇଂରାଜୀ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକର ସୂଚନାର
 ପରିମାଣ ହେଉଛି ଅକ୍ଷର ପିନ୍ଧି ଦୁଇ ଦ୍ଵିତୀୟ । ଅନାବଶ୍ୟକତା ଯୋଗୁଁ
 ଯାହା ସବୁ କଟକଣା ଅଛି ସେସବୁକୁ ମନରେ ରଖି ଏହି ପରିମାଣ ମାପ
 ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି ।

ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣର ଏହି ହିସାବ ସବୁ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ
 ବାକ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ସବୁପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ବିପନ୍ୟାସ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ବା
 ଅଣ-ଉପନ୍ୟାସ ଗଦ୍ୟ ! ତେବେ ଲେଖକ ଭେଦରେ ଗୋଟିଏ ଅକ୍ଷରର

ସୂଚନା ପରିମାଣ ବି ବିବିଧ ହୋଇ ପାରେ । ଯଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ଜଣେ
ଲେଖନବ୍ୟକ୍ତି ଖାଲି ଧାରାଧରା ଲେଖାରେ ଶିମ୍ ଶିମ୍ କାଗଜ ଭର୍ତ୍ତି
କରିବାକୁ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରସବୁ ଲେଖେ ସେହି ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ
ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜଣେ ବୁଦ୍ଧିମାଣ ଲେଖକଙ୍କର ଭିତରକାଟିର ସାହିତ୍ୟିକ
ଶୈଳୀର ଲେଖାର ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ ଠାରୁ ନ୍ୟୁନ ହେବ ।

ଲେଖା ଓ କଥା

ଏତେବେଳିଆ ଏ ଲେଖାରେ ବା ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ସୂଚନା
ପରିମାଣ କେତେ ଏକଥା ଆମେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥାଉଁ କିନ୍ତୁ କଥିତ ଭାଷାରେ
(ଯାହା ମନୁଷ୍ୟର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ପ୍ରଧାନ ମାଧ୍ୟମ) କେତେ
ସୂଚନା ପରିମାଣ ଅଛି ? କଥିତ ଭାଷାର ଅକ୍ଷରରେ ଯେତେକ ସୂଚନା
ଲିଖିତ ଭାଷା ଅକ୍ଷରରେ କ'ଣ ସେତେକ ସୂଚନା ନାଁ କମ୍ ନାଁ
ହେବ ?

ଆମେ ଆଗରୁ ଜାଣିଥାଉଁ ଯେ କଥିତ ଭାଷାରେ ଅନେ ଗୁଡ଼ିଏ
ଧ୍ୱନି-ଅଣୁ ଅଛି ଯାହା ଜରୁଆରେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଲିଖିତ ରୂପ
ଭାଷାରେ ୩୨ ଗୋଟି ଓ ଲିଖିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ୩୨ ଗୋଟି ଅକ୍ଷର ଅଛି
ବୋଲି ଆମେ ଆଗରୁ ବାହାର କରିଥାଉଁ ! କଥିତ ରୂପ ଭାଷାରେ ଗୁଣିଣ
ଗୋଟି କୋଡ଼ ସଙ୍କେତ ଅଛି ବା ଧ୍ୱନି-ଅଣୁ ଅଛି ଲିଖିତ ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ
ଛବିଶଟି ଅକ୍ଷର ଅଛି କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବି ଗୁଣିଣଟି ଧ୍ୱନି-ଅଣୁ ଅଛି । ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାରେ କେତୋଟି ଧ୍ୱନିଅଣୁ ଅଛି ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ
ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଆଗରୁ ଜାଣିଥାଉଁ ଯେ ସାରା ପୃଥିବୀର ମନୁଷ୍ୟର
ଭାଷା ଭିତରେ ଧ୍ୱନିଅଣୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମେଳକ ଅଛି । ତେଣୁ ଏକଥା ବି ଠିକ୍
ଯେ ଓଡ଼ିଆ କଥିତ ଭାଷାରେ ଯେତେ ଧ୍ୱନିଅଣୁ ଆଉ ତାହା ଚିହ୍ନିତ ଠାରୁ
ପରାଣ ଭିତରେ ହେବ । ଏଥିରୁ ଏପଟେ ବା ସେପଟେ କଳି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲିଖିତ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଯଦି ଭାଷାରେ, ଉଦାତ୍ତ
ଲିଖିତ ଓ କଥିତରେ, ‘ଅନାବଶ୍ୟକତା’ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ଅକ୍ଷର
ତୁଳନାରେ ଧ୍ୱନି-ଅଣୁରେ ଅଧିକ ପରିମାଣ ସୂଚନା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ପାରନ୍ତା ।

କିନ୍ତୁ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଲିଖିତ ଓ କଥିତ ଉଭୟ ଭାଷାର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ନାନା କଟକଣାରେ ବନ୍ଧା । ଆମେ ଆମେ ଏବେ ଜାଣିଲୁ ଯେ ଅକ୍ଷରଟିରେ ସୂଚନା ପରିମାଣ ହେଉଛି ଏକ ଦ୍ଵିକ ବା ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ଦୁଇ ଦ୍ଵିକ । ତା'ଠାରୁ ବେଶି ନୁହେଁ ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷରର ସାଞ୍ଜ ଦ୍ଵିକ ଯାଏ ସୂଚନା ବୋହୁବର ଶକ୍ତି ଅଛି ।

ଲିଖିତ ଭାଷା କଥିତ ଭାଷା ଠାରୁ ଆଉ ଟିକିଏ ମାଠେଇ ମଠେଇ ହୋଇ ଚାଲେ । ତା'ଛଡ଼ା ଲେଖାରେ ଲେଖକ ଶବ୍ଦ ବାଛିଲାବେଳେ ଅଧିକ ଯତ୍ନର ସହ ବାରେ । ବେଶ୍ ମିତବ୍ୟସ୍ତୀ ହୁଏ । ଏହା ଫଳରେ କଥିତ ଭାଷାରେ ବକ୍ତା ଯେପରି 'ହେଲେ' 'ମୋର କହୁବାର କଥା' 'ମୁଁ ଯାହା କହୁଥିଲି' ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ଵସଙ୍ଗକୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଭାବେ ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ଲେଖକ ତାହା କରେ ନାହିଁ । କରଂ ପ୍ରାସଙ୍ଗାତ୍ ବା ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ବା ବିରଚିତ ସୂଚନା ଦେଇ ଆପଣାର ଭାବ ପରିସ୍ପଷ୍ଟ କରେ । କଥିତ ଭାଷାରେ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଶୈଳୀ ପ୍ରତି ଆମେ ବେଶି ନିରା ଦେଖି ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଅଦଭିଭାଷୀ ଶବ୍ଦ ଓ ବ୍ୟଂଗ ବି କଥା ଭିତରେ ଯେତେ ଦେଖି କ-ଆପଦଅନ୍ତକୁ ଚାଲୁ ରଖିବା ପରି କିନ୍ତୁ ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଶୈଳୀ ଉପରେ ନଜର ଦେଖିଥାଏ ଓ ଶବ୍ଦ ବା ବ୍ୟଂଗ ବ୍ୟବହାରରେ ସଂଯମ ଥାଏ ।

ଅକ୍ଷର ବେଳକୁ ଆମ ଯେଉଁ ଅନୁମାନ ପରାନ୍ତର ଅଂଶ ନେଇ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ ଧ୍ଵନି-ଅଣୁ ବେଳକୁ ବି ଆମକୁ ସେହି ଅନୁମାନ ପରାନ୍ତର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ବସ୍ତୁରେ ହଜିଏ ଅକ୍ଷର ଅନୁମାନ କଲାବେଳେ ଅନୁମାନ କଲା ଲୋକ ତାଙ୍କର ଭାଷା ଉପରେ ଥିବା ଦଖଲକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଏ କିନ୍ତୁ ଧ୍ଵନି-ଅଣୁକୁ ଅନୁମାନ କଲାବେଳେ ଏହା ତ କଷ୍ଟକର କଥା । କଥା ହେଉଛି ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଆମେ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ଗବ୍ୟାଦର୍ଶ ଗଢ଼ି ଆସୁଛୁ କେବେ ଧ୍ଵନି-ଅଣୁର ସଙ୍ଗେତ ଦ୍ଵାରା ଲେଖା ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଟର ହୋଇନାହିଁ ।

ତେବେ ଗବେଷକମାନେ ବାହାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଉଭୟ ଅକ୍ଷର ସାହାଯ୍ୟରେ ରେକର୍ଡ କରାଯାଇପାରେ ଧ୍ଵନି-ଅଣୁ

ମାଧ୍ୟମରେ ତ ରେକର୍ଡ଼ କରାଯାଇପାରେ । ଆମେ କୌଣସି ଲକ୍ଷିତ ଚନ୍ଦ୍ୟ-
ଦର୍ଶ ପଡ଼ିଲାବେଳେ ତାହାକୁ ଧୂଳରେ ଉଠାଇବା କରି ପଡ଼ୁଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଡ଼
ପାଟିରେ ପଡ଼ୁଁ ବା ଚୁନ ଚୁନ କରି ପଡ଼ୁଁ । ଆଉ ଆମେ କୌଣସି କଥିତ
ଭାଷା କହିଲାବେଳେ ତାହାକୁ ତ ଅକ୍ଷର ମାଧ୍ୟମରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିପାରୁଁ ।
ଅନ୍ୟ କଥାରେ କହିଲେ ଉତ୍ତର ଲକ୍ଷିତ ଓ କଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ‘ମୋଟ
ସୂଚନା’ ଠିକ୍ ଅଟେ ଓ ସେଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନଥାଏ । ତେଣୁ ସେହି
‘ସୂଚନା’ ଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ବା କଥିତ ହୋଇଛି ସେଥି ସଙ୍ଗେ କିଛି ଯାଏ
ଆସେ ନାହିଁ ।

ସଂକ୍ଷେପରେ, ଏହି ମୋଟ ସୂଚନାର ପରିମାଣ ହେଲା ଯେତେ
ଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଏହି ସୂଚନା ଜଣାଇବାକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ଓ ସେହି
ଅକ୍ଷରମାନଙ୍କର ପ୍ରକ୍ଷେପରେ ଥିବା ସୂଚନାର ପରିମାଣ (ଏଠାରେ ଏକ
ଦିକ)ର ଗୁଣଫଳ । ଏହାକୁ ଗାଣିତିକ ସଙ୍କେତରେ ଲେଖିଲେ ହେବ...

ସୂଚନାର ପରିମାଣ = ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା $\times$ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା ପରିମାଣ
ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କଥିତ ଭାଷାର ମୋଟ ସୂଚନା ପରିମାଣ = ଧୂଳ-ଅଣୁର
ସଂଖ୍ୟା $\times$ ଏକ ଧୂଳ-ଅଣୁର ସୂଚନା ଶକ୍ତି । ଏହି ସୂତ୍ରକୁ ଗଣିତରେ ଗୋଟିଏ
ଧୂଳ-ଅଣୁର ସୂଚନା ଶକ୍ତି ସହଜରେ ବାହାର କରିହେବ ।

ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ ଧୂଳ ଅଣୁର ସୂଚନା ପରିମାଣ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା
ପରିମାଣ ସଙ୍ଗେ ସ୍ତାୟୀ ସମାନ । ଏହାର ଅର୍ଥ ଧୂଳ ଅଣୁ ଓ ଅକ୍ଷର ଉତ୍ତର
ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ସମାନ ।

ତେବେ ଲକ୍ଷିତ ଭାଷା ଓ କଥିତ ଭାଷାରେ ସୂଚନାର ପରିମାଣ
ସମାନ ହେଲେ ବି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ସୂଚନାର ବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ତଥାର୍ଥ
ଭିନ୍ନ । ଏଥା ବେଶାଯାଇଛି ଯେ ଲେଖାରେ ସୂଚନାର ବେଶି ଭାଗ
ଓଜନ ରହେ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକରେ । କଥାରେ ସୂଚନାର ବେଶି ଭାଗ
ରହେ ସେହି ବ୍ୟଂଜ ଉପରେ ଯାହା ଉପରେ ସାଧାରଣତଃ କହିଲାବେଳେ
ଜୋର ଦିଆଯାଏ । ଲକ୍ଷିତ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି ହ୍ରାସମିତ ସଙ୍କେତ ବା ଅକ୍ଷରର
ଏକ ଧାଡ଼ି । କଥିତ ଶବ୍ଦ ଅଥବା ବ୍ୟଂଜକୁ ଏକ ସମୁଦାୟ ଭାବରେ
ଜଣାଯାଏ ।

ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶବ୍ଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶ୍ ଜଣାପଡ଼େ ।
 ଯଥା NATO, U. N. ଅଥବା ଓଡ଼ିଆରେ ଏବେ ଚଳିଲାଣି ରେ.କ.ସ୍ମ.
 ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ଏଟି ସ୍ମ. । ଏପରିକି ପୁରଣ ସେମରେ ବି ଲୋକ-
 ମାନଙ୍କର ନାମର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଠାକୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା ।
 ଏବେ ଅଧା ଦୁହେଁରେ ଆମେ ଯେପରି ଲେଖୁ ସେପରି ଯଥା—Marcus
 Tullius cicero ପ୍ରଭୃତି M. Tullius cicero. ପୁରାଣରେ ସ୍ପେଲ୍
 ଦେଶରେ ଗୋଟା ଗୋଟା ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରି ଦିଆଯାଉ-
 ଥିଲା ଯଥା—SSS QBV.M ଏହାର ଅର୍ଥ “ସୁ ସେଗୁରେ ସର୍ବିତାର
 କ୍ୟ ବେସା ଏ ଭସ୍ ଟେଡ୍ ଲ ମାନୋ” ଆପଣଙ୍କର ଆଜ୍ଞାଧୀନ ଭୂତ
 ଆପଣଙ୍କର ହସ୍ତ ଚାଲୁ କରୁଛି । ଇଂରାଜୀରେ ମିଶ୍ଟରରୁ ମହିତକ
 କାଢ଼ିନେଇ ଲେଖନ୍ତି Mr. ସେମାସ୍ ଶ୍ରୀରେ ସେନରୁ ମହିତକ କାଢ଼ି
 ନେଇ ଲେଖନ୍ତି Sr. ଆଗବମାନେ ନମାଜ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଆଜ୍ଞାଙ୍କର
 ଗୁଣ ଜାଣିନକୁ ବାରମ୍ବାର କଲାବେଳେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର କରିଦିଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ
 ସବୁଜନ ଜଣାଣ କେଳେ କେଳେ ରେଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଭିତରେ ଶୁଭ ଦିଆ
 ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ପ୍ରଥମ ଜନୋଟି ଶବ୍ଦର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ
 ଓ ବାକ୍ୟାଂଶର ଶେଷ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣିକକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସେମାନଙ୍କର
 ନମାଜ ପଢ଼ନ୍ତି ।

ଏହି ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକରୁ ଏହାହିଁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ ଶବ୍ଦର
 ମୂଳରେ (ଦୃଢ଼ ଶେଷ) ଦେଖି ସୂଚନା ଥାଏ, ଆଉ କେଉଁ ମଧ୍ୟସ୍ଥରେ
 କୌଣସି ସୂଚନା ନଥାଏ କହିଲେ ଠିକ ।

କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଲିଖିତ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟୁପ । କଥିତ ଭାଷାରେ
 ବି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସଂକ୍ଷେପ କରାହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣତଃ
 ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଅଂଶକୁ ଉଡ଼ି କରି ଦିଆଯାଏ ଯେଉଁ ମୂଳ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ
 ଲେଖା ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଏଥିରୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଲିଖିତ ଭାଷାରେ କେଉଁ ପ୍ରଥମ ଅଂଶ-
 ଗୁଡ଼ିକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ କିନ୍ତୁ କଥିତ ଭାଷାରେ କଥାରେ ବା ବ୍ୟଂଗରେ ଯେଉଁ
 ସ୍ଥାନରେ କେଉଁ ଦିଆଯାଏ ସେଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ, ପ୍ରଥମ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ
 ନୁହେଁ ।

ଭାଷା ଓ କଂପ୍ୟୁଟର ଚତୁର

ସୂଚନା ଚତୁର ପଞ୍ଜଳୀ ପ୍ରଥମ କୋଡ୍ ଡିଆର, ସଙ୍ଗାସତ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଓ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଶ୍ରେଣୀ ସାମର୍ଥ୍ୟ କଥା ଭରସାକୁ ନେଇଥିଲା ।
ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଏହି ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନ-
ଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ସୂଚନା ପାଇବା ପାଇଁ ‘ଭାବ
ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଲଭନ’ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ପାରେ ।
ସ୍ୱୟଂକ୍ରିୟ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନେ ସୂଚନା ଗ୍ରହଣ, ନିର୍ବାଚନ ଓ
ସେଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ପାଦନା ରଖିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମନ ପ୍ରକାର ଆଇନର ବଶବର୍ତ୍ତୀ
ହୋଇ ଚଳନ୍ତି । ଏହି ଧାରଣାରୁ ଏକ ନୂଆ ଧରଣର ବିଜ୍ଞାନର ଉତ୍ପତ୍ତି
ହେଲା ଯାହାକୁ ଓଡ଼ିଆରେ କୁହାଯିବ କଂପ୍ୟୁଟର ଚତୁର ଲଂଗୁଜ ଓ
ବିବେଶୀ ବିଜ୍ଞାନ ଭାଷାରେ ସାଇବରନେଟିକ୍ସ । ସେଇଠୁ ସୂଚନା ପତ୍ତୀ
ଏହି କଂପ୍ୟୁଟର ଚତୁର ମୂଳଭୂତି ହେଲା । କାରଣ କଂପ୍ୟୁଟର ଚତୁର
କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, “ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୂଚନାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା, ସାଇତି ରଖିବା
ଓ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ଓ ତାହାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ସେଭଳି
ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ—ଯେ କୌଣସି ଧରଣର — ଅଧ୍ୟୟନ ।”

ଯେ କୌଣସି ଧରଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି କହିଲେ ଏଥିରେ
ମନୁଷ୍ୟ, ଖାଦ୍ୟ ଓ ସ୍ୱୟଂକ୍ରିୟ ଯନ୍ତ୍ର ବା ଆସି ଯାଇଛି । ଏହି ସକଳ
ପ୍ରକାର ବସ୍ତୁକୁ ଏକତ୍ର ଭାବରେ ସୂଚନା ଚତୁର ଭାଷାରେ ଏକତ୍ରକମ
ବସ୍ତୁ ବୋଲି ଧରିଆଇପାରେ ।

ମନୁଷ୍ୟର ମସ୍ତିଷ୍କ ଏକ ସୂଚନାର ଗନ୍ତାଘର । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ
ଏହି ମସ୍ତିଷ୍କ ସୂଚନା ଗ୍ରହଣ କରେ ଓ ତାହାକୁ ବାଛିବୁଛି ସାପ କରି
ସାଇତି ରଖେ (ସ୍ମାରକ ଶକ୍ତି ଭାବରେ ଏଭଳି ଗୁପ୍ତତା ସୂଚନାର ପରିମାଣ
ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଏହି ସୂଚନା ଗ୍ରହଣର ସମୟ ବା ଜଣିବାକୁ
ପଡ଼ିବ । ସମୟର ଏକକ ଭାବରେ ମନେ କରନ୍ତୁ ଏକ ସେକେଣ୍ଡରେ କେଉଁ
ଢାଞ୍ଚରେ ସୂଚନା ମସ୍ତିଷ୍କରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ତାହାର ହିସାବ ଅନୁସାରେ
ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପଡ଼େ) ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲାଗି ଆମକୁ ପ୍ରଥମେ
ମଣିଷର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେବ ।

ମଣିଷର ଆଖିର ପରଦାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଟି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କୋଷ ଅଛି । ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି କୋଣାକୃତ ଓ ଯଷ୍ଟି ଆକୃତ । ଦୁଇ ଆଖିରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ ଲକ୍ଷ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କୃତ ମସ୍ତିଷ୍କ ଉତ୍ତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଆମେ ଧରିନେଇ ଯେ ଆଖିର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କୃତ ଗୋଟିଏ ସେକେଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ଆଖି ଆଲୋକ ପ୍ରତି ପ୍ରତିଭାକୁ ଦୃଶ୍ୟ କା ନୁହେଁ) ତେବେ ଆମେ ଏକ ସେକେଣ୍ଡରେ ଦଶ ଲକ୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରାୟ ପାଇଲୁ । ତେବେ ମନୁଷ୍ୟ ଆଖି ସେକେଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକ୍ଷେପ ଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରତିସ୍ପନ୍ଦିତ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ହୃଦୟ କରନ୍ତି ଯେ ଆଖି-ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ହେଉଛି ସେକେଣ୍ଡରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରାୟ ।

ଆଖିଠାରୁ କାନର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କୃତ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ । ଆଖିର ଦଶଲକ୍ଷ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କୃତ ଅଛି କାନର ଅଛି ପ୍ରାୟ ୩୦,୦୦୦ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଖିର ସଂଖ୍ୟାର ତିରିଶି ଭାଗରୁ ଭାଗେ । କାନ ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ହେଉଛି ୫୦,୦୦୦ ଦ୍ୱିତୀୟ ସେକେଣ୍ଡରେ । ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆମେ ଟେଲିଫୋନ୍ରେ ଏଥିରୁ କମ୍ ପଠାଇ ଆଉଁ ପ୍ରାୟ ସେକେଣ୍ଡରେ ୩୦,୦୦୦ ଦ୍ୱିତୀୟ । ଯେଉଁ ୨୦,୦୦୦ ଦ୍ୱିତୀୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ତାହାର କାରଣ ହେଉଛି ଟେଲିଫୋନ୍ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶୁଣି ବଳକା ହୋଇଯାଏ ।

ତେବେ ୫୦,୦୦୦ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶୁଣି ସଂଖ୍ୟା ନୁହେଁ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେ ଆମର କାନ-ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା 2500,000 ସମ୍ଭାବନା ଉତ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଦାତନ କରିଥାଏ (ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ଏହାର ପ୍ରକୃତିକ । ଶାନ୍ତନୁଙ୍କର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁସାରେ) ଏହି ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ଏକରେ ଦଶହଜାର ଶୂନ୍ୟ ଦେଲେ ଯେଉଁ ସଂଖ୍ୟା ହେବ ତା'ଠାରୁ ବ କଡ଼ । ଏଥି ପଛରେ ଦଶ ଲକ୍ଷକୁ କୁଳନା କରିଥାଏ ତେବେ ଦଶଲକ୍ଷ ହେଉଛି ଏକରେ ଛଅଟି ଶୂନ୍ୟ । କାହିଁ ଦଶ ହଜାର କାହିଁ ଛଅ ? ଏକ ସେକେଣ୍ଡରେ ଏକ କର ଗଣିଲେ ଏକ ଶହ କୋଟିକୁ ଦିନକୁ ଦଶଗୁଣା ଲେଖାଏଁ ଗଣିଲେ ଆମକୁ ୯୦ ବର୍ଷ ଲାଗିବ । ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ଇତିହାସର ସମସ୍ତ କାଳକଳ ଜଣେ ଲୋକ ଯଦି ଗଣିବାରେ ଲାଗିବ ତେବେ ବ ସିଏ 2500,000ରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ସେକେଣ୍ଡରେ ୫୦,୦୦୦ ଦ୍ଵିତୀୟ ସୂଚନା ମଧୁଷ୍ଠରେ ପ୍ରକେଶ କଲେ ଏକ ପ୍ରକଣ, ପରିମାଣ ପ୍ରକେଶ କଲବୋଲି ଧରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଏଥିରୁ କେତେ ପରିମାଣ ସୂଚନାକୁ ମଧୁଷ୍ଠ ବାହୁକୁ ଆପଣାର ଗଳାଘରେ ସଂସାଦ ରଖି ପାରିବ ?

ମନୁଷ୍ୟ ମଧୁଷ୍ଠର ଗୋଚରରୁ ଧାରଣ କ୍ଷମତାର ସୀମା ହେଲା ୫୦ ସୂଚନା ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ୫୦ ଡିଗ୍ରୀ ଏକକ ସୂଚନା । ଖୁବ୍ ଜଳଦ୍ରବ୍ୟ ବା ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଓ ବସ୍ତୁକୁ ଶୀଘ୍ରରେ ଲେଖିଦେବାରେ ଏହି ଧାରଣ କ୍ଷମତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ । ଯେଉଁ ସୂଚନା ସେକେଣ୍ଡରେ ୫୦ ଦ୍ଵିତୀୟ ବେଶି ଜୋରରେ ଆସେ ତାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ମଧୁଷ୍ଠ ଧାରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଯଦି ତ ଶୁଣିବାବେଳେ ଆମେ ଏହାଠାରୁ ଡିଗ୍ରୀରେ ଶୁଣି ଶୀଘ୍ର ଶୁଣିପାରୁଁ ବା ଦେଖିଲବେଳେ ଆମେ ଏହାଠାରୁ ଲକ୍ଷେ ଗୁଣ ଶୀଘ୍ର ଦେଖିପାରୁଁ କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଧରି ରଖି ପାରିଲେ ତ ? ସ୍ପର୍ଶଦ୍ରବ୍ୟର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଏହି ଦର୍ଶନ ଓ ଶ୍ରବଣ ଲକ୍ଷ୍ୟର ସାମର୍ଥ୍ୟର ମହାମତି ।

ତେବେ କୌଣସି ଲୋକର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ତ ଅନେକ କଥା ନିର୍ଭର କରେ । ଲୋକର ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା, ତର ଆଖି ବା କାନ ବା ତରଳର ତାଲମ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଅବସ୍ଥା ଏଥିରେ ତାରତମ୍ୟ କରେ । ଜଣେ କୁଶଳୀ ଟାଇପ୍ କଲଲେ ବା ପିଆନୋ ବାଦକ ସେକେଣ୍ଡରେ ୨୫ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯାଏ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ କରିପାରେ ଅଥଚ ଜଣେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଲୋକ ସେକେଣ୍ଡରେ ପାଞ୍ଚଦ୍ଵିତୀୟ ପଠାଇ ପାରିବ କି ନା ସନ୍ଦେହ ।

ତେବେ ଏକ ତରଳ କଥୋପକଥନ ଶୁଣିଲବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ମଧୁଷ୍ଠ ତାର ସାମର୍ଥ୍ୟର ଶେଷ ସୀମା ଯାଏ କାମ କରେ ଓ ସେକେଣ୍ଡରେ ୪୦ରୁ ୫୦ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯାଏ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହା ହେଲା ସୂଚନା ପରିମାଣ । ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ଵ ଗୁଡ଼ିକ ସୂଚନାର ମୂଲ୍ୟ ଉପରେ କେବେ ଚିନ୍ତା କରେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଅଳପୁଆ ରସ ପାଇଁ ଏହି ସୂଚନାର ମୂଲ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ହୋଇ ପାରେ ଆମେ ପ୍ରତି ସେକେଣ୍ଡରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ପରିମାଣ ସୂଚନା ପାଇଁ ଓ ମଧୁଷ୍ଠ ତାହାକୁ ବଢ଼ିବୁ କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ସେ ସୂଚନାର ମୂଲ୍ୟ ହୁଏତ ନଗଣ୍ୟ ।

ବ୍ୟବହାର ଓ ତତ୍ତ୍ୱ

ସ୍ୱାସ୍ଥକ ଶବ୍ଦରେ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର କାମ ନୁହେଁ ପ୍ରତିଦିନ କେତେ ବାଜେ ଗପ ହେଲା ତାହାର ଅଟକଳ କରିବା । ମନୁଷ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କର ସମର୍ଥ୍ୟ କେବଳ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ବା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱିକ ବା କଂପ୍ୟୁଟର ବିଶାରଦଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମୟ ଓ ପ୍ରସକ୍ତ ବିଦ୍ୟା ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ପାଇଁ ବି ରହିଛି । ଅପରେଟର, ଚିଠିପତ୍ର ଓ ଖବର ଅନୁର ପ୍ରେରକ, ଉଡ଼ାନାଟାନ୍ ଚାଳକ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରାୟ ସୂକ୍ଷ୍ମତଃ ବିରକାଶ ସୂଚନା ଆବଶ୍ୟକରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ସବୁବେଳେ ଏ ପ୍ରକାର ସୂଚନାର ପରିମାଣ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କର ଧାରଣା ସମତାକୁ ହିସାବରେ ନେଇ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ କେତୋଟି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବା ଟେଲିଫୋନ୍ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନସଂସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ପାରିବ ଓ ତାହାକୁ କେବଳ ସମାଜ ରଖିଲେ ଲୋକର ସୂଚନା ଧାରଣରେ ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ ଇତ୍ୟାଦି ହିସାବ କରି ପଢ଼ା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜରେ ଶବ୍ଦ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଯେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ସେ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗସୂତ୍ର । ତେଣୁ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମନୁଷ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ସ୍ଥାପନର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସୁବିଧାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଶ୍ରବଣା ଜରିଆରେ କରାଯାଇ ଥାଏ । ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ଏହାର କର୍ତ୍ତା । କେବଳ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଦେବା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉନ୍ନତନ ଉଲ୍ଲଭର କରିବା ବି ଆବଶ୍ୟକ । ଉଦାହରଣ ପାଇଁ ଟେଲିଫୋନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବି ନିଆଯାଇପାରେ ।

ଅତିସବେଳେ, ବା କାମଦାମ ବେଳେ ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଗନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ରହେ । ତଥାପି ଏକଥା ଜଣାଶୁଣା ଯେ ତଳନ୍ତି ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଗନ୍ ଏବେ ବି ବର୍ତ୍ତମାନ ଠାରୁ ଦଶ, ଶହ ଓ ହଜାରେ ଗୁଣ ଅଧିକା ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ କରି ପାରନ୍ତି ।

ଏକଥା ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଫୋନ୍ ଦ୍ୱାରା-ବାକ୍ଷୀରେ ସେକେଣ୍ଡରେ ଭିନ୍ନ ହଜାର ଦ୍ୱିତୀୟ ସୂଚନା ପଠାଯାଇପାରେ ।

ଏକଥା ବି ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଚକ୍ରଲତମ କଥା ଲଗାରେ ମନୁଷ୍ୟ ମଣ୍ଡିଷ୍ଟ ୪୦ ରୁ ୫୦ ହିକ ପୂତନା ଧାରଣ କରିପାରେ । ତା ଠାରୁ ବେଶି ନୁହେଁ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡୁଛି ଯେ ଶତକଡ଼ା ୯୯.୯ ପୂତନା ଯାହା ଟେଲିଫୋନ୍‌ରୁ ମିଳେ ତାହା ବେକାର ହୋଇଯାଏ କେବଳ $\frac{1}{1000}$ ଭାଗ ଟେଲିଫୋନ୍ ପୂତନାରେ ବରକାଶ ଜନସ ଆଏ । ତେବେ ଏଥିରୁ ଅନାବଶ୍ୟକତା ବାବ୍ ଦେଇଦେଲେ (ଏପରିକି ଏଥିରୁ କିଛି ଅଂଶ ବି ବାବ୍ ଦେଲେ) ଟେଲିଫୋନ୍ ଲାଇନର ସମତା ବର୍ତ୍ତମାନର ସମତା ଠାରୁ ବଶଗୁଣ, ଶହେ ଗୁଣ ବଢ଼ି ଯାଇପାରେ ।

ଏବେ ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ଦେଶର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦ୍ଧତି ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଯାହା ଫଳରେ ‘ପ୍ରଦେଶ’ ସ୍ଥଳରେ ମନୁଷ୍ୟର କଥାରୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ସଙ୍କେତରକ ବାଦ ଦିଆଯାଇପାରିବ ଓ କେବଳ ଦରକାରୀ ଓ ଉପଯୋଗୀ ପୂତନାତକ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ଓ ତା’ପରେ ତାହାକୁ ‘ବହିର୍ଗମନ’କୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଉକ୍ତ ସଙ୍କେତ ଦ୍ୱାରା ଲୁଚିତ ହୋଇ ଉକ୍ତ ଧ୍ୱନିଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିପାରିବେ ।

ଗବେଷକମାନେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଆଶା କରୁଛନ୍ତି ଯେ ଟେଲିଫୋନ୍‌ରେ ଯେତେ କଥା ବା ଧ୍ୱନି ଅକାରଣେ ବ୍ୟୟ ହେଉଛି ତା’ଠାରୁ ଅନ୍ୟ ଆବାନସ୍ଥାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଉଁଥିରେ ଅଳ୍ପ ଅକାରଣ ବ୍ୟୟ ହେବ ତାହାକୁ ଆହୁରି ଉନ୍ନତ କରିବା । ଏହି ଦିଗରେ ଫଟୋ-ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଓ ରେଡ଼ିଓ-ରଲେ ଲାଇନ୍ ପଦକ୍ଷେପ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବି ଅପବ୍ୟୟର ରୋକିବା ଟେଲିଭିଜନ୍‌ରେ ଲାଗୁଛି ।

ଟେଲିଭିଜନ୍ ହେଲା ବେତାର-ଦୃଶ୍ୟ । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ପରଦାରେ ଦୂର ଦୂରନ୍ତରର ଚିତ୍ର ଦର୍ଶନ ସମକ୍ଷରେ ଘଟି ଉଠେ । ଏହି ପରଦାରେ ଯେଉଁ ଛବି ବା ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପଡ଼େ ସେଗୁଡ଼ିକ ଆସେ ଗ୍ଲୋଟ ଗ୍ଲୋଟ ବିନ୍ଦୁ ଆକାରରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ସୂକ୍ଷ୍ମାବସ୍ଥା, ଚିତ୍ରର କଣିକା । ଏହି ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଙ୍କେତ ଓ

ପ୍ରତ୍ୟେକର ନାନା ପ୍ରକାର ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।
ଯେତେ ଉତ୍କଳ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେତେକ ଭବିଷ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଥ ବାହାରେ ।

ଏଭଳି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଛକି ବନ୍ଦୁରେ ଗୋଟିଏ ଛକି ଦ୍ରବ୍ୟ ।
ଆହେରିକାର ଟେଲିଭିଜନ ବା ବେତାର-ଦୃଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଛକି ପାଇଁ
ଦୁଇଲକ୍ଷରୁ ତଳ ଲକ୍ଷ ଯାଏ ଛକି ବନ୍ଦୁ ଖଟାଯାଏ । ସୋଭିଏଟ ରୁଷ୍‌ରେ
୪ ଲକ୍ଷରୁ ୫ ଲକ୍ଷ ଯାଏ ଓ ବିଲତ, ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ପଶ୍ଚିମ ଯୁଗ୍ମପୀଠ
ଦେଶରେ ବେତାର ଦୃଶ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଛକି ପ୍ରାୟ ଦଶଲକ୍ଷ ଯାଏ ଛକି
ବନ୍ଦୁରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥାଏ ! ଯଦି ଆମେ ଏହି ଛକି-ବନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକୁ
କୋଉର ନିମ୍ନତମ କଣିକା ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରୁଁ ଅଥବା ଗୋଟିଏ ଛକି-
ବନ୍ଦୁକୁ ଓଡ଼ିଆର ‘ଇ’ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରୁଁ ତେବେ କ’ଣ ମିଳିବ ?

ଠିକ୍ ଯେମିତି ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ଉଚ୍ଚରୁ କେତେଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
ହ୍ରସ୍ୱରେ ଅକ୍ଷର ସଂଯୋଗ ନ ହେଲେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ପାରେ
ନାହିଁ ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ଅକ୍ଷର ସଂଯୋଗ ଅନାବଶ୍ୟକ ହୋଇ ରହିଯାଏ
ଠିକ୍ ସେହିପରି ବେତାର ଦୃଶ୍ୟ ବା ଟେଲିଭିଜନର ଅଧିକାଂଶ ଚିତ୍ର-ବନ୍ଦୁ
ସଂଯୋଗରେ କୌଣସି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ନାହିଁ ।

ଏକଥା ଆଗରୁ ଦର୍ଶିଯାଇଛି ଯେ ରୁଷ୍ ଭାଷାରେ ଅକ୍ଷର
ସଂଯୋଗର ଶତକଡ଼ା ୦.୦୦୨ କେବଳ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼େ । ପୃଥିବୀର
ଅଧିକାଂଶ ଭାଷାରେ ଏକଥା ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ଓ ସମାନ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ
ଆମେ ଏହାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ହିସାବ ନ କରିଥିଲେ ବି ଏକଥା ଠିକ୍ । କରଣ
ପାଞ୍ଚଟା ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ‘ବୋ’ର ସଂଖ୍ୟା ଯୋଗଦେଲେ
ଦୁଇକୋଟି ଯାଏ ହୋଇ ପାରେ ସେତେବେଳେ ଆମର ଭାଷାରେ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ
ଶବ୍ଦ କେତେଟା ଅଳ୍ପତା ତାହାର ସଂଖ୍ୟାକୁ ଏହି ଦୁଇ କୋଟିରେ
ହରଲେ ଏକ ମୋଟା ମୋଟି ଅନୁପାତ ବାହାରି ପାରିବ । ତାହାଛଡ଼ା ତ
ଦୁଇଟି ଅକ୍ଷର, ତିନୋଟି ଅକ୍ଷର ଓ ଚାରିଟି ଅକ୍ଷର ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର
ସଂଖ୍ୟାରୁ ହଜୁତରେ ହୋଇପାରିବା ଭଳି ଶବ୍ଦ କେତେ ବେଶି ।

ତେଣୁ ଧରିଯାଇ ଯେ ଏକ ଶବ୍ଦ ଅକ୍ଷର-ସଂଯୋଗ ବା ଅକ୍ଷର
ବିନ୍ୟାସ ଭିତରେ ୯୯.୯୯୯୮ ଅକ୍ଷର ବିନ୍ୟାସ ହେଉଛି ଅର୍ଥହୀନ । ଠିକ୍

ସେହି ଭାବରେ ଟେଲିଭିଜନ ବା ବେତାର-ଦୃଶ୍ୟରେ ଛବି ଦିଏ-ସଂଯୋଗ ବା ଛବି-ବନ୍ଧୁ-ଦିନ୍ୟାସର ଅଧିକାଂଶ ଅର୍ଥାତ୍ତମ ତାହା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡି କରେ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନାବଶ୍ୟକତା ଭାଷା ସେତର ଅନାବଶ୍ୟକତା ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ !

ଆମେ ଆଗରୁ ଜାଣିଛୁ, କାନ-ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେକେଣ୍ଡରେ ପରୁଣ ହଜାର ଦ୍ଵିକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ରଖେ ତେବେ ଏହି ସୂଚନାରୁ ୧୦୦୦ ଭାଗ ସୂଚନା ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧିକୁ କରି ପାଇବ ପାଇଁ କାରଣ ମସ୍ତିଷ୍କର ଏଥିରୁ ବେଶି ଧାରଣା କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଆଖି-ମସ୍ତିଷ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାୟ ପରୁଣ ଲକ୍ଷ ଦ୍ଵିକ ସେକେଣ୍ଡରେ ସୂଚନା ଭାବରେ ମିଳେ । ଟେଲିଭିଜନ ବା ବେତାର ଦୃଶ୍ୟର ଚରଣଧାରରେ କେହି କେହି ଓ ଅବୁଝା ଅବୁଝା ସୂଚନା ଦ୍ଵିକ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ତ ଜଣାଅଛି ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନା ମସ୍ତିଷ୍କ ସେକେଣ୍ଡରେ ଚାଳିଶ ଠାରୁ ପରୁଣ ଯାଏ ସୂଚନା ଦ୍ଵିକ ଧାରଣା କରିପାରେ । ତା' ଠାରୁ ବେଶି ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଯହା ସୂଚନା ପ୍ରଦାୟୀ ତାହାର ଏକ ଲକ୍ଷ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ଏପରିକି ଏକ ହସ୍ତରୁ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ?

ଏବେ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି, ଯଦି କୌଣସି ଉପାୟରେ ଟେଲିଭିଜନ ବା ବେତାର ଦୃଶ୍ୟର ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକ ଅପବ୍ୟୟକୁ କୌଣସିମତେ କମ୍ କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ପଦ୍ଧତି ସେତରେ ମିଳ ବ୍ୟବ୍ତିତା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ ବଡ଼ କଥା ହେଲା ସୂଚନାର ସତ୍ୟତା । ଯଥା ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ବିଜୁଳି ଲେଡ଼ର ତାରକାମାନଙ୍କ ସୂଚନାର ତେଜ ଓ ସତ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧିପାଏ ବାଧାପାଏ । ଲେଡ଼ର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ମେଗାହର୍ସ୍ ବିନର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରଭାବ ଫଳରେ ସୂଚନାର ଲାଭରେ କିଭ୍ରାଟ ଘଟେ । ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଗୁଳକ ଓ ମହାକାଶଯାନମାନେ ସୂଚନାରେ କେତେ ଅପବ୍ୟୟ ହେଲା ଓ କେତେ କାମରେ ଲାଗିଲା ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ବରଂ ସେମାନେ ସୂଚନାର ନିର୍ଭରତା, ଟିକ୍ସ ବାହରା, ଉପରେ ବେଶି ଆସ୍ଥା ରଖନ୍ତି । ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ଵ ଏବେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ରେଡ଼ିଓ ଇଞ୍ଜିନିଅର ଓ ଡିଜାଇନ ନିର୍ମାତାମାନଙ୍କର

ଅନ୍ୟେକ ସାକ୍ଷ୍ୟରେ ଲବୁକୁ କାରଣ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଦୁଇ ଦୁଇଟି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ପୃଥକ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ପାରୁଛି ।

ସୂଚନା ଚତୁର ବିଭିନ୍ନ ବିଶାଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଏଠାରେ ଆବେଦନା ହେଉ ନାହିଁ । କାରଣ ତାହା ପାଇଁ ଏକ ବିଶେଷ ବହୁ ଲେଖା ଦରକାର । ଅମର ଦେଶିକାର କଥା ସୂଚନାଚତୁର ଆବଶ୍ୟକ ଗୁଡ଼ିକ କି ଶବ୍ଦରେ ଶୁଦ୍ଧ ଚତୁର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନରେ ଲାଗିପାରିଛି । କାରଣ ଶୁଦ୍ଧ ରେଡ଼ିଏ କୋଡ୍ ଶବ୍ଦରେ ଅଧ୍ୟୁନ କରାବାରେ ଶୁଦ୍ଧ ଚତୁରତ୍ମାନଙ୍କର କେବଳ ଦରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଲେଖ କୋଡ୍ ପ୍ରକାଶ ଅର୍ଥରେ କୋଡ୍ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଦରକାର କାର୍ଯ୍ୟ, ଯା ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଅପରେଟର ଓ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ ଲେଖ ।

ଅଧୁନିକ କାଳର ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କୋଡ୍ ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଭାବୀ କୋଡ୍ ହେଉଛି ମୋର୍ସ କୋଡ୍ । ସୂଚନା ଚତୁର ଜନ୍ମର ବହୁ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଏହି କୋଡ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି କୋଡ୍ ଶୁଦ୍ଧ ଆଦାନ ମାନ ଚଳି ଆସିଛି । ଯେଉଁ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ବେଶିଅଧିକ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ଦେହରା ଯାଏ ସେହି ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ 'ପ୍ରଥା ଇଂରାଜିର 'e' ଓ 's', ଛୁଟିଆର 't' ଓ 'a') ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଅକ୍ଷର ସହଜ ଓ ଘୋଟ ସଙ୍କେତରେ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଛି । ସୂଚନା ଚତୁର ଜନ୍ମ ଶୁଦ୍ଧ ଏହି ମୋର୍ସ କୋଡ୍ ଠାରୁ ଆହୁରି ସରଳ ଓ ମିତ୍ରବାଦୀ କୋଡ୍ ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଶୁଦ୍ଧର ଶୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦର କୋଡ୍ ଶୁଦ୍ଧ ଅନବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ସମ୍ପାଧନ ଆବଶ୍ୟକ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

ମୋର୍ସ କୋଡ୍ ମୂଳରୁ ଇଂରାଜି ଅକ୍ଷର ଓ ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଇଂରାଜି ଶୁଦ୍ଧରେ 'e' ଅକ୍ଷର ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଚଳିତ ଅକ୍ଷର । ତେଣୁ ସହଜତା ଭାବରେ ମୋର୍ସ କୋଡ୍ରେ 'e'କୁ ରେଡ଼ିଏ ବିନ୍ଦୁ ଶବ୍ଦରେ ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇଛି । ଇଂରାଜି ଉପରେ 'o' ଅକ୍ଷରର ବହୁଳ ପ୍ରୟୋଗ ନାହିଁ ତେଣୁ ଏଥିରୁ 'କେନ୍ଦ୍ର ଗାର' ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଛୁଟି ଶୁଦ୍ଧରେ 'o'

ଦେଉଳ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ନ ପ୍ରଚଳିତ ଅକ୍ଷର । ତେଣୁ ଏହି ‘କନୋଟି
 ଗାର’ ଚିହ୍ନ ରୂପ ଭାଷାର ଟେଲିଗ୍ରାଫ କରିବାରେ ଅନୁଭବ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ରୂପ
 ଭାଷାର ଟେଲିଗ୍ରାଫରେ କୋଡ୍ ହେଲେକେଲେ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର ଜନ୍ମ ହୋଇ
 ନଥିଲା ତେଣୁ ରୂପ ଭାଷାର ଟେଲିଗ୍ରାଫ ସଙ୍କେତ ଭାବରେ ମୋସ’ କୋଡ୍‌କୁ
 ଧରି ନିଆଯାଇଥିଲା ଓ ସେଠାର ଆକାଶ ପ୍ରକାଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କେଳେ
 ଏହି କୋଡ୍‌କୁ କିମ୍ବା ସଂଶୋଧନରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରି ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦି
 ଓ ହିନ୍ଦି ଭଳି ଅଧୁନିକ ଭାଷାମାନଙ୍କୁ ଭାଷାରେ ଏହି ସୂଚୀ ରହିବ ନାହିଁ
 କାରଣ ଏବେ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର ସାହାଯ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଗୌର-
 ଗୌରବକାରୀ ପ୍ରଚଳିତ ଅକ୍ଷର ପାଇଁ ସରଳତମ ସଙ୍କେତ ଠିକ୍ କରାଯାଇ
 ପାରିବ ।

ତେଣୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର ଗୁରୁତ୍ୱ ସର୍ବାଧିକ ।
 ତେବେ ବି ବିଶୁଦ୍ଧ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥା ପ୍ରଜନନ-
 ତତ୍ତ୍ୱରେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ । ପ୍ରଜନନ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଯେଉଁ
 ପ୍ରଜନନ ସୂଚନାକୁ ଗୋଟିଏ ପିଢ଼ିରୁ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପିଢ଼ିକୁ ପ୍ରେରଣ
 କରାଯାଏ ତାହାର ଅଧ୍ୟୟନ ହୁଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଶିଶୁରତ୍ତ୍ୱ, ମନପ୍ରତ୍ନ, ଓ
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ।
 ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଜ୍ଞାନମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବିଭିନ୍ନ
 ଭାଷାର ଭୁଲନା କରିପାରୁଛନ୍ତି : ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ଯଥା ଆମର ପ୍ରଚଳିତ
 ଭାଷା, ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଭାଷା, ଆମର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବିକଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ଅବସ୍ଥାବଳୀ
 ସାଙ୍କେତିକ ପଣ, ଟେଲିଗ୍ରାଫ କୋଡ୍, ମେସିନ୍ ଭାଷା ଓ ହିମୋସୋନ
 କୋଡ୍ ବା ବ୍ୟାବହାରିକ କୋଡ୍ ଯେଉଁଥିରେ ପ୍ରଜନନ ସୂଚନା
 ପ୍ରେରଣ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ କଥାରେ ସୂଚନା ତତ୍ତ୍ୱର କାରକାରୀ ସବୁ
 ରକମର ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ ବ୍ୟାପାରରେ ମଣିଷଠାରୁ ମଣିଷ, ଗାଈ ଠାରୁ
 ଗାଈ, ମଣିଷ ଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ର, ଓ ଯନ୍ତ୍ର ଠାରୁ ଯନ୍ତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଥାଏ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷାର ଅନାବଶ୍ୟକତା ତାହାର ଗୁଣ ଡାକ୍ଷିଣ୍ୟ ଅବ-
 ଧାରିତ । କାରଣ ଭାଷାର ସମନ୍ୱୟତା ଓ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ
 ହେଲା ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ଗଠନ ବା ସଙ୍ଗଠନ ନିୟମାବଳୀ ବା ସୂଚକ
 ଭାବରେ ଏହି ଅନାବଶ୍ୟକତାକୁ ସେକେଣ୍ଡେ ସଂଖ୍ୟାର ହିସାବରେ ଦର୍ଶା-

ଯାଇପାରେ । ଏହାଛଡ଼ା ଏହି ସୂଚନାତରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକରେ କୌଣସି ଭାଷାର ସମତା, ଦକ୍ଷତା ଓ ସମର୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଲମା କରାଯାଇପାରେ । କୌଣସି ଭାଷାର ଅର୍ଥ ମଣିଷର ଭାଷା, ଜୀବଜନ୍ତୁର ଭାଷା, ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ପଞ୍ଜଳି ପାଦ୍ୟାଏ ଯିବା ହୋଇଛି । ଭାବତର ଦୁଇ ରଶ୍ମିତଳ୍ପ ସ୍ଵାମିଶ୍ଵନ୍ ଓ ସୁବ୍ରହ୍ମସ୍ଵୟ ଏକଥା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ସାରିଛନ୍ତି ଯେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରୁ ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କଲବେଳେ ଇଂରାଜୀ ଲେଖାର ୧ ସୂଚନା-ଦ୍ଵିକ ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାର ୧.୨୨ ଦ୍ଵିକ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାରୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ପାଲଟା ଅନୁବାଦରେ ଗୋଟିଏ ଜର୍ମାନ୍ ସୂଚନା ଦ୍ଵିକ ପାଇଁ ଇଂରାଜୀ ସୂଚନାର ୧.୦୭ ଦ୍ଵିକ ଦରକାର ପଡ଼େ ।

ଅନୁବାଦ ପ୍ରକରେ ମୂଳ ଲେଖା ଠାରୁ ଅନୁବାଦ ଯେ ବଡ଼ ହୋଇଯାଏ ଏକଥା ସବୁ ଅନୁବାଦକ ଜାଣନ୍ତି । ଏଠାରେ କିନ୍ତୁ ଏକ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଉଦ୍ଘାଟିତ ହେଲା ଯେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କଲବେଳେ ଅନୁବାଦର ଆକାର ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କଲବେଳେ ଅନୁବାଦର ଆକାରଠାରୁ ଅନୁପାତରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ । ଏଥିରୁ ସ୍ଵାମିଶ୍ଵନ୍ ଓ ସୁବ୍ରହ୍ମସ୍ଵୟ ଏହି ଉଚିତ ଉପସଂହାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ଇଂରାଜୀ ଲେଖାର ଗୋଟିଏ ସୂଚନା ଦ୍ଵିକ ମୋଟାମୋଟି ଜର୍ମାନ୍ ଲେଖାର ୧.୧୫ ସୂଚନା ଦ୍ଵିକର ସହିତ ଅର୍ଥ ହ୍ରାସକରେ ସମାନ । ଅତଏବ, ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମିଳନ୍ଦ୍ୟୁ ଗୁଣା । ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାଠାରୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅଳ୍ପ କଥାରେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଇଂରାଜୀରୁ ଅନୁବାଦ କଲ ଲେଖକ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ଇଂରାଜୀରେ ଯାହା ଦଶୋଟି ଧାଡ଼ିରେ ହେବ ତାହା ଓଡ଼ିଆରେ ଅକ୍ଷର ଦ୍ଵାରା ତେର ରେଟି ଧାଡ଼ି ନ ହେଲେ ହେବ ନାହିଁ । ଓଲଟା ଭାବରେ, ଓଡ଼ିଆରୁ ଇଂରାଜୀ ଅନୁବାଦ କଲବେଳେ ଯାହା ଓଡ଼ିଆରେ ଦଶଧାତର ଲେଖା ତାହା ଇଂରାଜୀରେ ଖୁବ୍ କେଣି ହେଲେ ଏସର ଧାଡ଼ି ଲାଗିବ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷରର ସୂଚନା-ଶକ୍ତି ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷରର

ସୂଚନା ଶୁଣି ଅପେକ୍ଷା କମ୍ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଲେ ବି ଏହାର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କାରଣ ହେଲା ଇଂରାଜରେ ୨୭ଟି ଅକ୍ଷର ଓ ଓଡ଼ିଆରେ ୩୨ଟି ଅକ୍ଷର ।

ଅନାବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାକୁ ବହୁର କଲେ ‘ଭାଷାର ପ୍ରଗତି’ ବୋଲି ଯାହା କୁହାଯାଏ ତାହାର ଭାବ ଦୈନିକିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇପାରିବ, ଏଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ପ୍ରଗତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନାବଶ୍ୟକତା କେତେ ପରିମାଣରେ କମିଯାଇଛି ବା ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଏହି ବୁଦ୍ଧି ବା କ୍ଷୟ ସମାନ ଭାବରେ ଘଟୁଛି ନାଁ ଖାମ୍ ଖିଆଇ ହେଉରେ ଘଟୁଛି । ଏଭଳି ଏକ ପରିମାଣିକ ଆଲୋଚନାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଭାଷାର ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଧରି ହେବ ଓ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତାରେ ଭାଷାରେ କି କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ ତାହା କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଏହା ହେଲା ଭାଷାର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତା କଳନା ।

କୋଡ଼୍ ଠାରୁ ଭାଷାର ପାର୍ଥକ୍ୟ

‘କୋଡ଼୍’ ବୋଲି ହଠାତ୍ ମୋର୍ସ କୋଡ଼୍, ବାଇଥର୍ କୋଡ଼୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଷୟିକ କୋଡ଼୍ କଥା ମନେ ପକାଇ ଦିଏ । ସୂଚନା ଶ୍ରେଣୀ ଅନୁସାରେ ‘କୋଡ଼୍’ର ଆହୁରି ବ୍ୟବହାର ଅର୍ଥ ରଖୁଛି (ଫିକ୍ସେସେ ଭାଷା କହିଲେ ସଙ୍ଗେତ ଚିତ୍ରରେ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ) । ଆଦ୍ୟ ପ୍ରତୀକକୁ ଲେଖିରଖିବାର କୌଣସି ପଦ୍ଧତିକୁ ସୂଚନା ଶ୍ରେଣୀ ଅନୁସାସି କୋଡ଼୍ ବୋଲାଯାଏ । କୋଡ଼୍ ହେଉଛି ସୂଚନା ପ୍ରେରଣାର ଏକ ସାଙ୍କେତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏଥିରେ ଉଦ୍ଦତ୍ତ ପ୍ରେରକ ଓ ଗ୍ରାହକ ଆଗରୁ ଏକମତ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଆମେରିକୀ ଭାଷାବିତ୍ ଜ୍ଞ: ମିଲରଙ୍କର ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ କୋଡ଼୍‌ର ଏହି ସଂଜ୍ଞା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି ।

ଏହି ସଂଜ୍ଞାରେ ଆମର ନିତପ୍ରଚଳ ଭାଷା ବି ପଡ଼ିବ । ଅବଶ୍ୟକ ଭାଷା ଆପଣା ଗୁଣ ଓ ପ୍ରକୃତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଦ୍ୟ ପ୍ରତୀକ ପ୍ରକୃତ ସହଜ ଅନେକ ଭାବରେ ବୁଲିଯାଏ । ଡି.ପି.ଏହାକୁ ବିଭିନ୍ନ ବୈଷୟିକ କୋଡ଼୍ ଭଳି ସୂଚନା ଚିତ୍ରର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଅନୁସାରେ ବି ପକାଯାଇ ପାରିବ । ତେବେ ଭାଷା ଓ ବୈଷୟିକ କୋଡ଼୍ ଭିତରେ ଫରକ କ’ଣ ?

ବୈଷୟିକ କୋଡ୍‌ର ବ୍ୟାକରଣ ଅନ୍ୟତ୍ର ସରଳ : କୋଡ୍‌ର ବହିରୁ କଣିକାଗୁଡ଼ିକ ସଂଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଏଥିରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସରଳ ସୂତ୍ର ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ବହୁ ଜଟିଳିତା, ଏହା ବହୁ ଅବ ଦଶିଷ୍ଟ ।

ଗୋଟିଏ ବୈଷୟିକ କୋଡ୍‌ର ଗଢ଼ଣବିଦ୍ୟା, ଯଥା ମୋର୍ସ କୋଡ୍‌ର ଗଢ଼ଣବିଦ୍ୟା ଯୋଡ଼ିଏ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖି ଦେଇ ଦେବ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଳି ଭାଷା ବା ସେହିଭଳି ଯେ କୌଣସି ଆଧୁନିକ ଭାଷାର ସମୁଦାୟ ଲିଙ୍ଗବ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଲେଖିଲେ ଭରତ ଭରତ ପୋଥିମାନ ଲେଖା ଦେବ । ବିବରଣୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଥୋଇଲେ ଭାଷାର ବହିରୁ ଧ୍ବଜ ଉତ୍ତରଣ, ବ୍ୟାକରଣ, ଶବ୍ଦ ସମ୍ପଦ, ବୁଝି ପ୍ରୟୋଗ, ସମାସ ଇତ୍ୟାଦି ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ପ୍ରକଟିତ ସମସ୍ତ ବିଭାଗ ଥୋଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ବୈଷୟିକ କୋଡ୍ ଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମିକ, ଏମାନେ କୌଣସି ସାଧାରଣ ଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଗଢ଼ଣ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ ଅଥବା କୌଣସି ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଙ୍ଗେ ଜଡ଼ିତ । ଆମର ସାଧାରଣ ଭାଷା ଦେଉଛି ପ୍ରାଥମିକ ଏହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଙ୍କେତ ବା କୋଡ୍ ବା ଠାରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ ନୁହେଁ । ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଶିଖିବା, କହି ଶିଖିବା ଓ ଉକ୍ତ ଭାଷାରେ ଦଖଲ ରଖିବା ପାଇଁ ଲୋକକୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୋର୍ସ କୋଡ୍ ଭଳି କୋଡ୍ ଶିଖିବାକୁ ଗୋଟିଏ ମାସ ବା ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ବୈଷୟିକ କୋଡ୍‌ରେ ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ିକ ସଂଯୋଗ କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ କୋଡ୍‌ର ଆବିଷ୍କାରୀଙ୍କର ପ୍ରଣାଳୀ । କିନ୍ତୁ ଭାଷାରେ ଅବସ୍ଥା ଏକାକେଲକେ ନଥାଏ । ଭାଷାର ବ୍ୟାପାର ଦେଉଛି ସାରା ଜାତି । ସମାଜ ବିକାଶର ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷର ପରିଣତି ହେଲା ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ।

କୋଡ୍‌ର ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଗରୁ ବନ୍ଦୀଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଭାଷାର ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଗରୁ ବନ୍ଦୀ ନ ଥାଏ । ଭାଷାରେ ବ୍ୟାକରଣ ଭାଷାକୁ ଅନୁସରଣ କରେ । ଭାଷା ବ୍ୟାକରଣକୁ ଅନୁସରଣ କରି ନ ଥାଏ । ଭାଷାର

ହିଧାନ ଉପଜାବ୍ୟ ହେଲା ଲେଖା ବା କଥା, ବାକ୍ୟାଂଶ, ଭାବପ୍ରକାଶକ ଶବ୍ଦ
 ଓ ପ୍ରୟୋଗ । ଏହି ଗୁଡ଼ିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଯାହିଁ ଭାଷାର ବ୍ୟବ-ଆଚ୍ଛନ୍ନ
 ବାହାରି ପାରେ । ଏଥିରୁ ଭାଷା ଲେଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଧରା ପଡ଼େ ।
 ତେଣୁ ଏହି ଆଇନଗୁଡ଼ିକ କୋଡ଼୍ ଆଇନ ଭଳି କଠୋର ଓ ନିୟମ-
 ଦେଇଥିଲା ନୁହେଁ ।

ଏକଥା ଜଣାଇବା ଦରକାର ଯେ ଭାଷାର ଆଇନଗୁଡ଼ିକ
 ସଧାରଣେ କୋଡ଼ିକ । ବିଦେଶୀ ଲେଖକର ଦରବର ଖଣ୍ଡିଆ ଓଡ଼ିଆ ବି
 ଆମେ ବୁଝିପାରୁଁ । ହୁଏତ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ସବୁତକ ବ୍ୟାକରଣ
 ନିୟମ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତି । ଉଚ୍ଚାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି ଏକଥା ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ
 ଉଚ୍ଚାରଣ ହୁଏତ ବହୁତ ବିକଳ ହୋଇଗାରେ ତଥାପି ଅର୍ଥ ଧରିହୁଏ । କିନ୍ତୁ
 ବୈଷ୍ଣବ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏଭଳି ବିଭ୍ରାଟର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ କୋଡ଼୍
 ଅର୍ଥହୀନ ହୋଇଯିବ ।

ଶେଷରେ ଭାଷା ଓ ବୈଷ୍ଣବ କୋଡ଼୍ ଭିତରେ 'ସବୁଠାରୁ
 ଭାରପ୍ରାୟ' ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାକର ହେଲା ଯେ ଭାଷା କେବଳ ଆଦର୍ଶ ସୂଚନାର
 ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ । ଏହା କେବଳ ସୂଚନା ପ୍ରେରକ ନୁହେଁ ଏହା ଆମର
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନର ବାହନ ।
 ଏହା ଗୁଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ 'ମଡେଲ' କରିବାର ଗୋଟିଏ ସୂଦର ପଦ୍ଧତି । ଏହି
 'ମଡେଲ' କରିବାର କ୍ଷମତା ହେଉଛି ଭାଷାର ପ୍ରକୃତ ଅପୂର୍ବ କ୍ଷମତା ।
 ତେଣୁ କେବଳ ଦୁନିଆ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ ନୁହେଁ ସେହି
 ଦୁନିଆକୁ ଗଢ଼ିବାର ବା ମଡେଲ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଯେଉଁ ଭାଷା
 ବୈଷ୍ଣବ କୋଡ଼୍, ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଯନ୍ତ୍ର ଭାଷା ଠାରୁ ବୈବିଧ୍ୟମୟ
 ଓ ଉନ୍ନତ ।

ଲୋକ, ବସ୍ତୁ ଓ ଶବ୍ଦ

ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚତୁର୍ଦିଗର ଦୁନିଆ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ସଂପର୍କ କ'ଣ ? ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ, ପରାତତ୍ତ୍ୱ, ଇତିହାସ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସୀମାରେ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱର ଏବେ ବି ରହୁଛି । ଏବେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ଗୋଟିଏ ବିଭିନ୍ନ ପୁରୁ-ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ଏହାର ଆଲୋଚନାର ଶୁଭ ନେଇଛି ।

ବସ୍ତୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଶବ୍ଦ

ଗୋଟିଏ ସାଧା ବୋତଲରେ ପାଣି ପୁରାଇ ରଖିଲେ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୋତଲରେ ଡେଜ୍‌ଆପ୍ ବା ଏପିଡ୍ ପୁରାଇ ରଖିଲେ ଦୁଇଟି ବୋତଲ ବାହାରକୁ ଏକାପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ ବୋତଲ ଦୁଇଟିକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବା ପାଇଁ ପାଣି ବୋତଲରେ ଜୀରଜର ଲେବେଲ ମାରି ଲେଖାଯାଏ ‘ପାଣି’ ଓ ‘ଡେଜ୍‌ଆପ୍’ ବୋତଲରେ ଲେଖାଯାଏ ‘ଡେଜ୍‌ଆପ୍’ ଏପରି ନ ଲେଖିଲେ ପାଣି ବୋଲି ଡେଜ୍‌ଆପକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ବିପଦ ରହୁଛି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁକୁ ଆମର ଭାଷା ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲେବେଲ ଦେଇଛି । ଦୁଇଟି ଜନ୍ତୁ ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ କୁହାଯାଏ ଗୋଟିଏ ‘ଗୋରୁ’ ଆଉଟି ‘ଘୋଡ଼ା’ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ଲେବେଲ ମାରି ଦେଉଁ । ତେବେ ସବୁ ଜନସ ପାଇଁ ସବୁ ଭାଷାରେ କି ଶବ୍ଦ ବା ଲେବେଲ ଅଛି ?

ଗୋଟିଏ ଭଦ୍ରାହରଣ ନିଆଯାଉ । ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ପଢ଼ିଛୁ, ‘ସପ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ସୁତଶାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ’ । ଏଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ସାତୋଟି ବର୍ଣ୍ଣ କଥା କୁହାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହା ହେଲେ ସଂସ୍କୃତରେ ବାସନ୍ତ ହଲ୍ଲନା—ବାଇଗଣୀ, ବନ ମାଳ, ମାଳ, ଶାଗୁଆ, ହଳଦିଆ, ଲଲ, ନାରଙ୍ଗ । ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ରଙ୍ଗ ଆଖିକୁ ଦିଶନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣକୁ କୌଣସି

ସିକୋଣ ଘନ କାଚ ଫଳକରେ ଦେଖିଲେ ଏହି ସାତଗୋଟି ରଙ୍ଗ ଦେଖା-
ଯାଏ । ଏକଥା ଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ଇଂରାଜି ଓ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ
ଛଅଟି ରଙ୍ଗର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାମ ଅଛି । ଆଲୋକ ବିଜ୍ଞାନରେ ଯାହା ଦେଖିଛି
ଭାସ୍କୋଲେଟ, ଖ୍ରୋମୋ, ବ୍ଲ୍ୟୁ, ଓଫ୍, ସେଲେ, ଅରେଞ୍ଜ ଓ ରେଡ୍ ।
ଇଂରାଜି ଓ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ ଖ୍ରୋମୋ ବା ଘନ ମାଲ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆରେ
ବ ମାଲରେ ଘନ ଯୋଡ଼ା ଦେଇ ଘନ ମାଲ ହୋଇଛି । ଘନମାଲ ପାଇଁ
ଏକ ଅଲଗା ନାମ ନାହିଁ । ଲଇବରଆ ଦେଶର ଲୋକେ ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ
ଥୋଡ଼ଏ ନେ ବ୍ୟବହାର କରି ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ ବର୍ଣ୍ଣ (ଲଲ,
ନାରଙ୍ଗ, ହଳଦିଆ) ଆଉଟି ଶୀତଳ ବର୍ଣ୍ଣ (ମାଲ, ବ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି)

କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ । କେତେକ ରାସରେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ରଙ୍ଗର
ପ୍ରଣୀ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ରହିଛି । ଯଥା ଶଗୁଆ, ମାଲ, ପାଉଁସିଆ, ବ ଦାମି ।
ବିଲତର ଓପେଲସ୍ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଏଥିପାଇଁ ତିନୋଟି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି : ଚିର୍ଡ, ଗ୍ଲାସ, ଲିଓ । ସବୁଗୋଟି ନେଟି ପାଉଁସିଆ, ବ ଦାମି,
ଗର୍ଭ ପାଉଁସିଆ ଏହିକି ସବୁ ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗକୁ ଦୁଇ ଏ । ଗ୍ଲାସ ବୁଝାଏ
ଫିକା-ପାଉଁସିଆକୁ ଓ ଚାହାନ୍ତି ମାଲ (ଫିକା ଓ ଗର୍ଭ)କୁ ଆଉ ଚିର୍ଡ ବ
ଆଲୋକ-ପରଦାର ‘ଶାଗୁଆ’ ବର୍ଣ୍ଣଟିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ।

ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ପୃଥିବୀର ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ବା ଦୃଶ୍ୟମାନ
ବସ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ରାସରେ ବିଭିନ୍ନ ନାମରେ ନାମିତ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ
ଲୋକଲ ଭାଷା ନିଆର ନିଆର । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକ ଠିକ୍
ସେହି ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣର ନାମ ଦେଖେ କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ
ଉପରେ ଜୋର ଦିଏ, ଆଲୋକ ପରଦାର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ଉପରେ ଅନ୍ୟ
ଭାଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ ।

ବାହାର ଦୁନିଆର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବିଷୟରେ କେବଳ ଭାଷା-
ମାନଙ୍କର ଅଲଗା ଅଲଗା ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ । ଏକଥା କୁହାଯାଇଛି ଯେ
କେତେକ ଭାଷାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଭାବ ବା ବିଷୟ ସଂବନ୍ଧରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର
ନାମ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆ, ଇଂରାଜି, ହିନ୍ଦି, ଜର୍ମାନ ଇତ୍ୟାଦି ଭାଷାରେ ‘ଭଉଣୀ’
ଓ ‘ଭାଇ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୋସୀୟ ଭାଷାରେ ‘ଭଉଣୀ’ ଓ

‘ଭାଇ’ ହୋଇ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଆପଣାଠାରୁ ସବୁ ବଡ଼ ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଓ ଆପଣାଠାରୁ ଛୋଟଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ମାଲୟମାନଙ୍କ ଉପାସର ଉତ୍ତର ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ‘ସହୋଦର’ କୁହାଯାଏ । ସଂସ୍କୃତ ବା ତେଲୁଗୁରେ ‘ସହୋଦର’ ଓ ‘ସହୋଦରୀ’ ଯେତେବେଳେ ଅଛି । ଇଉରୋପୀୟ ଉପମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଉତ୍ପନ୍ନ, ମେଲନେସିଆ, ଆଫ୍ରିକା, ଆମେରିକା, ଏସିଆ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଇପମାନଙ୍କରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ, ସଂପକ, ଜୀବ, ଫଳପୁଷ୍ପ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ଚାରତମ୍ୟ ରହିଛି । କେଉଁଠାରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁର ଶବ୍ଦ ଅଛି ତ କେଉଁଠି ବିଲକ୍ଷ୍ମ ନାହିଁ ।

ବିଶେଷ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣତଃ ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୁଣ ବା ହିସ୍ତାର ନାମ ବୁଝନ୍ତି । ଏହା ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ସଂସ୍କୃତ, ଇଂରାଜୀ, ଫରାସୀ, ଜର୍ମନ୍, ରୁଷ ଓ ଆହୁର ଅନେକ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଳେ । ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ପୃଥିବୀକୁ ଦୁଇଟି ଭାବରେ ଦେଖୁଁ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଆଉଟି ପ୍ରକାଶମାନ ଘଟଣାସ୍ରୋତ । କିନ୍ତୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଯଦିଓ ଭାଷାର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଆମେ ଏଭଳି ଭାବରେ ଚିନ୍ତିତ କରୁଁ । ବରଂ ଏହି ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ଓ ବସ୍ତୁ ଚିରନ୍ତନ ଗତି, ରୂପାନ୍ତର ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଭାବେ ଦେଖି ଚାଲିଛି ।

ଆନନ୍ଦଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଦୌତ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି କାର୍ଯ୍ୟର ଧାରା— ହିସ୍ତା । ଏଗୁଡ଼ିକ କାଳ ଅନୁସାରେ ଘଟୁଛି । ତେବେ ଆନନ୍ଦଶାସ୍ତ୍ରୀ ଦୌତ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ବିଶେଷ କାହିଁକି ? ଏମାନେ ତ ବି କାଳର ଗତିରେ ଏକ ଏକ ଧାର ! କି କାରଣରୁ ତଳୁଳ, ଲହରୀ, ନାଡ଼ସ୍ୱରର ବିଶେଷ୍ୟ ପଡ଼ି ଏମାନେ ବସ୍ତୁର କାତକ ଏମାନେ କି ଘଟଣାର ସ୍ରୋତ ନୁହନ୍ତି ? କାରଣ ସେଭଳି ଭାବରେ ଆମର ଉପାସ ମେମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରିଛି । ତେବେ ଏହା ଉଚ୍ଚ ଆଉ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ । ଗୁରୁଗୁରୁର ‘ଗୋପି ଭଗବାନ’ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟ ନୁହେଁ ଏଗୁଡ଼ିକ ହିସ୍ତାପଦ । ଓଡ଼ିଆ ବା ଇଂରାଜୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ସେଭଳି ସବୁ ଶବ୍ଦ ନୁହେଁ । ନାମକା ଉଚ୍ଚାରଣର ଦ୍ୱୀପକାଶୀ ଲୋକଙ୍କର

ଭାଷାରେ ହିନ୍ଦୀପଦ । ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷରେ ଏହି ନୁହେଁ । ଭାଷାରେ ପୃଥିବୀର ବହୁଳ ହିନ୍ଦୀ ଓ କର୍ମ ଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି-ଧାରଣା ଦେଖି ଏକକ ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ଶବ୍ଦର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଥିରେ ସବୁ କର୍ମ ହିଁ ହିନ୍ଦୀ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଏହି ଅଭିଧାନ ଭାଷାରେ ‘ଘର’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ‘ଇସ୍ତେ ମେର ଘର’ ବୋଲି ନ କହି ସେମାନେ କହନ୍ତି ‘ଘରାଏ’ ବା ‘ଘର ରହେ’ । ‘ନିଆଁ’ ନ କହି ସେମାନେ କହନ୍ତି ‘ଜଲେ’ । ଶବ୍ଦ ଆଗରେ ଉପପଦ ବା ଉପପର୍ବ ଯେତେ ବା ପଛରେ ଯୋଡ଼ି ସେମାନେ ଘରକୁ ଏ ପଟ ସେପଟ ମୋଡ଼ କହନ୍ତି “ଘରଟି ଅନେକ ଦିନ ଦେଲା ଏଇଠି ଅଛି ।” ‘ଅସ୍ତାସ୍ତୀ ଘର’ ‘ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଘର’ “ଆମର ପ୍ରବେଶ ଯେଉଁ ଘର ଥିଲା” ‘ଯେଉଁ ଘର ତୋଳା ଦେବାକୁ ଯାଉଛି’ ଇତ୍ୟାଦି ।

‘ହୋପି ଭାରତୀୟ’ମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ୍ୟପଦ ଅଛି ତାହା କେବଳ ପକ୍ଷୀ ରୂପା ଯେ କୌଣସି ଉଡ଼ୁନ ଚଳନ୍ତି ବା ଗାବ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ହୋଇପାରେ । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ବିଶେଷ ବିଶେଷ୍ୟପଦ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ବିଶେଷ୍ୟଟି F-B ଭାବରେ ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଉଡ଼ୁନ ଚଳନ୍ତି—ପକ୍ଷୀ । ମୋଟ ଉପରେ ‘ହୋପି ଭାରତୀୟ’ଙ୍କ ଭାଷାରେ ପତଙ୍ଗ, ପ୍ରଜାପତି, ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଡ଼ ରୁଲକ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ପକ୍ଷୀ ଯଥା—କୁଆ, କୋଇଲି, ଘରଚଟିଆ, ବାଦୁଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ।

ବହୁଳ ଭାଷାରେ ଦେଶ ଓ କାଳର ସଂଜ୍ଞା ବି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଆମେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଓ ଆମଭଳି ପ୍ରାୟ ସବୁ ହିନ୍ଦ-ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାଭାଷୀମାନେ ତିନୋଟି କାଳ ଜାଣନ୍ତି—ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ।

କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ‘ହୋପି ଭାରତୀୟ’ମାନଙ୍କର କାଳ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଶାନ୍ତ mood ବା ହିନ୍ଦୀର ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ଚଳନ୍ତି । ମନେ କରନ୍ତୁ ଇଂରାଜୀରେ Affirmative mood (ମୁଁ ତାଙ୍କର ଆସିବା କଥା ଜଣାଇଲି) I report about his arrival. ଏତକ କହିଲେ ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ସବୁ ପ୍ରକାର ଅସିବାକୁ ବୁଝାଇବ । ଏଥିରୁ ଦେବ ସେ ‘ଆସି ଯାଉଛନ୍ତି’, ‘ସେ ଆସୁଛନ୍ତି’ ଅଥବା ସମ୍ଭାବନା ଅବସ୍ଥା, “ମୋର ସମ୍ଭବ

ଦେଉଛି ବା ମୁଁ ସମ୍ଭାବନା କରୁଛି ଯେ ସେ ଆସିବୁନି ।” ଏକଥା ସେମାନେ କହିଲେ ଆମେ ବୁଝିପାରୁ ‘ସେ ଆସିବେ’ । “ସେ ବୋଧହୁଏ ଆସିବେ ବା ଆସିପାରୁନି ।” ବା “ସେ ବୋଧହୁଏ ଆଗାଧିଗତ ଆସି ପାରିବୁନି ।”

ଆମ ଭାଷାରେ ଆମେ ଦିନ, ଦଣ୍ଡ, ଲିଭା, ବର୍ଷରେ ସମୟ ମାପୁଁ । ‘ମାନବ ଜୀବନ ନୁହଇ କେବଳ ବର୍ଷ, ମାସ, ଦିନ, ଦଣ୍ଡ’ ଏଥିରେ ବର୍ଷ, ମାସ, ଦିନ, ଦଣ୍ଡ ଏହାର ସେହି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ । କିନ୍ତୁ ‘ହୋପି ଭାବଗାୟ’ ମାନେ କୌଣସି ଅଦୃଶ୍ୟ ବସ୍ତୁର ନିୟମର ଶବ୍ଦ କରିନାହାନ୍ତି । ବର୍ଷ, ମାସ, ଦିନ, ଦଣ୍ଡ ତ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଆମେ କହୁଁ “ଦିନଟିଏ ବିତଇଲା” ହେ ପ୍ରମାଣେ କହନ୍ତି “ଆଜି ଦିଗ୍‌ଗାୟଥର ପଢ଼ି ଆଲୁଅହେଲା” ସେମାନେ ଏହି ସଂଗତିରେ ସମୟଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଉଠାନ୍ତି ନାହିଁ ତେଣୁ ସେମାନେ କହନ୍ତି “ଦିଗ୍‌ଗାୟଥର ଆଲୁଅ ହେଲା” । ହିନ୍ଦୀର କୁଡାୟାଏ “ହୋ ଦିନ ଗୁଜର ହୋ” ବା ଓଡ଼ିଆରେ ‘ଦୁଇଦିନ ଚାଲିଗଲା’ ତେବେ ‘ହୋପି’ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ ଅନୁବାଦ କଲେ ସେମାନେ ହସିବେ । ଦିନ ଗୁଡ଼ାକର କ’ଣ ଗୋଡ଼ ଅଛି ଯେ ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ !

ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ‘ହୋପି’କୁ ଦୁଇଦିନ ବା ତିନିଦିନ ବୋଲି କହିଲେ ସେ ତାହା ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ତା’ ପାଇଁ ଦିଗ୍‌ଗାୟ ଦିନଟା ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଦିନ ନୁହେଁ ତାହା ଦେଉଛି ପୁରୁଣା ଦିନଟା ଚାଲିଛି କେବଳ ମଣ୍ଡିରେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଯେ ଗୁଁ ବାଧା ପଡ଼ିଛି ମାତ୍ର । ଯଥା ଆମେ ଯେତେବେଳେ କହୁଁ “ଅଧା ପକ ଜେନା ଚାକର ଚତୁର୍ଥ ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କଲେ” ସେତେବେଳେ ଆମେ ତ ଚତୁର୍ଥ ଅଧାପକ ଜେନା ଚାକର ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କଲେ ବୋଲି କହୁନାହିଁ ତେବେ ଦିନ ଯେତେବେଳେ ଆଉଥରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ସେତେବେଳେ ଆମେ ତାକୁ ଦିଗ୍‌ଗାୟ ଦିନ ବୋଲି କାହିଁକି କହିବୁ ?

ପୃଥିବୀର ଚାରିପଟେ ଜନସମ୍ଭା ଏଭଳି ଅଭିଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ‘ହୋପି’ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ତତ୍ତ୍ୱ ତତ୍ତ୍ୱ ବଡ଼ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏପରି କି ହିନ୍ଦୋ-ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ବି ଅଛି । ଛୁସି ଭାଷାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟଠାରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଯାଏ ତଦିଶ ଶବ୍ଦା ସମୟକୁ ସେମାନେ ‘ସକାଳ’,

‘ଜନ’, ସଂଧ୍ୟା ଓ ରାତି ଭାବରେ ଗୁରୁ ଭାଗ କରନ୍ତି । ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ‘ଶ୍ରେୟ’ ‘ସକାଳ’ ଦ୍ଵିପ୍ରହର, ଗୁରୁଲେଉଟାବେଳ, ସଂଧ୍ୟା, ରାତି ଏଭଳି ଭାବରେ ଛଅଭାଗ କରୁଁ । ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ସକାଳ, ପୋରନ୍ୟୁନ୍, ଆପଟରନ୍ୟୁନ୍, ଇଭିନିଙ୍ଗ ଓ ନାଇଟ୍ ହିସାବରେ ପାଞ୍ଚଭାଗ କରନ୍ତି ।

ଜର୍ମାନ ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହାତ ଓ ବାହୁ ଭିତରେ ପଛେବ ଅଛି । ଓଡ଼ିଆରେ ବି ଆମେ ହାତ କହୁଁ କହୁଣୀର ଚଳନ୍ତି ଆଙ୍ଗୁଠିଯାଏ । ଉପରଟାକୁ କହୁଁ ‘ବାହା’ ବା ‘ଡେଶା’ । ଛୁଷ ଭାଷାରେ ଏଥିପାଇଁ ମାଟ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛି ‘ଗୁକା’ । ଓଡ଼ିଆ ବା ଇଂରାଜୀରେ ଆମେ ‘ଦୁଇଟି ଆଖି’ ବୋଲି କହୁଁ କିନ୍ତୁ ଆଇରଶ ଭାଷାରେ ଦୁଇଟିଯକ ଆଖି ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଟେଣୁ ତାହା ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ । ସେମାନେ ଆଖି ପାଇଁ ଏକବଚନ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଆଖିକୁ କହନ୍ତି ‘ଦର୍ଶନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଫେକ୍ଟ’ ଇଂରାଜୀ ଜର୍ମାନ, ଫରାସୀରେ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳି ଓ ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଳି ପାଇଁ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଅଛି । ଛୁଷ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆରେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଆଙ୍ଗୁଠି । ହାତ ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଆମେ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଠି ଓ ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠିକୁ ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠି ବୋଲି କହୁଁ । ଛୁଷ ଭାଷାରେ ବି ସେଭଳି କହନ୍ତି ।

ହୋରଫଜର ଅନୁମାନ

ଟେଣୁ ଆମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଦୁନିଆ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । ଏପକ୍ଷକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ସାଧାରଣ ଭାବ ଯଥା ମହାତ୍ମ୍ୟ ବା ମହାକାଳ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ବିଭିନ୍ନ ଲେବେଲ ଲଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ବସ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଓ କାଳ ଓ ଗୁଣ ଇତ୍ୟାଦି ବାଚକ ହେ ବି ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ବିବିଧ ରୂପ ଦେଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ଏଗୁଡ଼ିକ ଅକାଟ୍ୟ ସତ୍ୟ । ତେବେ ଏହି ସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ନାନା ଭାବରେ ଟୀକା କରାଯାଇ ପାରେ ।

ପଞ୍ଜଳି ଶିଶିବନ୍ତ ମଣିଷ ଆଗଣାର ଭାଷା ଶିଖେ । ବହୁ ଗ୍ରେଟ ବସ୍ତୁପରୁ ଆଗଣାର ମାତୃକା ଶବ୍ଦ ଫର୍ମା ଭିତରେ ସେ ସଂସାରକୁ ଦେଖେ । ତାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଦୁନିଆ ଯେତେ ବି ଧନ୍ୟ ହେଉ ଯେତେ ବି ବହୁବିଧ

ହେଉ ସେହି ଦୁନିଆକୁ ଦେଖିବାରେ ଓ ତାହାକୁ ଆୟତ୍ତରେ ଆଣିବାରେ ଶିଶୁ ସେହି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଘଟଣା ଉପରେ ନଜର ଦିଏ ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ଭାଷାରେ ଚିହ୍ନିତ ହୁଏ । ଶିଶୁ ନାନା ରଙ୍ଗର ପତଙ୍ଗ ଦେଖେ, ନାନା ପ୍ରକାର ମେଢ଼ ଦେଖେ, ନାନା ତାର ଆକାଶରେ ଦେଖେ, ନାନାପ୍ରକାର ଚଢ଼େଇ ଦେଖେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ସେସବୁ ଚିହ୍ନିବ ନ ଦେଖିଲେ ସେ ତାହାକୁ ଆଡ଼େଇଯାଏ ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ଭିତରକୁ ଆଣେ ନାହିଁ । ଆମର ମତୁରାସା ପୃଥିବୀକୁ ଆପଣାର ଶୁଭରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରେ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଏହି ଏକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ ବିଭକ୍ତି କରଣ ଲାଭ ଦିଏ । ତେଣୁ ଜର୍ମାନମାନେ କହନ୍ତି ‘ବି ଓଭରଲୁକ ତାର୍ ଉୟେଲହ୍’ ବା ‘ପୃଥିବୀର ଢେ ବିଶ୍ଳେଷଣ’ ।

ଏହି ଘଟଣା ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସତ୍ୟରୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ହୋରପ୍ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ଅନୁମାନ ବାହାର କରିଥିଲେ । ଏହି ଅନୁମାନ ପାଇଁ ହୋରପ୍ କେବଳ ଆପଣା କଲୁନା ଉପରେ ଅସ୍ଥା କରି ନ ଥିଲେ । ହୋରପ୍ ଥିଲେ ଜଣେ ନିଆଁ ବିମା କମ୍ପାନୀ ଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହେଲେ ବି ସେ ଆପଣା ଅବସର ସମୟରେ ପୁରୁଷ ଆକ୍ଟେକ୍ ଓ ମାୟା ମାନଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ଆମେରିକାର ‘ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗଫିଲ୍ଡ’ ମନଙ୍କ ଉପା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଟିଏ ଅନୁମାନ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଅଛନ୍ନ କଲେ । ଏହାକୁ ଏକ ଚିତ୍ର ବେଲି କେତେକ ପ୍ରସ୍ତର କଲେ ଓ ଏହାର ସାର ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା । ହୋରପ୍‌ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ବି ଏବେ ‘ହୋରପ୍‌ଙ୍କ ଅନୁମାନ’ ନାମରେ ତାଙ୍କର ‘ଚିତ୍ର’ ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସ୍ଥଳରେ ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚା ବିତର୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ‘ହୋରପ୍‌ଙ୍କ ଅନୁମାନ’ର ମୂଳକଥା ହେଲା ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତା ଓ ଚଳଣି ତାହାର ଭାଷା ଉପରେ ପ୍ରଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର କରେ ।

ହୋରପ୍‌ଙ୍କର କ୍ଲେବ୍ୟ ହେଲା—ଏହି ଯେଉଁ ବସ୍ତୁର ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଆମେ ବାସ କରୁଥାଉଁ ବା ଯେଉଁ ସାମାଜିକ ଦୁନିଆ ଭିତରେ ଆମେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଉଁ ତାହା ଛଡ଼ା ଆଉ ଏକ ଦୁନିଆ ରହିଛି । ତାହା ହେଲା ମତୁରାସାର ଦୁନିଆ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଦୁନିଆ ‘ଭାଷାର ଦୁନିଆ’

ଅନ୍ୟାରେହିଁ ତଥାରି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉପାରେ, ତାଙ୍କ ମତରେ, ବେବଳ
ଶବ୍ଦେ ନାହିଁ ଅଛି ଦୃଷ୍ଟି କର । ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବହୁତରେ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଏ ।

ହୋଇପାରେ ଅନୁମାନ ଏତିକରେ ଲକ୍ଷଣ କରାଯାଉଛି । ସେ
କହିଛନ୍ତି ଶ୍ରୀମାତେ ବଦଳନ୍ତି ଓ ଏହି ବଦଳ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ଶ୍ରୀ
ଶ୍ରୀ ଲୋକ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଥିବା ଦୁନିଆ ବଦଳ ଯାଏ । ଆହୁରି ସ୍ପେଷ-
ତାକ ଶ୍ରୀରେ କହିଲେ ପୃଥିବୀ ରକ୍ତମାଂସ ବା ମାଟି ପଥର ଦୃଷ୍ଟିରୁ
ଠିକ୍ ଆଉ ଭଲ ରହେ କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନାରେ ତାହା ଆଉ ଏକ
ଦୁନିଆ ହୋଇଯାଏ ।

ଏପରିକି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଏ ଦୁନିଆକୁ
ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଦର୍ଶାଏଣ କର ବୋଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପୁରୁଣା
ଜର୍ମାନ ଶ୍ରୀରେ ଆମେ ପଶୁମାନଙ୍କର ନାମକରଣ ସହିତ ଅଧୁନକ
ଜର୍ମାନ ନାମକରଣ ତୁଳନା କଲେ ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖିପାରା । ଏବେ
ଜର୍ମାନ ଶବ୍ଦ ‘ଟାଇର’ ସବୁ ପ୍ରକାର ପଶୁକୁ ବୁଝାଉଛି । କିନ୍ତୁ ପୁରୁଣା
ଶ୍ରୀରେ ‘ଟାଇର’ ବୋଲି କହିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଭରିଗୋଡ଼ିଆ ପଶୁକୁ ବୁଝାଉ
ଥିଲା । ଘରୁଆ ପଶୁକୁ କେହି ‘ଟାଇର’ କହୁ ନ ଥିଲେ । ଏବେ ଘର
ଜଙ୍ଗଲ ସବୁଠି ପଶୁ ହେଲେ ଜର୍ମାନରେ ‘ଟାଇର’ । ପୁରୁଣା ଜର୍ମାନ
‘ଉଅରମ୍’ରେ ପୋକ, ସାପ, ଡ୍ରାଗନ୍ ଓ ବୁଡ଼ିଆଣି ସବୁ ଯାଉଥିଲେ ।
ଅଧୁନକ ଜର୍ମାନରେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶବ୍ଦ ହୋଇ
ଯାଇଛି । ପୁରୁଣା ଜର୍ମାନ ଶ୍ରୀରେ ‘ପୋଗେଲ’ ସବୁପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ଓ
ଚାହାନ୍ତି ମାଛ, ପ୍ରଜାପତି ଓ ମାଛକୁ ବି ବୁଝାଉ ଥିଲା । ଏବେ
ଅଧୁନକ ଜର୍ମାନ ଶ୍ରୀରେ ‘ସୋଗେଲ’ ହେଉଛି କେବଳ ପକ୍ଷୀ । ତେଣୁ
ପୃଥ୍ୱୀକାଳରେ ଜର୍ମାନ ମାନେ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ବନ୍ୟ ଓ ଗୃହପାଳିତ ଭାବରେ
ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଥିଲେ । ବନ୍ୟ ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର
ଗତିର ଢଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଯଥା ‘ଡିଅର’ (ଧାବନ୍ତ) ପୋଗେଲ (ଉଡ଼ନ୍ତ)
ଉଅରମ୍ (ହାମୁଡ଼ା) ଓ ଫିଶ୍ (ମାଛ) ନାମକରଣ କରିଥିଲେ ।

ଏ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ସାଥ୍ ସାଥ୍ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କିନ୍ତୁ ଏହା
ସ୍ତ୍ରୀବିଜ୍ଞାନର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ବା ଆଜିର ଜର୍ମାନ ଶ୍ରୀର ଶବ୍ଦ ବିଭାଜନ

ମେଳ ଖାଉ ନାହିଁ । ପୁରାତନ ଭାଷା ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧରଣର ଧାରଣା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ଏବେ ତ ସେହି ଜନ୍ମ ଜଗତ ସେପରି ଅଛି କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଜର୍ମାନୀରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରବଚନଶୃଙ୍ଖଳାରେ ସେହି ଜନ୍ମଜଗତକୁ ଏକ ଭିନ୍ନ ମାନବଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖୁଛନ୍ତି । ହୋରପଙ୍କ ମତରେ କେବଳ ଭାଷାରେ ଗଢ଼ଣ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଭିନ୍ନତା ଆସି ଯାଇଛି ।

ତେଣୁ ହୋରପଙ୍କର ଅନୁମାନର ସାରସ୍ୱରୂପ ହେଲା ଚିତ୍ତର ଭାଷା ପୃଥିବୀକୁ ବିଭିନ୍ନ ଓ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଅଲଗା ଭାବରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରି ଆସନ୍ତି । ଜଣେ ଲୋକ ତା'ର ମତଭାଷାକୁ ଶାବନର ପତ୍ରଲ କାଳରେ ଆଚରିଆଏ ତେଣୁ ସେ ସାରା ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ପ୍ରଥମ ଶୈଶବକାଳରୁ ମାତୃଭାଷାର ସିକୋଟେ ଘନଫଳକରେ ଦେଖିବାକୁ ଶିଖି ଆସେ ।

ତେଣୁ ହୋରପଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ହେଲା ଆମେ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛୁ ଶରୀର ବନ୍ଦୀ । ପ୍ରକୃତ ଶୈଶବରୁ ଆମେ ମତୃଭାଷାର ବିଧିଆଇନକୁ ଶିକ୍ଷା କରି କରି ଅନ୍ତତଃ ଭାବରେ ସ୍ୱପୂର୍ବିତ୍ୱ ଯନ୍ତ୍ର ପରି ହୋଇଯାଉଁ । ତେଣୁ ଆମର ଚିନ୍ତା ତ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧରଣ ଧାରଣ ଓ ଆମର ଏକ ଧରଣର ‘ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା’ ତ ଗଢ଼ି ଉଠେ ।

ଭାଷାମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ବ୍ୟାକରଣ ଭେଦରେ ବିଭିନ୍ନ, ତେବେ ଏହା ଠାରୁ ଆଉ ଏକ ପ୍ରଭେଦ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼େ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ପୃଥିବୀକୁ ଶେ ଦ୍ୱାର ଆପଣା ଶାବରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛି । ଆନଟିକ୍ ଭାଷାରେ ବରଫ, ଅଣ୍ଡା, କାକର, ଭୃଷଣ ଏସବୁ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛି । ଓଡ଼ିଆରେ ତ ‘ବରଫ’ ପାଇଁ ମାତ୍ର ସେଇ ଗୋଟିକ ଶବ୍ଦ । ଏସ୍କିମୋ ଭାଷାରେ ଏହି ଭୃଷାବ ବା ବରଫ ପାଇଁ କେତେ କେତେ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯେତେ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାରେ ବରଫର କଳ୍ପନା କରାଯାଇପାରେ ସେ ସବୁକି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ !

ଏଭଳି ଅଜସ୍ର ଉଦାହରଣ ମିଳିବ । ଏସବୁ ଉଦାହରଣକୁ ସମାନ୍ୟ-କରଣ କରି ହୋରପ ଏହା ମିଶ୍ରି କରିଥିଲେ ଯେ ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚିନ୍ତା ପରସ୍ପର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ।

ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି

ଏଭଳି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କ'ଣ ଠିକ୍ ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ନିଜସ୍ବ 'ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦ' ଅଛି ବା ନିଜସ୍ବ ଦର୍ଶନ ଅଛି ? ମନେ କରାଯାଇ ନିଉଟନ୍ ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ ଚିନ୍ତା ନ କରି ବା ନ ଲେଖି ନ କହି ଯଦି 'ହୋପି' ଭାଷାରେ ଚିନ୍ତା କରି ଥାଆନ୍ତେ ଲେଖି କହି ଥାଆନ୍ତେ ତେବେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଣୀତ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ କ'ଣ ଏବେ ନିଉଟନ୍ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଥାଆନ୍ତା । (ବାସ୍ତବିକ, ହୋରପ୍ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ଠିକ୍ ଏହି କଥା କହିଛନ୍ତି) ଆମର ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏହି ଦୁନିଆକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବା ଓ ବୁଝିବାରେ ଭାଷାର ଭୂମିକା କ'ଣ ?

ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେବା ଯେ ତାହା ବି ଏଠାରେ ବିଚାରଣୀୟ । ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ଆମ ଶବ୍ଦ ନାଁ ଆମ ବସ୍ତୁ । ଯଦି ବସ୍ତୁ ଆମ ତେବେ ଶବ୍ଦ ଯାହା କେବଳ ବସ୍ତୁର ଗୋଟିଏ ନାମ ତାହା କେବେ ବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ପରିବ ନାହିଁ ତେବେ ଭାଷା କ'ଣ ଚିନ୍ତା ଜଗତର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ ? ହଁ ପକାଏ ତେବେ ଚିନ୍ତା ବା ଭାବ ପ୍ରକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । କିନ୍ତୁ ଭାବର ମୌଳିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଚିନ୍ତାର ସାର ହେଲା ବାସ୍ତବତାର ପ୍ରତିଫଳନ । ଭାଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଏହି ବାସ୍ତବତା ବିଷୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ । ଏହି ଚିନ୍ତା ପ୍ରକାଶ କରିବାର ପଦ୍ଧତି ।

ଜଣେ ଶୁଦ୍ଧ ଲୋକ କହିବ ମସ୍କୋ ଠାରୁ ଲେନିନଗ୍ରାଡ୍ ୬୦୦ କିଲୋମିଟର । ଜଣେ ସୁରୁଖ ଓଡ଼ିଆ କହିବ ମହାନଦୀର ସାତକୋଶିଆ ଗଣ୍ଡର ଲମ୍ବ ସାତକୋଶ । ଜଣେ ଇଂରାଜି ଲୋକ କହିବ ଲଣ୍ଡନରୁ ଖ୍ୟାରିସ୍ ହେଉଛି ୫୪ ମାଇଲ । ଏମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇଭାଷୀ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ରେଟୁରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର କଲେମିଟର, କୋଶ ବା ମାଇଲ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ମେଳ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରତିଫଳନ ପତ୍ତରେ ଯେଉଁ ବାସ୍ତବତା ରହିଛି, ତାହା ସବୁବେଳେ ରହିଛି ଓ ପ୍ରତିଫଳନ ମଧ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ଅଛି ।

ପୃଥିବୀର ବହଳ ଭାଗର ବୈଷୟିକ ପୁରୁଷ ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ
ଭିତରେ ତଥାଚ୍ ରହିଛି (ତେଣୁ ଚିନ୍ତାର ତଳରେ ବ ସ୍ତରରେ ରହିଛି)
କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଭାଷା ଚିନ୍ତାକର୍ମର ଦୁନିଆ ବସ୍ତୁରେ ଏକ ପ୍ରକୃତ ଚିନ୍ତା
ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରନ୍ତି ।

ଏ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଦୈନିକିକ ଦୃଷ୍ଟି ନାନାଦିପ ଦର୍ଶନକ
ଦୃଷ୍ଟି କେଣ ଧରି ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକଂଶ ଏକଥା ମାନନ୍ତି
ଯେ ଭାଷାରେ ସାମ ବଡ଼ ବୋଲି କହି ନାହିଁ । ଆଉ ଭାବ ବା ଚିନ୍ତାକୁ
ଭାଷା କେବଳ ପ୍ରକାଶ କରି ତାହାକୁ ମାର୍ଜିତ, ସଂଶୋଧନ ବା ରୂପାନ୍ତର
କରି ଦିଏ ନାହିଁ ।

ଆଜକୁ କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ଆମେରିକାର ଚିକାଗୋ ସହରରେ
ଏକ ଦୈନିକିକ ସମ୍ମିଳନୀ ବସିଥିଲା । ଆଲୋଚନା ବସ୍ତୁ ଥିଲା ହୋରପଙ୍କ
ଅନୁମାନ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଭାଷାବତ୍ ଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କ ଛତା
ରାଶିକଳ ସୂକ୍ଷ୍ମବତ୍, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବତ୍, ପୁରାତତ୍ତ୍ୱବତ୍, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ବ୍ୟା-
ବହାରତତ୍ତ୍ୱବତ୍ ମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସେଠାରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ‘ମନୁଷ୍ୟର
ବିଶ୍ୱ ଦର୍ଶନକୁ ଭାଷା କ’ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ’ ଉତ୍ତର ଦେଲା ବସ୍ତୁଳ
ସଂଖ୍ୟାଧିକ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମତରେ, ‘ନା’ ହୋରପଙ୍କର ‘ତତ୍ତ୍ୱ’
କହିଥିଲା ‘ହଁ’ ।

ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବତ୍ ମାନଙ୍କ ମତରେ ଶିଶୁବନ୍ଧୁ ଭାଷା ଶିଖିବା ପୂର୍ବରୁ
ଶିଶୁ ତାର ଚିନ୍ତାକର୍ମର ଦୁନିଆକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତେଣୁ
‘ଭାଷା ଜରିଆରେ ଚିନ୍ତା’ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷ ଏ ସଂସାରକୁ ବୁଝିପାର
କରିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାଏ । ପରେ ଯୋଗଦେଲେ ଶିଶୁ କଥା
କହିବାକୁ ଶିଖି ସେତେବେଳେ ସାର ଆପଣାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷକର୍ମ ଆଭିଜ୍ଞତାର
ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଭାଷାର ଶବ୍ଦର ଲେବଲ ଲଗାଏ । ତେଣୁ ଆମ ବସ୍ତୁ
ଆସିଲେ ସାର ଶବ୍ଦ ଆସେ । ଆଗର ଶବ୍ଦ ଆସି ତା’ପରେ ବସ୍ତୁ ଆସେ
ନାହିଁ ।

ଚିକାଗୋର ଉକ୍ତ ଆଲୋଚନାରେ ଆମେରିକାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ଭାଷାବତ୍ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପଗ୍ରହରେ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ଭାଷା ଭାଷୀ

ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର କାଳ୍ପନିକ ଅବତରଣ କଲୁନା କର ମନୁଷ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯେ ଏମାନେ ମନେ କରନ୍ତୁ ପୃଥିବୀଠାରୁ ଏକ ଅଲଗା ପରିବେଶ ଯଥା ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସିବା ଆସିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ବଞ୍ଚାଣିଛନ୍ତି । ଯଦି ହୋରପଙ୍କର ମତ ଠିକ୍ ତେବେ ଆମେ ତ ଉତ୍ତପୃଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଷୟରେ ଦୁଇଟି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଚିନ୍ତା ପାଇଥାନ୍ତେ । ଗୋଟିଏ ହୁଅନ୍ତା ମନେକର ରୁଷ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଇଟି ଆମେରିକା ଚନ୍ଦ୍ର ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞତା । କିନ୍ତୁ ଏହା ତ ହୋଇ ନାହିଁ ବା ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ହୋରପଙ୍କର ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହିଁକି ଯିବା, ଆମର ଏହି ଧାରଣାରେ ତ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଆରବ ବଣିକମାନେ ଉତ୍ତର ସାଗର ଅଞ୍ଚଳକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗଲାବେଳେ ନରମ୍ୟାନ୍ ଭାବନାମାନଙ୍କୁ ଛୋଟି-ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଚରଣ, ଗୁଳିଚଳଣି ଓ ଶକ୍ତିଗତ ତ ଆରବ ବଣିକ ଜଳଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ପୂର୍ବରୁ ନଥିଲା ବରଂ ଏବେ ଚନ୍ଦ୍ର ଜଗତ ଠାରୁ ପୃଥିବୀ ଜଗତର ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେବେ ଏହି ଦୁଇ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ସେଭଳି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲା । ତା' ଛଡ଼ା ଆରବ ଗ୍ରହ ନରମ୍ୟାନ୍ମାନଙ୍କ ଗ୍ରହ-ଠାରୁ ତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ତଥାପି ଆରବ ବଣିକ ଯାତ୍ରୀମାନେ ସେତେବେଳର ଉତ୍ତର ମହାସାଗର ଅଞ୍ଚଳର ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇଛନ୍ତି ତା' ସଙ୍ଗେ ନରମ୍ୟାନ୍ମାନଙ୍କର ସେବେଳର ଆପଣା ଗ୍ରହର ବର୍ଣ୍ଣନା ତ ମିଳିଯାଉଛି । ଆମେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଦୁନିଆ, ସେହି ଘଟଣା, ବସତ ଓ ପଦ୍ମମାଳାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଉତ୍ତପୃ ଆରବ୍ୟ ଓ ନରମ୍ୟାନ୍ ଗ୍ରହରେ ପାଉଛୁ । ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରହ ଆପଣା ଶକ୍ତିରେ ପୃଥିବୀର ଚରଣ କରିଛି କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଶେଷ ସନ୍ଦେଶ ଯାହା ମିଳୁଛି ସେଥିରେ ତ ପରସ୍ପର ବିରୋଧା-ଭାବ କିଛି ନାହିଁ କହିଲେ ହୁଏ ।

ହୋରପ୍ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିକ୍ ଥିଲେ ଯେ ବେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗ୍ରହ ଆମର ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ (ଚନ୍ଦ୍ରର ଶକ୍ତିରେ କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରର ସାଗସ୍ପର୍ଶରେ ନୁହେଁ, ଏକଥା କୁହା ସରିଛି) ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ଲୋକଙ୍କର ଆନରଣ ଉପରେ ବି ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । ହୋରପ୍ ତାଙ୍କର ଗ୍ରହାଚରୁ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତ ହେବାର ପ୍ରଥମ ଘଟଣା ଥିଲା

ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ନିଆଁ । ଖାଲି ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ନିଆଁ ଲାଗେ ନାହିଁ ଏକଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ‘ଖାଲି’ ଲେଖା ଥିବା ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ଜଳନ୍ତା ଦିଆଯିଲା ବା ସିରାରେଟ୍ ଫୋପାଡୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ନିଆଁ ଧରିଲା । ଏହାର କାରଣ ଥିଲା ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ତରଳ ପେଟ୍ରୋଲ ସିନା ନଥିଲା ସେଥିରେ ପେଟ୍ରୋଲ ବାଷ୍ପ ଥିଲା । ତେଣୁ ନିଆଁ ଧରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । ହେଁସଫ ଏସ୍ପିରୁ ଥିବା କଲେ ଯେ ‘ଖାଲି’ ଏହି ବେଳେ ଶ୍ୱାସ ଗତ ଅର୍ଥ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଜଳନ୍ତା ସିରାରେଟ୍ ବା ଦିଆଯିଲା କାଠି ପିନ୍ଧିବାର କାରଣ ହେଲା । ମନୁଷ୍ୟର ଆଚରଣରେ ତାରତମ୍ୟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ହେଁସଫ ଏକଥା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ଯେ ଚିନ୍ତା ସବୁବେଳେ ବାସ୍ତବ ହୁଏ ପ୍ରକୃତ ହୁଏ, ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟାବହାରିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହିଁ ଓ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ହିଁ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ । ତେଣୁ ଶେଷ କଥାରେ, ଜୀବନ ଓ ବାସ୍ତବ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରକୃତଶାଳୀ ଭୂମିକାରେ ରହେ, ଶ୍ୱାସ ରହେ ନାହିଁ ।

ସେହି ଖାଲି ପେଟ୍ରୋଲ ଟାଙ୍କି କଥା ବି ଧରାଯାଉ । ଏଭଳି ଭୁଲ ଆଚରଣ ସବୁ ଦେଶରେ ତ ଘଟିପରେ । ‘ଖାଲି’ ବା ‘ଶୂନ୍ୟ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ସବୁ ଦେଶରେ ‘ଖାଲି’ ବା ‘ଶୂନ୍ୟ’ । ଫରାସୀ ଏହାକୁ ‘ଭାଇଟ୍’ କହନ୍ତି ଛାତ୍ର କହନ୍ତି ‘ସୁଷ୍ଟି’ ବା ‘ସୁଷ୍ଟି’ ଜର୍ମନ୍ କହନ୍ତି ‘ଲେ...ର’, ଇଂରାଜି କହନ୍ତି ‘ଏମ୍ପଟି’ ଜାପାନୀ କହନ୍ତି ‘କାବ’ ଇତ୍ୟାଦି । ତେବେ ଏଭଳି ନିଆଁ ଲାଗିବା କାର୍ଯ୍ୟ କୌଣସି ପେଟ୍ରୋଲ ଚିଆରି ଦେଉଥିବା ସହର ବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଘଟିବ ନାହିଁ । କାରଣ ସେଠାରେ ଖାଲି ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କି ବୋଲି କହିଲେ ତରଳ ପେଟ୍ରୋଲରେ ଖାଲି ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ‘ଖାଲି’ ବୋଲି କହିଲେ ତରଳ ପେଟ୍ରୋଲ ଛଡ଼ା ପେଟ୍ରୋଲ ବାମ୍ପ ବି ବୁଝାଏ । ତେଣୁ ଏଠାରେ ମୁଖ୍ୟ କଥା ଇଂରାଜି କି ଛାତ୍ର ଶୁଣା ନୁହେଁ, ମୁଖ୍ୟ କଥା ଯେଉଁ ଲୋକେ ପେଟ୍ରୋଲର ଗତିପ୍ରକୃତି ଜାଣନ୍ତି ତାଙ୍କର ଶ୍ୱାସ ଓ ଯେଉଁ ଲୋକେ ପେଟ୍ରୋଲ ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କର ଶ୍ୱାସ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ । ନୂଆ ଅଭିଜ୍ଞତା ଫଳରେ ଆପଣାର ଜ୍ଞାନ ବଢ଼େ ଚିନ୍ତା ସମୃଦ୍ଧ ହୁଏ ନୂଆ ଶବ୍ଦ ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ ଓ ସେହି ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଶବ୍ଦ ବି ଉଦ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଆମର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ପୂର୍ବେ ନଥିଲା ଅଥବା
 ଯେଉଁଲ ଶବ୍ଦର ସମାପ ପୂର୍ବେ ଦରକାର ପଡ଼ୁ ନଥିଲା ତାହା ତ ଏବେ
 ଦରକାର ପଡ଼ୁଛି । କାରଣ ନୂତନ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଏହି ଶବ୍ଦର
 ସମାହାର ବା ନୂତନ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ଦରକାର ହେଉଛି । ଏ ଘଟଣା ସବୁ
 ଭାଷାରେ ଘଟୁଛି । ଆଲୋକ ପରଦା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେ ଆଗରୁ ଦେଖି ସାରି-
 ଆସି ରୁଷ ଭାଷାରେ ଦୁଇ ଧରଣର ମାଳ ଅଛି ଓ ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ
 ଅଛି । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାକୁ ଆମେ ମାଳ ଓ ଘନମାଳ ବୋଲି ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ
 କରୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ମାଳ ଯେଉଁଥିରେ ଏକକ ଶବ୍ଦ ଘନ ମାଳ ସମାପ ବା ଯୌଗିକ
 ଶବ୍ଦ । ଇଂରାଜୀରେ ସେପରି ‘ଲାଇଟ୍-ବୁ’ ବା ‘ରିପ୍ଲେ-ବୁ’ ଓ ଡାର୍କ
 ବୁ ବା ନେଭ୍ ବୁ ବୋଲି ଯୌଗିକ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼ାଯାଇଛି । ଜର୍ମାନ ଭାଷାରେ
 ବି ସେପରି ହୋଇଛି ‘ଡେଲ୍‌କ୍ଲାଉ’ ଓ ‘ଡାକେକ୍ଲାଉ’ ଦୁଇଟି ଯୌଗିକ
 ଶବ୍ଦ । କାରଣ ଯେତେବେଳେ ଇଂରାଜୀ ଓ ଜର୍ମାନ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ପ୍ରଣୀତ
 ହେଲା ଯେ ଏଭଳି ଦୁଇଟି ରଙ୍ଗକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନିବାବା
 ଦରକାର ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏଭଳି ଯୌଗିକ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼ିବାକୁ
 ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ଏ ଦୁନିଆ ବହୁବିଧ ଘଟଣାମୟ, ଅନନ୍ତ ବସ୍ତୁମୟ, ଯେ କୌଣସି
 ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା ତା ଜ୍ଞାନରେ ସୀମିତ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ
 ପୃଥିବୀର ଅସଂଖ୍ୟ ବସ୍ତୁତାକୁ (ମନେ କର ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣର ଛଟା) କେତୋଟି
 ସଂଖ୍ୟାର ଭାବ-ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ କେତେ
 ଗୁଡ଼ିଏ ଅବଧାନ ଭିନ୍ନରୁ ଗୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ଓ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ
 ପ୍ରତୀକଶାଳୀ ଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ ଧରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଜଣେ ଚିତ୍ରକର ଯେତେବେଳେ
 ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ଫ୍ରେସ୍କୋ ପ୍ରଭୃତି ଦର୍ଶାଇ ଆପଣାର ଚିତ୍ର ଗଢ଼ିବାକୁ
 ଲାଗେ ସେତେବେଳେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗର ନାମକରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ
 ହୁଏ ଅଥଚ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଆମର ସେତେଗୁଡ଼ିଏ ରଙ୍ଗର ନାମ
 କରଣ ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଲୋକ ପାଇଁ ‘କୁକୁର’ ବୋଲି
 ଶବ୍ଦଟି ଯଥେଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ ଜଣେ କୁକୁର-ପ୍ରିୟ ଲୋକ ପାଇଁ କୁକୁରଟି
 ଡାହନ କୁକୁର, ଡେଲିଆ କୁକୁର ନାଁ ଆଉ କିଛି ଏଭଳି ଭାବରେ
 ବାଣ୍ଟିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେଉଁତଳ ଯାଏ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ତଳେ ସେତଳ ଯାଏ

ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଇଁ ଆମେ ଆମ ଭାଷାକୁ ଚଳାଇବା କିନ୍ତୁ ଯଦି ବେଶି ଖୁଣ୍ଟିନାଶି ବର୍ଣ୍ଣନା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ଓ ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼େ ସେତେବେଳେ ଭାଷା ଆମକୁ ସେହି ନୂତନ ଭାବ ପାଇଁ ଖୋଜିବା ବା ଖବର ଯୋଗାଏ । ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଆମେ ଚିନ୍ତାରେ ମାର୍ଜିତ ଅବସ୍ଥା ଶିଖୁ ।

ତେବେ ଏଭଳି ଅବସ୍ଥା ବା ଉତ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଅଭିଜ୍ଞତା ନ ଥାଏ ଅଥଚ ବରଜାର ଆସିଯାଏ । ଜୀବନ ଆମକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧରଣର ବସ୍ତୁକୁ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରିବା ଶିଖାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ବସ୍ତୁ ବିଷୟରେ ଧାରଣା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମେ କିଛି ଜାଣି ଉକ୍ତ ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞ ରହୁ । ଏଭଳି ସ୍ଥଳେ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଭୁଲ୍ ତେଜାବ । ବିଷୟଟି ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞତା ଯୋଗୁଁ ଭୁଲ୍ ଚିନ୍ତାଧାରା ହୁଏ ଓ ଦୁର୍ଭଟଣା ଘଟେ ଯେପରି ପେଟ୍ରୋଲ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ନିଆଁଲଗିବା କଥା । ଯଦି ଆମର ଚିନ୍ତା ରେ-ଭଲ ଗ୍ରହଣ ସ୍ତରରେ ଫେରିବା ଆମେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଫେରି-ପୃଥିବୀର ଏକ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ତେବେ ଜୀବନର ବ୍ୟବହାରର ଅଭିଜ୍ଞତା ଶୀଘ୍ର ଫେରିବା ବା ବିଲମ୍ବରେ ଫେରି ସେ ବିଷୟ ସଜାଡ଼ି ଠିକ୍ କରିଦେବ ।

ବାସ୍ତବ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଭଳି ବିଭାଗ ଅଛି ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଅନୁଦିନ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ବା ସୀମିତ ସ୍ତରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଧରି ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ବରଜାର ହୁଏ । ତେଣୁ ପିଲା କୁହାଯାଏ ବହୁ ଧର୍ମର ଖାଇଲେ ଲୋକ ଶିଖେ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ହେଲେ ମଣିଷ ପୃଥିବୀର ଏକ ସୃଷ୍ଟି ବିଷୟ ପାଇବାକୁ, ଏହାର ଗଢ଼ଣ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ନୋହଲେ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରକୃତିରେ ଯାହା ଘଟୁଛି ତାହାର ସ୍ୱଳ୍ପ ସମ୍ଭବ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମ୍ଭବ ଦିଶିଥାଏ । ବାହାର କରିବାକୁ ମଣିଷ ଉଦ୍ୟମ କରିଛି । ମଣିଷ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ବ୍ୟାଗ୍ରାଗୁଣ ପଛରେ କେତେ ସତ୍ୟ ଅଛି ? ପିଲାମାନେ ବାପ ମାଙ୍କର ଭଳି ଦିଶନ୍ତି କାହିଁକି ? ମନୁଷ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଯେଉଁ ଚିନ୍ତା ରୁଲେ ତାହା ପଛରେ କି ଶକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ଇଚ୍ଛାବଦ୍ଧ ।

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଖାଲି କଲୁନା ଓ ଅନୁମାନକୁ ସାର
 ହେଲା । ମନୁଷ୍ୟ ଏବେ ଏହାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗର ନିୟମିତ ଧାରାରେ
 ପକାଇବାରେ ସଫର୍ପ ହୋଇଛି । ଏବେ ବି ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ପୁରଣ
 କମ୍ପଦନ୍ତୀ, ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୂଜାର୍ଥ ଓ ଧର୍ମ ବସା ବଢ଼ିଛି ତା'ର
 କାରଣ ହେଉଛି ଏହି ରହସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତିତାକୁ ଏବେ ବି ମନୁଷ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନର
 ଆଲୋକରେ ପ୍ରସ୍ତାପ କରି ନ ଥିଲା । ଏଇଠି ଭ୍ରଷ୍ଟା ବି ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତା
 ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି ବୋଲି ଆମେ ବଢ଼ିପାରୁ । ଆମେ ଯେତେବେଳେ
 କହୁଁ ‘ବୋଧହୀନ’ ସେତେବେଳେ ଆମେ ନିଶ୍ଚିତ ନୋହୁଁ କାରଣ
 ସମସ୍ୟାଟି ସାକର ଗ୍ରାହରେ ବିଜ୍ଞାନ ଆଲୋଚନାରେ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ।
 କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଜ୍ଞାନ ସମସ୍ୟାଟିକୁ ଧର୍ମ ହାତରୁ କଢ଼ିନେଇ,
 ଓ ସବୁ ପ୍ରକାର କଲୁନା କଲୁନାକୁ ଇତିଶ୍ରୀ କରି ସମାଧାନ କରିବାରେ
 ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୁଏ ସେତେବେଳେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରହର ପ୍ରଭାବ ଆଉ କାବୁ
 ଖଟେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଏବେ ବି ଗ୍ରହରେ ଆମେ କହୁଁ “ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଲେ”
 “ମୁଁ ହେଧରେ ହଜିଲେ ହୋଇଗଲା ।” କିନ୍ତୁ ଏବେ ବି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶୂନ୍ୟ
 ପିଲା ଜାଣେ ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଗୁରୁତ୍ୱରେ ଘୁରୁଇ ନାହିଁ ବା ଆମ ଦେହରୁ
 ଦେହରୁ କେବେ ଜ୍ଞାନ ବା ଅମ୍ଳା ହୁଅି ବାହାରିଗଲେ ତାହା ଫେରି ଆସେ
 ନାହିଁ ।

ପୁରଣ କାହାଣୀ ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ଗ୍ରହର ପ୍ରଭାବ ଚିନ୍ତା ଉପରେ
 ପଡ଼େ । କାରଣ ଏହି କାହାଣୀମାନଙ୍କରେ ଉପମା ଓ ଭୂଲନା ସବୁ ଲଙ୍ଘର
 ବିଭିନ୍ନତାରେ ଦେଖାଦିଏ ।

‘ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷୀ ଘୋର ତାମସୀ ରଜନୀ’

—ସଧାନାଥ

ଏଠାରେ ରଜନୀ ବା ରାତି ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ତାହା ଆଗରେ ବିଶେଷଣ
 ତାମସୀ । ଆମର ପୁରଣ ଅନୁସାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଏକ ପୁରୁଷ ଓ ଗର୍ବି ପ୍ରସା,
 ସ୍ୱେଦିଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀରେ ବହୁତ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଅଛନ୍ତି
 ଯେଉଁ ଭ୍ରଷ୍ଟାରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଏକ ସ୍ତ୍ରୀ । ଫୁଲଜ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଲଙ୍ଘର ତାରତମ୍ୟ
 ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ବହୁ ବିଷୟରେ କେତେକ ଭ୍ରଷ୍ଟାରେ ବହୁ ପ୍ରସ୍ତୁତା
 କାହାଣୀ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଭ୍ରଷ୍ଟାରେ ଏଭଳି କାହାଣୀ ଅର୍ଥହୀନ

ହୋଇଯାଏ । ଭାଷା ସେପରି ଏହି ପ୍ରଭେଦର ଅନୁସରଣ ଆଡ଼ୁ
ହେବାକୁ ବଳୀ ଅଛି । ହେଲେ ସେଥିରୁ କେତେକ କୌତୃହଳକର ବିଷୟ
ବାହାରିବ ।

ଦୁନିଆର ‘ମଡ଼େଲ’

ଏ ଦୁନିଆ ବିଷୟରେ ଦର୍ଶନ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ବହୁ ପ୍ରକାର
ମଡ଼େଲ କରିଛନ୍ତି ।

ଏହି ମଡ଼େଲ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉପକରଣ ହେଲା ଆମର
ନିତିନିୟମା ଶାବନର ଭାଷ, ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜରେ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣର ପ୍ରଧାନ
ବାହନ ହେଲା ଭାଷା । ତେବେ, ଆମର କୁହାଯାଇଛି, ଭାଷା କେବଳ
ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ କରେ ନାହିଁ ଏହା ସେହି ସୂଚନାକୁ ଆପଣାର ଗୁଣରେ
ଡାଳି ଆପଣା ଢଙ୍ଗରେ ପଠାଏ । ଭାଷାର ସି କୋଣ ଘନକାତ ଫଳକ
ଭିତରେ ବାହାର ବସ୍ତୁ ବା ଘଟଣାର ପ୍ରତିଛବି ପଡ଼ି ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଭାବ-
ପ୍ରକାଶ ବାହାରେ ତାହା ହିଁ ଭାଷାର ସୂଚନା । ଏହା ହିଁ ଭାଷାଠାରୁ ଅନ୍ୟ
ବୈଷୟିକ କୋଡ଼ର ପ୍ରଭେଦ । କୋଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଭାବରେ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ
କରେ । କିନ୍ତୁ ଭାଷା ତାହାକୁ ମଡ଼େଲ କରେ ଓ ତାହାକୁ ତଉଲି ମୁଲ୍ୟାଙ୍କନ
କରି ପ୍ରେରଣ କରେ ।

କାର୍ଲମାର୍କସ୍ କହିଥିଲେ ଭାଷା ହେଲା ନିରାକାର ଚିନ୍ତାରେ ସାକାର
ବାସ୍ତବ ରୂପ । ଏହା ଯଥାର୍ଥ । ହୋରପଙ୍କର ଅବଦାନ ହେଲା ଏହି ଯେ
ସେ ଏହି ସାକାର ଜନସ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ତର୍କମା ତୋଳି ଦେଖାଇ
ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାଷାରେ ବାସ୍ତବ ଯେଉଁ ମଡ଼େଲ ବା ରୂପ ପରିଗ୍ରହ
କରୁଛି ତାହା ଦେଖାଇବାରେ ହୋରପଙ୍କ ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ବହୁତ ଉପକାର
କରିଛନ୍ତି ।

ଅବଶ୍ୟ ହୋରପଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସାହରେ ଭାଷାକୁ ଏହି ରୂପ ପରି-
ଗ୍ରହଣର ପ୍ରଧାନ ହତଥାର ଓ ମୂଳ ହତଥାର ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ତଥାପି
ଏକଥା ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତା ଜଗତରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ, ଯେ ଯେଉଁ ତଥ୍ୟ
ବା ଅନୁମାନରେ ସୃଷ୍ଟି ବା ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ଅଛି, ଅର୍ଥ ହିଁ ଯାହା

ବିଚାର-ପାଶେଷ ସେଥିରୁ ସତ୍ୟ ବାହାର ଆଏ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାଷା
ବିଜ୍ଞାନ ଡୋରପକ ନିକଟରେ ନିଶ୍ଚୟ ରଖି ।

ଅଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଭାଷା ପୃଥିବୀକୁ ଚିହ୍ନିବା ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ
କରିବାରେ ଏକମାତ୍ର ହତାଶା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚିହ୍ନିବା
ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ହତାଶା ଉପରେ ଆପଣାର ପ୍ରଭାବ ପକାଇ-
ଆଏ ।

ପ୍ରକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ଶିଖିଲା ବେଳକୁ ଆନ୍ଦେ-
ମାନେ ଏପରି ଏକ ବସ୍ତୁର ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚି ସାରି ଆଉଁ ଯେ ସେତେ-
ବେଳେ ଆମେ ଆମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଦୁନିଆ ବିଷୟରେ ସମ୍ୟକ ଧାରଣା
ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଥାଉଁ । କିନ୍ତୁ ଭାଷା ପଢ଼ିଲା ଶେଷର ବସ୍ତୁରୁ ଆମର
ବେହୁଆଁ ଭିତରେ ପଡ଼େ । ଭାଷା ହେଉଛି ଏ ସବୁଠାରୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ତାହାର
ସାଧାରଣ ମୂଳଦୁଆ । ଭାଷାର କଲାଣ୍ଡର ଆମେ ଏଭଳି ଦୃଶ୍ୟମାନ ଘଟଣା
ଆଲୋଚନା କରୁଁ ଯାହା ବିଜ୍ଞାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
କରି ପାରି ନାହିଁ । ଭାଷା ବଳରେ ଆମେ ଅଗେଚର, କାଳ୍ପନିକ ଓ
ଏପରିକି ଅସମ୍ଭବ ବିଷୟ ବି ଚିନ୍ତା କରିବାର ସମତା ଅର୍ଜନ କରିଛୁଁ ।
ଭାଷା ଆମକୁ କେବଳ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣର ଅଧିକାର ଦେଇ ନାହିଁ ତାହା
ଆମକୁ ଉକ୍ତ ସୂଚନା ପ୍ରତି ଅମର ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଶକ୍ତି ବି
ଦେଇଛି ।

ବିଶ୍ୟତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନଷ୍ଟାଇନ ଥରେ କହିବାର ଶୁଣିଯାଇ-
ଥିଲା ଯେ କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପୃଷ୍ଠ ମାଧ୍ୟମରେ ଚିନ୍ତା କରେ ନାହିଁ । ଭାଷା
ଇଚ୍ଛା ସବୁ ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଛନ୍ତି ଶାଖା, ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ସେଭଳି ସଙ୍କେତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଟିଳ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିୟମ-ଦୋରସ୍ତ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ସ୍ଥାୟୀ । ସେମାନଙ୍କ ଭୁଲନାରେ ଭାଷା ଚଞ୍ଚଳ, ନମନୀୟ ଓ ବହୁ
ପରିମାଣରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଏହାଛଡ଼ା ବି ଭାଷାର ଅନ୍ୟ ସବୁ ସଙ୍କେତଠାରୁ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକୃତି
ସୂଚକା ରହିଛି । ଭାଷା ସବୁ ଲୋକ ପଢ଼ୁଥିବା ଉପପାରେ, ଏହାର
ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଦୁନିଆର ମଡ଼େଇ କରିପାରୁଁ । ବିଜ୍ଞାନର ଭାଷା ବା

ଶିଳ୍ପକଳାର ସଙ୍କେତ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ସ୍ମୃତିର ତାଲମ ନେବାକୁ ପଡ଼େ । ଶ୍ରଦ୍ଧା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାବଜନନ ।

ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ଶିଳ୍ପୀ ଆପଣାର ନିଜସ୍ବ ଶୈଳୀ ଗଢ଼ିପାରେ, ତାର ନିଜର ଶିଳ୍ପର ‘ଶ୍ରଦ୍ଧା’ ଗଢ଼ିପାରେ । ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତା’ର ନିଜ ବିଦ୍ୟାରେ ଯଥା ପଦର୍ଥବିଦ୍ୟା, ରସାୟନ, ଗଣିତ, ବା ଯୁକ୍ତି ଗଣିତରେ ଆପଣାଲଗି ଏକ ନୂତନ ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବନେଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ପ୍ରତିଶ୍ରଦ୍ଧାଳି ହେଲେ ବି, ସମନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଗୋଟିଏ ଜାତିର ମାତୃ-ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଦଳରେ ଆଉ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତଳେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କେହି ସେହି ମାତୃଶ୍ରଦ୍ଧାଠାରୁ ଅଲଗା ବା ଆଉ ଏକ କୃତ୍ରିମ ଶ୍ରଦ୍ଧା କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜନତା ମୁହଁରେ ଭରି ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । ପଞ୍ଚୁଲ ଶୈଶବରୁ ଆମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶିଖୁ, ଅଜ୍ଞାନରେ ଶିଖୁ କେବଳ ପଛେ ପାଠପଢ଼ାରେ ଆଗୁସାର ହେଲେ ଆମେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଆଇନ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଲଭି କରୁଁ । ସେତେ-ବେଳେ ପଢ଼ିବା ବା ଲେଖିବା ଆମକୁ ପଇଟେ ।

ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଆପାତଃ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଂସାର ବାହାର ବୋଲି ମନେ ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାହାଯ୍ୟରେ, ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଉପଯୋଗ କରି ସେହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନରେ ଲାଗନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଯୁଗଯୁଗର ଅଗତ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଁ । ଆମେ ଐତିହାସିକ ଲେଖା, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱିକ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଁ ଓ ବାହାର କରୁଁ ଶତଶତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବା ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଆମର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷମାନେ କିଭଳି ଭାବରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ଇତିହାସରେ ଏଭଳି ଯୁଗ ଥିଲା ଯାହା ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ମିଳି ନାହିଁ । ହେଷ୍ଟେଡୋଟସ୍ ବା ଟାସିଟସ୍ ଭଳି ପୁରାତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ୟାମାନେ ମଧ୍ୟ ସେ ବିଷୟରେ ମାରବ ।

ତଥାପି ଆମର ଏକ ବାହନ ଅଛି ଯାହା ବଳରେ ଆମେ ଆମର ବହୁ ପୂର୍ବଯୁଗର ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଁ । ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତିର କ୍ଷମତା ଓ ବୈଷୟିକ ସଂସ୍କୃତିର ସମ୍ଭାବ ବି ଆହରଣ କରି ପାରୁଁ । ଏହି ବାହନ ଯେ କୌଣସି ବାହନ ଅପେକ୍ଷା ଶକ୍ତିଶାଳୀ । କାରଣ

ଏହାର କଳରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ମାନସିକ ଗଢ଼ଣ ଓ
ଜୀବନ ଚକ୍ରରେ ଧାରଣା କରିପାରୁ ଓ ଯାହା ଆମପାଇଁ ଚିରକାଳ ଲାଗି
ହଜିରା ଯାଇଛି ବୋଲି ପଛକୁ ପ୍ରଥମ ମନେ ହେଉଥିଲା ସେହି ଇତିହାସକୁ
ଉଦ୍ଧାର କରି ନେଇପାରୁଁ । ଏହି କାହାଣୀ ହେଉଛି ଶ୍ରୀମାତା ।

ପୃଥିବୀର ଏକ ମଡ଼େଲର ସନ୍ଧାନରେ

ଅନୁସନ୍ଧାନର ହତାହାର ଭାବରେ ଓ ସଂସାରକୁ ମଡ଼େଲ କରି
ଜନ୍ମନା କରିବାରେ ଶ୍ରୀମାତା ହେଉଛି ସର୍ବୋତ୍ତମ । ଏହା ସାବିତ୍ରୀମାନ ।
ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ସମସ୍ତେ ଏହାର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ପାରନ୍ତି । ସଜା, ପ୍ରଜା,
ଧନ, ଚରାଧି ସମସ୍ତେ ଗେଟିଏ ଓ ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରୀମାତା ବ୍ୟତୀତ କିଛି ନାହିଁ ।
ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏକ ‘ଶ୍ରୀମାତା’ର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି ।
ଏଥିରେ ସ୍ୱାମୀନୁସୂକ ରୂପେ ବୁଝାଯାଇଛି ଶ୍ରୀମାତା କିପରି ଦୁଇ ଅଙ୍ଗରେ
ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର ଘଟଣା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ
କରେ । ଏହା ସମ୍ଭବ କାରଣ ଶ୍ରୀମାତା ହେଉଛି ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନ, ଏହାକୁ ମନଇଚ୍ଛା
ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଶବ୍ଦ ସଂପର୍କ ଓ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଉଭୟେ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦର ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥାଆନ୍ତି ।

କୌଣସି ଶ୍ରୀମାତା ଶବ୍ଦ କୋଷ କୌଣସି ସଜାର ଅର୍ଥ ବିଭିନ୍ନ
ସଙ୍ଗେ ସମାନ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁଳ । ଯେଉଁଠି କୌଣସି ସଙ୍ଗର ସୁଦୃଢ଼ତା,
ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗର ସ୍ୱାଧୀନତା, ପ୍ରଗତି, ଶକ୍ତି ଓ ଆଧାର ସେହି
ବିଭାଗର ଅର୍ଥକୋଷ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି କୌଣସି ଶ୍ରୀମାତା
ବିଭାଗଶୀଳ ନିର୍ମାଣ, ତାହାର ସଂସାରରେ ସୁଗଠନ, ଡୋଲିପଣ,
ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଓ ପ୍ରସାର ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ କଥା ତାହାର ଶବ୍ଦ ଉପରେ ବା
ଶବ୍ଦକୋଷ ଉପରେ ଭରସା ରଖି ରହିଥାଏ । କୌଣସି ଶ୍ରୀମାତା ବାସ୍ତବିକ
ସ୍ଥିତି ଓ ଉନ୍ନତି ଯେଉଁଠି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତାହାର ଶବ୍ଦକୋଷରେ ପ୍ରତିଫଳିତ
ହୁଏ, ସେଭଳି ଭାବରେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ହୁଏ ନାହିଁ । ସବୁ ପ୍ରକାଶମୟ
ଜ୍ଞାନ ହିଁ ଶବ୍ଦ ରୂପରେ ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ । କୌଣସି ଶ୍ରୀମାତା ସକଳ ଶବ୍ଦର
ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହି ଶବ୍ଦ କୋଷରେ ହିଁ ମିଳେ । ତେଣୁ ଶବ୍ଦ-

କୋଷ ଦେଉଛୁ ଶୁଷ୍କର ସ୍ୱରୂପ ଜ୍ଞାନର ନିୟାମକ । ଶବ୍ଦ କୋଷ ବା
ଅଭିଧାନ ଭଳି ଶୁଷ୍କର ସ୍ୱରୂପଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧନ ନାହିଁ ।

ଅଭିଧାନ ଲେଖିବାର ତତ୍ତ୍ୱ କି ଭଳି ପଢ଼ିଲୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏହି
ଅଭିଧାନ ରଚନା ବିଦ୍ୟାର ବିପ୍ରାସ କେଉଁ ରେଖା ବା ଲାଇନ ଉପରେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ଏ ବିଷୟରେ ଯଦି ଏକ ନିମନ୍ତର ଇତିହାସ ଲେଖାଯାଏ
ତେବେ ତାହା ଖୁବ୍ ମନୋରଞ୍ଜକ ହେବ । ସେହି ଇତିହାସରୁ ଆମର ଯେଉଁ
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ପ୍ରଗତି ସହିତ ପରିଚୟ ମିଳିବ ସେଥିରୁ ଆମର ନିର୍ମାଣ ଓ
ବିକାଶର ମୂଳ ସୂଚକ ବାହାର ପାରିବ ।

ସାଧାରଣ ପ୍ରତିପତ୍ତି ବା ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆମେ ‘ଶବ୍ଦର ବିବିଧ ରୂପ’
ବିଷୟରେ ବହୁ ଲେଖା ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ି । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର
ଶୁଷ୍କ ବିଦ୍ୟମାନେ ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଓ ତାହାର ଅର୍ଥ ଅର୍ଥନ୍ତର ଭିନ୍ନରୁ ଗୋଟି
ଗୋଟି ଜାରି ତଳଣି, ଆରୁ, ଭୂଗୋଳ, ଇତିହାସ, ସଂସ୍କୃତି ସର୍ବନା
କରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ମୂଳ ଓ ବିପ୍ରାସ ଅର୍ଥ ଅର୍ଥନ୍ତର
ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରେ ତାକୁ ବିଜ୍ଞାନ କହେ ପଦପ୍ରକରଣ ବା
ଇତିମିଲେକ । ଏଥିରୁ ନିଶ୍ଚୟତଃ ଏକ ଦୃଢ଼ ଶବ୍ଦ କେବେ ଶୁଷ୍କରେ
ଆବିର୍ଭାବ ହେଲା, କି କାରଣରୁ ଦେଖାଦେଲା ଓ ଏହାର ମୂଳ ଅର୍ଥ କ’ଣ
ଥିଲା ଓ ଆଜି ସେହି ଅର୍ଥରେ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ? ଏହାଛଡ଼ା ପଦ-
ପ୍ରକରଣରେ ଆହୁର ତମକାର ଓ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟା ଭରି ରହିଛି ।
ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ବା ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ନାଁର ଇତିହାସ କେବଳ
ବସ୍ତୁର ଇତିହାସ ଜଣାଏ ନାହିଁ ଯିଏ ନାମକରଣ କଲେ ସେହି ଜାତି ବା
ବ୍ୟକ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଆରୁର ବି ସୂଚନା ଦିଏ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବହୁ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯହାର ମୂଳ ବିଷୟରେ ବହୁ
ଅନୁସନ୍ଧାନ ହୋଇଛି ବୋଲି ଆମେ ଜାଣୁ । ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ
ମୁଦୁସୁଲ । ଏହି ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ ଛଡ଼ା ମାଗଧୀ ପ୍ରାକୃତରୁ ଜାତ କୌଣସି
ଭାଷା ଭିତରେ ନାହିଁ । ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରୀମତୀ ପଣ୍ଡିତ ଏହାକୁ ‘ମୁଦୁହାସିନୀ’ରୁ
ଅପଭ୍ରଂସ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମତରେ ବର ରୁ ଯଦି ବନୋ ବୋଲି
ଭୁଲରେ ଘାଲିଙ୍ଗ ହୁଏ ତେବେ ଓଡ଼ିଆରେ ବରରୁ ବରୁଲି ହେଉଛି
ସଂସ୍କୃତର ବନୋ ବିଧିରେ ସମ୍ପାଦିତ ଶବ୍ଦ । ସେପରି ମୁଦୁହାସିନୀରୁ

ମୁଦୁଡ଼ୁଲ ଓ ସେଥିରୁ ଜାଳନମେ ମୁଦୁପୁଲ । ଏହାର ଅର୍ଥ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା-
କାରଣୀ ବା ଇଂରାଜରେ ପାର ନାମ ବିଦେଶଜଶବ୍ଦ । ଇନ୍ଦ୍ର ଘୋଷାପତ୍ରିକକ
ମତରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅତିଥି ବା ଅଭ୍ୟାଗତମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ନାମ
ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ସେ ମୁଦୁଡ଼ାସ ସହିତ ତାହା କରୁଥିଲେ । ଏହା
ସେକାଳର ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ସଂସ୍କୃତିର ପରିଚୟ ଦିଏ ।

ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଏଭଳି ମନୋଜ୍ଞ ଓ ସ୍ଥଗିତ ଲକ୍ଷଣସ
କେତେଦୂର ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଶସିତ ହୋଇ ନାହିଁ ।
ଆରତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଏଭଳି ବିଶ୍ଳେଷଣରେ କେବଳ ଜାତିପ୍ରେମ ଅଛି
ନାଁ ବିଜ୍ଞାନ ବି ଅଛି କହିଦେବ ନାହିଁ । ତେବେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ଶତ ଶତ
ଶବ୍ଦର ଲକ୍ଷଣସ ଯେ ଦିନସ ଓ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହା ନିଶ୍ଚୟଦେବ । ଏ
ବିଷୟରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗବେଷଣା ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରହିଛି ।

ତେବେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଯେଉଁ ମଣିଷ ମହିଯା:ଭବନ୍ତି
ସେମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଦୁନିଆକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଦେବାକୁ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର
ମାବନ୍ଦ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ସମର୍ଥ ।

ମନେ କରନ୍ତୁ, ‘ଭଲୁ’ ଶବ୍ଦଟି ନିଆରଳ । ଗ୍ରୀକ୍‌ମାନେ ଏହାକୁ
କହନ୍ତି ‘ଆରକଟସ୍’ ଲାଟିନରେ ହେଲ ‘ଉରୁଷ’ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ
ସଂସ୍କୃତିରେ ହେଲ ‘ରାକ୍ଷ’ ଏହି ସବୁ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାଚୀନ ହିନ୍ଦୋ-ଇଉରୋ-
ପୀୟ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଛି ଯାହା ଉଚ୍ଚାରଣ ଥିଲା ରାକ୍ଷାସ । ଏହି
ହିନ୍ଦୋଇଉରୋପୀୟ ଶବ୍ଦରୁ ରୁଷ ବା ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଭାଷାରେ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ନାହିଁ ? ରୁଷ ଭାଷାରେ ‘ପାଶି’ ହେଲ ‘ଉଦା’ ସଂସ୍କୃତ
ଭକ୍ଷ, ପାମାୟ ହେଲ ଉଦକ୍ଷ (ଭୋଜନ-ରୁଷ) ନାକ, ଦୁନ, ଚନ୍ଦ୍ର, ମୂଂ,
ମା ଓ ଆଦିର ଅନ୍ତର ଶବ୍ଦ ହିନ୍ଦୋ-ଇଉରୋପୀୟ ସାଦୃଶ୍ୟ ବଢ଼ି ନ ଉଠି
ରହିବନ୍ତି ତେବେ ‘ଲଲୁ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦଟା ଗଲ କୁଆଡ଼େ ?

ଭାଷାବିତ୍‌ମାନଙ୍କର ତର୍କମା ହେଲ, ସ୍ଥାନ ଲୋକଙ୍କର ପୃଷ୍ଠପୁରୁଷ-
ମାନଙ୍କର ଅବିଚାରୀସ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ‘ଭଲୁ’ର ନାମୋଚ୍ଚାରଣ କରୁ
ନଥିଲେ । ଯେପରି ଆମ ଓଡ଼ିଆରେ ‘ସାପ’ ବୋଲି ନ କହି ପୁରୁଣାକାଳୀଆ

ଲୋକେ ‘ଲମ୍ବ ଜନ୍ତୁ’ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସ୍ତ୍ରୀରୂପୀନେ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଇତ୍ୟାଦି ଭାଷାଭାଷୀମାନଙ୍କର ‘ପୂର୍ବଜମାନେ ‘ଶ୍ଯାଲୁ’ ବୋଲି ନ କହି ତାହାକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଭାବରେ କହୁଥିଲେ । କେହି କେହି କହୁଥିଲେ ‘ମଧୁ-ଭାଷୀ’ । ପୁରାତନ ଋଷନ ଲୋକେ ‘ଶ୍ଯାଲୁ’ ବା ଆରକ୍ଷପ୍ତ ନକହି କହୁଥିଲେ ‘ବବର’ ଅର୍ଥାତ୍ ବାବୁମି । ତେଣୁ ଏଥିରୁ ଇଂରାଜୀ ‘ବେଆର’ ହୋଇଛି । ଭାଷାର ଏହି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ଆମର ସୁଦୂରପୂର୍ବ ପୂର୍ବଜମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଗଢ଼ଣ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ସେପରି ହଜାର ହଜାର ଶବ୍ଦର ଆଲୋଚନା କଲେ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ବାହାରି ପାରିବ ।

ଶର ଓ ସଂଖ୍ୟା

ଆଦମ ଚିନ୍ତାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ସଂଖ୍ୟାର ନାମ ଅନୁସାରେ ଅତି ନୃକଟ ଭାବରେ ଜଣାପଡ଼େ । କେବଳ ନ.ମରୁ ନୁହେଁ, ଗଣନାର ପଦ୍ଧତିରୁ ବି ଓ ସଂଖ୍ୟାର ତିଆରି ଓ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାରରୁ ବି ଅନେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଆଶ୍ରୟ ମିଳିଥାଏ ।

ଗଣିତ ସବୁ ବିଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ପ୍ରାଚୀନତମ । ତେବେ ବି ସାଧାରଣ ଭାଷା କୁଳନାରେ ଗଣିତର ଠାରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଉଛି ଆଧୁନିକ । କେତେକ ଗବେଷକଙ୍କର ମତ ଦେଉଛି ଯେ ଅନେକ ଜାତି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ତିନିରୁ ବେଶି ଗଣି ପାରିନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା କେତେକାଂଶରେ ସତ୍ୟ, କେତେକାଂଶରେ ନୁହେଁ । କେତେକ ଅଷ୍ଟୋଲ୍ଲସ୍ତ ଉପଜାତିଙ୍କର ତିନୋଟି ସଂଖ୍ୟା ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା’ବୋଲି ଅଷ୍ଟୋଲ୍ଲସ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନେ ତିନୋଟି କଙ୍ଗାରୁଠାରୁ ଶୁଭେଟି କଙ୍ଗାରୁର ପାର୍ଥକ୍ୟ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ, ଏକଥା ନୁହେଁ । ଏହାର ଏକମାତ୍ର ଅର୍ଥଦେଲ ତାଙ୍କ ଭାଷା ତିନିଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାର ଲେବଳ ତିଆରି କରିନାହିଁ । ଅଷ୍ଟୋଲ୍ଲସ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଅଧିକ ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀ ସହିତ ଏହାହିଁ ସଂପୃକ୍ତ, ଏତିକିମାତ୍ର ।

ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଷାରେ କିନ୍ତୁ ତିନି ଉପରକୁ ସଂଖ୍ୟା ଅଛି । କେବଳ କେତେଟି ଭାଷାରେ ନାହିଁ । କେତେକ ଆଦିବାସୀ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ-

ମାନେ ବୁଦ୍ଧକୁ ‘ଦୁଇ ଯୋଡ଼ା’ ବେଳ କହନ୍ତି । ପାଞ୍ଚକୁ କହନ୍ତି ‘ଦୁଇଯୋଡ଼ା ଏକ’ ।

ଅଶ୍ଵାମାନ ଦ୍ଵୀପର ଆଦିବାସୀମାନେ ଆଜୁଠି ପଗରେ ଚାରିପାଏ ଗଣନ୍ତି ତା’ପରେ କହନ୍ତି ‘ଆଉ ଏକ’ ଯଥା ‘ବୁଡ଼ା ଆଜୁଠି’ ତାହା ସରିଗଲେ ନାକକୁ ଛୁଆନ୍ତି ‘ଆଉ ଏକ’ ଏପରି ସେମାନଙ୍କର ଗଣନା ତଳେ ।

ପ୍ରବେ ଲୋକେ ଆଜୁଠିରେ ଗଣୁଥିଲେ ଅଧିକା ଗଛର ଡଳ ବା ଗଛରେ ଚିହ୍ନ ଦେଇ ଗଣୁଥିଲେ । ସଂଖ୍ୟାଟା ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ନୁହେଁ ଏହା ଯେ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଜନସ ଏକଥା ହୃଦୟଜନ କରିବାକୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ହଜାଇ ହଜାଇ ବର୍ଷ ଲାଗିଛି । ତା’ପରେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ବଡ଼ ଯାଇଛି ଯାହାପରେ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଣରୁ ଅଲଗା କରାଯାଇଛି ସେମାନଙ୍କର ଗୁଣ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଠାର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂଯୋଜକ କରାଯାଇଛି ।

ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଯେଉଁ ମଣିଷ ବାସ କରୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ମାନସିକ ଦୁନିଆକୁ ସୁନର୍ଗଠନ କରିବା ଅସାଧାରଣ ଆଶ୍ଚାସ୍ୟର କଥା । କିନ୍ତୁ ଏବେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଚିନ୍ତା ଦିନକୁ ଦିନ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉଛି । କେତୋଟି ହାତରୁ କିନ୍ତୁ କରାଯାଇ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ମାନେ ବହୁ ପୁରୁଣା କାଳର ଗୋଟା ଗୋଟା ପଶୁମାନଙ୍କର ସାର ଅବସ୍ଥା ଓ ଶରୀରର ରୂପ ତଥାର କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଶ୍ଵାସ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଆମର ଇତିହାସ-ପୂର୍ବ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଦୁନିଆକୁ ସୁନର୍ଗଠନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି ।

ଶ୍ଵାସାତ୍ମକ ଓ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ

ଶ୍ଵାସ ବିଜ୍ଞାନ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ-ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରି ଚାଲିଛି । କାରଣ ସମାଜରେ ହିଁ ଶ୍ଵାସ ଚାଲୁଛି ଓ ସମାଜ ଭିତରେହିଁ ଶ୍ଵାସର ବ୍ୟାପୀ ହେଉଛି ତେଣୁ ଏଭଳି ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନକ । ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମର ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ଵାସରେ ମେ ଗଲମାନଙ୍କ

ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ଆଇନକାନୁନ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ତାହା
 ଚରପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ନଥିଲା । ରୁଷ ଦେଶରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ପିଟରଙ୍କବେଳେ
 ରୁଷ ଦେଶର ବଣିକମାନେ କହୁଳ ଭାବରେ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରାରେ ଯିବା ଆରମ୍ଭ
 କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ସେହି ସମୟରେ ରୁଷ ଦେଶର ସାମୁଦ୍ରିକ ଜାହାଜ
 କଥା ଭାଷାରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଡଚ୍ ବା ଓଲନ୍ଦଜ ଶବ୍ଦ ରୁଷ ଭାଷାରେ
 ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା । ମାଡ୍ରାଗାସ୍କର ନାମକ ଆଫ୍ରିକାର ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାନ୍ତରେ
 ଯେଉଁ ଦୀପପିଣ୍ଡ ସେଠାର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ବହୁ ଆରବ୍ୟ ଓ
 ଫରାସୀ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ଭରି ଯାଇଛି । ତା'ଛଡ଼ା ସେମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଭାଷା
 ମାଲଗାସି ହେଉଛି ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ପଲିନେସିଆ ଭାଷାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
 ସମଗୋଷ୍ଠୀ । ଏହାର କାରଣ ଭୂଗୋଳ ନ ଜାଣିଲେ ବୁଝିହେବ ନାହିଁ ।
 ଭୂଗୋଳରୁ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ପଲିନେସିଆ ଓ ମାଡ୍ରାଗାସ୍କର
 ଇଟାଳି ଏକ ସମୟରେ ଗଣ୍ଡୂର୍ଯ୍ୟାଦି ନାମକ ଏକ ଭୂଖଣ୍ଡ ଭିତରେ ଥିଲା ।
 ତେଣୁ ହିଁ ପଲିନେସିୟ ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିୟ ଭାଷା ସହିତ ମାଲଗାସି
 ସମଗୋଷ୍ଠୀ । ଆରବ ବଣିକମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ କାରକାର ଫଳରେ ସମୁଦ୍ର
 ଭାରତ ମହାସାଗରର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଆରବ ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟଯୁଗରେ
 ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଭୂଗୋଳ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି (ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ)
 ଯେ ଫରାସୀମାନେ କହୁକାଳ ମାଡ୍ରାଗାସ୍କରକୁ ଆପଣାର ଉପନିବେଶ କରି
 ରଖିଥିଲେ । ତେଣୁ ଆରବ ଓ ଫରାସୀ ଭାଷାର ବହୁ ଶବ୍ଦ ମାଲଗାସି
 ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଯାଇଛି ।

ବଂଶାବଳିତରୁ ଓ ଏପରିକି ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ନ
 ଥିଲେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାଷାଗତ ଘଟଣା ବୁଝିବା ସହଜ ହେବ
 ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ବ୍ରାଜିଲ ଦେଶର ଅନ୍ଧକାରୀ 'ଗରଗାୟ'
 ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ 'ଶୁଆ' ପକ୍ଷୀ ପାଇଁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଅଥଚ
 ବହୁଳ ଜାତିର 'ଶୁଆ'ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁଳ ନାମ ରହିଛି ଏହାର ସରଳ
 ଓ ସହଜ କାରଣ ହେଉଛି 'ଶୁଆ' ବୋଲି କହିଲେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧାର ଓ
 ବହୁ ଦୁର ସଂପର୍କର ଏକ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନିକ ପକ୍ଷୀଜାତିକୁ ବୁଝାଏ । ଯେଉଁ
 ଲୋକେ 'ଶୁଆ' କେବେ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ସେମାନେହିଁ ସେହି ଜାତିର ବା
 ତା' ଠାରୁ ଅଳ୍ପ ସାମାନ୍ୟ ସାଦୃଶ୍ୟହୀନ ପକ୍ଷୀ ସହିତ 'ଶୁଆ' ବୋଲି

ଅଭିଷିକ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଦେଶରେ ଜାତି ନାହିଁକା
‘ଶୁଆ’ ଅଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ଧରଣ ଧାରଣ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ବହୁ
ବିଭିନ୍ନ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏଭଳି ସବୁ ପକ୍ଷୀକୁ ‘ଶୁଆ’ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା
ଦେବା ଚଳେ ନାହିଁ ।

ବିଂଶାବଳିରେ ଓ ସମାଜବିଜ୍ଞାନ ସହିତ ଭାଷାର ସଂପର୍କର ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଜୁଲନ୍ତ ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଇପାରେ । ଏହା ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ
ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାର ସେହି ଭାଷା ଭାଷୀ ଲୋକଙ୍କର ସାମାଜିକ
ଆବଶ୍ୟକତା ସହିତ କଡ଼ା କଡ଼ି ସଂପର୍କ ରଖି ଚଳେ । ସାହାରା ମରୁଭୂମିର
ବାସିନ୍ଦାମାନେ ତାଳଗଛର ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଷଠିଏଟି ଶବ୍ଦ
ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ‘ବରଫ’ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବି ଶବ୍ଦ
ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନେ ଆପଣା ଦେଶରେ କେବେ ବରଫ ଦେଖି
ନାହାନ୍ତି ବରଫ କ’ଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ବିଷୟଟିକୁ ଦେଖିଲେ, ଜଣାଯିବ ଯେ
ନାନଟିପିଙ୍କର ସବୁପ୍ରକାର ବରଫ ଯଥା କଠିନ, ଫସଫସିଆ, ଅଠାଳିଆ,
ତାଳା ଇତ୍ୟାଦି ବଡ଼େ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଗୁଣଗୁଣି ଶବ୍ଦ ରହିଛି । କାରଣ
ବରଫ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁ । ବରଫ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଶିକାର,
ବଲଗା ହଣଣ ପାଳନ ଓ ସକଳ ଜୀବନଯାତ୍ରା ନିର୍ଭର କରେ ।

ଯେଉଁ ଲେଖକ ବିକାଶର ନିମ୍ନ ପ୍ରସ୍ତରେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ
ଭାଷାରେ ଗୁଣବାଚକ ଓ ନିରାକାର ବସ୍ତୁବାଚକ ଶବ୍ଦ ବହୁତ କମ୍ ।
ବୁଦ୍ଧିମ୍ୟାନମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପଦାର୍ଥ ବିବ୍ୟାସ କଥା ଲେଖିବା ଅବଶ୍ୟ
କଷ୍ଟକର । ଅଫ୍ଟେଲିୟା ଅବିକାସୀମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ବି ସେଇ ଅବସ୍ଥା ।
ତେବେ ପରମ୍ପରା ପଦାର୍ଥ ବିବ୍ୟାସ ମୂଳପୁସ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧା ଇଂରାଜି ବା
ଛୁଷ ବା ଜର୍ମାନ୍ ଭାଷାରେ କହିଲେ ବା ଲେଖିଲେ ବା କ’ଣ ବୁଝାଯିବ
ବା ଆଦୌ ଲେଖିବା କ’ଣ ସମ୍ଭବ ହେବ ? କାରଣ ଏହି ଭାଷାରେ
‘କ୍ଲାଷ୍ଟର୍’ ‘ମଲଟିପ୍ଲୀ’ ‘ମାଲନସ୍’ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ
ହେବ ଯାହା ଛୁଷ ନୁହେଁ, ଇଂରାଜି ନୁହେଁ, ଜର୍ମାନ ନୁହେଁ (ଓଡ଼ିଆ ତ
ନୁହେଁ) । ଏହି କଥା ସମ୍ଭବ ଭାବରେ ବୁଦ୍ଧିମ୍ୟାନ ଓ ଅସ୍ତେଲିୟା ଅବିକାସୀ
ମାନଙ୍କ ଭାଷା ପାଇଁ ହିଜୁୟ । ଏହି ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ନୂତନ ଭାବ ଓ ସେହି

ଭବବୋଧୁନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ମାନ ଯୋଡ଼ିଲେ ଏମାନେ ବି ପରମାତ୍ମ ପଦାର୍ଥ ବିବ୍ୟା-
ଚକାର ଭାଷା ହୋଇପାରିବେ । ଛୁଷ ଦେଶରେ ଚୁକ୍ତ ଲୋକେ ଏବେ
ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶେଷଯାଏ ଆପଣା ଭାଷାରେ ସବୁ କଥା ଶିଖୁଛନ୍ତି ।
ଅଥଚ ଏକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ପାଠ, ଆଠ, ନଅ ବୁଝାଇଲ
ଭଳି ଧାତୁ ନ ଥିଲା ।

କୌଣସି ଭାଷାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଭାଷା ଆଉ କୌଣସି ଭାଷାକୁ ମାଜିତ
ଭାଷା ବୋଲି କହିବା ଦାବୁଣି ତ୍ରୁମ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ଯେତେବେଳେ
ଦୂରଦ ଭବ ପାଇଁ ଚାଲିବା ଆସେ ସେତେବେଳେ ଭାଷା ନୁହେଁ ଶବ୍ଦ
ଯୋଗାଇଦିଏ । ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଭାଷାର ଲେଖକ କେବେ ଅବଶେଷ
କରି ନାହିଁ ଯେ ତାର ଭବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ତା'ର ଭାଷା ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲା
ନାହିଁ । ମଙ୍ଗୋଲମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏକ ନୂତନ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ରହିଛି ।
ଏଥିରେ ବହୁ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । କାରଣ ମଙ୍ଗୋଲମାନେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ
ଗ୍ରହଣ କଲାପରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଡ଼ମ୍ବରୀ, ନିଦାଣ, ଆତ୍ମାର
ଅବନଶ୍ଚରତା ଇତ୍ୟାଦିର ଧାରଣା ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଏଭଳି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ନିରାକାର, ପାରମର୍ଥିକ
ଶବ୍ଦ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ନଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରାଲିଆ ଶବ୍ଦାବଳିରେ ବିଶ୍ୟାତ ଛୁଷ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରତିଭାବନ ଲେମୋନୋସବ ସେତେବେଳେ ‘ପିରାଅଡ଼କ୍
ଟେବଲ୍’ ବାହାର କଲେ ବା ବିଭିନ୍ନ ମୌଳିକ ବସ୍ତୁର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ଓ
ସଂଖ୍ୟା ସ୍ଥିତି କଲେ ସେତେବେଳେ ସବୁ ମୌଳିକ ବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଛୁଷ
ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦ ନଥିଲା । ତା’ଛଡ଼ା ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବ-ଧାରଣା
ପାଇଁ ବି ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶବ୍ଦ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ସାହସ ସହକାରେ
ଭାଷା ବାହାରୁ ଶବ୍ଦ ଆଣି ବ୍ୟବହାର କରିଗଲେ ।

ସେତେବେଳେ ସାମାଜିକ ରାଜ୍ୟ ଆଦିମ ଥିଲା ସେତେବେଳେ
ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତି ବାଚକ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଶବ୍ଦ
ଅନ୍ତ ଥିଲା । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ସେତେବେଳର ସଂସ୍କୃତି ବିଭିନ୍ନ ଥିଲା ।
ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଭାଷା ବିଭିନ୍ନ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସେତେବେଳେ
ଓ ଆଉ ବି ସବୁ ପ୍ରକାରେ ଜୀବନ ସହିତ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ସଂପର୍କିତ
ସମସ୍ତ ବିଷୟର ସାବିତ୍ରୀ କଥା ଭାଷା ଯୋଗାଇଥିଲା । ଏବେ ବି ସେହି

ଅବସ୍ଥା । ପରିବାର, ଜାତି ଓ ବନ୍ଧୁଜନ ବ୍ୟାପକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସାମାଜିକ ଗଠନରେ ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅଷ୍ଟୋଲିପ୍ପାର ବୁଦ୍ଧିମାନ ଉପଜାତିରେ ଜାତି ସଂପର୍କ ବୁଝାଇଥିବା ତୋଡ଼ିଏଟି ଶବ୍ଦ ଅଛି । ଓଆଟି ଓ ଆଟି ଉପ-ଜାତିଙ୍କର ଅନୁତଃ ୨୨ଟି ଓ କଲର-ବୁରଡ଼ିଜ୍ ଉପଜାତିଙ୍କର ୫୦ଟି ଶବ୍ଦ ଅଛି ।

ବୟସ ବା ଅୟୁରେ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ଆଦିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପଜାତିମାନଙ୍କର ଯେତେ ଶବ୍ଦ ଅଛି ତାହା ଇଉରୋପୀୟ ବା ହିନ୍ଦ-ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ବି ନାହିଁ । ଆମେ କହୁଛୁ ପିଲା, ଯୁବା, ଗ୍ରୋଡ଼, ବୁଢ଼ା କିନ୍ତୁ ଆଗଣ୍ଡା ଉପଜାତି ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ ୧୫ଟି ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯାହା ମରବର ବିଭିନ୍ନ ବୟସର ଅବସ୍ଥାକୁ ବୁଝାଏ ।

ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ଲୋକେ ବାସ କରନ୍ତି ଭାଷା ସେହିଭଳି ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସଜ୍ଜିତ କରେ । ବୃଦ୍ଧମାନ ଓ ଅଷ୍ଟୋଲିଆ ଆଦିବାସୀ-ମାନଙ୍କର ଭାଷା ଆମର ତଥାକଥିତ ‘ସଭ୍ୟ’ ଭାଷା ପରି ସେମାନଙ୍କର ପରିପାଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ପ୍ରଭବମରେ ଖାପଖୁଆଇ ଚାଲେ । ଆଗଣ୍ଡା ଭାଷାରେ ‘ପାହାଡ଼’, ‘ପର୍ବତ’, ‘ନଦୀ’ ବୋଲି କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଭାଷାରେ ଭୂଗୋଳ ପାଠ ପଢ଼େଲେ ଶିକ୍ଷକ ନାକେବେ ହୋଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଉପଜାତିଙ୍କର ଭାଷାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାହାଡ଼, ପର୍ବତ ଓ ନଦୀର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାଁ ଅଛି ଏପରିକି ଗ୍ରେଟ ମୁଣ୍ଡିଆ ପାହାଡ଼ର ବି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନାଁ ଅଛି । ତେଣୁ ଏ ଅଞ୍ଚଳର କୌଣସି ଲୋକ ବାଟକଣା ହେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଇଂରାଜି, ଗୁରୁଆ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶରେ ଏଭଳି ସୁବିଧା ନାହିଁ । କାରଣ ଭାଷା ସେ ଭଳି ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ନାହିଁ ।

ଆଗଣ୍ଡା ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ସାପ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ନାଁ ଅଛି ଓ ସବୁ ଜାତିର ସାପ ପାଇଁ ଏକ ସାଧାରଣ ନାଁ ବି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟୋଲିପ୍ପା ଭାଷାମାନଙ୍କରେ (ଯାହା ଭିତରେ ଏହି ଆଗଣ୍ଡା ଉପଜାତିମାନେ ଏକ ଅଂଶ) ସାପର ସାଧାରଣ ନାଁ କେହି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ ଆମେ ଯେମିତି କହୁଛୁ “ମୁଁ ବାଟରେ ଗଲବେଳେ ସାପଟାଏ ମରି ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖିଲି ।” ସେମାନେ କହିବେ । “ମୁଁ ବାଟରେ ଗଲବେଳେ ଗୋଟାଏ ମରି ପଡ଼ିଥିବାର

ଦେଖିଲ ।” ବା ‘ମୁଁ ତେମଣାଟାଏ’ ବା ‘ରଣାଟାଏ’ ‘ଗୋଖୁରଟାଏ’,
 ‘ଚିତଟାଏ’ ଏହିଭଳି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସାପ ବୋଲି କହି ଦେଲେ
 କଥା ଛୁଟିବ ନାହିଁ । ବିଷୟର ସାପ ନାଁ ନୁହେଁ ଖାଦ୍ୟ ସାପ ନାଁ ଅଖାଦ୍ୟ
 ସାପ ଏହିଭଳି କହିଲେ ଯାଇ ଚଳେ ।

ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ବିଭିନ୍ନ ଗତି ପ୍ରଗତିରେ ବିକାଶ
 ଧାରାର ଅନୁବର୍ତ୍ତନ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ବିଚିତ୍ରତା ଓ ବିବିଧ ଗନ୍ଦ୍ୱର ଭଣ୍ଡାର
 ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ସଂସ୍କୃତିମୟ ଓ ଆରଟି ନିକୃଷ୍ଟ ବା
 ସର୍ବନିକୃଷ୍ଟ ଏଭଳି କହିବାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେମିତି
 ତାଳଗଛ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନାଁ ପାଇନ୍‌ଗଛ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କହିବାରେ କୌଣସି ମାନେ
 ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଫ୍ରିକା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କି ଇଉରୋପ ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ବି କିଛି
 ମାନେ ନାହିଁ ।

ଆମର ବାସଭୂମି ଏହି ବ୍ରହ୍ମର ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଏବେ ତିନିଶହ
 ପରୁଶ କୋଟିକୁ ଧାସ ଦେଇଣି । ଏହି ତିନିଶହ ପରୁଶ କୋଟି ଲୋକ
 ହଜାର ହଜାର ଭାଷାରେ କଥା କହନ୍ତି । ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଲଙ୍ଗ,
 ସଂସ୍କୃତି ଓ ବଂଶ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମାନ । ଠିକ୍ ସେଭଳି ପୃଥିବୀର
 ସବୁ ଭାଷା ସମାନ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ସମପ୍ରକାର ସମାନ ଅଧିକାର
 ରହିଛି ।

ସଂଖ୍ୟା ଓ ଭାଷା

କାର୍ଲମାର୍କସ୍ କହିଥିଲେ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ଯେତେବେଳେ ଗଣିତର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ସମର୍ଥ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସେ ବିଜ୍ଞାନ ହୁଏ ପ୍ରକୃତ ବିଜ୍ଞାନ, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜ୍ଞାନ । ସଂଖ୍ୟା ଓ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ମାପରୂପ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାଣୀ ବିଜ୍ଞାନ, ପ୍ରକୃତରୁ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଆଲୋଚନାର ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗୁଛି । ଏପରିକି ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଏବେ ଗାଣିତିକ ସଂଖ୍ୟା ଓ ମାପରୂପ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ତେଣୁ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ଏକ ରେକର୍ଡ଼ିଂ ଦକ୍ଷତା ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ ହେଉଛି...

ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ସଂପଦ

କୌଣସି ଭାଷାରେ ତା'ର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ ତା'ର ଶବ୍ଦ ସଂପଦ । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ଭଣ୍ଡାର ବିଶାଳ । ହଜାର ହଜାର ଠାରୁ ଅଳ୍ପତ ଅଳ୍ପତ । ଏତେ ଶବ୍ଦ କେହି ଶିଖେ ନାହିଁ । କେହି ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଶିଖନ୍ତି ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ସେହି ଭାଷାର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗ ଜାଣିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ।

ଆମେରିକା ସୁଲମାନଙ୍କରେ ଫରାସୀ ଭାଷାର ଯେଉଁ ପଡ଼ାପୋଥି ଚିତ୍ତିଛ ସେଥିରୁ ଷୋହଲଟି ନମୁନା ନିଆ ଯାଇଥିଲା । ଏଭଳି ଧାରଣା ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ଏଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ବହିରେ ଯାହା ସବୁ ଶବ୍ଦ ଥିବ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୭୦୮୦ ଯାଏ ମେଳ ଖାଉଥିବ । ବିଶେଷତଃ ମୁଁ, ତୁମେ, ମା, ଖାଇବା, ଖୋଇବା, ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମୌଳିକ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଶବ୍ଦ ।

କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଇ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଡ଼ା ପୋଥିରେ ଯେତେ ଶବ୍ଦ ଅଛି ସେଥିରୁ ମାତ୍ର ଶତକଡ଼ା ଦୁଇର ପରସ୍ପର ସାଥିରେ ମେଳ ଅଛି । ବାକୀ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ମେଳ ନାହିଁ । ଷୋହଲଟି ପଡ଼ା ପୋଥିରେ ଛଅହଜାର ଫରାସୀ ଶବ୍ଦ ଅଛି ତା ଭିତରୁ ୧୩୪ଟି ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦ । ବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଅଲଗା ।

ମନେକରି ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ଯିଏ ଫରସି ଭାଷା ପଢ଼ିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଅଲଗା ପଢ଼ା ପୋଥିରୁ ପଢ଼ିଛନ୍ତି ସେମାନେ ଫରସି ଭାଷାରେ କଥାଭାଷା ହେବେ । ତେବେ କେହି କାହାକୁ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । ୧୯୪୪ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ସେମାନେ କି ପ୍ରକାର କଥା ବାଣୀ କେତେ କାଳ ଚଳାଇ ପାରିବେ ?

ମନେ ହୋଇପାରେ ଏଭଳି ଘଟଣା ଗୋଟାଏ ବ୍ୟତିକ୍ରମ । ଏହା ସତସତର ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଭଳି ପଢ଼ା ପୋଥିର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ତୁଳନା କଲେ ଏଥିରୁ ଆହୁରି ବେଶି ଶବ୍ଦର ମେଳ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଏକଥା ନୁହେଁ । ସ୍ପେନୀୟ ଭାଷାରେ ଦଶଟି ପଢ଼ା ବହିର ସଂଖ୍ୟା ୪୫୦୦ ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ୨୪୯୫ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦ ମିଳିଥିଲା ବାକୀ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ସେହି ସ୍ପେନୀୟ ଭାଷାରେ ୨୭ ଗୋଟି ପଢ଼ା ବହିରେ ୧୩,୦୦୦ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ମିଳିଛି ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ମୌଳିକ ସ୍ପେନୀୟ ଶବ୍ଦ । ତେବେ କରଳ ସବୁଠାରୁ ଲୋଡ଼ା ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଡ଼ି ଗୋଟିଏ ଅଭିଧାନ ତିଆରି କରାଯାଇ ପାରିଲା ଯାହା ଫଳରେ ହୁଏତ ଉନେ ଆମେ ଆମର ଓଡ଼ିଆଭାଷାକୁ ବଦେଶୀଙ୍କୁ ଶିଖେଇବାର ସୁବିଧା କରି ପାରନ୍ତେ ? ଅର୍ଥାତ୍ ଏପରିକି କୌଣସି ଉପାୟ ବାହାର କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ଯାହା ଫଳରେ କୌଣସି ସଂକଳୟିତାର ମନ-ମଉଜରେ ନ ପଡ଼ି ସେ କୌଣସି ଭାଷା ପାଇଁ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ସଂପଦର ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ହୋଇ ପାରିବ ?

ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ପ୍ରଥମ ଦଶଟି ଯାଏ ଶବ୍ଦ ବାହାର କରିବା ସହଜ । ଯଥା ଏକ ଠାରୁ ଦଶଯାଏ ସଂଖ୍ୟା, ସଂନାମ ଗୁଡ଼ିକ, ଆଉ ମା, ନିଆଁ, ଛତୁଡ଼ି ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଆଉ ଶୋଇବା, ରହିବା, ଖାଇବା ଭଳି କେତୋଟି ବିଧି । କିନ୍ତୁ ତାଲିକାର ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା କେତେ ଶହ ଶବ୍ଦ ହେଲା ମାତ୍ରକେ—ହେବ ତ ନିଶ୍ଚୟ—ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍କଳୟିତା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦକୁ ଆଣିବାରେ ଲାଗିବେ । କେହି ଯଦି ଶୁଦ୍ଧ ସେ ସର୍ଜନା କରିବା ବା ‘ସୃଜନବା’ ବା ‘ବିନାୟକ’ ଶବ୍ଦଟା ରହିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଡ଼ା ଆଉ ଜଣେ ହୁଏତ ଶୁଦ୍ଧ ‘କରିବା’ ଶବ୍ଦଟା ହେଲେ ଚଳିଯିବ

ତେଣୁ ‘କନାଇକା’ ବା ‘ତଥାତ୍ କରକା’ ଶବ୍ଦ ଲେଖା ନାହିଁ, ବରଂ ‘ତଥାତ୍ କରକା’କୁ ତାଲିକାରୁ ବାଦ ଦେଇ ତା ଜାଗାରେ ‘ଶିକାର କରକା’ ଲେଖିଲେ ଆହୁରି ଠିକ୍ ହେବ । ଏଭଳି ସଂକଳୟିତା ଭେଦରେ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଯାଇ ଏହି ମୌଳିକ ଶବ୍ଦପଞ୍ଜୀରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବ ଓ ଫଳରେ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଭାବେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଆମେରିକାର ସୁଲମାନଙ୍କରେ ସେହଲଟି ଫରସି ପଢ଼ା ପୋଥିରେ ୧୩୪ ଗୋଟି ମେଳକ ଶବ୍ଦ ମିଳିବ ଆଉ ଟ୍ରେମ୍‌ସ୍ ଶ୍ରେଣୀର ୨୭ଟି ବନ୍ଧରେ ୧୩,୦୦୦ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ମିଳିବ ଯାହା ତ ଗୋଟାଏ ବିଶାଳ ପାଠକାର ଓ ଯାହା ତ ଶିଖିବା ତେଣୁ କାଠିକରପାଠ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ଜଣେ ନୂଆ ଶିକ୍ଷାଳକୁ ଏଭଳି ଶ୍ରେଣୀ ଭିତ୍ତି ଗିଳାଇବାକୁ ବସିବା ତ ଅସମ୍ଭବ କଥା ।

ତେବେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ଥିବା ପଢ଼ା ବହି କ’ଣ ତଥାତ୍ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? ଅଥବା କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର କେଉଁ ଶବ୍ଦ ସବୁ-ଠାରୁ ମୌଳିକ ଏକଥା କ’ଣ ଠିକ୍‌ଶା କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? କେଉଁ ଦେେ ଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ସେ ଗୁଡ଼ିକ କ’ଣ ବାଛି ହେବ ନାହିଁ ? ଓ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଲେଖା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଛାଡ଼ିଦେଇ ହେବ ନାହିଁ ?

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗଣିତ ଶ୍ରେଣୀରୁର ସହାୟ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶ୍ରେଣୀରେ କହିଲେ ଗାଣିତିକ ସଂଖ୍ୟାତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷାର ସରଳ ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଏହି ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଏକମତ ସୂତ୍ର ।

ବହୁ-ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଅଭିଧାନ

ବହୁ-ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ କାହାକୁ କହିବା ? ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ବହୁତା ଶ୍ରେଣୀରେ ଓ ଲେଖା ଲେଖିରେ ବେଶି ଭାଗ ବାରିମ୍ବାର ବ୍ୟବହାରରେ ଆସେ । ଯେତେ ବେଶି ଥର ଶବ୍ଦ ସାଙ୍ଗରେ ଭେଟ ହୁଏ ସେତିକି ତା’ର ବହୁ ବ୍ୟବହାରର ଉଚ୍ଚମାନ ଅଛି ବୋଲି ଧରାଯାଏ ।

ସ୍ୱାଭାବିକ ହେଉଛି ଯେ ଯେଉଁ ରଚନାର ବହିକୁ ଆମେ ଏହି ନମୁନା କରି ନେଉଛୁ ସେହି ନହି ଉପରେ ବି ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଭର କରେ । ଆମେ ଯଦି ଶବ୍ଦର ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ବହି

ନେଇ ସେଥିରେ ସବାପେକ୍ଷା କହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦକୁ ଖୋଜୁ ତେବେ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ବାହାର ଆସିବ ‘ଶବ୍ଦର’ । ଠିକ୍ ସେହି ପରି ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେ ଯଦି ‘ଛ’ମାଣ ଆଠଗୁଣ୍ଠ’ ଉପନ୍ୟାସଟି ନେଉଁ ତେବେ ତାହାର ପ୍ରଥମ ଦଶ ପୃଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ଧରା ପଡ଼ିବ ତୁଏତ ମଝି ବା ଶେଷ ଦଶ ପୃଷ୍ଠାରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଉଚ୍ଚନ୍ତ୍ର ଅଧିକାଂଶ ବେଶି ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ନଥିବେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଭଳି ପରୀକ୍ଷା ତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ । ତେବେ ପୃଷ୍ଠାର ଅନେକ ଭାଗରେ ଏଭଳି ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଛୁଣିଯା ଭାଷାର ଲେଖକ-କବି ପୁଷ୍ପିନ୍ଦ୍ରର ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପ “କ୍ୟାପଟେନଜର ଝିଅ” ରେ ଏକଥା ପରଖ କରାଯାଇଥିଲା । ସେହି ଗଳ୍ପରେ ‘ଦୁର୍ଗ’ ଶବ୍ଦଟି ୯୮ ଥର ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଛୁଣିଯା ଭାଷାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସମାନ ସାକ୍ଷ୍ୟକ ଶବ୍ଦ ବଞ୍ଚିଛି ଗଳ୍ପ (ମୋଟା ମୋଟି ୩୦,୦୦୦ ଶବ୍ଦ) ନିଆଯାଇ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେଥିରେ ଅତି ଜୋରରେ ‘ଦୁର୍ଗ’ ଶବ୍ଦଟି ଅରେ ବା ଦୁଇଥର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି ।

ଏ ତ ଏକ ବିଶମ ସମସ୍ୟା ! ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବହିର ଶବ୍ଦ ତରଳ ଖାଲି ଦେଖିଲେ ତ ଏ ସମସ୍ୟା ଉତ୍ପଳିବ ହିଁ ଉତ୍ପଳିବ । ତେଣୁ ସଦ୍‌ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପାୟ ହେଲା, ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବହି ନେବା ଓ ସେହି ବହି ଗୁଡ଼ିକରୁ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ କେତେଥର ଲେଖାଏଁ ଦେଖା ପଡୁଛନ୍ତି ତାହାର ହିସାବ ନେବା ଓ ସେଥିରୁ ଫଳ ମିଳାଇ ଗୋଟାଏ ମୋଟାମୋଟି କହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦର ତାଲିକା ଠିଆ କରାଇବା । ଏଭଳି ଯେତେ ବିଭିନ୍ନ ରଚନାର ବହିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ୩୦,୦୦୦ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ନିଆଯିବ ଓ ସେଥିରୁ ଏଭଳି ମଧ୍ୟମା ବାହାର କରାଯିବ ତେବେ ବ୍ୟବହାରର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବହୁ-ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ମିଳି ପାରିବ । ଯଦି ମନେ କରନ୍ତୁ ‘ଦୁର୍ଗ’ ଶବ୍ଦଟି ଏଭଳି ଉଚ୍ଚନରେ ଛଣାହୋଇ ନିମ୍ନ-ସ୍ତରରେ ପଡ଼ିଲା ତେବେ ତାହା ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ରହିବ । ଛୁଣି ଗୋଟିଏ ଏଭଳି ୧୩୩ ଗୋଟି ଗଦ୍ୟାଦର୍ଶକୁ ଘେନି ପରୀକ୍ଷା କରିବାରେ ଦେଖା ଯାଇଛି ଯେ କେବଳ ୧୪ ଗୋଟି ଗଦ୍ୟାଦର୍ଶରେ ‘ଦୁର୍ଗ’ ଶବ୍ଦଟି ମିଳୁଛି । ତେଣୁ ଏହା ପ୍ରମାଣ କରୁଛି ଯେ ‘ଦୁର୍ଗ’ ଶବ୍ଦଟି କହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚନ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ

ନୁହେଁ । ତେଣୁ ରୁଷ ଗ୍ରାସରେ ଏକ ବଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ୍ଦ କୋଷ ତିଆରିରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ସ୍ଥାନ ବହୁତ ପଛରେ ।

ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ଗଦ୍ୟାଦର୍ଶର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଓ ତାହାର ମନେ କରନ୍ତୁ—୩୦,୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ଆପଣାର ଗଣନାକୁ ସୀମା-ବଦ୍ଧ ରଖିଲେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥଳୀର ପ୍ରଳମ୍ବିତାରେ, କିନ୍ତୁ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ଼ ସଂଖ୍ୟକ ଶବ୍ଦ ଥିଲା ବହୁ ବୁଦ୍ଧିକ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ପ୍ରଳରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିପାରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ଗ୍ରାସରେ ଆମେ ଏହିଭଳି ସ୍ପର୍ଶିତା ଘେନି ବଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ୍ଦ କୋଷ ତିଆରି କରିନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ଗ୍ରାସରେ ଯଥା ଇଂରାଜି, ଜର୍ମାନ, ରୁଷ, ଫ୍ରେଞ୍ଚ, ଡେଚ୍, ପର୍ଟୁଗିଜ, ସ୍ପେନିସ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏଭଳି ଶବ୍ଦ କୋଷମାନ ତିଆରି ହେଲାଣି ।

ସ୍ପେନିସ୍ ଗ୍ରାସର ଏହି ବଡ଼-ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ୍ଦ କୋଷର ସଙ୍କଳ-ପୁରା ହେଉଛନ୍ତି ଗାଉସିଆ ହୋଜ୍ । ସେ ପ୍ରାୟ ଗୁଣି ଲକ୍ଷ ସ୍ପେନିସ୍ ଶବ୍ଦକୁ ବିଭିନ୍ନ ଗଦ୍ୟାଦର୍ଶରୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଏହି ପୋଥି ସଙ୍କଳନ କରିଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେପରି ଡେଚ୍ ଗ୍ରାସରେ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦରୁ, ଫ୍ରାଞ୍ସ ଗ୍ରାସରେ ୭୦ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦରୁ, ପର୍ସିଆ ଗ୍ରାସରେ ପନ୍ଦର ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦରୁ, ଜର୍ମାନ ଗ୍ରାସରେ ଏକ କୋଟି ଦଶଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦରୁ ଓ ଗେଷରେ ଇଂରାଜି ଗ୍ରାସରେ ଏକ କୋଟି ଅଶି ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦରୁ ବହୁ ଘୋର ଏଭଳି ଶବ୍ଦ କୋଷ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ବଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ୍ଦକୋଷରେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସବା ଆଗ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇ ତା' ପଛକୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ଶବ୍ଦର ସ୍ଥାନ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଧରଣର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶବ୍ଦକୋଷ ହେଉଛି ଅର୍ଥତ୍ତାତ୍ତ୍ୱ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଇଂରାଜି ଗ୍ରାସର ଅଭିଧାନ ବହି । ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଟି ପଶି ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ବହୁ ଘୋର ଯେଉଁ ଶବ୍ଦମାନେ ଗୁଣି ବା ତତ୍ତ୍ୱେଧିକ ଥର ବ୍ୟବସ୍ଥାତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏଭଳି ତରିଶ ହଜାର ଶବ୍ଦ ଏହି ଅଭିଧାନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ।

ରୁଷ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦକୁ ୧୩୩ ଗୋଟି ଗଦ୍ୟାଦର୍ଶ
ଭିତରୁ ପସାଣା କରି ତେର ବା ତରୋଧିକ ଥର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା
୫୨୩୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦକୁ ରୁଷର ବହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ କୋଷରେ ସ୍ଥାନ
ଦିଆ ଯାଇଛି ।

ପଢ଼ା ବହିର ଶବ୍ଦ କ'ଣ ହେବ ?

ପରିସଂଖ୍ୟାନର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଆମେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦେଖା
ପଡ଼ୁଥିବା ଓ ସବୁଠାରୁ ଲୋଡ଼ା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବାଛି ପାରିବୁ ।

ତେବେ ଆମର ସବନରୁ ଶବ୍ଦ ଉନ୍ନୀତ ଲାଗି ଆମ ପାଇଁ
କେତେଟି ଶବ୍ଦ ଦେଲେ ଚଳିବ ? ଇଂରାଜି ଭାଷାର ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ବହୁ
ବ୍ୟବହୃତ ଭାଷାକୋଷରେ ଏଭଳି ୩୦,୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ।
କିନ୍ତୁ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ତାଲିକାରେ ଏହି ତରିଶ ହଜାର ଶବ୍ଦ ଲୋଡ଼ା
ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତେବେ କେତେ ହଜାର ଦେଲେ ଚଳିବ, ସେକଥା କପରି
ସ୍ଥିର କରିଯିବ ?

ମନଇଚ୍ଛା ଏକ, ଦୁଇ, ତିନି ବା ଚାରି ହଜାର ଶବ୍ଦ ନେବାକୁ
ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଦେଲେ ଆମକୁ ପୁଣି ପରିସଂଖ୍ୟାନର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ
ପଡ଼ିବ । ଭାଷା ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ଲୋଡ଼ା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ବାସ୍ତବ ସେତେବେଳେ
କେତେ ତାହା ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯଦି ମନଇଚ୍ଛା
ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟାକୁ ସ୍ଥିର କରିନେଇ ତେବେ ତ ପୁଣି ଅଭୁଆ ହୋଇଯିବ ।

ତେଣୁ ପୁଣି ଶେଷର ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ରୁଷ ଭାଷାରେ
ପୃଥକରେ କୁହାଯାଇଥିବା ପୁସ୍ତିକର ‘କପ୍ର ନର ଝିଅ’ ଗଳ୍ପରେ ‘ମୁଁ’
ଏହି ସବନାମ ୨୯୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ୧୧୭୦ ଥର ଦେଖା ଦେଇଛି ।
ତେଣୁ ଛକ ପଡ଼ି ଶବ୍ଦରେ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ‘ମୁଁ’ ଶବ୍ଦଟି ପଡ଼ିଛି ।
ଏହି ପସାଣା କରିଥିବା ଗବେଷକ ଯୁ ମାର୍କୋର ଦଶ ଲକ୍ଷକୁ ଯେ ଗଳ୍ପଟିରେ
ଲେଖକଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ଅଂଶ ଭିତରେ ଭାଷାର ଗଢ଼ଣ-ସୂଚକ ଶବ୍ଦ
ଭିତରୁ ଗଢ଼କଡ଼ା ୩୫.୩ ଆସିଛି ଖୋଦ୍ ଲେଖକଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ଭିତରେ ଓ
୫୫.୯% ଆସିଛି ଗଳ୍ପର ବିଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରଙ୍କର କଥା ବା ବକ୍ତବ୍ୟରେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତୀୟ ଶବ୍ଦ ଭଣ୍ଡାର ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମନ-
ପୋଲି ଶବ୍ଦ ଅଛି ସେଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଭାଷା ଗଢ଼ଣ ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ଶବ୍ଦ
ନୁହେଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବ୍ୟାଦର୍ଶ ଭିତରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବିରଳ ଶବ୍ଦ
ଅଛି ଯେଉଁମାନେ ଅରେ ବା ଦୁଇଅରନ୍ତ ବେଶି ବ୍ୟବହାରରେ ଲୋଡ଼ା
ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ କୌଣସି ଭାଷାକୁ ମୋଟାମୋଟି ଆଲୋଚନା କଲେ
ସେଥିରେ ବାରମ୍ବାର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟା ଅଳ୍ପ ବୋଲି
ଜଣାପଡ଼େ । ଏହାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅର୍ଥ ହେଲା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ବିଭିନ୍ନ
ପରିମାଣର ଗବ୍ୟାଦର୍ଶ ଠେନର ସମତା ବା ବସତା ରହିଛି ।

ହିସାବରୁ ଜଣାଯାଉଛି ଯେ ଯେକୌଣସି ଇଂରାଜି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶ
ଭିତରେ ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୭୫ ଶବ୍ଦ ହେଉଛନ୍ତି ୭୩୫ଟି ଶବ୍ଦ । ଏହାର ଅର୍ଥ
ହେଲା ଯଦି ଆମେ ୭୩୫ଟି ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଆୟତ୍ତ କରି ନେଇପାରୁ
ତେବେ ଆମେ ଯେ କୌଣସି ଇଂରାଜି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶରେ ତଳ ତଳୁ ଶବ୍ଦ
ସଞ୍ଚିତ ପରିଚିତ ହୋଇ ପାରିବା । ସବୁ ଇଂରାଜି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶର ଶବ୍ଦକଡ଼ା
୮୦.୫ ଶବ୍ଦକୁ ଇଂରାଜି ଭାଷାର ବହୁ ବ୍ୟବହୃତ ହଜାରେଟି ଶବ୍ଦରେ ବୁଝି
ହୋଇଯିବ । ସେହିପରି ହଜାରେଟି ଶବ୍ଦରେ ଫରାସି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶର ଶବ୍ଦକଡ଼ା
୮୩.୫, ସ୍ପେନୀୟ ଗବ୍ୟାଦର୍ଶରେ ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୮୧ ଶବ୍ଦ ବୁଝା ପଡ଼ିବ । ଇଂରାଜି
ଭାଷାର ଦୁଇହଜାର ସବୁଠାରୁ ସଂଧାରଣ ହେ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଲେ
ଯେ କୌଣସି ଇଂରାଜି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶର ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୮୭ ଶବ୍ଦ ଆୟତ୍ତରେ
ଆସିବ । ତଳ ହଜାର ହେଲେ ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୯୦ ଓ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ହେଲେ
ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୯୩.୫ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେ ଯଦି ଆମେ ୫୦୦୦ ସବୁଠୁଁ
ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦରେ ଦଖଲ ରଖୁଁ ତେବେ କୌଣସି ତଳ ଶବ୍ଦ
ଶବ୍ଦ ସମ୍ବଳିତ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜି ବହିର ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠାରୁ ତଳଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ
ଭିତରୁ ୬୮୧ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ବୁଝିପାରିବୁ ଓ କେବଳ ୧୯ଟି ଶବ୍ଦ ଆମର
ପରିଚୟର ବାହାରେ ରହିଯିବ । ତେବେ ଇଂରାଜି ଶିଶୁସ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ
ବିଦେଶୀ ଲୋକ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ଶବ୍ଦ ଆୟତ୍ତ କଲେ
ଯେ କୌଣସି ଇଂରାଜି ଗବ୍ୟାଦର୍ଶ ପଢ଼ି ବୁଝି ପାରିବ ।

ଶବ୍ଦକଡ଼ା ୯୩୦୫ ଯିନା ହେଲା, ତେବେ ତା ବା ୭.୫% ରହିଗଲା
ତେବେ ଆମେ ଏହି ଶବ୍ଦର ତାଲିକା ଆଉ ଟିକିଏ ବଢ଼ାଇଲେ କଣ ହେବ ?

ଯଦି ଆମେ ୫୦୦୦ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟରେ ୧୦,୦୦୦ ଶବ୍ଦକୁ ଆୟତ୍ତ କରୁଁ ତେବେ ଏହି ଶତକଡ଼ା ୯୮.୫ ବୁଦ୍ଧି ପାଇ ଶତକଡ଼ା ୯୯.୫ ହେବ । ତେଣୁ ଆମେ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ସାର ଦୁଇଗୁଣ ବଢ଼ାଇଲେ ବି କେବଳ ଶତକଡ଼ା ୨.୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶବ୍ଦ ପରିଚୟ ବଢ଼ାଇ ପାରିଲେ ।

ଏଇଟା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ବିଶେଷ ଚରିତ୍ର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ଉତ୍ତା-
 ଅଧିକେ ସବୁ ଭାଷାରେ ଏହାକୁ ମେଟା ମୋଟି ଅବସ୍ଥା । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼
 ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦରୁ ୩୦୦ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ଯେ କୌଣସି ଭାଷାର ବ୍ୟା-
 ଦର୍ଶର ଶତକଡ଼ା ୭୫ ଶବ୍ଦକୁ ଆପଣା ସୀମା ଭିତରେ ନେଇଯିବେ ।
 ୫୦୦ ଶବ୍ଦ ହେଲେ ଶତକଡ଼ା ୭୦ ଯାଏ ସୀମାର ପରିଧି ଭିତରକୁ
 ଆସିଯିବ । ୧୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଶିଖିଲେ ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଯାଏ ବ୍ୟବହାର
 ଆୟତ୍ତ କରିହେବ । ଅନ୍ତର ଏକ ହଜାର ଶବ୍ଦ ବଢ଼ାଇ ପାରିଲେ
 ଆହୁରି ମାତ୍ର ଶତକଡ଼ା ୬ ଅର୍ଥାତ୍ ୮୭ % ଯାଏ ବ୍ୟବହାର ଦଶକରେ ହୁଁ
 ଆସିବ । (ଇଂରାଜୀ ୭୧ % ଫରାସୀ ୫.୯ % ଜର୍ମାନ ୫.୭ %) ଅନ୍ତର
 ଏକ ହଜାର ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଏହି ତାଲିକାରେ ଯୋଡ଼ିଲେ ଅର୍ଥାତ୍
 ଶବ୍ଦ ଉତ୍ସାର ୩୦୦୦ ହେଲେ ଆଉ ଶତକଡ଼ା ୩ ଆୟତ୍ତରେ ଆସିବ,
 ଶବ୍ଦ ଉତ୍ସାର ୪୦୦୦ ହେଲେ ଆଉ ଶତକଡ଼ା ୨ ଓ ୫୦୦୦ ହେଲେ
 ତାହା ଉପରେ ଶତକଡ଼ା ୧ ଯାଏ ଆସିବ । ତେଣୁ ମେଟା ଉପରେ ଗଣିତ
 ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଶିକ୍ଷକକୁ କେବଳ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦର
 ଗୋଟାଏ ତାଲିକା ଦେଇ ତୁମ ରହେ ନାହିଁ, ଗଣିତ ଆଉ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଠିଏ
 କେତେ ସଫଳତା ଶବ୍ଦ ହେଲେ ଚଳିବ । ତେଣୁ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାବଦ୍ଧ
 ବିଶ୍ୱାସର ଏପରି ସ୍ଥଳେ କେବଳ ପଢ଼ା ପୋଥି ଖୋଲି କଲେ ସବୁଠାରୁ
 କମ୍ ସଂଖ୍ୟାର ଶବ୍ଦ ନେଇ କାମ ଚଳାଇ ପାରିବ ତାହା ସ୍ଥିର କରି-
 ପାରେ । ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ବିଶ୍ୱାସର କାମ । ଏହା ଗଣିତ
 ବା ଗଣିତଜ୍ଞ କାମର ବାହାରେ । ଅବଶ୍ୟ ଗଣିତ ଖାସ୍ ସ୍ତରାଳୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
 କରିବାର ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବାରେ ଓ କିପରି ବିଦେଶୀ ଭାଷାର
 ଉଚ୍ଚାରଣ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଛି ଯୋଗାଇ
 ଦେଇପାରେ ।

କଥାକ୍ରଷ୍ଟା ପାଇଁ ଏକ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ତାଲିକା

ଗୋଟିଏ କ୍ରଷ୍ଟା ଜାଣିବା ଅର୍ଥ ହେଲା ସେହି କ୍ରଷ୍ଟାରେ କଥା କହିବାର ବସ୍ତୁତା । ଗୋଟିଏ ବିଦେଶୀ କ୍ରଷ୍ଟାରେ ସୁକ୍ଷ୍ମ କ୍ରଷ୍ଟାରେ କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ଅବଶ୍ୟ ନାନା ରକମ ଅସୁବିଧା ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯଥା ମାତୃକ୍ରଷ୍ଟାର ଅଭ୍ୟାସରୁ ମୁକ୍ତ । ବିଦେଶୀ-କ୍ରଷ୍ଟାର ଧୂଳିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବଖଲି, ବ୍ୟାବହାରିକ ରଚନା ଓ ଠିକ ଠିକ ବାକ୍ୟବିନ୍ୟାସ ପଦ୍ଧତିକୁ ଆସୁଥିବି କରିବା ଲଭ୍ୟାଦି ଲଭ୍ୟାଦି । ତେବେ କଥନ ପାଇଁ ଲିଖନ ଭଳି ପ୍ରଥମ କଥା ହେଲା ଏକ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାର ହାସଲ କରିବା । ସବୁବେଳେ କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଜିଭ ଅଗରେ ଥିବା ଲେଡ଼ା । ଲିଖନ ବେଳେ ଯେ ନ ପଢ଼ିଲେ ଅଭିଧାନ ଦେଖିଲେ ଚଳିବ କିନ୍ତୁ କଥନ ବେଳେ ତ ଅଭିଧାନ ଦେଖି ହେବ ନାହିଁ ।

କଥାବାଣୀ ପାଇଁ କ'ଣ ଏକ ଶବ୍ଦ କୋଷ ତିଆରି କରିବା ସମ୍ଭବ । ହଁ ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ଭବ । ପ୍ରକୃତରେ ଏକଥା ମନେ ହୋଇପାରେ ଯେ ଏଭଳି ଅଭିଧାନରେ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଯଥା ସମ୍ଭବ ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ନଥିବ ସେଗୁଡ଼ିକ କଥାବାଣୀର ଶବ୍ଦ ହୋଇଥିବ । ତେଣୁ କଥାବାଣୀ ଶବ୍ଦକୋଷ ଭିତରେ ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ବାଦ ଦେବା ହିଁ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ।

ଏହି ଧାରଣାକୁ ପରଖ କରି ଯାଇଥିଲି । ଯୁକ୍ତବୟସ୍କ ଆମେରିକାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୟୋଗ ପରୀକ୍ଷାରେ ୭୦୭ ଗୋଟି କଥାବାଣୀ ୨୭୪ ଜଣ କଲେଜ ଛାତ୍ରଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଟେପ୍‌ରେକର୍ଡ୍ କରାଯାଇଥିଲା । ଏ ରେକର୍ଡ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଉକ୍ତ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନ ଜଣାଇ କରାଯାଇଥିଲା । କାରଣ ସେମାନେ ଜାଣିପାରି-ଥିଲେ ହୁଏତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟକ ଭାବରେ କଥାବାଣୀ କରିଥାଆନ୍ତେ ଓ ସେମାନଙ୍କର କଥାବାଣୀରେ ପୋଥି ଶବ୍ଦ, ବକ୍ତୃତା ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେହି ଧରଣରେ ଅଲେଖ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଆସିଯାଇ ଥାଆନ୍ତା ।

ଏହି ପ୍ରୟୋଗ ପରୀକ୍ଷା ଫଳରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ପ୍ରଥମ ପାଞ୍ଚଶତ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚୋଟି ଶବ୍ଦ ରହିଛି ଯେଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ ବା ପୋଥି ଶବ୍ଦ ବୋଲି କୁହାଯାଆନ୍ତା । ପ୍ରଥମ ଦୁଇରେ

ଶବ୍ଦରେ ଏଭଳି ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ ହେଲା ୩୫୫ ଦୁଇ ହଜାର ଶବ୍ଦରେ ବା ଦୁଇଶହ ହଜାର ଶବ୍ଦରେ ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟା ହେଲା ୧୭. ଓ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ ହେଲା ୧୫୦୦ । ଏଥିରୁ ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଲା ଯେ ଯେତେ ବାଛିଲେ ବି ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ କୌଣସି କଥାବାକ୍ୟ ଶବ୍ଦକୋଷ ଭିତରେ ଏକ ଭୃଗୁସ୍ତ୍ରୀର ଭାଗ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବ ।

ତେବେ କଥା ହେଉଛି ଏହି ୩୫୦୦ ଶବ୍ଦ (ପୋଥିଗତ ଶବ୍ଦ ବାଦ ଯାଇ) ଜାଣିଲେ ଜଣେ କଣ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ କଥାବାକ୍ୟ ଚଳାଇ ପାରିବ ?

ହୁଏବାରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ମାତ୍ର ୨୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଜାଣିବା ଯଥେଷ୍ଟ । କଥାବାକ୍ୟର ଶବ୍ଦର କଥାଭାଷାର ଗତ୍ୟାଦର୍ଶ ତଥାପରି ସମତା ଲିଖିତ ଭାଷାର ଗତ୍ୟାଦର୍ଶ ତଥାପି ସମତା ଠାରୁ ବି ବେଶୀ । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଏକ ହଜାର ଶବ୍ଦ ଆୟତ୍ତ ଆସିଲେ ଜଣେ ଲେଖକ ଶତକଡ଼ା ୯୦ କଥିତ ଭାଷାରେ ଦଖଲ ଆଣି ପାରିବ । (ଆଗରୁ କୁଡ଼ା-ଯାଇଛି ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ଏତକ ହାସଲ ହେଲେ ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଦଖଲ ଆସି ପାରିବ) । ଦୁଇହଜାର କଥାବାକ୍ୟର ଶବ୍ଦ ଆୟତ୍ତରେ ଆସିଲେ ଶତକଡ଼ା ୯୫ କଥିତ ଭାଷାକୁ ଦଖଲରେ ଆଣି ହେବ ଲିଖିତ ଶବ୍ଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୫୦୦୦ ଶବ୍ଦ ଥିଲେ ଲିଖିତ ଭାଷାର ଶତକଡ଼ା ୯୫ ଦଖଲରେ ଆସିପାରିବା କଥା ଆଗରୁ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କଥାବାକ୍ୟର ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇ ହଜାର କଥାବାକ୍ୟ ପାଇଁ ସେତେକ କାମ ଦେବ, ଲିଖିତ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ପାଞ୍ଚହଜାର ଲେଖା ଗତ୍ୟାଦର୍ଶ ପାଇଁ ସେତେକ କାମ ଦେବ । ମାଇକେଲ ଓୟେଷ୍ଟ ନାମକ ଭାଷାବିତଙ୍କର ମତରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ପାଇଁ ଏକ କଥିତ ଶବ୍ଦକୋଷ ମାତ୍ର ୫୦୦ ଲିଖିତ ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଶୋଧରେ ତଥାପି ହୋଇପାରିବ ।

ପରସ୍ପର କଥା ଭଳି ପୁରୁଣା ଗପକାହାଣୀ କହିବା ଲାଗି ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଶହ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏଭଳି କାହାଣୀକୁ ଟିକିଏ ବଢ଼େଇ କରି କର୍ତ୍ତୃନାରେ ସଜାଇ କହିଲେ ସାତଶହ ପରୁଣ ଶବ୍ଦ ହେଲେ

ଚଳିବ । ଦୁଃସାହସିକ କାହାଣୀ କହିବା ପାଇଁ ୧୪୦୦ ଯାଏ କଥିତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଶବ୍ଦ ଲେଖା ପଡ଼େ । ଆଉ ଭିନ୍ନଦ୍ୱାରା କଥାକାର୍ତ୍ତୀର ଶବ୍ଦରେ ଦଖଲଥିଲେ ସାହିତ୍ୟର ଯେକୌଣସି କଥା ବା କାହାଣୀକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବ ସଙ୍ଗେ ଅକ୍ଳେଶରେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଲେଖକର ଶବ୍ଦକୋଷ

ଲେଖକମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦକୋଷର ଅଭିଧାନ ଅନେକ କାଳରୁ ପ୍ରଚଳନ ହେଲାଣି । ଏହି ଅଭିଧାନରେ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲେଖକ ଆପଣା ଲେଖାରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି ତାହା ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଶବ୍ଦ ସେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି, ସେତେ ତାଙ୍କର ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାର ସମୃଦ୍ଧ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ।

ଇଂରାଜି କବି ମିଲଟନ ଆପଣାର କବିତା ଓ ଲେଖାରେ ୮୦୦୦ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । କବିବର ଦାନ୍ତେ ତାଙ୍କର ‘ଡିଭାଇନ କମେଡି’ ନାମକ ବିଖ୍ୟାତ କବିତା ପ୍ରାୟରେ ୫୮୭୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଆରିଷ୍ଟୋ ନାମକ ଲାଟିନ ଲେଖକ ତାଙ୍କର ସୁନାମଧର୍ମ୍ୟ ବହି ‘ଓରଲଣ୍ଡୋ ଫିଉରିଓସୋ’ରେ ୮୪୭୪ଟି ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଖଟାଇ ଥିଲେ । ହୋମରଙ୍କର ପଦ୍ୟବଳରେ ୯୦୦୦ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେକ୍ସପିଅର ୧୫୦୦୦ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ (କେତେକ ସଂଗ୍ରାହକଙ୍କର ହିସାବ ଯେ ସେ ୨୪୦୦୦ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି) ଗୁଣୀୟ କବି-ଲେଖକ ପୁଷ୍କିନ ୨୧୦୦୦ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଆପଣା ଲେଖାରେ ନିୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ।

ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ସହିତ ମହାନ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାରର ତୁଳନା ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଦ୍ୱମାନେ ଦାବି କରିଛନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ପିଲ ୩୭୦୦ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ୧୪ ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ପିଲାର ଶବ୍ଦ କୋଷରେ ୯୦୦୦ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣତଃ ଥାଏ । ଜଣେ ବୟସ୍କ ଲୋକ ୧୧୭୦୦୦ରୁ ୧୩,୦୦୦ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ ।

ତେବେ ବାନ୍ତେ ଯେ ‘ଡିଭାଇନ କମେଡ’ ନାମକ ଚାକର
 ବଶ୍ୟବେଶ୍ୟ ବହିରେ ମାତ୍ର ୫୮୭୦ଟି ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ ଏଥିରୁ
 କି ବୁଝାଯିବ ବାନ୍ତେକୁ ମାତ୍ର ଏହି ୫୮୭୦ଟି ଶବ୍ଦରୁ ଆଉ ବେଶି ଜଣା
 ନଥିଲା ? ନାଁ ତାହା ନୁହେଁ । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଏହି ମହାନ ଗୁରୁତ୍ବବାନ
 କବି ଅପୂର୍ବ ଅପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ଜାଣିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମହାକାବ୍ୟରେ
 ସେ ଆପଣାର ଶବ୍ଦକୋଷରୁ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ ।
 ଏହି ଅଂଶଟିକୁ ‘ବାନ୍ତେଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଭଣ୍ଡାର’ କହନ୍ତି ।

କୌଣସି ଲେଖକର ଶବ୍ଦକୋଷକୁ ଏକ ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ
 ଅଭିଧାନରେ ପରିଣତ କରିବା ସମ୍ଭବ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
 ଲେଖକ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦକୁ କେତେ କେତେ ଥର ବ୍ୟବହାର
 କରିଛନ୍ତି । ଏଭଳି ବହୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ଅଭିଧାନ ତିଆରି ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ
 ଲେଖକର ଶବ୍ଦକୋଷ ଅଭିଧାନ ତିଆରି ଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଏଥିରେ
 ବହୁ ପରିଶ୍ରମ, ମେଳକ, ପରିସଂଖ୍ୟାନ ହିସାବ ଲେଖି ପଡ଼େ । କ୍ଷୁଦ୍ର
 ଭାଷାରେ ଛୁଣିଯିବ କିମ୍ବା ପୃଷ୍ଠିନଙ୍କର ଏଭଳି ଏକ ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ-
 କୋଷ ଅଭିଧାନ ତିଆରି କରାଯାଇଛି । ଏଥିରୁ ମୋଟା ମୋଟି ଜଣାପଡ଼ିଛି
 ଯେ ପୃଷ୍ଠିନ୍ ଚାକର ସମୁଦାୟ ଲେଖାବଳରେ ଛଅଲକ୍ଷ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର
 କରିଥିଲେ । ଏଥିରୁରୁ ୨୧,୨୦୦ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରୂପର ଶବ୍ଦ ଥିଲା ଓ ଏହି
 ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ୨୨୦୦ଟି ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦେ ଥିବାରୁ ଅଧିକ ଥର ବ୍ୟବହାରରେ
 ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ପୁସ୍ତକର ବହିର ଭାଷାରେ ବହିର ଲେଖକର ଶବ୍ଦକୋଷ
 ବାବଦରେ ହାସତାରି ଶବ୍ଦର ସଂଖ୍ୟା ଓ ସେଥିରୁ ଲେଖକର ଶୈଳୀ
 ଇତ୍ୟାଦି ଏବେ ବି ହିସାବ କରାଯାଉଛି (ଅବଶ୍ୟ ଓତଥା ଭାଷାରେ ଏକଥା
 ହେବାକୁ ଏବେ ଟିକିଏ ଡେରି ଅଛି !)

ସୋରାଏଟ ଗଣିତଜ୍ଞ ଆର. ଏଲ୍. ଡ୍ରୋବୁଝିନ କହିଛନ୍ତି
 “ଭିକ୍ଟରୀୟ ସ୍ବରୂପ ଆମେ କହିପାରୁଁ ଯେ ଆଲେକ୍ସି ଟଲଷ୍ଟୌୟ କିଛି କିଛି
 ବାବଦ ଲେଖିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୁସ୍ତିନ୍ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ
 ବାବଦକୁ ସୁଖ ପାଉଥିଲେ । ଆମେ ଆଉ ଟିକିଏ ଦୂରକୁ ଗଲେ ଏକଥା ବି
 କହିପାରୁଁ ଯେ ଆଲେକ୍ସି ଟଲଷ୍ଟୌୟଙ୍କର ‘ଭଗିନୀ’ ନାମକ ବହିରେ ବାବଦ

ପିଣ୍ଡ ଦାସଦାସ ୧୧୯ ଟି ଲେଖାଏଁ ଦେ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିନ୍ଦର
‘ମଲ୍ଲପୁର’ରେ ବାକ୍ୟ ପିଣ୍ଡ ୯୫୫ ଲେଖାଏଁ ଶବ୍ଦ ପଡ଼ୁଛି । ଗଣିତର
କଥାରେ ଏଭଳି କହିଲେ କଥାଟା ସେକେଣ୍ଡେ କିନ୍ତୁ ଓ ପ୍ରମାଣଟା ବେଶ୍
ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ।”

ଭବିଷ୍ୟତରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏଭଳି ଗାଣିତିକ କଳନା
ଜରିଆରେ ଲେଖକର ଶୈଳୀର ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇପାରେ । ସେ ଭଳି ବିରୁଦ୍ଧ
ହେଲେ ପ୍ରଶ୍ନରମୋହନ, ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଗୋପିନାଥ ମହାନ୍ତି, କାହ୍ନୁଚରଣ,
କାଳନ୍ଦୀଚରଣ, ଲତ୍ୟାଦି ରତ୍ୟଲେଖକମାନଙ୍କର ଶୈଳୀର ବିରୁଦ୍ଧ, ଶବ୍ଦ-
କୋଷର ସମୃଦ୍ଧି, ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର, ପଦବିନ୍ୟାସର ଧାରା
ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ବସ୍ତୁରେ ନିଜର ଗାଣିତିକ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯିବ ।
ତେଣିକି ସମାଲୋଚନା ଖିଆଲ ଓ ମଜଲି ମନଶୁଣି ଉପରେ ତଳ ପାରିବ
ନାହିଁ । ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଲେଖକଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବିଧା ସେତିକି
ହେବ ଆପଣାର ଏକସିଂଗା ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ବା କୌଣସି ପକ୍ଷପାତ
ଦୋଷ ଯୋଗୁଁ ପଥଦୂତବାର ଲେଉ ସେତିକି କମିଯିବ ।

ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱରେ ଗଣିତର ପ୍ରୟୋଗ

ଗଣିତକୁ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କଥା ବିଚିତ୍ର
ଲାଗିପାରେ । ଏଭଳି ପ୍ରୟୋଗ ଏବେକାର କଥା । ମୂଳରୁ ଗଣିତ, ସଂଖ୍ୟା
ଓ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରୟୋଗ ବିଦ୍ୟା ବା ଇନଜିନିଅରିଂ, ଆଦାନ
ପ୍ରଦାନ, ଓ ମାନସିକ ବ୍ୟାଧି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚଳୁଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ,
ଗୋଟିଏ ଟାଲପ ମେସିନ୍‌ରେ ଅକ୍ଷର ଫଳକରେ ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠୁ
ସୁବିଧା ମୁତାବକ କପରି ସଜଡ଼ା ଯିବ ? ଏକଥାହିଁ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଓ
ଗଣିତ ଛିରି କରିଦେଇଥିଲା । କାରଣ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ
ବେଶି ବ୍ୟବହୃତ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ହାତ ସଫାଳା ବା ଆଙ୍ଗୁଠି
ପାହାନ୍ତାରେ ରଖିବା ଓ ବରଳ ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଙ୍ଗୁଠିର ଦୁଇରେ
ସ୍ଥାନ ଦେବା ଥିଲା ଗଣିତର ବେଖିବାର କଥା । ତେଣୁ ହସାବ ହିଁ
ଠିକ୍ କରାଯାଉ ବୋଲିଏ ଅକ୍ଷର ବୋଲିଏ ଲେଖାରେ କେତେ ଶବ୍ଦ
ବା ହଜାର ଅର ବ୍ୟବହାରରେ ଆସେ ଓ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବ୍ୟବହାରରେ
କେଉଁ କେଉଁ ଅକ୍ଷର ଆସନ୍ତି ?

ତାହା 'ହସୋରା ରାଗାତରୁ'ର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ
 ଦେଇ କଥା ବା ଲେଖାକୁ ଚିଠି, ଟେଲିଗ୍ରାମ, ଟେଲିଫୋନ କଥାରେ
 ପରିଣତ କରିବା । ଏବେ ଯେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଓ ସନ୍ଦେଶ ପ୍ରେରଣର
 ପଦ୍ଧତିରେ ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି ଘଟୁଛି ତାହା ଫଳରେ ଗଣିତର କାମ ଖୁବ୍
 ବଢ଼ି ଯାଇଛି । ଏବେ ଖବର ଅନୁର ଏଭଳି ଗହଳ ଭାବରେ ନିଆଯାଏ
 ଦେଲଣି ଯେ ବେତାର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସମ୍ପର୍କ ଶକ୍ତି ବା ଦାଲିଆ ହୋଇପଡ଼ିଲଣି ।
 ଇଞ୍ଚରେ ଆଉ ଲହରୀ ତଳେ ପାଇଁ ବା ଜାଗା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଖବର
 ଅନୁର ପଠାଇବା ପାଇଁ ଅଳ୍ପ କଥାରେ, ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ, କିମ୍ପରୀ ଦେବ
 ତାହା ଏବେ ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରଧାନ ବିଭାଗବସ୍ତୁ ହୋଇଛି ।

କିଭଳି ଶବ୍ଦ ଓ ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ଦୈନିକ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ପରିଣତ
 କରିବା ସବୁଠୁ ସୁବିଧା ଜନକ ? ଯେଉଁ ଅଂଶ ଗୁଡ଼ିକ ଅଲେଖ୍ୟ ସେ
 ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା କରି ରୋକଠୋକ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଭୁଲାଇ ପରି ଓଜନ
 କରି କିମ୍ପରୀ ପଠାଏ ? ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନ ସବୁ କେବଳ ଭାଷାର ସଂଖ୍ୟାତରୁ
 ପରିଚିତ ରୋକଠୋକ ଜବାବ ଦାବୀରୁ ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରିବ ।

ବିଦେଶୀ ଭାଷା ଶିକ୍ଷକ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ
 ଦରକାର । ଏ ଦିଗରେ ବହୁବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦକୋଷ ଅଭିଧାନ କଥା
 ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି । ଏହା ଫଳରେ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି ଓ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିପାରିଛି ଗୋଟିଏ
 ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ ଚଳିବାଭଳି ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବାକୁ କେତେଟି ଶବ୍ଦ
 ଅତି ନ୍ୟୁନରେ ବରକାର ।

ଆଜକୁ କୋଡ଼ିଏ ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ବିଷୟ
 ବିଜ୍ଞାନ-ଉପନ୍ୟାସର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଥିଲା । ଅର୍ଥ ହେଉ ଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ମଧୁର
 କବ୍‌ଚା । ଏବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲଣି ।
 ଏବେ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରର ଆବିର୍ଭାବ ହେଲଣି । ଏହି ଯନ୍ତ୍ର
 ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରି ଶିଖିଲଣି । ଏହା
 ଆମଣାର 'ସୁଚି-ଭଣ୍ଡାର'ରେ ବହୁ ଶବ୍ଦ ଓ ନାନାବିଧ ଜ୍ଞାନ ସଜାଡ଼ି କରି
 ରଖିବା ବା ଶିଖିଲଣି । ଯନ୍ତ୍ର ବା କଥାକୁ ଶୁଣି ତାହାକୁ ଲେଖି କରି ଅର୍ଥ ହେଉ
 ଟାଇପ୍ କରି ଦେଇ ପାରୁଛି । ତା'ଛଡ଼ା ମନୁଷ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଯନ୍ତ୍ରର କଥା-

କାର୍ତ୍ତା ମଣିଷର ଶ୍ରାବଣେ ନ ହୋଇ କେଉଁ ଶ୍ରାବଣେ ହେଲେ ଚଳିବ
ତାହାର ପ୍ରଶ୍ନ ବି ଆସି ପଡ଼ୁଛି ଗଲାଣି ।

ଶ୍ରାବଣ ଧ୍ବଜ ଅଶୁ, ଲେଖାର ଅକ୍ଷର କଣିକା, ଇତ୍ୟାଦି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ମନୁଷ୍ୟକୃତ ବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯନ୍ତ୍ରର ପରଦା ଭିତରକୁ ଆଣିବା ଦରକାର
ପଡ଼ିଲାଣି । ଯନ୍ତ୍ର ତ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ “ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଗାଇବ ।” ଯନ୍ତ୍ର
ଅନ୍ତର୍ଗତ କଠୋର ନୟନ ଦେଇପା, ଦ୍ବିଧାତ୍ବନ ଗଣିତର ସଂଖ୍ୟାକୁହୁଁ ଲେଖେ ।
ଯନ୍ତ୍ର ରୁହେଁ ତା ପ୍ରତି ମଣିଷର ଯାହା ଅଜ୍ଞା ହେଉଛି ତାହା ଯେପରି ରୋକ-
ଠୋକ ହେବ, ସେଥିରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ନଥିବ ତାହା
ଯେପରି ହେବ ଦୁଇରେ ଦୁଇ ମିଶାଇଲେ ଶୁଦ୍ଧ ପରି ନିର୍ଭୁଲ, ନିର୍ମଳ ଓ
ନିରପେକ୍ଷ । ଗଣିତ ଛଡ଼ା ଏକଥା କରିପାରିବାର ଶକ୍ତି ଆଉ କେଉଁ
ବିଦ୍ୟାର ଅଛି ?

ସଂଖ୍ୟା ଓ ରୋକଠୋକ ପରସ୍ପର କେବଳ ଯେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶ୍ରାବଣ ପାଇଁ
ଦରକାରୀ ତାହା ନୁହେଁ ଏବେ ଶ୍ରାବଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ବ୍ୟାବହାରିକ
ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଉଛି ଯାହା ଗଣିତ ବିନା ସମାଧାନ ହୋଇ ନପାରେ ।
ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ, ରୋଟିଏ ଶ୍ରାବଣ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରୋଟିଏ ଶ୍ରାବଣ ଶବ୍ଦ
କୋଷରୁ କେତେ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପାଦିତ କରିଛି ?

ହିସାବ କିତାବରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଆଲବେନସ୍ ଶ୍ରାବଣେ ପ୍ରତି
୫୧୦୦ଟି ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପନ୍ନ ମାତ୍ର ୪୩୦୦ଟି ଶବ୍ଦ ତାର ନିଜସ୍ବ ମୌଳିକ ଡେ-
କୋଷରୁ ଆସିଛି । ବାକୀ ସବୁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ପାଦିତ ଶବ୍ଦ । କୋରସ୍
ଶ୍ରାବଣେ ଶବ୍ଦକ୍ରମ ୨୫ ଶବ୍ଦ ତୀନ ଶ୍ରାବଣ ଉତ୍ପାଦିତ ନଥା ହୋଇଛି ।
ଆଧୁନିକ ଇଂରାଜି ଶ୍ରାବଣ ଫ୍ରାଗ୍ମେଣ୍ଟ, ଲୁଟିନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋମାନ୍ସ ଶ୍ରାବଣ-
ମାନଙ୍କରୁ ଯାହା ଶବ୍ଦ ଉତ୍ପାଦିତ ଅଣିଛି ତାହା ମୋଟ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ
ଉତ୍ପାଦିତ ଶବ୍ଦକ୍ରମ ୫୨୦୦ ୨୫ ଯାଏ ହେବ ।

ଅବଶ୍ୟ, ଉତ୍ପାଦିତ କଲବୋଲ କୌଣସି ଶ୍ରାବଣ ଶାବ୍ଦକ ହୋଇଗଲା
ତେଣୁ ଗ୍ରୋଟ ହୋଇଗଲା ଏକଥା ନୁହେଁ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଶ୍ରାବଣ ହେଉଛନ୍ତି
ସମାନ । ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ସବୁ ବସ୍ତୁ ଦେଖାଦିଏ ସେହି
ବସ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସବୁ ଶ୍ରାବଣ ସମାନ ଦକ୍ଷତା ଅଛି । ସାଧାରଣତଃ
ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର, ସଂସ୍କୃତିର ଓ କର୍ମପ୍ରବାହର ଯେଉଁ ଉପାଦାନ

ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କର ଜୀବନରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖାଯାଇ ନଥିଲା ସେହି ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଏଭଳି ଉଧାର କରିବା ଚଳି ଆସିଛି । ଏକଥା ପୃଥିବୀର ସବୁଦିନ ଶାସ୍ତ୍ର ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ହିଁ ଚଳି ଆସିଛି । ତେବେ କଥା ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲେଖକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକଥା ଦେଖିବାର ଅଛି ଯେ ସେ ଯେଉଁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଛି ତାହା ତାର ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଶତକଡ଼ା କେତେ ଜଣ ସମସ୍ତି ପାରିବୁନି । ଏହି ଶତକଡ଼ା ମାନ ଯେତେ ଉଚ୍ଚ ସେହି ସେହି ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖା ସେହିପରି ପ୍ରସାରଣୀ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ-କାରୀ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯିବ । ଠିକ୍ ଯେପରି ଗଣିତର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଭାଷା କେତେ ପରିମାଣରେ କେତେ ଅଳ୍ପ ଭାଷାରେ ବା କଥାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ପରିମାଣରେ ଖବର ଅନୁର, ବାଣୀ, ପୋଲାନ କରି ପାରୁଛି । ତାହାର ଉପରେ ହିଁ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ସଫଳତା ନିର୍ଭର କରୁଛି ।

ତେଣୁ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଗଣିତ ହେଉଛି ଅଭିଧାନ ତତ୍ତ୍ୱ ବା ଶବ୍ଦ ବିଶ୍ୱର ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଆୟୁଧ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଛଡ଼ା ଗଣିତର ସଂଖ୍ୟା ଦୋରସ୍ତ ଚିନ୍ତନ ମଧ୍ୟ ଭାଷା, ଶବ୍ଦ ଓ ଧ୍ୱନି ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତାର ମାପଦାଠି ତିଆରି କରି ପାରୁଛି । ଏହାହିଁ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱରେ ଗଣିତର ପ୍ରୟୋଗର ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପଯୋଗିତା ।

ସଂଖ୍ୟା ଓ କାରକ

ଡେନମାର୍କର ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଲୁଇସ୍ ଓ ହେଲମ୍‌ଲେବ୍ କ୍ରିସ୍ଟାକ କରି ପୁର କରିଛନ୍ତି ଯେ କାରକ କଲମରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ୨୧୭ଟି କାରକ ହିଁ ହୋଇପାରେ ! ପୃଥିବୀର ଜାକନ୍ତ ଭାଷା ଭିତରୁ ସୋଇସି ହେଶର ବାସେସ୍ତାନରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଚଳୁଛି ଯାହାର ୫୨ଟି କାରକ ଅଛି ।

ରୁଷ, ଇଂରାଜୀ, ଲାଟିନ୍, ପୁରୁଣା ଗ୍ରୀକ୍, ପରସୀ, ପାରସୀକ, ଓ ଉତ୍ତର ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କର ଆକମ୍ବଳ ଏକ । ତାହା ହେଉଛି ଏକ ବଡ଼ ସୁଗନ୍ଧ ବୁଟୁମ୍ । ଯାହାକୁ ଲଣ୍ଡୋଇଉସେସୀୟ ଭାଷକ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏମାନଙ୍କର ଆଠଟି କାରକ ମୂଳରୁ ଥିଲା । କଣ୍ଠୀ, କର୍ମ, କରଣ, ସଂପ୍ରଦାନ, ଅପ୍ରଦାନ, ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ, ଅଧିକରଣ ଓ ସମ୍ବୋଧନ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଓ ଏସିଆର ଗୋଟିଏ ବ ଶ୍ରାମ ନାହିଁ
ଯେଉଁଥିରେ ଏହି ଆଠଟି ଯାକ କାରକ ଏବେ ଚଳୁଛି । ବିଭିନ୍ନ କାରକ
ଏକାଠି ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ତେଣୁ
କମି ଯାଇଛି । ପୁରୁଣା ଗ୍ରୀକ୍ ଶ୍ରାମରେ କରଣ, ଅଧିକରଣ ଓ ସଂଗ୍ରହୀନ
କାରକ ମିଶି ଗୋଟିଏ ସଂଗ୍ରହୀନ କାରକ ହୋଇଯାଇଛି । ଲାଟିନ୍‌ରେ
ଅପ୍ରାଚୀନ, କରଣ ଓ ଅଧିକରଣ ମିଳି ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରାଚୀନ କାରକରେ
ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଫ୍ରେଞ୍ଚିସ୍, ଇଟାଲିୟ ଓ ପ୍ରାସିଆ ଶ୍ରାମ—ସମସ୍ତେ
ଲାଟିନ୍ ବଂଶରୁ ବାହାରିଛନ୍ତି—ଏବେ କାରକ ଭିନ୍ନ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ହୋଇ
ବସିଛନ୍ତି ।

ପୁରୁଣା ମୁର ଶ୍ରାମରେ ସାତୋଟି କାରକ ଥିଲା । ଏଥିରେ ସମ୍ଭବ
ପଦ ଓ ଅପ୍ରାଚୀନ ମିଳି ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭବ ପଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଆଧୁନିକ
ରୂପ ଶ୍ରାମରେ ଆଉ ସଂଯୋଧନ ନାହିଁ ।

ଉତ୍କଳେଶ୍ଵରୀ ହେଉଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଏହି କାରକ ବିଭକ୍ତି
ଲେଖ ସବୁ ଶ୍ରାମରେ ଏକ ସାଧାରଣ ବସ୍ତୁ । ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରାମ କ୍ଷେତ୍ରରେ
ଏକଥା ଆଗରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ତେବେ ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟଶୀଳ କଥା
ହେଉଛି ଏ କାଳରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କାରକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରକମାନଙ୍କ
ତୁଳନାରେ ଦେଖି ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗୁଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର
ଲେଖା ଯଥା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖା, ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖା, ନଚେର୍
ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି ଲେଖା ଭେଦରେ କାରକ
ପ୍ରୟୋଗରେ ତଥାତ୍ ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ସରକାରୀ ଓ ସ୍ଵାଧୀନତା ବ୍ୟାପାର
କାରକାରରେ ସମ୍ଭବ ପଦର ସଦା ଆଗ ସ୍ଥାନ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ଭବ ପଦ
କାରକର ୩୭ ଠାରୁ ୪୭ % ଯାଏ ମଡ଼ି ବସିଛି । ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଥାନ ନେଇଛି
କର୍ତ୍ତାକାରକ (୨୦ରୁ ୨୫%) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାରକ ଗୁଡ଼ିକ ସବୁମୋଟ ୩୫ରୁ
୪୦% ଯାଏ ସ୍ଥାନର ଅଧିକାର ଯେତକ ସମ୍ଭବ ପଦର ସ୍ଥାନଠାରୁ ବ କମ୍ ।

ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଠିକ୍ ଓଲଟା ଚିତ୍ର ଦେଖିବାକୁ
ମିଳିବ । ଏଠି କର୍ତ୍ତାକାରକ ହେଉଛି ଆଗତୁରା... (ଗତକଥା ୩୩) ଦ୍ଵିତୀୟ

ସ୍ଥାନ ଦେଇ କମିର (୨୧ରୁ୨୩%) ବୃଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦର (୧୭ ରୁ ୧୮%) । କଥିତ ଭାଷାରେ, ଆଉ ସବୁ କାରକ ଯେତେ ଥର ଏକାଠି ତଳକୁ, କର୍ତ୍ତାକାରକ ଏକା ସେତେକଥର ତଳେ (ଅର୍ଥାତ୍ କର୍ତ୍ତାକାରକ ୫୦% ଆଉସବୁ ମିଶି ୫୦%) ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଏକଦମ୍ ସେକଠୋକ କମିକାରକର ଦଖଲ । ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ ୧୧ ରୁ ୧୭% ଯାଏ । ତା'ଠାରୁ କୌଣସିମତେ କେଣି ନୁହେଁ । ରୁଷ ଦେଶର ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବଦ୍, ନିକୋନଭଙ୍କ ମତରେ ଭାଷାର ବିଭିନ୍ନ ରକମ କାରକ ବିଷୟରେ ଉଦାସୀନ ନୁହନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗତ୍ୟଭାଷା ସଂବନ୍ଧପଦକୁ ଖୁବ୍ ଆଦର କରେ କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତା କାରକକୁ ଅଣଦେଖା କରେ । କିନ୍ତୁ କଥିତ ଭାଷାରେ ଏହାର ଠିକ୍ ଓଲଟା କଥା ଘଟେ । ଏଭଳି ଯେ କାରକ ପରବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ଵୟ ଏ ଗୁଡ଼ିକ କାହାର ଶିଆଲ ନୁହେଁ । ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି ଏଗୁଡ଼ିକ ଧାରାବଦ୍ ବିଧିବଦ୍ ଭାବରେ ଘଟିଲପରି ଘଟିତାର ଦେଖାଯାଉଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ବି ଠାଏ ଘଟୁଛି ଆଉ ଠାଏ ଘଟୁନାହିଁ ଏକଥା ବି ନୁହେଁ । ଗଣ ଦେଲପରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖା, 'ରାଜନୈତିକ ଲେଖା, ଗଳ୍ପ ଉପନ୍ୟାସ, କଥିତ ଭାଷା ଓ ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ଏଭଳି ଘଟଣା ବିଧିମତେ ଘଟୁଛି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କଥାବାଣୀ ଓ ଲେଖାର ଗୋଟାଏ କାରକ ପରଦା ନିୟମମୁତାବକ ଦେଲ ପରି ହୋଇଗଲାଣି ।

ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ଏବେ ଯେଭଳି ଦିଶାରେ ଏହି କାରକ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖୁଥାଉଁ ସବୁକାଳେ ସେମାନଙ୍କର ଏହି କାରକ ପରଦା ଏପରି ଥିଲା କି ? ଆଉ ଥରେ ସଂଖ୍ୟାର ପରିଚିତ ଏହି ସମସ୍ୟା ସମଧାନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଆଠଗୋଟି କାରକକୁ ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନା ରଖିବ ବିଭିନ୍ନ ଆଲୋଚନା ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗବୋଲି ଧାଇଁଲେ ଆମର ସାତଗୋଟି କାରକ ସାତଗୋଟି ରଙ୍ଗ ହେବ । ଏହି ସାତଗୋଟି ରଙ୍ଗର ପରଦା ଭଳି ହେଲା କାରକ ପରଦା । ଭାଷା ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭ ଚନ୍ଦ୍ର ଏହି ସାତଗୋଟି କାରକ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ, ବା ନ୍ଵେପସାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଏଥିରୁଚନ୍ଦ୍ର ସବୁଠାରୁ ମୁଖ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ରାଜନୈତିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖାରେ । ୧୭ଶ ଦଶନ୍ଧି ଓ ୧୮ଶ ଦଶନ୍ଧିର ଆରମ୍ଭ

ବେଳେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକର ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶ (ଶତକଡ଼ା ୨୦ରୁ ୨୩ ଯାଏ) କର୍ମ କାରକରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ଥିଲା ।

ଦ୍ରୁତ ଦେଶରେ ଯେତେବେଳେ ଗଜା ପିଟର ଗଜକୁ କରୁଥିଲେ ସେତେବେଳେ ସେହି ଦେଶର ଭାଷାରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିର ଏକ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଲା । କର୍ମକାରକର ବ୍ୟବହାର କେତେ ବେଳେ ବଢ଼ିଗଲା ତ କେତେବେଳେ ହ୍ରାସଗଲା । ୧୯ଶ ବର୍ଷ ବେଳେ ଏହି କର୍ମକାରକର ପ୍ରାୟ ୧୩ରୁ ୧୮ % ଯାଏ ଗ୍ରିର ହୋଇ ରହିଲା । ସେ ପରିସ୍ଥିତି ଏବେ ବି ରହିଛି ।

ସଂପ୍ରଦାନ କାରକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସେପରି କିଛି ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖାରେ ସବୁ ପ୍ରକାର କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ସଂପ୍ରଦାନ ୩ ରୁ ୬ % ଯାଏ ସ୍ଥାନ ନେଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାର ସ୍ଥାନ ସବୁବିଧେ ସ୍ଥାନ । ଅଳ୍ପ ଶହେ ବର୍ଷ ତଳେ ଏହାର ସ୍ଥାନ ୫ରୁ ୭ % ଯାଏ ଥିଲା । ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ଥିଲା ପ୍ରାୟ ୧୦ % । ତଳ ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ସବୁ ପ୍ରକାର କାରକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଭିତରେ ସଂପ୍ରଦାନ ଥିଲା ଏକତରଫ । କଲମା କରବାର କଥା ଯେ ନବଶ୍ୟ ତଳଶହ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଦୁଇଟି କାରକ (କର୍ମ ଓ ସଂପ୍ରଦାନ)ର ବ୍ୟବହାର ବହୁ ପରିମାଣରେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛି ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ ଧାପେ ଧାପେ ବଳୟ ଗର୍ବରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି ।

୧୭ଶ ଶତାବ୍ଦିର ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ବର ବର୍ଷରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ ସବୁ କାରକ ପ୍ରୟୋଗ ଭିତରେ ଥିଲା ଶତକଡ଼ା ୧୯ । ଲେମୋନୋସୋଭସ୍କର ପିରିଅଡ୍‌କ୍ ଟେବଲ୍‌ରେ ଏହା ଶତକଡ଼ା ୩୦ରୁ ୫୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲା । ଗତ ଶତାବ୍ଦିରେ ଏହା ଶତକଡ଼ା ୩୫ ଯାଏ ଚାଲୁ ରହିଥିଲା । ଏହି ଶତକରେ —୨୦ଶ—ଏହା ଶତକଡ଼ା ୪୭ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରୟୋଗ ସ୍ଥାନ ମାଡ଼ି ବସିଛି । ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵବିତ୍ ନିକୋନୋଭସ୍କ ନିଜର ସମ୍ବନ୍ଧପଦ ସଂପ୍ରଦାନ କାଳରେ ଗୁଣନୈତିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖାରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଅସ୍ଥାନ ମାଡ଼ି ବସି ଯାଇଛି । ଏହାର କାରଣ ଏହି କାରକର ସାହାଯ୍ୟରେ ଖୁବ୍ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ସିଧାସଳଖ ଶୈଳୀ ତଥା

ହୋଇ ପାରୁଛି । ସମ୍ଭବ ପଦର ବ୍ୟପକ ବ୍ୟବହାର ନଥିଲେ ଯେ କୌଣସି
ଭାଷା—ରୁଷ ଭାଷା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ଇଂରାଜୀ ଭାଷା—ନାନା ପ୍ରକାର
ଗୋଳମାଳିଆ ସମ୍ପର୍କ ଓ ଚଠିଶ, ଅଖାଡ଼ୁଆ ରଚନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ
ଯାଆନ୍ତା । ଏହା ବି ଲକ୍ଷଣୀୟ ଯେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାଷାରେ ଏଭଳି କାରକ
ପ୍ରୟୋଗର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥିଲା ବେଳେ ଲୋକମାନଙ୍କର ମାମୁଲା ନିତ୍ୟ-
ଦିନିଆ ଭାଷାରେ ଏହାର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ ଲୋକଙ୍କର
ମାମୁଲା ଭାଷାରେ ସଂପ୍ରଦାନ ଓ କର୍ମ କାରକର ବ୍ୟବହାରରେ କିଛି
ପଡ଼ି ନାହିଁ ବା ସମ୍ଭବ ପଦ ବ୍ୟବହାରରେ ଉନ୍ନତ ଦେଖାଦେଇ ନାହିଁ ।

କାର୍ଲମାର୍କସ ତାଙ୍କର ଜୀବନ କାଳରେ କଥିତ ଭାଷାର ବ୍ୟାକରଣ
ଗତବ୍ଧର ପ୍ରାୟୁରର ବିଶେଷ ପ୍ରକୃତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲେ ଓ ଆଜି କରକ
ପ୍ରୟୋଗର ପରିସଂଖ୍ୟାନ ତାଙ୍କର ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ
କରୁଛି ।

କଥିତ ଭାଷାରେ ଆମେ ବାଚନଭଙ୍ଗୀ ଓ ସଙ୍ଗେତ ଠାରୁ ଉପରେ
ମଧ୍ୟ ନିର୍ଭର କରିପାରୁଁ । ତେଣୁ ସମ୍ଭବପକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାଷାରେ ଯେଉଁ
ସେକଠୋକ ଓ ଦ୍ଵିଧାସ୍ଥାନ ଭାବ ଦିଏ ବୋଲି ତାର ବ୍ୟବହାର ରହିଛି
କଥିତଭାଷା ସେଭଳି ବ୍ୟବହାରର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।
ଏଥିରୁ ବୁଝାପଡ଼େ କାହିଁକି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖାରେ ସମ୍ଭବପକ ଏତେ ଉଚ୍ଚ-
ସ୍ଥାନ ପାଇ ଆସିଥିଲେ ବି ସେହି ଗତ ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ବର୍ଷ ଭିତରେ କଥିତ
ଭାଷାରେ କାରକ ପ୍ରୟୋଗ ପ୍ରାୟ ପୂର୍ବ ଭଳି ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହି ଆସିଛି ।

ଗାଣିତିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ଵ

ବିଜ୍ଞାନକୁ ବେଳେ ବେଳେ ନିଜ ସାଜରେ ଭୁଲନା କରାଯାଏ ।
ଯାର ଉତ୍ପତ୍ତିର ସ୍ଥଳ ହେଲା ଦୁଇଟି, ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଓ ଆଉଟି ବ୍ୟବହାର ।
ଗୋଟିଏ ବିଭବ ଓ ଆଉଟି ଆଚରଣ । ତତ୍ତ୍ଵ ବା ବିଭବ ହେଲା ବିଜ୍ଞାନର
ବିଶୁଦ୍ଧ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସମସ୍ୟା । ବ୍ୟବହାର ବା ଆଚରଣ ହେଲା ତତ୍ତ୍ଵ ବା
ବିଭବର ଜୀବନ ଓ ସମାଜରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରୟୋଗ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଜ୍ଞାନର ଧର୍ମ ହେଲା ନିର୍ଭୁଲ ମାପରୂପ, ଭୁଲଭଟକା
ନଥିବା ସତ୍ୟ ଓ ଦ୍ଵିଧାସ୍ଥାନ ସେକଠୋକ ଗଣନା ଉପରେ ଭରସା ।

କୌଣସି ବିଜ୍ଞାନ ଆବଶ୍ୟକ ବିକାଶର ହେତୁ ପ୍ରଭାବରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରେ ଓ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଯଥାସମ୍ଭବ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରେ । ତାହାପରେ ଏହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଏକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କା ଚିତ୍ର ଛିଡ଼ା କରାଯାଏ । ଏହି ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକତଃ ଅଧିକ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଲାଗେ । ସଂଖ୍ୟା ଓ ମାପର ପ୍ରାକ୍ତାତ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରମାଣଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ ହେଲେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତ୍ମକା କା ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ଵାରା ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ବିଜ୍ଞାନର ବିଭାଗୀ ମାର୍କସ୍, ମକୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତାର ପ୍ରକାଶ୍ୟର ବିଜ୍ଞାନର ବିଧାତା ପାଉଲଭ୍ ଓ ଆଉରି ବଡ଼ ବଡ଼ ମନଶୀମାନେ ଅନ୍ତତରେ ସ୍ଵଳ୍ପ ଦେଖିଥିଲେ ଯେ ଏପରି ଏକ ଦିନ ଆସିବ ଯେତେବେଳେ ହ୍ୟୁମାନିଟିଜ କା ମାନବ ବିଦ୍ୟା ଓ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତ ଦ୍ଵାରା ବିଜ୍ଞାନର ରୋକଠାକ ଓ ଦ୍ଵିଧାସ୍ତନ ଶକ୍ତି ହାସଲ କରିବ । ବିଜ୍ଞାନର ବିକାଶ ହେଲେ ସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଠିକଣା ଅନ୍ତର୍ଗତ ସତ୍ୟ ହୋଇଯିବ ଏକଥା ନୁହେଁ । ସମାଜର ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାରର ଚର୍ଚ୍ଚ୍ୟା ହେଲେ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଲକ୍ଷିତ ତଥ୍ୟକୁ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ମାପରେ ଓ ସଂଖ୍ୟାର ପରିଚା ଦ୍ଵାରା ନିଶ୍ଚିତ ରଖିବା । ଏବେ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ସେକ୍ସରେ ଏହାର ଉପଯୋଗିତା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । କୌଣସି ଗୋଟିଏ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟାକରେ ଏପରିକି ମିନିଟ ମିନିଟକରେ ଜଟିଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରୁଛି । ଏହା ଏଭଳି ସବୁ ଗଣନାମାନ କରି ପାରୁଛି ଯାହା ଯେଉଁ ପୃଷ୍ଠା କାଳରେ ବର୍ଷ ବର୍ଷର କଠୋର ପରିଶ୍ରମ ଲାଗୁଥିଲା । ଏବେ ଦୁନିଆରେ ଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା, ମନପ୍ରଭୁ, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଶାସ୍ତ୍ର-ଚିତ୍ର ଭଳି ବିଦ୍ୟାମାନେ ପ୍ରକୃତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକ ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଶ୍ଵେତେଇ ବି ଠିକ୍ ସେ ଭଳି ଏକ ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଏହାର ଦୁଇଟି କାରଣ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଲା ଚାହୁଁ କି (ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ) ଓ ଦ୍ଵିତୀୟଟି ହେଲା ବ୍ୟାବହାରିକ (ବାହ୍ୟ) । ବହୁ ବହୁ ବର୍ଷ ହେଲା, ଶ୍ଵେତେଇ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରମାଣତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କଲା ଚଦା କର ନାହିଁ । ୧୯୪୯ରେ ଚଣ୍ଡୁର ଫରସୀ ପଣ୍ଡିତ ମରୁସେଲ କୋହେନ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ଶ୍ଵେତେଇ ସଂସ୍କୃତିୟ ଘଟଣାବଳିରେ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅବହେଳା

କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ବିଭାଗରେ ଟ୍ରେନ ଲଗାଇ ଦେବା
ଅର୍ଥରୁ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ବିଭାଗକୁ ସେକ ଦେବା ।

ଏକ ଗଲା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରାଶି ଆବଶ୍ୟକତା । ଏହା ଛଡ଼ା ଅସଂଖ୍ୟ
ବ୍ୟାବହାରିକ ସମସ୍ୟା ରହିଛି ଯେଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ ପାଇଁ ଟାକ ଦିଅନ୍ତି ।
ଏ ଭିତରେ ସୁସ୍ଥତନ ଓ ପରମ୍ପରାଗତ ସମସ୍ୟା ଯଥା ବଞ୍ଚେଣୀ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା,
ଅର୍ଥନୈତିକ ଠାରୁ ଭାଷାର ସର୍ଜନା ଓ ଶେଷରେ ଏଭଳି ନାହିଁ ନଥିବା
ସମସ୍ୟା (ଯ.ହା କେବଳ ବିଜ୍ଞାନ-କାହାଣୀ ବହିରେ ହିଁ ଲଳିତା କବିଯାଦ-
ପୁଲ) ଯଥା ଯନ୍ତ୍ର ସନ୍ତତି କଥାକାହାଁ ଚଳାଇବା, ଗୋଟିଏ ଭାଷାରୁ ଆଉ
ଏକ ଭାଷାରେ କୌଣସି ଲେଖା ବା କଥା ଅନୁବାଦ କରିବା । ଏବେ
ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଦୋକ୍ତାଣୀ ଏପରିକି ସିଦ୍ଧାନ୍ତୀ, ଚତୁର୍ଭାଷୀ ଓ ବହୁଭାଷୀ କରିବାର
ପ୍ରତିଯୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । ତେଣୁ ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାର ସଂଖ୍ୟାତତ୍ତ୍ୱ
ଭିତରେ ନିର୍ଭର ନକଲେ ଏଭଳି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରିବ
ନାହିଁ ।

ତେବେ ‘ଗାଣିତିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ’ କଥାଟି ସଙ୍ଗେ “ଗାଣିତିକ ପଦାର୍ଥ
ବିଦ୍ୟା”ର ତୁଳନା ହୋଇ ନପାରେ । “ଗାଣିତିକ ପଦାର୍ଥବିଦ୍ୟା” କଥାଟି
ଏବେ ଝୁଟ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ
ସ୍ପଷ୍ଟ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଗଣିତର ଗୋଟିଏ ବିଭାଗ ।
ଏଠାରେ ଗଣିତ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର କେବଳ ଏକ ସହାୟକ ନୁହେଁ,
ତାହାର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ । ପରନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ କଲେ, ଗଣିତରେ
ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଭାଗଠାରୁ ଗାଣିତିକ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ
କମ୍ କଟିଲ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ‘ଗାଣିତିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ’ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପ୍ରକ୍ରିୟା ପାହାଚ ଯାଏ ମଣିଷ ଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ବିଶେଷ
ଗାଣିତିକ ଯନ୍ତ୍ରାବଳି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଗଣିତର ଚିନ୍ତାଚରଣ
ପରିଚିତ ଏଠାରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଯାଇଛି ।

ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରର ଗଣିତ କେବଳ ଯେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ କ୍ଷେତ୍ରରେ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଛି ତାହା ନୁହେଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥା ପ୍ରାଣୀତତ୍ତ୍ୱ
ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ନନ୍ଦନଶ୍ରେ (ଶିଳ୍ପ କଳା ସାହିତ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ) କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି କାର୍ଯ୍ୟରେ
ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗଣିତର ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଛି ପ୍ରାଥମିକ

ପ୍ରଭର ପ୍ରୟୋଗ । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ଯେତେବେଳେ ଉଚ୍ଚପ୍ରଭର ପ୍ରୟୋଗ
ଲେଖା ପଡ଼ିବ ସେତେବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଜ୍ଞାନର ବିଭାଗ ଲାଗି ଗଣିତ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆପଣାର ସାଜସଜ୍ଜାମ ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।

ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାରେ ଗଣିତର ଓ ଉଚ୍ଚଗଣିତର ପ୍ରୟୋଗ କରା
ଯାଇ ନିଉଟନ୍, ବୋଲ୍‌ସ୍‌ମ୍ୟାନ ଓ ଆନ୍‌ସ୍‌ଟାଇନ୍ ପଦାର୍ଥବିଦ୍ୟା । ଅର୍ଥ-
ମାତ୍ରରେ ଗାଣିତିକ ପ୍ରୟୋଗ ଏବେ ଆମର ଆଖି ଆଗରେ ପ୍ରତିଭା
ହେଉଛି ଓ ଏକ ବିଶେଷ ଗାଣିତିକ ସାଜସଜ୍ଜାମ ଏଥିପାଇଁ ତିଆରି
ହେଉଛି । ‘ରେଖା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ’, ‘ଧାଡ଼ିବନ୍ଦା ଚତୁର୍ଥ’ ଓ ‘ଖେଳଚତୁର୍ଥ’ ଇତ୍ୟାଦି
ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଗାଣିତିକ ଚତୁର୍ଥ ବାହାର ଗଲଣି ଯାହା ଏବେ ଅର୍ଥମତ ବିଦ୍ୟାରେ
କାମରେ ଲାଗୁଛି । ତେଣୁ ସମୟ ଆସିଗଲଣି ଯେତେବେଳେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ବି
ତାର ଗାଣିତିକ ସାଜସଜ୍ଜାମ ସଜାଡ଼ିବ ଓ ତାହାର ବଳରେ ଆପଣାର
ପ୍ରଗତି ସମୟ ସମାଧାନ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିବ । କାରଣ ଆଧୁନିକ
ବିଜ୍ଞାନର ସଙ୍ଗେ ଚାଳଦେଇ ଗଣିତ ଓ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ଏବେ ହାତ ଧରିଧରିହୋଇ
ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏକଦା ଗଣିତ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥର ବିଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥାତ୍
ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାରୁ ଓ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାରୁ ଆପଣାର ପ୍ରେରଣା ଆହରଣ
କରୁଥିଲା । ଆଜି ଆଉ ସେ କାଳ ନାହିଁ । ଏବେ ଗଣିତର କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମ
ବଢ଼ିଯାଇଛି, ବହୁ ଗୋଟିଆସୋଲିଆ ହୋଇ ଯାଇଛି । କାରଣ ଜୀବତତ୍ତ୍ୱ
ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଆଦି ଜୀବଜନ୍ତୁ ସଂସାରୀୟ ବିଜ୍ଞାନର ସମୟ ଏବେ
ଗଣିତକୁ ବାରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ତାକୁ ପ୍ରେଣିଆଲ ସାଜ ସରଂଜାମ ତିଆରି
କରିବାକୁ ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଇତିହାସର ଭୂଷା-ଘଡ଼ି

କାଳଠାର କାଳ ମା କାଶେ କିନ୍ତୁ ଭୂଷାଠର ସବୁ ଭୂଷାଭୂଷା କାଶନ୍ତି ।
ଭୂଷା ତ ଗୋଟିଏ ରକମର ଠାର । ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ବଜ୍ରାଗତ । ଏହା
ଗତ ଶବ୍ଦର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଗାଣିତିକ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ବୁଝାଯାଏ । ଏହା
ଅନୁସନ୍ଧାନର କେବଳ ହୃଦୟର ନୁହେଁ ବା ଚିତ୍ତଦଗ୍ଧରେ ବସ୍ତୁତ ସଂସାରର
ପ୍ରତିଫଳନ ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାରର ଘଡ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ଶବ୍ଦର ସଂକଳ୍ପନ ଓ
ପରିବର୍ତ୍ତନ ମପାଯାଏ ।

ଭୂଷା ହେଉଛି ସେଇ ଘଡ଼ି ।

ଠିକ୍ ଟାଇମ୍‌ଟା କେତେ ?

ଆଜକୁ ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ଇଉରୋପର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଲଗି
ମଣିଷର ଇତିହାସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍‌ଙ୍କର ହୋମର ଓ
ବାଇବେଲର କାହାଣୀ ଯୁଗରୁ । ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଇଉରୋପର
ଚିନ୍ତାରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଦେଖାଦେଲା । ସେଇ ଚିନ୍ତାର ବିପ୍ଳବର କାରଣ
ହେଲା ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମଣିଷର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସକଳ ବିଜ୍ଞାନ, ଯଥା
ସୂକ୍ଷ୍ମ ମାନବତତ୍ତ୍ୱ, ଭୂଗୋଳତତ୍ତ୍ୱ, ବ୍ୟାବହାରିକତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଶିଳ୍ପକଳାର
ଅଧ୍ୟୟନ । ସେଠାରୁ ମଣିଷର ଇତିହାସ ଆହୁରି ବସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା ।
ବାଇବେଲ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁ କେତୋଟି ହଜାର ବର୍ଷର ଇତିହାସ ଦେଇଥିଲା
ସେ କେତେ ହଜାର ଜାଗାରେ ମଣିଷର ଇତିହାସ ଅଗାଧର ପତ୍ରକୁ
୭୦,୦୦୦ ବର୍ଷ ଯାଏ ଲମ୍ବିଗଲା । ୭୦ ହଜାର ତା'ପରେ ହେଲା ସାତ
ଲକ୍ଷ ଓ ଶେଷରେ ହେଲା ଦଶ ଲକ୍ଷ । ସବୁଠାରୁ ଆଧୁନିକ ମାନବତତ୍ତ୍ୱ-
ବିଦ୍ ପ୍ରସାସି ପଣ୍ଡିତ ଲୁଇସ : ଏସ : ବି ଲବେଙ୍କର ଗଣନା ଅନୁସାରେ
ମନୁଷ୍ୟର ଧରଣରେ ତିର୍ତ୍ତିବାର କାଳ ପନ୍ଦର ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ବୋଲି
ଅବଧାରିତ ହୋଇଛି । ତେବେ ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିଜ୍ଞାନିକ ବିପ୍ଳବ କେବଳ

ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ପରମାୟୁଷା ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ସେତିକି ଦୁହେଁ । ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ବସ୍ତୁର ଫଳରେ ଭାଷା ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ଓ ବୃକ୍ଷାବଳି ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନାଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଏଣୁତେଣୁ କେତେକଗୁଡ଼ିଏ କୌତୁକ କଥା ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲଭିଲା ।

ଏହି ବଂଶ ଗଣେଶର ମାନବିକ ବିଜ୍ଞାନର ଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କେବଳ ଅନୁମାନ ଦୁହେଁ । ସେ ସବୁ ଏବେ ପ୍ରାୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ, ଇତିହାସ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ବଂଶାବଳିତତ୍ତ୍ୱ, ଶିଳ୍ପକଳାର ଅଧ୍ୟୟନ ବିଦ୍ୟା, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକ ଆଗେ ଯେଉଁଳ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ଚିନ୍ତାର ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇ ରହିଥିଲା ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅମୃତକର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ସମୁଦାୟର ଧାରଣା ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତୁର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଥିଲା । ଏବେ ତାହା ବି ଧୀରେ ଧୀରେ କଟିଗଲାଣି । ଗବେଷକ ବା ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯଦି ବିଜ୍ଞାନର କଣ୍ଠିରେ ପରଖ ହୋଇ ସତ୍ୟ ସାବୁତ ହେଲା ତେବେ ତାହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ତାହାକୁ ଗବେଷକଙ୍କର ସମ୍ମାନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ତତ୍ତ୍ୱ ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ତାହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କଲା । ଆଗେ ପତ ଧୈର୍ବ୍ୟ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଓ ଗଣିତରେ ଏଭଳି ନିରାପତ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ସବୁ ପ୍ରକାର ମାନବବିଦ୍ୟା ବା ମାନବ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ ବା ମନୁଷ୍ୟର ମନନ, ଚିନ୍ତନ, ଭାଷା, ବଂଶାବଳି, କଳାସଂସ୍କୃତିର ବିଜ୍ଞାନରେ ବଡ଼ ଅନୁମାନ, ବଡ଼ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ବଡ଼ ସୁକ୍ଷ୍ମତର୍କ, ନାନାବିଧ ମତ ଓ ତେଣୁ ମତାନ୍ତରର ଅବକାଶ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଗଣିତ, ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା, ରସାୟନ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ସେକଠୋକ ବିଜ୍ଞାନମାନେ ପୁରାକାଳର ମାନବ ବିଦ୍ୟାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗଭର ହୋଇ ଆସିଲେଣି । ଗଣିତ ଏବେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ବାହାରିପଡ଼ିଛି । ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଇତିହାସକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ । ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା ଓ ରସାୟନ ଦୁହେଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ସାଥୀ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ମଣିଷର ବିଜ୍ଞାନରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଲା ସମୟ ବା କାଳର ନିରୂପଣ । କେବେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଏହା

କେଉଁଠି ଘଟିଥିଲା ବା କାହିଁକି ଘଟିଥିଲା ତାରୁ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତି ନୁହଁ । ଅନ୍ତରାଳ ଘଟଣାବଳୀରୁ ଟିକି ନିଶି ତାରିଖ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ଏବେ ବହୁତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପଦ୍ଧତି ବାହାରି ରାଜସିଂ । କିପରି ଆମେ କହୁଁ ଯେ ପୁରୀର ବଡ଼ ଦେଉଳ ଦ୍ୱାରଣ ଶତାବ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ? ଅଥବା ଆଜିକୁ ଗୁରୁତ୍ୱନାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବୁଦ୍ଧଦେବ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ? ଏଭଳି କଥା ଅନେକ ବେଳେ ନ ଭାବି ନ ଚିନ୍ତା କେତେକ ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି ବାହାରି ଦେଖାଇ ବା ଦେଖିପ୍ରେମ ଦେଖାଇ କହି ଦେଇଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କିଏ କହିପାରିବ ଯେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ରାମାୟଣ ଓ ମହାଭାରତ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଭାଷଣରୁ ଶ୍ରୀରାମାୟଣ ଭାବରେ ପ୍ରାଚୀନତମ ରାମ୍ୟ ? କିଏ କହିପାରିବ ଯେ ଅଶେଷ ଓଡ଼ିଶାକୁ ୧୩୭ ଖ୍ରୀ. ପୂ. ରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିଥିଲେ ତା ପୂର୍ବରୁ ନୁହେଁ କି ପରେ ନୁହେଁ ? ଏଥିପାଇଁ ସାକ୍ଷୀ କାହିଁ ?

ଏଥିର ଶାବଳ ସାକ୍ଷୀ ଓ କେହି ନ ଥିବାର କଥା, ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବହୁତ ମଲ୍ଲ ସାକ୍ଷୀ ତ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ କଥା, ଆମର ଲିଖିତ ବାଲି ଅଛି । କେଉଁଠି କିଏ ପଞ୍ଜିକାର ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀରୁ ଭଗବାନ ତିଆରି କରିବାର ୫୩୫୧ରେ ଏଇଠି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା... ସେ ସମୟର ନାମଟା ହିଁ ଅଛି... ସମୟର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦାରଣକୁ ଧରି ଅର୍ଥ ୨୦୦୦ ବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଘଟଣାକୁ ହିସାବକୁ ନେଇ ଆମେ ଏହି ବାଲବେଲର ଘଡ଼କୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆମର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଘଡ଼ ସାଙ୍ଗରେ ମିଳାଇ ନେଇ ପାରୁଁ, ଓ ଦେଖି ପାରୁଁ ମେଲ ଖାଉଛି କି ନାହିଁ ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦାରଣ କାଳର ପ୍ରମାଣ ନ ମିଳିଲେ କ'ଣ କରାଯାଏ ? ଏଥିପାଇଁ ଉଦ୍ଧାନ ଗୋଟିଏ ବାଟ ଫିଟାଇଛି । ସବୁତଳ ପ୍ରାଚୀନ ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି (ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି କହିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ଏ ଉଚ୍ଚରୁ ବହୁତ ଦେଉଛି 'ପଥରର ବହି', ମନ୍ଦର ଗାନ୍ଧରେ ଖୋଦିତ ଲେଖ', ମାଟି ପାତ୍ର ଲିପ୍ୟାଦି ଯଥା ପୁମେଶ୍ୱର, ବାଲିମୟ ବା ଆସିଶ୍ୱର ମାଟିର ତରୁଣୋଣ)ରେ କିଛି ନାଁ କିଛି 'ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସଙ୍କେତ' ଥାଏ । କେଉଁଠି ଥାଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରାଗ ବା ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହର, ଉତ୍କଳ ଲଂକାତାସର ଆଦିଭାବ, ବା କେବେ କେବେ

ଉଲ୍‌କା ପିଣ୍ଡର ଶିଳାଦୃଷ୍ଟି । ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍‌ମାନେ ଏହି ସବୁ ସଙ୍କେତରୁ
 ଭବିଷ୍ୟତର ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ଆଗକୁ ଯେମିତି ଗଣନା କରି ପାରନ୍ତି
 ଅଜ୍ଞତର ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପଛକୁ ବି ଗଣନା କରିପାରନ୍ତି । ତେଣୁ
 ‘ଆକାଶର ଚନ୍ଦ୍ର’ରୁ ପ୍ରାଚୀନ ପାଞ୍ଜିକାରମାନେ ଯାହା ସଙ୍କେତ ଦେଇ
 ଯାଇଛନ୍ତି ତାହା ଆଜର ସାହିତ୍ୟାୟିକ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମାଶ
 ଯୋଗାଇଥାଏ । ଏଥିରୁ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍‌ମାନେ ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି, ପାଞ୍ଚ, ଛଅ
 ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣାକୁ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ ଗଣନା କରି ଥୋଇ
 ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

ଯଦି ଲକ୍ଷିତ ଦଳିଲ କିଛି ନାହିଁ, ତେବେ କ’ଣ ହେବ ? କାରଣ
 ଆମର ଭାରତ ପରି ଦେଶରେ ଲକ୍ଷିତ ଇତିହାସ ରଖିବାର ପରମ୍ପରା
 ନ ଥିଲା । ଏପରି ବି ଆଦୁର ଅନେକ ଦେଶରେ ପୂର୍ବେ ନ ଥିଲା । ତା
 ଛଡ଼ା ବି ପୃଥିବୀରେ ଲେଖା ପୃଷ୍ଠା ହେବାର ବଡ଼ ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷର
 ଇତିହାସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏପରିକି କେତେକ ଜାତି ଏହି ବଂଶ
 ଶତାବ୍ଦିରେ ଆପଣା ଭାଷାରେ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । କେତେକଙ୍କର
 ଲିପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିର ହୋଇ ନାହିଁ । ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଓ
 ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରେ ଏଭଳି ବଡ଼ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜାତି ଅଛନ୍ତି । ସେପରି
 ସ୍ଥଳରେ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ପୂର୍ବ ଯୁଗର ଇତିହାସର କାଳ ଆମେ କି ଭାବରେ
 ନିରୂପଣ କରିବା ?

ଏଥିପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପଦ୍ଧତି ଏବେ ବିଜ୍ଞାନର ନିତ୍ୟ
 ବ୍ୟବହାରୀ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ସରଳ ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ରବିବେଳ
 ଯାଇ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରୁ ସନ୍ଧାନ ବୁଝିବା । ଅର୍ଥାତ୍ ଗବେଷକ ମନେ କରନ୍ତି,
 ଆଫ୍ରିକାର ଏକ ଉପଜାତିର କିଛି ପୁରୁଣା କାହାଣୀ କମ୍ବଦନ୍ତୀ ବସ୍ତୁରେ
 ଜ୍ଞାନ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ କୁହା ପୂଜା କରି ବୁଝିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମ କମ୍ବଦନ୍ତୀର
 ନେତା ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଉପଜାତିର ପୂର୍ବ ପୁରୁଷର ଦଳପତିମାନଙ୍କର
 ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ବୁଲିବା ତେବେ ସେହି ଉପଜାତି ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ
 କେତେ ବର୍ଷ ହେଲେ ବସତି କରି ରହିଛନ୍ତି ତାହାର ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତର୍ଲ
 ଧାରଣା କରି ପାରିବ ।

ତେବେ ଏ ପରାକ୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନୁହେଁ ଓ ଏହା ଇତିହାସର ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ ୧୦୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ମିଳିପାରେ । ଅନ୍ତତଃ ତେଣୁ ଜାତିର କାହାଣୀ, କମ୍ବୁଦନ୍ତୀ ଇତିହାସ-ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରକୁ ଯେତକ ପ୍ରମାଣ ଯୋଗାଇଛି ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଏହି ସହଜ ପରାକ୍ଷ ପ୍ରତି ଏବେ ଗବେଷଣା କର୍ମୀମାନେ ଆହୁରି ଜଟିଳ ଉନ୍ନତ ପରାକ୍ଷ ଧରିଲେଣି । ଏହା ଫଳରେ ଇତିହାସ-ଲେଖାର ପୂର୍ବ କାଳର ଘଟଣାର ଠିକ୍ ଠିକ୍ ସମୟ ପ୍ରାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ କଳନା କରାଯାଇ ପାରୁଛି । ଏହି ଜଟିଳ ପରାକ୍ଷ ଉପରୁ ସବୁଠାରୁ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ହେଉଛି ରେଡ଼ିଓ-କାର୍ବନ କାଳ-ନିରୂପଣ ।

ସବୁ କାଳରେ ଓ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ଉପରେ ସମାନ ଶକ୍ତିଜଳା ଅନୁପାତରେ ରେଡ଼ିଓ ସିସ୍ଟାମ୍ କାର୍ବନ୍ ହେଉଛି । (ଜୀବ ଓ ଉଦ୍ଭିଦର ପ୍ରାଣକୋଷର ଉପାଦାନ ହେଉ କାର୍ବନ, ଅକ୍ସିଜନ୍ ଓ ହାଇଡ୍ରୋଜନ୍) । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜୀବକୋଷର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲେ ଏହି ଅସ୍ଥିର ରାସାୟନିକ ମିଶ୍ରଣ ଧୀରେ ଧୀରେ କ୍ଷୟପାଇଯାଏ କିନ୍ତୁ ଏହି କ୍ଷୟର ଗତିବେଗ ବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମ ମୁତାବକ ହୁଏ । ତେଣୁ କେତେ ବର୍ଷରେ କେତେ କ୍ଷୟ ପାଇବ ବା ସମ୍ଭବ ତାହାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଳନା କରାଯାଇପାରେ । ତେଣୁ ହାତ, ଗଛ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶରୀର ଯେଉଁଥିରେ ଏହି ରେଡ଼ିଓ ସିସ୍ଟାମ୍ କାର୍ବନ ଥାଏ ତାହା ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଜଳ ଜଳ ପାର୍ଶ୍ୱ ହେଉଥିବା କାଠ ପରି ଶତାବ୍ଦି ଶତାବ୍ଦି ଧରି କ୍ଷୟ ପାଇଥାଏ ଓ ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦି କେତେ ସମୟର ଦଣ୍ଡ ଲାଭକୁ ଟିକ୍ ଟିକ୍ କରି ଲୁପ୍ତ କରିଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ହୁଡ଼ାଭିଳ୍ପ କମାନେ ମାଟିତଳୁ କୌଣସି ଜୀବଜନ୍ତୁ ବା ଗଛପତ୍ରର ମୃତାବଶେଷ ଉଦାର ଭରଣୁ ସେମାନେ ଏହି ‘ରେଡ଼ିଓ ସିସ୍ଟାମ୍ ବଡ଼’ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉକ୍ତ ପଦାର୍ଥର ମୃତ୍ୟୁର ତାରିଖ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ନିଅନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଆମେ ଧାରଣା ଥିଲ ଯେ ଆମେରିକାର ଗହନ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ମଣିଷର ଅଗ୍ନିସଂଯୋଗରେ ୩୦,୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଅଗ୍ନି ଜଳଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଏହି ରେଡ଼ିଓସିସ୍ଟାମ୍ ପରିମପରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ତାହା ୫୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଘଟି ନଥିଲା । ଏହି କାଳ ନିରୂପଣ ଇତିହାସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କମ୍ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଐତିହାସିକମାନେ ଏହି ଭଲ ଅଟ୍ଟତର ଘଟଣାର ସମୟ ପାଞ୍ଜି ପାଇଁ ଏକ ଖୁବ୍ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ଠିକଣା କରିଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ-ବିଶ୍ୱାସୀର ପଦାନ୍ତ

ଯଦି ମାଟିତଳୁ ଖୋଳିବାରେ ହାତ, ଗରପସର ମୃତ ଅବଶେଷ ନ ବାହାରିଲା ? ତେବେ ବିଜ୍ଞାନ ଆଉ ଏକ ଜଟିଳ ପରୀକ୍ଷାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛି । ତାହା ହେଉଛି ଶ୍ୱାସର ଘଡ଼ । ଏହି ପରୀକ୍ଷା ଗ୍ରୀକ୍ ଶ୍ୱାସର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଚିତ ହେଉଛି । ଶବ୍ଦଟି ହେଲା “ଗ୍ଲୋଟୋ-ସ୍ପିରମେଟ୍” । ଓଡ଼ିଆରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେବ ଗ୍ଲୋଟୋ-କର ସ୍ପିରମେଟ-ବିଶ୍ୱାସକର୍ତ୍ତା । ଏହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ ହେଲା “ଲେକ୍ସିକୋ-ପ୍ଲୋଟିକ୍ସ” ଅର୍ଥାତ୍ ଶବ୍ଦ-ପରିସଂଖ୍ୟାନ ।

ଏହି ପରୀକ୍ଷା ସବୁଜାଲେ ସବୁଯୁଗରେ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏହାକୁ ବିଜ୍ଞାନର ହାତ ଆଉ ଶ୍ୱାସରେ ନୂତନକରି ମାତ୍ର ଘଣ୍ଟି ଉପଯୁକ୍ତ କରିଯାଇଛି । ଆମେ ଜାଣୁ ଶ୍ୱାସ ନିରନ୍ତର ବଜଳିବାରେ ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ହାତ ଘଡ଼ର ସେକେଣ୍ଡ କଣ୍ଟାର ଗତି ଯେପରି ଆମର ସ୍ପଷ୍ଟ ଆଖି ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ଏହି ଶ୍ୱାସର ଗତି ସେପରି ସ୍ପଷ୍ଟ ତ ହେବନାହିଁ । ଅନଳ ତାଳ ଭିତରେ ଶ୍ୱାସର କିଛି କିଛି ଆଖି ଦୃଶ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ । ତେଣୁ ଶ୍ୱାସ ଘଡ଼ର ସେକେଣ୍ଡ କଣ୍ଟା ସମୟର ଘଣ୍ଟା କଣ୍ଟା ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ମନ୍ଦର ଗତିରେ ଚାଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ଏହି ଶ୍ୱାସ ଘଡ଼ର ସବୁ ଅଂଶର ଗତି ବି ସମାନ ତାଳରେ ହୁଏନାହିଁ । ଶ୍ୱାସର ଯେ ଭାଗର ଭିତରୁ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଶବ୍ଦ ଖୁବ୍ ଜୋର ଗତିରେ ଆଗେ ବଢ଼ନ୍ତି ଆଉ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅଳ୍ପ ଶୁଣି ଗତିରେ ଯାଆନ୍ତି । ନୂତନ ଯୁଗରେ କେତେକ ନୂତନ ପ୍ରତିଯୁଗ ଅନୁରୂପ ଶବ୍ଦ ବେଶ୍ୱା ହିସାବ କେତେକ ବି ଲେପ ପାଇ ଯାଆନ୍ତି । ନୂଆ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅନୁଭୂତ ଓ ଘଟଣାସ୍ଥ ଜନ୍ମଦେ । ଯେଉଁମାନେ ଆଗେ ନଥିଲେ ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଶ୍ୱାସ ବି ନଥିଲା ।

ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ଭଣ୍ଡାର

ତେବେ ବି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ଶବ୍ଦକୋଷର ଦୃଢ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ବି ବାପା ମା ତ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝିପାରନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ଗୋସାପ ଓ ଅଜ୍ଞାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରନ୍ତି ଓ ଏପରିକି ପଣ ଅଜା ଓ ପଣଗୋସାପଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବି । ଆମେ ତ ଏବେ ବି ରୁଦ୍ରପୁରାଣଧି, ଓ ଚକ୍ରର ଦନୋଦ ପଢ଼ି ବୁଝିପାରୁଁ । କାରଣ କୌଣସି ଭାଷାର ବିବିଧ ପାଞ୍ଚବାର ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦ । ଜଣେ ଲୋକକୁ ଏବେ ନଆଁ ଲିଭାଇ ଦଳ, ଶୁଟନିକ, ରକେଟ୍, ପାଇଲଟ ଇତ୍ୟାଦି ଭଳି ଶବ୍ଦ ନୁଆ ଲଗିପାରେ ତଥାପି ସେ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ହୋଇ ରହିବ କାରଣ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ମୌଳିକ ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦ ଯଥା ପାଣି, ଭାତ, ବିଲ, ଏକ, କାମ, ଘର, ମୁଣ୍ଡ, ଗୋଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଡ଼ିକ ଜାଣେ ।

ଏହି ଏକାନ୍ତ ଲୋଡ଼ା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ଭାଷାର ଅନ୍ୟସାର । ଏହି ଅନ୍ୟସାରକୁ ଆମେ କହୁ ଧାତୁ । ଏହି ଧାତୁର ନୃତନ ନୃତନ ଶବ୍ଦ ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି । ଏହି ଧାତୁଗୁଡ଼ିକ ଭାଷା ଭିତରେ ବହୁକାଳ ଯାଏ ବଞ୍ଚି ରହନ୍ତି । ଏହି ଅନ୍ୟସାର ବା ଧାତୁରେ ବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟେ, ନ ଘଟେ ବୋଲି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦ୍ର । ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ବର୍ଷ ବିତ ଗଲେ ବି କୌଣସି ଭାଷାର ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦରେ ବିଶେଷ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଏପରି ହେବାର କାରଣ ହେଉଛି—ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଆବଶ୍ୟକତା । ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବଦଳେ ତେବେ ଭାଷାର ତ ଅସ୍ଥିର ରହିବ ନାହିଁ । ତୋପାନରେ ଯଦି ଘରର ମୁଲଦୁଆ ଉଡ଼ିଯାଏ ତେବେ ରହବା କେଉଁଠି ? ତେଣୁ ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଧରଣସରକୁ ବୁଝିବା ଓ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସ୍ଥିର ରହେ ।

ତେବେ ଭାଷାଗତର ଦୁଇପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡା ଆଏ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ମିଳିତ ବଡ଼ । ଯାହା ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଯାଏ । ସବୁପ୍ରକାର ସାଂସ୍କୃତିକ, ପରିବେଶ

ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତର ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବଦଳ ବଦଳ ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାପତ୍ରର ମିଳିତ ଜଣାତର ଗଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶ୍ରମୀ ଲୋକେ ଧରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି । ସଂସ୍କାର, ଯୁକ୍ତ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆବିଷ୍କାର, ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ପରିବର୍ତ୍ତନ; ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଶରୀରରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବହୁସଂସ୍କରଣକୁ ନୂତନ ରଙ୍ଗରେ ରଂଜିତ କରେ, ତାହା ଆମର ମୌଳିକ ଶେର ମହଲୁ ଶକ୍ତିକୁ ସାଧାରଣତଃ ସୁବେତ କରେ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ହଳ, ଲଙ୍ଗଳ, ଗୋରୁ, ହଡ଼ା, ପାଣି, ମାଆ, ଆକାଶ, ଦୁଇ, ନିଆଁ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ କେଉଁ ଆଦ୍ୟମକାଳରୁ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ବର୍ଷ ଦେଇ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କର ସେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏଥିଭିତରେ ବହୁ ଓଲଟ-ପାଲଟ, ଯୁକ୍ତ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ, ବିଦ୍ରୋହ, ଆଦେଶନ ହୋଇ ପାଇଛି କିନ୍ତୁ ଏହି ଶେମାନେ ସେଇକି ପୁରାଣ ମହିମାରେ ଶକ୍ତି ରହିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମହାଶୂନ୍ୟଯାତ୍ରା, ହାବେଳି ରକେଟ୍, କଂପ୍ୟୁଟର, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି, ଜାତୀୟତା ଏଣ୍ଡ୍, ନ୍ ଇତ୍ୟାଦି ହଜାର ହଜାର ଶବ୍ଦ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରକୁ ଆସିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ତଥାପି କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମୌଳିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମହଲୁ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ । ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯେତେ ମନ୍ଦର ହେଲେ ବି ଏହାର କାରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ସବୁଠାରୁ ନମନୀୟ ଓ ସୃଷ୍ଟି ଅସୁଧ ଓ ତାହା କୌଣସିମତେ ଘିରି ରହି ପାରେ ନାହିଁ । ଏପକ୍ଷର ସବୁଠାରୁ ଲୋଡ଼ା ପଦଗୁଡ଼ିକ, ମୌଳିକ ମହଲୁ ଶବ୍ଦ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଦଳେ ।

ଏହା ଏକ ନିଜ ପ୍ରଚଳିତ ଘଟଣା । କୌଣସି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲ ଲୋକ କହିବ ଯେ ତା'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏକ ତଳମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ତେବେ ୧୯୪୦ ମସିହା ବେଳକୁ ଏକ 'ଶ୍ରଦ୍ଧା ଗଣ'ର ଧାରଣା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଢଳିଲା । ସେତେବେଳେ ମନରେ ଏକଥା ଜାଗିଲା ଶ୍ରଦ୍ଧାପତ୍ରର ଶ୍ରଦ୍ଧାକଣ୍ଠାର ମନ୍ଦର ଶୁଣି ରକ୍ତର ରେଟ୍ କ'ଣ ସବୁ କାଳରେ ସମାନ ? କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମୌଳିକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ରେଟ୍ ସବୁବେଳେ ଏକ କି ନୁହେଁ ? ଅମେ କ'ଣ କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ କୌଣସି ଧରଣର

‘ରେଡିଓ-ସିପିୟୁ ଷସ୍’ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଁ ? ଏହି ଷସ୍‌ର ଗତ କେତେ ?
ଅର୍ଥ ହୁଏ କେତେ ହଜାର ବର୍ଷରେ କେତେ ଯାଏ ଷସ୍ ?

ଆମେରିକାର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଷସ୍ ମହିଷ୍ଟ ସୂତ୍ରେଣ ଏଇ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ
ଦେଇଥିଲେ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ ରେଡିଓ-କାରକନ କାଳ ନିରୁପଣ
ପରିଚିତ୍ତ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏକଥା ଭୁଲିଲେ ଯେ ଶ୍ରାବ୍ୟମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦ ସମ୍ପାଦିତ୍ତ
କାଳ ନିରୁପଣ କରାଯାଇ ପାରେ ନା ?

ସଂପାଦ ରଖିକାର ପରିମାପ ସଂଖ୍ୟା

ରେଡିଓ-ସିପିୟୁ ଷସ୍ ଭଳି ଶ୍ରାବ୍ୟ ଷସ୍ ଏତେଟା ସ୍ବେଚ୍ଛା ଠୋକ୍
ନିର୍ଭୁଲ ନୁହେଁ । କାରଣ ରେଡିଓ-ସିପିୟୁ ଷସ୍ ଦେଖିଲେ ପ୍ରାକୃତିକ କିନ୍ତୁ
ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦେଖିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ବାହନ ଏହା ସାମାଜିକ, ତା’ ନିତା
ପରିବର୍ତ୍ତନର ରେଟ ଦେଖିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦ୍ର ଓ କୌଣସି ସ୍ବେଚ୍ଛା ଏହି
ଷସ୍ ଉପରେ ନିର୍ଭର କଲେ ତାକୁ ଶେଷ ବର୍ଷର ସମୟ ନେବାକୁ ହେବ
ନାହିଁ । ତାକୁ ହଜାର ସଂଖ୍ୟାର ବସ୍ତୁ ନେବାକୁ ହେବ ।

ଏହି ଶ୍ରାବ୍ୟଷସ୍‌ର ଷଶ୍ କଣ୍ଠାର ଗତିବେଗ ଜାଣିବା ପାଇଁ
ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସମୟ ନେବା ଦରକାର । ତେଣୁ
ଆଧୁନିକ ଇଂରାଜୀ ସହିତ ୧୫୦ ଶ୍ରୀଷ୍ଟାକାର ଆମ୍ବୋସାକ୍ସନ ଶ୍ରାବ୍ୟ
ଭୁଲନା କରିବା ଦରକାର । ଆପଣାର ଆମ୍ବୋସାକ୍ସନ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ
ଠାରୁ ଇଂରାଜୀମାନେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ସଂପଦ ସଂଗ୍ରହ
କରିଛନ୍ତି ? ପରିସଂଖ୍ୟାନ ହିସାବରୁ ଏହାର ଉତ୍ତର ମିଳୁଛି ।

୨୧୫ ଗୋଟି ସାଧାରଣତଃ ବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦର
ରେଟିଏ ତାଲିକା ତିଆରି ହେଲା । ହିସାବରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ୧୯୦ ଗୋଟି
ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଅର୍ଥାତ ଶବ୍ଦକ୍ରମ ୮୫ ଯାଏ ଶବ୍ଦ ରତ ଏହାହଜାର ବର୍ଷ
ଭିତରେ ଆଦୌ ବଦଳି ନାହାନ୍ତି ।

ତେବେ ସବୁଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଣୀୟ କଥା ହେଲା ଇଂରାଜୀ ଶ୍ରାବ୍ୟ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ମୌଳିକ ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦର ଯେଉଁ ଅପରିବର୍ତ୍ତନଯୁକ୍ତା
ଦେଖାଦେଇଛି ତାହା ଇଂରାଜୀ ଶ୍ରାବ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ବ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ବସ୍

ଭାଷାରେ ଏଭଳି ୨୧୫ ଗୋଟି ଶବ୍ଦରେ ଶବ୍ଦକୁ ଶବ୍ଦେ ଶବ୍ଦ କ'ଣ ସେପରି ରହିଛି ? ନାଁ ସେମାନେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଠାରୁ ଶତକଡ଼ା ବେଶି ଅନୁପ୍ରାପ୍ତରେ ବଦଳିଛି ନାଁ କିମ୍ ? ଅଥବା ଚୀନ ଭାଷାରେ ବା ଜର୍ମନ୍ ଭାଷାରେ ? ନାଁ, ଦେଖାଗଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାରେ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷ ଭିତରେ ୨୧୫ ଗୋଟି ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରାୟ ସମାନ ରେଟ୍ରେ ଓ ସମାନ ଶତକଡ଼ା ହାରରେ ହେଉଛି । ଅଧୁନିକ ପ୍ରଗତି, ପଟୁଗିରି, ଇତାଲିୟ, ଫ୍ରେନ୍ସ, ରୁମାନିୟ ଭାଷାମାନେ ସମସ୍ତେ ଲକ୍ଷିତର ସମାନ । ଏହି ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏହି ୨୧୫ ଗୋଟି ଅନ୍ତଃସାର ମୌଳିକ ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ରୁମାନିୟ ଭାଷା ଶତକଡ଼ା ୭୭, ପ୍ରାସୀ ୭୯, ପଟୁଗିରି ୮୨, ଇତାଲିୟ ୮୫ ଓ ଫ୍ରେନ୍ସ ୮୫ ଶବ୍ଦ ବଦଳି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଯଥା ସ୍ୱର୍ଗ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି !

ପୁରୁଣା ଜର୍ମନ୍ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜର୍ମାନର ଭୁଲନାରୁ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ନୂଆ ଜର୍ମନ୍ ପୁରୁଣା ଜର୍ମନ୍ରୁ ମୌଳିକ ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୮ଟି ଏବେ କି ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ରହିଛି ।

ଏହି ହିସାବ କି କେବଳ ପୁରାଣିକ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିକ୍ ? ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁଲ୍ ? ତାହା କି ନୁହେଁ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଗଣନା କରାଯାଇଛି ୯୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଶତାବ୍ଦୀ ଚୀନ୍ ଭାଷାର ମୌଳିକ ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୯ ଶବ୍ଦ ଏବେ କି ଅଧୁନିକ ଚୀନ ଭାଷାରେ ମହଜୁଦ ଅଛି । ମିସର ବା ଇଜିପ୍ଟର ମଧ୍ୟମ ସଙ୍ଗର ପ୍ରାଚୀନ ଇଜିପ୍ଟିୟ ଭାଷା (୨୧୦୦—1700 ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ) ଆପଣାର କୋପ୍ଟିକ ଭାଷାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷଯାଏ ଶତକଡ଼ା ୭୫ ଧରି ରହିଥିଲା । ଫଳତେବେ ତ ସବୁ ଆଡ଼େ ଅଭୁତ ଘଟକର ଯୋଗ !

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଘଟକର ଯୋଗ ନୁହେଁ । କାରଣ ଦୁନିଆରେ ବୈଦିକ ଯୋଗରେ କିଛି ଘଟେ ନାହିଁ । ସବୁ କଥାର ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ ରହିଛି ।

ଏକ ହଜାର ବର୍ଷ ଜାଳ ଭିତରେ ପୃଥିବୀର ବହୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାମାନେ ପ୍ରାୟ ସମାନ ରେଟ୍ରେ ବଦଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ହିସାବର

ପ୍ରସାସାରୁ ଏହି ରେଟ୍ ପ୍ରାୟ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ ଠିକ୍ ହେଉଛି—ତେବେ ଏହାକୁ ଆମେ ଏକ ନିୟମ ବୋଲି ମଣିବା । ଏହାକୁ ଘଟତମ ଯେତେ ବୋଲି ମଣିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭାଷାସତ୍ତ୍ୱର ରେଟ୍ ହେଉଛି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରେଟ୍ ଏଥିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଖବ୍ ତମ୍ ।

ଶତକଡ଼ା ୭୭ ରୁ ୮୫ ଭିତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ! ଅନ୍ତଃସାର ମୌଳିକ ଶବ୍ଦର ମାନଙ୍କରେ ! ତାହା ପୁଣି ହଜାରେ ବର୍ଷରେ ! ତେବେ ହଜାର ବର୍ଷ ଟା ଟିକିଏ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେବା ନିଆରୁ ୭୭ ଠାରୁ ୮୫ ଅର୍ଥାତ ଶତକଡ଼ା ୯ର ପରାମ୍ ମିଳୁଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ମିସରୀୟ ଭାଷା ସାଜରେ ‘କପ୍ଟ’ ଭାଷାର ଭୁଲନା ହୋଇଛି ତାହା ହେଉଛି ତାହା ହେଉଛି ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୧୦୦ ଠାରୁ ୧୭୦୦ ସାଲର ଭାଷା । ତେଣୁ ଏହି ଭାଷାର କଲନାରେ ପ୍ରାୟ ୪୦୦ ବର୍ଷ ଏ ପଟ ସେପଟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏହି ସ୍ଥଳରେ ଭାଷାର ଅନ୍ତଃସାର ମୌଳିକ ଶବ୍ଦର ସ୍ଥାପକତା ଶତକଡ଼ା ୭୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବାର ଏହା ଗୋଟିଏ କାରଣ । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ବୋଷଟା ଭାଷା-ସତ୍ତ୍ୱର ନୁହେଁ, ଦେ.ସ ହେଉଛି ଇତିହାସର କାଳନିରୂପଣର ଗଡ଼ ।

ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଭାଷାର ହିସାବରୁ ଗବେଷକମାନେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଭାଷାର ‘ହାସହାସ’ ପରିବର୍ତ୍ତନର ରେଟ୍ ହେଲେ ହଜାରେ ବର୍ଷରେ ମୋଟା ମୋଟି ଶତକଡ଼ା ୮୧±୨ । ଭାଷା ଘଡ଼ର ଘଣ୍ଟା ଚକ୍ଷୁର ଏହାହିଁ ରେଟ୍ ।

ପରୀକ୍ଷାର ଉପାୟ

କୌଣସି ଏକ ଚିତ୍ର ଠିକ୍ ନାଁ ଭୁଲ ତା’ର ମାପକାଠି ହେଲେ ସେଥିରୁ ଗଣନା କରି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତାବାଣୀ କଲେ ତାହା ପଡ଼ୁଛି କି ନାଁ ? ମଧ୍ୟାହ୍ନବେଳେ ଆଦିବାସୀ ହେଲେପରେ ତାହାର ଗଣନା ଅନୁସାରେ ନେପଥରୁ ନାମକ ଗ୍ରହର ଅବସ୍ଥିତି ଧରପଡ଼ୁଥିଲା । ପରେ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ଖୋଜିବାକୁ ଦୂରବୀଣରେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରହର ଅସ୍ଥିତ ଧରପଡ଼ିଲା । ଏଭଳି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରମେଷ୍ଟ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଶହ ଶହ ଦୀପ ଗବେଷକ ତା’ର ଗବେଷଣା ଘରେ ବା ଆଦିବାସୀର କରିଛି । ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଛି ସତକୁ ସତ ଏଭଳି ଦୀପର ଅସ୍ଥିତ ଅଛି ।

ଠିକ୍ ସେପରି ଭାଷଣକୁ ଇତିହାସର ସମୟ ଘଡ଼ି ଚଳାଇଛି ।
 ଇତିହାସର ମାଲମସଲ ନ ଥିଲେ କେବଳ ଭାଷଣକୁ ଦେଖି ଓ ଚର୍ଚ୍ଚିତ
 ଭାଷଣ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଲେଟକୁ ମାପି ସେଥିରୁ ଇତିହାସର କାଳ କ'ଣ
 ଘୁରି କରିପାରିବା ? ଏହାର ଉତ୍ତର ହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବା । ଆମକୁ
 କେବଳ ଜନମା ଜଣା ସହିତ ସନ୍ତାନ-ଭାଷାକୁ ତୁଳନା କରିବାକୁ ହେବ ।
 ସେଥିରୁ ଆମେ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦର ପରିବର୍ତ୍ତନର ଲେଟ ଠିକ୍ କରି ପାରିବା
 ଯଦି ଶତକଡ଼ା ୮୦% ବା ୭୦% ଯାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ
 ତେବେ ଅଲଗାରେ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ବୋଲି ଧରି ନେଇ
 ପାରିବା । ଯଦି ଶତକଡ଼ା ହାର ଏଥିରୁ ବେଶି ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ବ୍ୟବଧାନ
 ବେଶି । ଯଦି ଶତକଡ଼ା ହାର ଏଥିରୁ କମ୍ ତେବେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ
 ନିଶ୍ଚୟ ହଜାରେ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ।

ଭାଷା-ସଂସ୍କୃତି ଦେଉଛି ଭାଷାବିତମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ
 ହତଭାବ । କାରଣ ଏହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାଠାରୁ
 ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ଓ କଳ ଉପାଦେଇ କାରିତ୍ତ୍ୱ । ଅର୍ଥାତ୍ ଘୁରି କରିତ୍ତ୍ୱ ଇତିହାସର
 କେଉଁ ସୁଗରେ, ମନେ କରନ୍ତୁ, ରୁମାମୟ, ସ୍ତେମୟ, ବା ପ୍ରସଂସି ଭାଷା
 ସେମାନଙ୍କର ଜନମାଭାଷା ଲୁଟିନରୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ତାହାର ଗଣନା
 କରିତ୍ତ୍ୱ । ଭାଷା ବିଷୟର ସହଜରେ ଧରି ପାରେ ନାହିଁ ତେବେ ଭାଷା
 ଗୁଡ଼ିକ ଆପଣାର ସାବକ ଭାଷାର ଗଣ୍ଡିରୁ କାହାରି ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା
 ମେଲିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ କିନ୍ତୁ ଯଥେଷ୍ଟ ନିର୍ଭର ଭାବରେ କହିବା ସମ୍ଭବ ଯେ
 ରୁଷୀୟ, ବାଲ୍‌ସ୍ଲୋଭୀୟ ଓ ଯୁକ୍ତୋନାୟ ଭାଷା ଗୁଡ଼ିକ କେବେ ଆପଣାର
 ଜନମାଭାଷା ମୁରଠାରୁ ଅଲଗା ହେଲେ ?

କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଭାଷା ଲିଖିତ ନୁହେଁ ତାହା କେଉଁ କାଳରେ ଜନନୀ
 ଭାଷାରୁ ଅଲଗା ହେଲା ତାହା ଠିକଣା କରିବା ସୁବିଧା ମୁତାବକ ହୋଇ
 ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଲିଖିତ ଭାଷାରେ ମୌଳିକ ଅନ୍ତଃସାର ଶବ୍ଦର
 ପରିବର୍ତ୍ତନ ଧରି ହେବ, ଅଲିଖିତ ଭାଷାରେ ଧରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଭାଷା-ସଂସ୍କୃତି ଆଉ ଏକ ବ୍ୟାପକ ଉପଯୋଗିତା
 ଅଛି । ଭାଷା-ସଂସ୍କୃତି ମଣିଷର ଇତିହାସ ପୂର୍ବ ଘଟଣାକୁ ଆଉ ଅଲଗା ନିଶ୍ଚିତ
 ନିର୍ଭର ରୂପେ ଠିକ୍ କଣି କଣିରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିଣ କରି ଦେଇପାରେ ।

ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଓ ଗୋପୁରୀ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଘଡ଼ି ସମ୍ବନ୍ଧ ମିଳାଇ ଶ୍ରୀମତୀ
 ଘଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକର ଐତିହାସିକ ଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା
 ଲେଖନୀଙ୍କ ନ ଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକ କିଲେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

ଇତିହାସ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ, ବଂଶାବଳୀତତ୍ତ୍ୱ, ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ
 ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ୍ପର୍କ ରଖି, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ
 ଲୋକଙ୍କ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୁଡ଼ିକ କପରି ଦିଶିବେ ସେହିଭଳି ବ୍ୟାପିଲେ ଲୋକର ହସ୍ତାବଳୀ
 ରଖିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧ ମିଶି ଇତିହାସ ପ୍ରାୟ ମାନବ ବସତିର ଧାରା
 ଓ ମାନବର ଚିନ୍ତା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବେଶ ଖସିବା ପ୍ରକାର କରାଯାଏ । ତେଣୁ
 ଶ୍ରୀମତୀ ଘଡ଼ି ଆବିଷ୍କାର ହେବା ପରେ ପରେ ଏହାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଅସ୍ତିତ୍ୱର
 ସବୁଠାରୁ ଆହମ ସମୟର ଅନ୍ତରାଳ ଉପରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ
 ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂଗୃହୀତ ତଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର
 ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳ ପ୍ରାପ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା

ଆମେରିକା ମହାଦେଶରେ ମନୁଷ୍ୟର ଆହମ ବସତିର ବିଶେଷରେ
 ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତିହାସରେ ବେଶିକିଛି ମାଲମସଲ ନାହିଁ । ମଣିଷ ପୃଥିବୀର
 ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ପତ୍ତି ହେଲା ବୋଲି
 ଧାରଣା ରହି ଆସିଛି । ଅଧିକାଂଶ ବିଦ୍ୱାନଙ୍କ ମତରେ ଏସିଆର ଲୋକେ
 ଯାଇ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଏସିଆର
 ଉପଜାତିମାନେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ମହାଦେଶରେ ଯାଇ
 ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । କେତେକ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଏହି ବସତି-ସ୍ଥାପନ ହଜାର
 ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଘଟି ଥିଲା । ଆମେରିକା ମହାଦେଶର ଶେଷ
 ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିବା ଲୋକେ ହୋଇଛନ୍ତି ଆଧୁନିକ ଏସକିମୋ ଓ
 ଆଲୁସୀୟ ମାନବର ପୂର୍ବପୁରୁଷ ।

ଏସକିମୋ ଜାତି ସମସ୍ତ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଉତ୍ତରତମ
 ଅଞ୍ଚଳରେ ବସତି କରିଥିଲେ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଏବେ ଗ୍ରୀନଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଆଲସ୍କା
 ଠାରୁ ଗ୍ରୀନଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଯାଏ ବ୍ୟାପ୍ତ । ଏମାନଙ୍କ ଉତ୍ତର ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ଲୋକ
 ଏସିଆରେ ରହିଯାଇଥିଲେ । ଏବେ ବି ସେମାନଙ୍କର ଚିତ୍ର ସାଲବରୀଆର
 ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ଏକହଜାର

ଏସକମୋ ଏବେ ବି ଅଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଦୀପପୂଜାକୁ ଆଲୁସୀୟ ଦୀପପୂଜା କୁହାଯାଉଛି ଆଲୁସୀୟମାନେ ସେହି ଦୀପପୂଜାରେ ଓ ଆଲସାର କିଛି ଅଂଶରେ ବସନ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଆଲସରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ଏସକମୋ ସୁଦୂର ଗ୍ରୀନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଏସକମୋ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରେ କିନ୍ତୁ ତାର ପଡ଼ୋସି ଆଲୁସୀୟ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ପାରେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ବଂଶାବଳିତରୁ ବହୁ ମନେ କହନ୍ତି ଯେ ଏକ ସମୟରେ ଏସକମୋ ଓ ଆଲୁସୀୟମାନେ ଗୋଟିଏ ବଂଶର ଲୋକ ଥିଲେ । ଓ ଶୁଷ୍କତରୁ ବିଜ୍ଞାନ ଗ୍ରହଣ କରେ ଯେ ଏବେ ଏସକମୋ ଓ ଆଲୁସୀୟଙ୍କ ଶୁଷ୍କରେ ଅନେକ ପ୍ରଭେଦ ଥିଲେ ବି ସେ ଦୁଇଟି ଶୁଷ୍କ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ଶୁଷ୍କ ଥିଲା ଯାହାର ନାମ ଥିଲା ଏସକାଲିଉଟ୍ ।

ତେବେ ଏ ଦୁଇଟି ଶୁଷ୍କ କେବେ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ? ମୌଳିକ ଚନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ଥାରରୁ ଶତକଡ଼ା ୮୧ ‘ପରିବର୍ତ୍ତନ ସୂତ୍ର’କୁ ଏକ ହଜାର ବର୍ଷ ଭିତରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଓ ଉତ୍ତୟ ଶୁଷ୍କ ସମାନ କାଳ ଭିତରେ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ରୋତରେ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମାନି ନେଲେ ଏହି ଶୁଷ୍କମାନେ ପରିପ୍ପରଠାରୁ ୮୧ରୁ ୮୧ ଅର୍ଥାତ୍ ସୁଦୂର ଶତକଡ଼ା ୭୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫରକ ହୋଇଥିବେ । ଏହି ହଜାର ଗଣନାରୁ ଗବେଷକମାନେ ଏକଥା ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ଯେ ଶୁଷ୍କ ଗୁଡ଼ିକ ପରିପ୍ପର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ମୋଟା ମୋଟି ୨୯୦୦ ବର୍ଷ ହେବ । ସେହି ସଂଜ୍ଞାନୁରେ ଶୁଷ୍କ-ଘଡ଼ିକୁ ରେଡ଼ିଓ-ମିଥୁନ ଘଡ଼ି ଦ୍ଵାରା ଦେହର ତେଜା କରାଗଲା । ଏଲୁସୀୟମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ପୁରାତନ ବସତିମାନଙ୍କରେ ରେଡ଼ିଓ-ସର୍ବିସ୍ କାରବନ୍ ମିଳିଛି ଓ ଯଦି ସହିତ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟା କରିବାରେ ଜଣାପଡ଼ିଛି ସେମାନଙ୍କର ଆୟୁଷ ଚଳିତଜାରି ବର୍ଷ ହେବ । ତେଣୁ ରେଡ଼ିଓ-ମିଥୁନ ଘଡ଼ି ଓ ଶୁଷ୍କ ଘଡ଼ିର ଟାଇମ୍ କଲକୁଲି ମେଲ ଖାଇଯାଇଛି ।

ତେଣୁ ଏଭଳି ଶୁଷ୍କ-ଘଡ଼ିର କାଳ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଯଥା Ethnography, ଭୂତତାପ, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ଵ, ଭୂତ୍ୟାଦି ସହିତ ମେଳିତ କରି ବିଜ୍ଞାନିକମାନେ ଅଣତରେ ମନୁଷ୍ୟ ଏସିଆରୁ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ମହାଦେଶକୁ ଯେ ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲା ତାହାର ସମୟ ଓ ତାରିଖ ଠିକ୍ କରିନ୍ତି । ଆମେରିକା ମହାଦେଶରେ ଶେଷ ବସତିକଲ ଲୋକେ ହେଉଛନ୍ତି

ଏସକାଲିଙ୍ଗ୍ (ଏସକମେ + ଏଲ୍ୟୁଟ) । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା ଭଲ ଭାଷା କହୁଥିବା ଉପକାଶମାନଙ୍କୁ ଆଉ ସେଠାରେ ନ ଖୋଜି ପୁରୁଣା ବଣ୍ଟ ଅର୍ଥାତ୍ ଏସିଆ ଆଫ୍ରିକାରେ ହିଁ ଖୋଜିବା ଅଧିକ ସମିଚୀନ ।

ଏହି ସଂସ୍କର କାଳର ସମସ୍ତ ଥିଲ ଆକକୁ ଚିନ୍ତନର ବର୍ଷ ଆଗେ । ଏହି କାଳନୁପ୍ରାଣରୁ ଏଭଳି ଆଶା କରାଯାଉଛି ଯେ ଏହିମାନଙ୍କ ଭାଷା ଭଲ କେତେକ ନିକଟ ଆତ୍ମୀୟ ଭାଷା ଆକର କେତେ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିବ । କେତେକ ବଣ୍ଟାସ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ରୁକ୍ଷ, ଫିନ୍ ଓ ଆଉ କେତେକ ଇଣ୍ଡୋ-ଇଉରୋପୀୟ ଲୋକ, ମୁର, ଜର୍ମାନ, ଭାରତୀୟ ଓ ପାରସୀକ ମାନେ ଏମାନଙ୍କର ଜାତି ଭାବ ଦେବା ସମ୍ଭବ ।

ଏକ ବିଶ୍ୱଭାଷାର ସଂଧାନ

ତେଣୁ, ଭାଷା-ସତର ଭାଷା ଲୋକ ସମସ୍ତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧୀର ମନ୍ତ୍ରର ଗଡ଼ରେ ଚାଲିବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଜ୍ଞାନକ୍ରମେ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଖାତିରି ନ କରି ବର୍ଷା ଥିବା ଶବ୍ଦ, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ଥିର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପଦ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଳମ୍ବରେ ବଦଳନ୍ତି । ସବୁମାନ ଏସ୍ପରାନ୍ତରେ ସବୁଠି ଲୁଲନ୍ତ ଉଦାହରଣ । ମୁଁ, ତୁ, ମୁହିଁ, ତୁମ୍ଭ, ତୁମେ, ସେ, ସେମାନେ, କିଏ, କ'ଣ । ତା' ଉଡ଼ା ସଂଖ୍ୟା ମାନେ, ଏକ, ଦୁଇ ତିନି...ତତ୍ପର, ଦେହର ଅଙ୍ଗପ୍ରାଙ୍ଗ କାନ, ନାକ, ଆଖି, ଜିଭ, ଲଙ୍ଗାଦ ଓ ବହୁଳ ବ୍ୟବହୃତ ଯେ ଯଥା ପାଣି, ଖର, ମରିଚା, ଲାଁ, ଗାଁ ଲଙ୍ଗାଦ । ସୋଭିଏଟ ଭାଷାବିତ୍ ଏ.ବି. ଡୋଲଗୋସୋଲୋସ୍କି କ୍ଷପାବ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମେଷ ଓ ଏସିଆର ୧୫୦ଟି ଭାଷାଭିତରୁ 'ମୁଁ' ଓ 'ତୁ' ଯେ ଉଡ଼ିଏ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିର ବି ବଦଳି ନାହାନ୍ତି । ୧୫୦ଟି ଭାଷା ଭିତରେ କେବଳ ଦୁଇଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ 'ତୁମେ'ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । 'ଜାନ'ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି କିଛି କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଲଙ୍ଗାଦ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଆଉ ଗୁଡ଼ିଏ ପଦ ସେତେ ସ୍ଥାୟୀ ନୁହନ୍ତି—ସେମାନେ ଚଞ୍ଚଳ ବଦଳି ଯାଉଛନ୍ତି । 'ପାଦ' ୩୫ଟି ଭାଷାରେ ବଦଳିଛି, 'ନଂ' ବଦଳିଛି ୩୩ଟି ଭାଷାରେ, 'ପିଲା' ପଦଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ଲିଙ୍ଗାସରେ ବହୁବାର ବଦଳିଛି ।

ମୋଟ ଉପରେ, ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁପାତରେ ସ୍ଥିରତା ଅଛି । ଏଥିରୁ କି ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ? ମନେ କରାଯାଇ ଯେ କୌଣସି ଜନନୀ ଶ୍ରାବ୍ୟ ୭୦୦୦ ବର୍ଷତଳେ ଶ୍ରାବ୍ୟ ବିଶ୍ରାବ୍ୟ ହୋଇଗଲା ଓ କେତୋଟି ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଥମ ଏକହଜାର ବା ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ଯାଏ ଏହି ଜନ୍ମିତ ଶ୍ରାବ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ଅସ୍ଥିର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ପୋଛି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଓ ସବୁଠାରୁ ସ୍ଥିର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ସବସାଧାରଣ ଚାଲିକାରେ ରଖିଦେଲେ ଯାହାର ମୂଳଶ୍ରାବ୍ୟ ସହଜ ଖେଳ ରହିଛି । ଏହି ସ୍ଥିର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ଭଲମନ୍ତରେ ବଦଳିବେ । ତେଣୁ ସ୍ଥିରତାର ମାପକାଠିର ସଂଖ୍ୟାନୁପାତ ଏଠାରେ ଘାଟିଗଲା !

କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ । ଉପରେ ୨୧୫ ଗୋଟି ଅନୁସାରେ ମୌଳିକ ଶବ୍ଦର କଥା କୁହାଯାଇଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏଭଳି କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତିକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଯେପରିକି ଦଉଡ଼ି, ବଜ୍ରୀ, ଲୁଣ ଇତ୍ୟାଦି । ଉପମା ଦେଇ ଦେଖିଲେ ଏହାର ଅର୍ଥ ଦେଲା ଶ୍ରାବ୍ୟତ୍ବର ଶ୍ରାବ୍ୟକଣ୍ଠର ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିରାପେକ୍ଷ ଗତି ସଂସ୍କୃତି ଓ ଚଳଣିର ମିଳିତକଣ୍ଠର ଗତି ଦ୍ବାରା କିଛି କିଛି ପ୍ରଭାବିତ ହୁଏ । ଏଭଳି ହେଲେକି ଶ୍ରାବ୍ୟ କଣ୍ଠର ନିରାପେକ୍ଷତା ରହିବ ନାହିଁ । ତାହା ସିଆଲ ଗୁଲରେ ଗୁଲିବ । ତେଣୁ ଆମେରିକାର ଶ୍ରାବ୍ୟତ୍ବ-ବିଦ୍ ସୁଦେଶ ଏହି ୨୧୫ ଶବ୍ଦକୁ କାଟି କୁଟି ୧୦୦ରେ ନେଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

ତେବେ କି ଗୋଟିଏ ଅଛୁଣ୍ଡା ସମସ୍ୟା ଗହ୍ନି ଯାଇଛି । ତେବେ ସାରା ବିଶ୍ବର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଚାଲିକାରେ କେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ରଖିବା ଓ କେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ କାଟିଦେବା ? କେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ହୋଟେନ୍‌ଟୋଟ୍, ଚୀନ, ଛୁସ, ଏସକମୋ, ଜର୍ମାନ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟା ଇତ୍ୟାଦି ହେଲେକି ରକମ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ସମାନ୍ୟତା ? ତା' ଛଡ଼ା ଏଭଳି କ'ଣ ଏକ ବିଶ୍ବ-ଶବ୍ଦ ଉଣ୍ଡାରି ସମ୍ଭବ ? ଯାହା ସାରା ବିଶ୍ବର ସବୁ ଶ୍ରାବ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରୟୁଜ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ କଥା ଯେ ଭୂଗୋଳ, ପ.ଶିପାର, ବିଭିନ୍ନ ଜାତିଜାତି ବା ଗଛପତ୍ର ସାଙ୍ଗରେ ସଂପର୍କ ଥାଇ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଭବ

ହୋଇଛନ୍ତି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ତ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସୀ ଉଦ୍ଘାଟକେ ସ୍ଥାନ ପାଇବେ ନାହିଁ । କାରଣ ସାଧୁ ବିଶ୍ୱର ଭୁଗୋଳ, ପାଣିପାଗ, ଖାଦ୍ୟଜଳ, ଗନ୍ତବ୍ୟ ତ ଏକାକରମର ନୁହନ୍ତି । ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ତ ସବୁ ଭାଷାରେ ଥିବ କେତେ ଭାଷାରେ ସେ ଶବ୍ଦ ନ ଥାଇ ଆଉ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ବୁଝାଉଥିବା ଶବ୍ଦ ଥିବ । ତା' ଛଡ଼ା ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ତ ସଫଳରେ ଧାର ଉପାର ସୂତ୍ର ଗୋଟିଏ ଭାଷାରୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'କରାମ୍' ଶବ୍ଦଟି । ଏହା ଏକ ରାଜ୍ୟର ଆଦ୍ୟ ଶବ୍ଦ । ଆରାମ ରାଜ୍ୟରେ 'କରାମ୍' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ 'ଭଉଳ' । ଅନେକ ଯୁଗେଯୁଗ ଭାଷାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଅଷ୍ଟ୍ରାଲିୟ ଶବ୍ଦ 'କରାମ୍' ପରି ରାଜ୍ୟ ଓ ଆମେରିକାର 'ଲେନ୍ଦର ରାଜ୍ୟ' କର ଭାଷାର 'ଓପୋସମ୍' ବ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଷା ଅବକଳ ଆପଣା ଶବ୍ଦ ଉଦ୍ଘାଟ ଉପରେ ରଖି ନେଲେଣି । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା କଥା ଏହି କରାମ୍, କରାମ୍, ଓ ଓପୋସମ୍ ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ବି ଏହି ଶବ୍ଦ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ । କାରଣ ଆମ ଦେଶରେ ଏଭଳି ଜନ୍ମ ନ ଥିଲେ ତେଣୁ ଆମ ଭାଷାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନା ଦେବା ଲେଖା ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ।

ଏତ ରାଜ୍ୟ ଖାଦ୍ୟଜଳ କଥା । ସବୁଠାରୁ ସ୍ଥିର ବୋଲି ଯାହାକୁ ଧରଣୀୟ ଯଥା ସଂଖ୍ୟା ଚାହା ବି ଦେଶ ଦେଶରେ ଭିନ୍ନ । ଆମେ ଅନ୍ୟତା ବିଶ୍ୱାସରେ ଯେ ଏପରି କେତେ ପୁରୁଷ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଦୁଇଟି ବେଶି ଗଣି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଏବେବି ଦଶ ବା କୋଡ଼ିଯାଏ ଗଣିଲପରେ ଆମ ଲୋକେ ଦୁଇକୋଡ଼ି, ତିନିକୋଡ଼ି ଏଭଳି ଭାବରେ ହସାବ କରନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ସଂଖ୍ୟା ତ ଧାର ଉପାର ପାଇଁ ଯେମିତି ଜନ୍ମ ହୋଇଛି । ମେକ୍ସିକୋ ଦେଶର ପୁରାତନ ଭାଷାୟ 'ମାୟା' ସଭ୍ୟତାରେ ବହୁତ ସଂଖ୍ୟା ସ୍ତମ୍ଭ ରାସରୁ ଆମଦାନ ହୋଇଛି । ଜାପାନ ଭାଷା ବି ତାର ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଚୀନ ଭାଷାରୁ ଉପାର କରିଛି ।

କେତେକ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଫର୍ଥ ପାଇଁ କୌଣସି ନାମ ନାହିଁ । କେତେକ ଭାଷାରେ ଥିଛି । ଯଥା 'ଭାରିନା' । ଏହି ଶବ୍ଦକୁ ବି ବ୍ୟବହାର ଉଦ୍ଘାଟକେ ବାବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ କାରଣ ଅନେକ ଭାଷାରେ

‘ଶରଣ’ ‘ମାଲକନଥ’ ‘ମାଲପି’ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦରେ ‘ଭାରିଜା’ ନାମିତ ହୋଇଥାଏ ।

ତା’ ଛଡ଼ା ମନୁଷ୍ୟର ଲଘୁତ୍ୱ, ଅଳ୍ପ ପ୍ରଜାଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ବୁଝାଇବା ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ କେତେକ ଶବ୍ଦ କୋଉ ଭାଷାରେ ଅଛି ତ ଅନ୍ୟ କୋଉ ଭାଷାରେ ନାହିଁ । ପଶ୍ଚିମ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ଏକ ଉପଜାତିର ଭାଷାରେ ‘ବାହା’ର ଉପର ଅଂଶ, ବାହାର ତଳ ଅଂଶ ଇଂରାଜୀରେ ଯଦ୍ୱାକୁ କହନ୍ତି ‘ଫୋର ଅର୍ମ’, ‘ଡାହାଣ ହତ’, ‘ବାଁ ହତ’ ଏସବୁ ପାଇଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ନାଁ ଅଛି ଅଥଚ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ହତ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ନାଁ ନାହିଁ । ଇଂରାଜୀରେ ‘ହ୍ୟାଣ୍ଡ’ ଓ ‘ଅର୍ମ’ ବୋଲି ଯୋଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଅଥଚ ରୁଷ ଭାଷାରେ ଅଛି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ‘ରୁକା’ ।

ଏକ ବିଶ୍ୱ ଶବ୍ଦଭଣ୍ଡାର ତିଆରି କରିବା ଦିଗରେ ଆଉ ଏକ ବିଷୟ ସହ ହେଲେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଚଳଣି, ଆଚାର ଓ ଆଚରଣ । କୌଣସି କୁଳାଚାର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ଖୁବ୍ ଲୋଡ଼ା ଅଛି । ଯଥା ସଂସ୍କୃତରେ ଶ୍ରୀତ, ଶ୍ରୂତ, ପାଣୀ, ଗଣ୍ଡିଷ ଇତ୍ୟାଦି ଓଡ଼ିଶାର ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଝିଘରେ ଜଳସମ୍ପଦ ବା ଜଳ ସାବଧାନ ରଖିବାପାଇଁ ଘରର ଗୁଳ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଛାଡ଼ି ଥାଏ । ତଦ୍ୱାକୁ କହନ୍ତି ‘ଉଘାଡ଼’ । ଜଳସମ୍ପଦ ରଖିବା ପାଇଁ ଦୁଆର ବନ୍ଦର ଉପର ଚଉକାଠରେ ଗୋଟିଏ ପଟା ଯୋଡ଼ା ଥାଏ । ତଦ୍ୱାକୁ କହନ୍ତି ‘ସାକର ପଟା’ । ଆମାଜନ ନିଜ ଉପବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଘଣ୍ଟା, ବେଲଗାଡ଼ି, ଶ୍ଳେଷନ, ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଏସବୁ ଶବ୍ଦ ତ ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ନ ଥିଲୁ । ଆମେରିକାରେ ପୁରୋପାୟମାନେ ବସନ୍ତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରେ ଯେତେ ଆଦିବାସୀ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚଳନ୍ତସଂସ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏବେ ତ ସତ୍ୟ ଲୋକେ ଜାଣି ସାରିଲେଣି ଯେ ହିନ୍ଦ-ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି କେହି ହୁଏତ ପୁରୋପାୟ-ପୂର୍ବ ଯୁଗରେ ଆମେରିକା ମହାଦେଶରେ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ । ମୟା ଓ ଅଜ୍ଟେକ୍ ସଭ୍ୟତାରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଭାରତୀୟ ଶାବନ ଓ ଚଳଣିର କିଛି କିଛି ନିଶାଣ ମିଳୁଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ବୋଲି ତ ତାହା ସମସ୍ତ ଆଦିମ ଆମେରିକାର ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଚଳଣି ବା ଶାବନ

ସଙ୍ଗେ ସମନ ନୁହେଁ । ତଥାପି ବି ଏବେ ଇନ୍ଦ୍ରସିଂହର ଲୋକେ ଆମେରିକାରେ ଯାହା କିଛି ଅଣ-ଆମେରିକୀୟ ଶୃଙ୍ଖି ତାକୁ ସବୁ ଭିତରୁ (ଲୋକତ, ଶ୍ରେତ, ପୀତ ଭାବରେ) ବୋଲି ନାମ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ଆଦମ ସଭ୍ୟତା ପାଇଁ ନୂଆ ନାମ ତିଆରି କରି ନାହାନ୍ତି ।

ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ, ହଜାର ହଜାର ଉଦ୍‌ହରଣ ମିଳିବ ଯେଉଁଥିରୁ ବୁଝି ପିବ ଯେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ପାଇଁ ଯାହା ଖୁବ୍ ମହତ, ଆଉ ଏକ ଭାଷା ପାଇଁ ତାହା ନୁହେଁ । ଛୁଷ ବା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ସେମାନେ ଜମିକୁ ପାଦରେ ମାପୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ମାପ କଠିର ନାମ ରହିଛି ‘ଫୁଟ୍’ । ଓଡ଼ିଆରେ ଆମର ହାତରେ ମାପୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମର ମାପକଠି ଥିଲା ହାତ । (ଏକ ଦୋଷ ହେଉଛି ୮୦୦ ହାତ) ଆମେ ‘ହାତେ ମାପି ରୁଖଣ୍ଡେ ରୁଲିବା’କୁ କହିଲେ ଠିକ୍ ଶବ୍ଦର ଅନୁବାଦ କଲେ ଫିରିଙ୍ଗି ସାହେବ ମାନେ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ଇଂରାଜୀ, ଛୁଷରେ ‘ରୁଖଣ୍ଡେ’ ବୁଝାଉଥିବା ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । (ଇଂରାଜୀର ‘ସ୍ପାନ’ ରୁଖଣ୍ଡେ ନୁହେଁ) । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାକୃଷ୍ଟ ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ‘ଖାଉସ୍’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯାହା ଅର୍ଥ ‘ରୁଖଣ୍ଡେ’ । ସେହି ସ୍ବାକୃଷ୍ଟମାନଙ୍କର ‘ବୁଟ୍’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯାହା ଅର୍ଥ କରପ୍ତରେ ପିବାର ଏକ କପମର ଯନ, ‘ସୋବୁ’ ବୋଲି ଶବ୍ଦ ଅଛି ଯାହା ଅର୍ଥ ହେଉଛି ହାଲିଆ ହୋଇଥିବା ଜଳର ପିଠାଳିଆ ମାଉଁସ, ‘ଓଲୁ’ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଗାଈର ଅରମ୍ଭ ଭାବରେ ଶୀତଳିତ ସୁହାର ବେବା (ଘୋଡ଼ା ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ) ଇତ୍ୟାଦି । ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ଇଂରାଜୀ, ଛୁଷ, ଫରାସୀ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ନଥିଲା, ନାହିଁ ।

ଏଭଳି ଭାବ ଅଛି ଯାହା ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ସେଥିପାଇଁ ଜଟିଳ ପଦବିନ୍ୟାସ ଲେଖା ପଡ଼େ । ସେପରି ଓଡ଼ିଆରେ “ପ୍ରାଣଠାରୁ ଅଧିକ ଯେଉଁ ଦେନା ଦେନ” । ଏଠାରେ ଦେନା ଦେନ ଅର୍ଥ ଇଂରାଜୀର ‘ଲଭ୍’ ନୁହେଁ । ସେପରି ସୁଦାନରେ ପ୍ରଚଳିତ ଶିଳ୍ପକୁ ଭାଷାରେ ‘ସମା’ ପାଇଁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏଥି ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଚନ ଅଛି । “ଜଣକ ସାମନାରେ ମାଟିରେ ଛେପ ପକେଇବା” । ସୁଦାନର ଉଦୁବ୍

ଭାଷା ଭାଷୀ ତାଙ୍କ ସହିତ ‘ବିବାଦ ତୁଟାଇ ଦେଲେ’ କା ‘ତାଙ୍କ ସହିତ
 ତଳ ଚତୁର୍ଥ ମେଣ୍ଟିଗଲା, କହନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ “ଅଛୁରି ଜାବେଡ଼ି
 ଧରି ଏକାଠି ମିଳିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି” ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା କଦଳ ତୁଟାଇ
 ଦେଇ ମିଳମିଶି ଯିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ପେଟର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର
 କୁଳରୂପାମାନେ ବର୍ଷକୁ କହନ୍ତି ‘ସୂର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧୁ’ କାରଣ ସେମାନଙ୍କର
 ବର୍ଷ ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୂଜା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ।

ତେଣୁ ଜଣେ ମଣିଷର ଭାଷା ଭିତରୁ ତା’ର ସ୍ୱଭାବ ସଂସ୍କୃତି,
 ସମାଜ ଓ ଜାତିର ଶତ ଶତ ଶବ୍ଦ ତା’ର ନେବାର ସମ୍ପର୍କ କାହାର ?
 କିନ୍ତୁ କାହିଁଦେବା ସଙ୍ଗେ ତ ଲାଗୁ ସମାନ । ତେଣୁ ବହୁ ଗବେଷକମାନେ
 କହନ୍ତି ଯେ ସର ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ତିଆରି
 କରାଯାଇ ଚାଲିଛି ପାଠ, ଦୃଶ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । ସେମାନେ ବର୍ଣ୍ଣାସ କହନ୍ତି
 ଯେ ଲୋକେ କେବଳ ବସ୍ତୁ ପଦାର୍ଥ ଓ ବସ୍ତୁର ଦୁନିଆରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ
 ସେମାନେ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ଭିତରେ ତ ଆଜ୍ଞାବିତ ହୋଇ
 ରହନ୍ତି । ସେଇ ମାତୃଭାଷାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମାଜର ଭାବ
 ବିବରଣୀ ଦେଖନ୍ତି । ତେଣୁ ବାସ୍ତବ ଦୁନିଆଁରେ ଭାଷାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତଦାନ
 କାତରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧିତ ହୋଇଥାଏ ।

ତେବେ ତ ଅଧିକାଂଶ ଗବେଷକଙ୍କର ମତ ଯେ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣଭାଷା
 ତିଆରି ହୋଇପାରିବ । ଭାଷାର ପାଠେଷକୁ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରିବ ।
 କାରଣ ଯେଉଁ ସଂସାରରେ ଆମେ ଅଛୁଁ, ସେହି ସଂସାରର ଏକ
 ସଂସାର । ଯେତେ ପ୍ରକାର ଭୌଗୋଳିକ, ଭାଷାଗତ, ସଂସ୍କୃତିକ ଓ
 ଆବିର୍ଭାବିକ ପ୍ରଭାବ ଥିବା ପଛରେ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ଅସମୀୟା,
 ହିନ୍ଦି, ଜର୍ମାନ, ଇଂରାଜୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଚୀନ, ଆଫ୍ରିକା, ଶୁଭାଶିଳ, ଏସକମୋ
 ସମସ୍ତେ ଏହି ଦୁନିଆରେ ଆକଳିତ ହେଉ ଥାଉ । ଆମର ଚିନ୍ତାଧାରା
 ସଂସାର ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏପରି
 ଗୋଟାଏ ଭାଷା କାହାରିବ, ଯାହା ସମସ୍ତେ ବୁଝିବେ, ସମସ୍ତେ ବହୁବେ ।

ଏକ ନିର୍ଭୁଲ କଳା

ତେଣୁ ଉପରେ କୁହାଯାଇଥିବା ସବୁ କାରଣ ଓ ଯୁକ୍ତି ଉପରେ
 ନିର୍ଭର କରି ଭାଷା ବିଶାଳତମାନେ ୨୧୫ ଗୋଟି ଶବ୍ଦକୁ କାଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ

ଭାଷାର ସବୁଠାରୁ ମୌଳିକ ଅନ୍ୟସାର ଶବ୍ଦକୁ ୧୦୦ରେ ନେଇ ଆଇଲେଣି ତେବେ ବି ଏତେ ଶ୍ରେଣିଆ ତାଲିକା ବି ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମନକୁ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ତେଣୁ ପୁଣି ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣି । କେବେ ଯେ ଏଭଳି ଏକ ରୁଡ଼ିନ୍ ତାଲିକା ଦେବ ତାହା ଏବଂ କୁହା ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତାହା ହେଉଥିଲେ ଭାଷା ଉତ୍ତର ଶାଖା କିଣା କଣେ କଣେ କାଳ ନିରୁପଣ କରିବ । ସେଥିରେ ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଭାଷା-ଗଣନାର ପଦ୍ଧତି ରେଡିଓ—ସନ୍ଦିଗ୍ଧ କାରକଦ୍ୱାରା ପଦ୍ଧତି ପରି ଏକାଦେକେ ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ଗଣା ହେବ, ତେଣୁ ଏବେ ଯେମିତି ପଦ ଶାଖା ଦେଖି ଆମେ ସମୟ କହି ପାରୁଛୁ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଭାଷାଦ୍ୱାରା ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଯେ କୌଣସି ପଦ୍ୟତାର କାଳ ନିରୁପଣ କରି ପାରିବା ।

ଏକଥା ହୋଇ ପାରିବ ଯେତେ ଭାଷା ଉଡ଼ିର ମିଳିତକଣ୍ଠାର ଗତିବେଗ ବିଭିନ୍ନରେ ଶିଳ୍ପିନୀ ଓ ପୁରାତତ୍ତ୍ୱର ତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା । ଆଶା କରାଯାଉଛି ତେବେ ମିଳିତ କଣ୍ଠା ଏବେ ଯେଉଁ ଆପଣା ଶିଳ୍ପିନୀରେ ଚଳୁଛି ପରି ଲାଗୁଛି ତାହା ଲାଗିବ ନାହିଁ । ତାହାର ଶୃଙ୍ଖଳାର ସୂତ୍ର ଓ ବିଧି ବିଷୟରେ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଅନେକ ନୂଆ ତଥ୍ୟ ବାହାରି ଯିବ । ହୋଇପାରେ ଯେ ମିଳିତକଣ୍ଠା ଠାରୁ ଆହୁରି ଚଞ୍ଚଳ, ଓ ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଖର (ପ୍ରଶାନ୍ତର) ସେକେଣ୍ଡ କଣ୍ଠାର ଗତିର ନିୟମ ବି ବାହାରି ପଡ଼ିବ ତେଣୁ ଆଉ ସେଣିକ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଚଳଣିରେ କୌଣସି କଥା କୁହୁଡ଼ିଆ ରହିବ ନାହିଁ । ଏହି ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟା ପାଇଁ ଆହୁରି ତତ୍ତ୍ୱ ଗବେଷଣା ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବ । କେବଳ ଭାଷା ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟାରେ ଏଥିକ ପାରିବାର ଦେବେ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍, ଧାର୍ମିକତାବିଦ୍, ବ୍ୟାଗ୍ରୋପାକଳ-ଚିତ୍ରବିଦ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ଚିନ୍ତାରେ କହିଲେ ମନୁଷ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଲାଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମନୁଷ୍ୟର ପାରିବାରିକ କାଳ ହେଉଛି ଏକ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଅବକାରର ଗୁଡ଼ା । ଇତିହାସ ପୂର୍ବ କାଳର ଏହି ଅବକାର ଗୁଡ଼ା ଭିତରକୁ ବହୁ ବିଭିନ୍ନ ବିଧି ଧର୍ମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି : ଧାର୍ମିକତାବିଦ୍, ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍, ବ୍ୟାଗ୍ରୋପାକଳବିଦ୍, ମାନବ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍, ଭାଷାଚିତ୍ରବିଦ୍ ଓ ସମ୍ପ୍ରତି

ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦଳ । ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍, ଭୂଗୋଳବିଦ୍, ଐତିହାସିକ, ଗାଣିତିକ, ପ୍ରାଣୀ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍ ଓ ରସାୟନ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦମାନେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ମୁହଁରୁ ପରଦା ଉଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଆମର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କର ଗାବନ କାହାଣୀ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ବିଜ୍ଞାନର ବଡ଼ ବଡ଼ଆ ବିଦ୍ୟା ଯଥା ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା, ଜ୍ୟୋତି- ବିଦ୍ୟା ଓ ଗଣିତ ଆଜିକୁ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ରୋମ୍ ଠାକୁ ନିର୍ଭର ବିଜ୍ଞାନ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏବେ ସେମାନେ ସାନ ସାନ ବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟା ମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମାନବ ବିଦ୍ୟାକାଳକୁ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଜ୍ଞାନ ପଥ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଏକ ଅନୁମାନ ନିର୍ଭର ବିଦ୍ୟା ଯଥା ଶାସ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ ବି ବର୍ତ୍ତମାନ ଗବେଷଣାର କଠୋର ପଦ୍ଧତିର ଶାସନ ମନବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ରେଡ଼ିଓ-ସନ୍ଧିପୁ ଘଡ଼ି ସହିତ ଶାସ୍ତ୍ରାଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୋଡ଼ି ଯାଉଁକି ହୋଇଛି । ଓ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ହେତୁତାତ୍ତ୍ୱିକ ଘଡ଼ି ଓ ଐତିହାସିକ ଘଡ଼ି ବି ସଂଯୋଗ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ଏହି ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ବାକ୍ୟ କାଳର ଇତିହାସ ପୂର୍ବ ତାରିଖ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଲୋଚିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ମଣିଷ ତା'ର ଅନ୍ତର ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ସେ ଅନ୍ତର ଯେତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହେଉ, ଯେତେ ପୁରାତନ ହେଉ । କାରଣ ସେହି ଅନ୍ତରର ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଭିତରେ ମଣିଷ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ ଅନ୍ତରର ବୀରଭର ଗାରିମା ମଧ୍ୟ କାହାଣୀ । ଯେଉଁ କାହାଣୀରେ ବୀର ନାୟକ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଆପଣାର ତୁମ୍ଭେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ନିଜ ଦୁନିଆରେ 'ମଣିଷ' ନାମରେ ପରିଚୟ ଲଭିବାର ଅଧିକାର ହାସଲ କରିଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱ ବିଜ୍ଞାନର ଭାଷା

ଆଜିର ଯୁଗରେ ଓ କାଳରେ ବହୁ ଜଟିଳ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଷୟ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ କାର୍ଯ୍ୟର ସମୟ ଏକା ସ୍ୱତା ଶିକ୍ଷକରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା-ବିଜ୍ଞାନରେ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ବ୍ୟବହାରର ଏହି ନିବିଡ଼ ସଂଯୋଗ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଦୁଇ ଦୁଗୁଣେ ଚାରି

ଆମର ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷା ଏକରକମ ସଙ୍କେତ ବା ଠାର । ଏହି ଭାଷା ଅନ୍ୟ ସଙ୍କେତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବି କାମରେ ଲାଗେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଟ୍ରାଫିକ୍‌ରେ ଯେଉଁ ସଙ୍କେତ ଦିଆଯାଏ ତାକୁ ବି ମଣିଷର ନିଜସ୍ୱକଥା ଭାଷାରେ ପରିଣତ କରାଯାଇପାରେ । ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ସରଳ ହେଲା ପଣିକଥା । $2 \times 2 = 4$, $2 \times 3 = 6$, ଦୁଇ ଦୁଗୁଣେ ଚାରି ଦୁଇ ଚରିକ ଛଅ ଇତ୍ୟାଦି । ପଣିକଥା ଶିଖିଲାବେଳେ ସ୍କୁଲରେ ଆମେ ଏଭଳି ଦୁଇ ଦୁଗୁଣେ ଭାବରେ ଉତ୍ତରଣ କରୁଁ । ଏ ବିଷୟରେ ପୃଥକରେ ଗୋଟାଏ ମେଳାପି ଭାଷା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ପୃଥକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ମାତୃ-ଭାଷାରେ ଏହି ସଙ୍କେତ, ପଣିକଥା, ଇତ୍ୟାଦିକୁ ସଫଳରେ କହି ଦିଏ ।

ଅରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପର୍କିତରେ ଜଣେ କେହି କହିବାରେ ଶୁଣାଗଲା ଯେ ଇଂରାଜି ଭାଷାଟା ଏସକମେ ଭାଷା ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ କାରଣ ଇଂରାଜିରେ ‘ଓ’ ଆଉ ‘କମ୍ପା’ ଅର୍ଥାତ୍ ‘ଏୟାଣ୍ଡ’ ଆଉ ‘ବାଟ୍’ ଦୁଇଟା ଶବ୍ଦ ଅଛି କିନ୍ତୁ ଏସକମେ ଭାଷାରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ଏହି ଦୁଇଟାର କାମ ଚଳୁଛି । ଏହାର ଜବାବରେ ଜଣେ ବିଜ୍ଞାତ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ଜାବକସନ କହିଲେ ଯେ ଆଧୁନିକ ଆମେରିକା ଇଂରାଜିରେ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ ଇଂରାଜି ଭାଷାରେ ‘ଓ’ ‘କମ୍ପା’ ଦୁଇଟା ଏକସଙ୍ଗରେ ଲେଖାଗଲାଣି । ଯାହାହିଁ ଏସକମେ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ । ପ୍ରସଙ୍ଗତଃ, ଲେଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ଏସକମେ ଜାତି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରେ ଯାହା ହେଲା ‘ନାଲଗ୍‌ମିଙ୍ଗ’ ଏହାର ଅର୍ଥ ‘ଲସ୍‌ ନୋହୁଲେ ସିଏ’ ଅର୍ଥାତ୍ ଇଂରାଜିରେ ‘ଆଇଦର’ । ଏକଥା

ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଏସକମୋ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣମ୍ ମେକାକକସ୍ ବା ସାଇବର-
ନେଟିକସ୍ ର ଶ୍ରବ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ବେ ମହତ୍ତ୍ୱ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାହା
କ'ଣ ଖାଲି ଏସକମୋ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ନାହିଁ ? ତାହା ତ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ
ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଆରେ ବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ବୈଜ୍ଞାନିକ
ବା ଏସକମୋ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏହି ଦୁଇ ବିଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟାରେ ପରିବାର ହୋଇ
ଯିବେ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ କ'ଣ ତାଙ୍କର ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ
କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବେ ନାହିଁ ? ନିଶ୍ଚୟ ହେବେ ।

ଚେବେ କୌଣସି ଧାରଣା, ଚିନ୍ତା, ବା ଶ୍ରବ କୌଣସି ପ୍ରାକୃତିକ
ମତୃଭାଷରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରି ପାରିଲେ ବି ତାହାକୁ ସେହି ସେହି ଭାଷାର
ଭେଦ ଦେଇ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ରହିଛି । $୨ \times ୨ = ୪$ ର
କଥା ଧସିପାରି । ପରାସୀ, ରୁଶୀୟ, ଗୁରୁଟିଆ, ମାଲଗାସୀ, ଇଟାଲି
ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଏହି କଥା $୨ \times ୨ = ୪$ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରିତ
ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଭାଷାରେ ନଲେଖି ଅଙ୍କରେ ଲେଖିଦେଲେ ଏହାକୁ ସମସ୍ତେ
ସବୁ ଭାଷା ଭାଷୀ ବୁଝିବାରେ କୌଣସି ଅଡ଼ୁଆ ରହେ ନାହିଁ । ଚେବେ
ସୋମନ୍ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା 1, 2, 3, 4 ପୃଥିବୀର ସବୁଭାଷାରେ ପ୍ରଚଳିତ
ହୋଇ ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟର୍ସ କଥା ଯେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମେ ଭାରତରେ
ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ବି ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭାଷାରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକ ଭାରତର
ସୋମନ୍ ବା ଆନୁର୍ଜାତିକ ସଂଖ୍ୟା ଭାବରେ ଚଳୁଥିଲେ ବି ଭାରତୀୟ
ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଏହି 1, 2, 3, 4 ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଲେଖା ହେବାର
ଚଳଣି ରହିଛି । ତଥାପି ଏବେ ଗଣିତ ପାଠରେ ଭାରତରେ ବି ଏହି
ସଂଖ୍ୟା ଅର୍ଥକୁ ଆନୁର୍ଜାତିକ ସଂଖ୍ୟା 1, 2, 3, 4 ଚଳିଲଣି । ଏହାର
କାରଣ ଏହି ଆନୁର୍ଜାତିକ ସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରଚଳନ ବିଜ୍ଞାନର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ
ବଡ଼ ଉପଯୋଗୀ । ଯଦି ସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରଚଳନ ନ ଥାଇ ଶବ୍ଦରେ ସଂଖ୍ୟାର
ଧୁନି ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖା ଯାଆନ୍ତା ଅର୍ଥକୁ 2, 80, 45 ଓ ୪୦, ୦୭୦୧୪
ମିଶାଅ ବୋଲି ଲେଖିବା ବା ପଢ଼ିଲ ଆମେ ଲେଖନ୍ତୁ ଦୁଇଶହ ଅଶି ଦୁଇର
ରୁଇଶହ କାଉନ ସାଙ୍ଗେ ରୁଇଶ ଲକ୍ଷ ଛଅ ହଜାର ଦୁଇର ମିଶାଅ
ତେବେ କେଡ଼େ ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା, ତାହା ସହଜରେ ବୁଝିହେବ ।

ଗଣିତର ସବୁଠାରୁ ସରଳ ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ଆମେ ସଙ୍କେତ
 ବା ସଂଖ୍ୟାରେ ନ ଲେଖି ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖୁଁ ତା ସଂଖ୍ୟା ଜାଗାରେ
 ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରୁଁ ତେବେ ଅସୁବିଧା ଆଡ଼ୁରି ସାଂଘାତିକ ହେବ ।
 ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟାର ଘନଫଳର ଯଦି ଫେରାଣ କରାଯାଏ
 ତେବେ ଆମେ ଲେଖୁଁ $(a-b)^3 = a^3 - 3a^2b + 3ab^2 - b^3$ ଏହା
 ଆମର ସ୍ମୃତିର ଏକ ପ୍ରଚଳିତ ସୂତ୍ର । ଏହାକୁ ଶବ୍ଦରେ ଲେଖିଲେ ଦୁଇଟି
 ସଂଖ୍ୟାର ବିଯୋଗର ଘନଫଳ ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟାର ଘନଫଳ ଓ
 ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟାର ବର୍ଗଫଳ ସହିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟାର ଗୁଣିତର ତିନିଗୁଣିତ
 ବିଯୋଗ ଓ ତାହା ସହିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟାର ବର୍ଗଫଳ ସହିତ ପ୍ରଥମ
 ସଂଖ୍ୟାର ଗୁଣିତର ତିନିଗୁଣିତ ଯୋଗ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟାର ଘନଫଳର
 ବିଯୋଗ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ପଢ଼ିବା ବେଳକୁ ଏହା ଏପରି ଜଣାପଡ଼ୁଛି
 ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ସଂଖ୍ୟା ବଦଳରେ ଆମେ ଯଦି ଭାଷାର ଶବ୍ଦ
 ବ୍ୟବହାର କରୁଁ ତେବେ ତ କୁହା ନ ଯାଏ ।

ଶବ୍ଦ ଜାଗାରେ ସଂଖ୍ୟା ଓ ଭାଷାର ସଙ୍କେତ ବଦଳରେ ଆଉ
 ଏକ ଧରଣର ସଂକେତ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମେ ଏକ ଭିନ୍ନ ଭାଷା ହାସଲ
 କରିଛୁଁ । ଏହା ହେଲା ଗଣିତର ଭାଷା । ତେଣୁ ଗଣିତ ସବୁ ପ୍ରକାର
 ଭାଷାଗତ ଭେଦ ପାରେନା ଓ କଟକଣା ପାର ହୋଇ ଯାଇଛି । କେବଳ
 ସେତିକି ନୁହେଁ, ଏହି ଗଣିତର ଭାଷା କଳରେ ମଣିଷର ଅଜିତ ଦମ୍ଭ
 ବାହାରି ଯେ ଯଦି ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ତାରକା ଗ୍ରହରେ ମଣିଷ ଭଳି
 ଜୀବା ଜନ୍ତୁଜନ ଥିଲେ କୌଣସି ଜୀବ ମିଳିବେ ତେବେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଭାବ
 ବିନିମୟ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବ । ସଂଖ୍ୟାରେ ଦୁଇଅର୍ଥ ନାହିଁ ।
 ସଂଖ୍ୟା ଅଦୈବିକ ଅର୍ଥବାଦୀ । ଗଣିତର ୧ ସାଙ୍ଗରେ ଭାଷାର ଏକ
 ଭୁଲନା କରାଯାଉ । ଗଣିତରେ ୧ର ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ । ଭାଷାର ଏକର
 ବହୁ ଅର୍ଥ । ‘ଏକ ସମୟରେ ମୁଁ ଏଠାରେ ଗହ୍ମଥିଲି ।’ ଏଠାରେ ଏକ
 ଗଣିତର ୧ ନୁହେଁ ।

ସଂଖ୍ୟା ଶବ୍ଦର କଲ୍ୟାଣରୁ ଓ ଗଣିତର ସଙ୍କେତ ବଳରୁ ଆମର
 ବହୁ ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ ବଞ୍ଚି ଯାଉଛି ଆମର ଭାବଧାରାର ବି ଜଟିଳତା
 ବହୁତ କୁଟି ଯାଉଛି । ଏହା ଛଡ଼ା ଆମେ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଅର୍ଥର

ଗଣନା, ପ୍ରମାଣ ଓ ଅନୁସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବାହାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ତା' ନଡେଲେ ମାମୁଲ ଗୁଣା ହାର ଆମର କାମ କଦାପି ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ । ଗଣିତର ସଙ୍କେତ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ଗୋଟିଏ ସମୀକରଣ ଅଙ୍କ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଏହା ସତ୍ୟ ସହଜରେ ବୁଝା ପଡ଼ିବ । ନାନା ବକ୍ତା ଓ ଯୋଗ ବିଯୋଗ, ଗୁଣନ, ହରଣ ପ୍ରଭୃତି ହିସା ସଂଖ୍ୟା ଚିହ୍ନର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ସଂଖ୍ୟାର ଗୁଣ-ଅଗୁଣ ଓ ଦ୍ଵିଧାତ୍ଵୀନ ଗୁଣ-ଗଣିତକୁ ଅପୂର୍ବ ଭାବରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନରେ ପରିଣତ କରିଛି ଓ ବହୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସତ୍ୟ ଉଦ୍ଘାଟନର ବାହନ କରିଛି ।

ପୃଥିବୀର ସତ୍ୟତାକୁ ଭାରତର ଦାନ କ'ଣ ବୋଲି ପଚାର ଗଲେ ଜଣେ କେହି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା : ଚାହା ଏକ ଶୂନ୍ୟ । ଏହା ଗୁଣରେ କହିଲେ ଏକ ବିଦ୍ରୁପ ହୋଇ ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ସଂଖ୍ୟାର ଗୁଣରେ ଏହା ଏକ ବିରାଟ କୃତରୁ । ବାସ୍ତବିକ ଭାରତରେ ଯଦି ପ୍ରଥମେ ଆଦି ସଂଖ୍ୟା ଶୂନ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଯାହା ବିଜ୍ଞାନୀ ମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ତାହା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୋଇ ଆଏ ତେବେ ପୃଥିବୀକୁ ଭାରତର ଦାନ ଏକ ମହାଦାନ । ଶୂନ୍ୟକୁ '୦' ଭାବରେ ଅଙ୍କିତ କରି ଭାରତ ତା'ପରେ 1,2,3,4 ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲା, ଅଜି ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ଗଣନା ଶାସ୍ତ୍ର ଏହି ଆବିଷ୍କାରରୁ ସଞ୍ଚାନ ।

ଗଣିତକୁ ଦେଖାଦେଖି ଓ ଗଣିତର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ମାନେ ଆପଣା ଆପଣାର ସଙ୍କେତ ଗୁଣା ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ପୃକ୍ତି ବିଦ୍ୟା, ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟା, ରାସାୟନ ସେମାନଙ୍କର ସୂତ୍ର ଓ ସଙ୍କେତ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି, ଇଲକ୍ଟ୍ରିକ୍ସ ନାନେ ଖୁଲି, ଓ ଗ୍ରାଫ୍ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଭୌଗୋଳିକ ମାନଚିତ୍ରର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛି । କୌଣସି ଜାଗାର ଅବସ୍ଥିତି ଓ ଦିଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ମାନଚିତ୍ର ଓ କୌଣସି ଭଲ ତେଲିବାରେ ପ୍ରାନ୍ତର ଉପଯୋଗିତା କଥା ଭାବରେ ଏକଥା ପ୍ରଶ୍ନ ହେବ ଯେ ସଙ୍କେତ ଓ ରେଖାର ଗୁଣ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଗତି ସାଧନରେ ସହାୟକ ହୋଇଛି ।

କେତୋଟି ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଙ୍କେତ ଉପାୟାତ୍ମକ । ଯଥା $O, R, + =$ ଏଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କୌଣସି ଭାଷାର ନୁହନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଦୁନିଆର । ଏମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ପାରେ । ଅକ୍ସିଜନ, ରେଡ଼ିୟମ୍, ସୁନା, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଚନ୍ଦ୍ରକିରୀୟା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକ ସଂଯୋଗ ଚନ୍ଦ୍ର । ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଶବ୍ଦ ନୁହନ୍ତି, ଏଗୁଡ଼ିକ ଦୈକ୍ଷିଣିକ ପ୍ରତି-ଶବ୍ଦ । ସମୟ ସମୟରେ, ବିଶେଷତଃ ଗଣିତରେ, ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଂକେତର କୌଣସି ଭାଷାଗତ ପଦ ନ ଥାଏ । ଚୈବଳ ଉଦହରଣେ ସବୁକ୍ଷମର ଅର୍ଥ ବା ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବୁଝାଇ ଦେଇ ଥାଏ ।

ବିଶେଷ ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଂକେତ ଶେଷରେ ଶୂନ୍ୟର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ହେଲା ଭାରତ । ପ୍ରାଚୀନ ମିସର, ବାବିଲନ୍ ଓ ଚୀନରେ ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଂକେତ ପ୍ରଥମେ ଚଳଣିରେ ଆସିଥିଲା । ଗଣିତ, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା, ସର୍ବେ, ନୌବୁଲ୍ଲନ, ଓ ବଣିଜ୍ୟର ବିକାଶ ଯୋଗୁଁ ସଙ୍କେତର ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଥିଲା । ଯେତେ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିଲା ଓ ସମାଜ ବିକାଶ ପଥରେ ଆଗେଇଗଲା ଏଭଳି ସଂକେତମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ଆଜି ପ୍ରାୟ ଆଠ ହଜାର ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଂକେତ ବାହାର ସାରିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦୈକ୍ଷିଣିକ ପ୍ରମାଣପତ୍ରରେ ଏବେ ଯାହାସବୁ ସଦର୍ଭ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ସେଥିରେ ବେଳେ ବେଳେ ସାଙ୍କେତିକ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ମଣିଷ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଏବେ ଗଣିତରେ ପ୍ରକେଶ ନ ଥିଲେ କୌଣସି ଲୋକ ଧରତଳରୁ ଗୁରୁତ୍ୱିତ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବା ପ୍ରଜ୍ଞା-ଗଣିତ (ମେଥାମ୍ୟାଥେମ୍ୟାଟିକ୍ସ) ବିଷୟରେ କୌଣସି ଲେଖା ପଢ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଲେଖାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଯେତେ ସହଜ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷାରେ ଲେଖା ହେଲେ ବି ତାହା ଏପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଶବ୍ଦ ସଂକୁଳ ହୋଇଯିବ ଯେ ସେଥିରୁ ପ୍ରକୃତ ସାରି ବାହାର କରିବା ମହା ଗହନ କଥା ହେବ ।

ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶାଖାରେ ସଙ୍କେତ ଗୁଡ଼ିକ ଧାରାବଦ୍ଧ ଓ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ କରିବା ଦରକାର । ଏହାଛଡ଼ା ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଙ୍କେତର ଏକ ବିଶ୍ୱ ଟ୍ରାଙ୍କା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେପରିକି ପୃଥିବୀର ଯେକୌଣସି ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଦୈକ୍ଷିଣିକ ସଙ୍କେତ ଆଉ କୌଣସି ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର

ନ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍କେତ ସଂଖ୍ୟା ଉନ୍ନତନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏପରିକି
ବିଜ୍ଞାନର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଭାଗର ବିଶାରଦମାନେ ବି ଏବେ
ସଙ୍କେତର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଧମାଳ ହେବେଣି ।

ହେଲେ ଏଇଟା କେବଳ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ । ସମସ୍ୟା ଆଡ଼ୁରି
ଜଟିଳ ।

ପୋଥିର ପର୍ବତ

୧୫ଶ ଶତକର ଶେଷବେଳକୁ, ମୁଗ୍ଧାପନ୍ଥର ପ୍ରଥମ ତଥାପିର
୫୦ ବର୍ଷ ପରେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଶିକ୍ଷାନାମା ସେନ ପ୍ରାୟ ୪୦,୦୦୦
ପୋଥି ଛପା ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ପୋଥି ପ୍ରକାଶର ଏହି ବିରାଟ ପ୍ରାବନ
ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଚାଲିଛି । ଏହାର ଗତିବେଗ ଜ୍ୟାମିତିକ ପ୍ରକ୍ଷେପରେ
ଚାଲିଛି । ଏବେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ପୁସ୍ତକାଗାରରେ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର
ପୁସ୍ତକ ସଂଖ୍ୟା ହେଲଣି ତିନିକୋଟି । ତିନିକୋଟି ବହି ! ଜଣେ ଲୋକ
ଆପଣା ଜୀବନ କାଳ ଭିତରେ କେତେ ଖଣ୍ଡ ବହି ପଢ଼ି ପାରିବ ?
ବିଶଲକ୍ଷ ? ହଜାର ? ଦଶ ହଜାର ?

ଏହି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଟିକିଏ କଳନା କରାଯାଉ । ମନେ କରନ୍ତୁ
କୌଣସି ଲୋକ ଉନମାନ ବାରଦଶା କେବଳ ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିବ ।
ମୋଟାମୋଟି ଗୋଟିଏ ବହିର ୩୦୦ ପୃଷ୍ଠା ଧରିଲେ ଓ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠାରେ
ହାରହାର ୨୫୦୦ଟି ଅକ୍ଷର ଅଛି ବୋଲି ଧରିଲେ ଅମର ବହିପଢ଼ାଳି
୫୦ ବର୍ଷ ଯାଏ ପ୍ରତିସେକେଣ୍ଡରେ ୨୦ଟି ଅକ୍ଷର ଲେଖାଏଁ ପଢ଼ିଲେ
ଚକିଶ ହଜାର ଖଣ୍ଡ ବହି ପଢ଼ି ପାରିବ । ଏଥିରେ ପୁଣି ଧରାଯାଇଛି ଯେ
ପଢ଼ାଳି ଜଣକ ୫୦ ବର୍ଷ କାଳ ବାରଦଶାଯାକ ଅନବରତ ପଢ଼ୁଥିବେ ଓ
ପଢ଼ିଥିବା ସବୁତକ ମନରେ ରଖିବା ଭଳି ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ବି ଥିବ ! ତେବେ
ବି ତିନିକୋଟି ବହିର ବିରାଟ ପ୍ରାସବାର ଭୂମିନାରେ ଏହି ଚକିଶ ହଜାର
ଖଣ୍ଡ କେତେ ଅଳ୍ପ ! ତେବେ ଆମର ଏହି ମଡ଼େଲ ବହି ପଢ଼ାଳି
(ବହିଟିଲା ବୋଲି କହିଲେ ଆଡ଼ୁର ଠିକ୍ ହେବ) ଭୂମିନାରେ ସାଧାରଣ
ପଢ଼ାଳି କାର୍ଯ୍ୟାତକ ଯାଇ ପାରିବ ? ତେଣୁ ମାମୁଲି ବହି ପଢ଼ାଳି ଦୁଇ ବା
ତିନି ହଜାର ବହି ପଢ଼ି ପାରିଲେ ତା' ପାଇଁ ବହୁତ ହେଲ ବୋଲି
ଧରିବାକୁ ହେବ ।

ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ବହୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପାଠାଗାର ଅଛି, ଯଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ଅଧାକରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ବହି କେହି କେବେ ଖୋଜି ନାହାନ୍ତି । ପଢ଼ିବା ତ ଦୂରର କଥା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଲଣ୍ଡନର ବିଖ୍ୟାତ ବ୍ରିଟିଶ ମ୍ୟୁଜିୟମ୍ ଲାଇବ୍ରାରୀର ଏକ ଚୂଷାପ୍ୟାଂଶ ବହିର ଆକାଶ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଜିପାରି ବହି ପଢ଼ାଳକୁ ବହି ବିଆସିବାର ଚିନ୍ତା ପାଇ ନାହିଁ । ମସୃର ଲେନନ୍ ଲାଇବ୍ରାରୀରେ ପ୍ରାୟ ଅଧେ ବହି କୌଣସି ପଠକ କେବେ ଚାହିଁନାହାନ୍ତି ବା ଖୋଜି ନାହାନ୍ତି । ଭାରତର କଟାପୁ ଲାଇବ୍ରାରୀର ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଯଦି କେବେ ତିଆରି ହୁଏ କେବେ ତହିଁରେ ବି ଏକଥା ଟିକ୍ସ ହେବ ।

ଏଥି ଉପରେ ପୁଣି ପ୍ରତିବର୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବହି ବାହାରିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି ମସୃର ଲେନନ୍ ଲାଇବ୍ରାରୀରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦୁଇଲକ୍ଷ ପୋଥି ନୂଆ ଶିବେନାମା ଗୋଟି ପ୍ରକେଶ କରୁଛନ୍ତି ! ଅବସ୍ଥା ଅସମ୍ଭାବ !

ଦେଉଳକୁ ମୁଖଣିଆଳି ବଳୁଛି

ଏଥିରୁ ସାହୁ ଗତି କ'ଣ ? ତେବେ ଜଣେ କହି ପାରନ୍ତି ଏତେ ବହି ନ ପଢ଼ିଲେ କ'ଣ ସତ ? ଅନେକ ତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଗାବନ ସାଗ ବାରଣଶ୍ରୀ ଦଶଶ୍ରୀ ବହି ପଢ଼ି ଥିବେ । ଆଉ କେହି କେହିବା ଶତେ ଖଣ୍ଡ ପଢ଼ିଥିବେ । କିନ୍ତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ତ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟକୁ ନୂଆ କଥା ମିଳୁଛି ସେ ବିଷୟରେ ଅବହେଳା ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା' ନ ହେଲେ ତ ସେମାନେ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବେ ।

ସ୍ୱଳ୍ପଶକ୍ତି ଆମେରିକାରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଧରଣର କଳ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଖୁବ୍ ତନାବନା କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ବହୁ ପରିସାଧନ ଓ ପରିଶ୍ରମ ବ୍ୟୟ କରାଗଲା । କିଛିବଟ ଆଗେଇଲା ପରେ ଆମେରିକାବାସୀ ଉଦ୍ୟମୀମାନେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ଉକ୍ତ ନୂଆଧରଣର କଳଟି ନୂଆ ନୁହେଁ । ସୋଭିଏଟ ରୁଷିଆରେ ତାହାର ଆବିଷ୍କାର ହୋଇ ଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆମେରିକାବାସୀ ଉଦ୍ୟମୀମାନଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ପରିଶ୍ରମ ତ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ କ'ଣ ଘଟୁଛି, ନ ଘଟୁଛି ବିଶେଷତଃ ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ଗୋଟାଏ ମୋଟା-

ମୋଟି ଧାରଣା ତ ରହିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଓ ବିଶେଷତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଶେଷଜ୍ଞର ନିନ୍ଦାଣି ଉଚିତ ।

ବିଜ୍ଞାନ କର୍ମୀ ଏଭଳି ବହି, ଲେଖା, ବିଶେଷ ସୂଚନା ଗାଳତ୍ୱ, ବହି, ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀର ସର୍ବେ, ପାରସ୍ପରିକ ପରସ୍ପରିକା ଓ ଶେଷରେ ଏସୁପାଇଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ସମୁଦ୍ରର ଲହରୀରେ ତ ଅସନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିବ । ପୃଥିବୀରେ ଏଭଳି ବିଶେଷଜ୍ଞତା ନୂଆ ବହି, ଲେଖା, ତଥ୍ୟ, ଲେଖକ, ପସ୍ତକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ସନ୍ଦାନ କରିବାକୁ ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ହୁସାବ ଦେଖିଲେ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଯିବ ।

ତେବେ ବି ସମସ୍ୟା ଛୁଣୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ବିଭିନ୍ନ ମାଲ ମସଲ ଖୋଜିବାରେ ବହୁ ସମୟ ଓ ଉଦ୍ୟମ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି । ଆମେରିକାର ପୁଞ୍ଜିପତି ଦୁନିଆରେ ତ ସବୁ ବିଷୟ ଟଙ୍କା ଅଣା ପାତ୍ରରେ ହୁସାବ । ସେମାନେ ହୁସାବ କରି ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ହାରାହାରି ୧୦,୦୦୦ ଡଲର ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଗବେଷଣା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜ୍ଞାନ ସନ୍ଦାନ କରିବାରେ ଗୋଟିଏ ଗବେଷଣା ପିଛା ୧୦,୦୦୦ ଡଲରରୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼ୁଛି । ତେଣୁ ସନ୍ଦାନରେ ନ ଯାଇ ଆପଣା ଦେଶରେ ଗବେଷଣା ସାଧି ନୂଆ କରି ଚଳେଇବାରେ ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ! କାରଣ ଦେଉଳକୁ ମୁଖ ଶିଆଳି ବଳି ପଡ଼ୁଛି !

କିନ୍ତୁ ଏଣେ ସାମୟିକ ପରିକା, ଖବର କାଗଜ, ଟେପିଆର ରିପୋର୍ଟ, ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ ବହିର ବନ୍ୟା ଛୁଟି ଚାଲିଛି । ଲଭଗ୍ରାସମାନେ ତ ଗଳଦ୍ୱର୍ତ୍ତ ହେଲେଣି । ଏତେ ବହିର ଲେଖକ ତାଲିକା ବାହାରିଲଣି ଯେ ଏବେ ଲେଖକ ତାଲିକାମାନଙ୍କର ବି ଲେଖକ ତାଲିକା ବାହାର କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲଣି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତାର ଏବେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଆତଙ୍କ ହେଲଣି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଧାତୁତ୍ୟର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ପଲରେ କାଳେ ଏକ ବିସ୍ଫୋରଣ ଘଟିଯିବ !

ତେଣୁ ଏହି ବହିର ପାଠକଙ୍କୁ ବାବରେ ଆଖିବା ପାଇଁ ଓ ଜ୍ଞାନର ଗୋଟିଏ ଖୁଦକଣା ବି ଯେପରି ଉତ୍ତର ନ ଯାଏ ତାହାକୁ

କଟିବାକୁ କିଛି ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେଣୁ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ସୁକ୍ତି-ସୂଚନା
 ଯନ୍ତ୍ର ଦରକାର । ସେ ଯନ୍ତ୍ରରେ ମୁକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର ଯାହା କରୁଥିବା ଏହା ଏହି
 ଯନ୍ତ୍ରରେ କେବଳ ତାହାହିଁ କରିବ ।

ଏକ ଯାନ୍ତ୍ର କି ସୁଦୃଢ଼ ଘର

ଜ୍ଞାନର ପରିସୀମା କ'ଣ ? ଏବେ ରଖିବର ସାହାଯ୍ୟ ତ କୁ
 ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିରେ ମାପି ଦେବ । ଆମେ କେବଳ ଏହାର ପରିମାଣ କଳନା
 କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଏହାକୁ ମାପି ରୁପି କିଛି ଦେଇପାରିବା । ଏହାର
 ମାନଦଣ୍ଡର ବଟକର ତ ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବ । ଏହି ବଟକର ଦେହକୁ
 ସୁକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଖୁବ୍‌କଣା, ଏଭଳି ସୁକ୍ତିର ଖୁବ୍‌କଣା ଗୁଡ଼ିକ
 କେଉଁଠି ସାଜତା ରହି ଓ ସେଠିକ ତାହା କପରି ଆସିଲା ତାହା ଏଠାରେ
 ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ନୁହେଁ । ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା କେତେ ପରିମାଣରେ ସୁକ୍ତିର
 ଖୁବ୍‌କଣା ସୁକ୍ତି ଭଣ୍ଡାରରେ ପାଇତା ରହି । ସେ ସୁକ୍ତି ଭଣ୍ଡାର ମଣିଷର
 ମସ୍ତିକ ଦେଇ ବା ଯନ୍ତ୍ର ଦେଇ, ଯାହା ତ ଦେଇ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ,
 ରଖିବରେ ବହୁ ବସ୍ତୁର ତରଳତା ଏ ଯଥା ସମ୍ଭବ କୋଣ, ସମତଳତା, ଶାନ୍ତି,
 ବା ନିଦ୍ରାପ୍ରାୟ କିନ୍ତୁ ସେହି ସମସ୍ତ କୋଣ, ବା ନିଦ୍ରାପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ିକ
 କେଉଁସ୍ଥରେ ତିଆରି ତାହା ପଡ଼ିବ ଯେପରି ତିନି ବ୍ୟାପାର କୌଣସି
 ସଂପର୍କ ନାହିଁ ସେ କେବଳ ଉକ୍ତ ନିମ୍ନର ଜ୍ୟାମିତିକ ତରଳ ଗୁଡ଼ିକ
 ଶେଷ ତରଳରେ ଠିକ୍ ସେପରି ସୂଚନା ତହିଁ ବ କରଣ ସୂଚନା ମିଳିଲ
 ସେ ବସ୍ତୁରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଏ ନାହିଁ । ସେ ସୂଚନା ଟେଲିଗ୍ରାଫ ତାର,
 ଧ୍ୱନି ତରଙ୍ଗ ବା ମଣିଷର ମୁହଁର ଶ୍ୱାସ ଯେଉଁସ୍ଥରୁ ଆସୁ ସେସ୍ଥରେ ସୂଚନା
 ତହିଁର ଯାଏ ଆମେ ନାହିଁ । ତା ଛଡ଼ା ଏହି ସୂଚନା ଗୁଡ଼ିକ କାହା
 ପାଖରେ ବା କେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିବ ହୋଇ ରହିଲ ସେ ବସ୍ତୁରେ ତ
 ସୂଚନା ତହିଁ ନିରପେକ୍ଷ । ଏଭଳି ସୂଚନା ଦ୍ୱୟକ ମଣିଷର ମସ୍ତିଷ୍କରେ
 ପଡ଼ିବ ତିଆରି ପାଇପାରେ ଅଥବା କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରର ସୁକ୍ତି ବସ୍ତୁରେ ।
 ସୂଚନାତତ୍ତ୍ୱ ଦେଖିବୁ ଏକ ଗଣିତକ ବିଦ୍ୟା । ଏହାର ଏକମାତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ-
 ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଲା କେତେ ପରିମାଣ ସୂଚନା ମହଜୁଦ ଅଛି । ସେ ସୂଚନା
 ଯେଉଁଠିକା ମହଜୁଦ ଆଉ ତାହା ଦରକାର କେବେ କମିଲେ ଆସିଲେ
 ହେଲା ।

ତେବେ ମନୁଷ୍ୟର ମସ୍ତିଷ୍କରେ କେତେ ପରିମାଣରେ ସୂଚନାର
ସ୍ମୃତିଶକ୍ତି ସମ୍ଭବ ?

ମଣିଷର ସ୍ମୃତି ସୀମାବଦ । ସବୁ କଥା ସେଥିରେ ଧରିବ ନାହିଁ ।
କୌଣସି ଲୋକର ଜୀବନ କାଳ ଭିତରେ ଦୃଷ୍ଟି, ଶ୍ରବଣ ଓ ସ୍ପର୍ଶ
ସାହାଯ୍ୟରେ ମଣିଷ ପରିସର ବିଶାଳ ପରିମାଣ ସୁନା ଆଦି ପ୍ରକୃତସୂତ
ପହଞ୍ଚୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଏକ ଅତି ନିମ୍ନତମ ସୀମା ସ୍ମୃତି ଭିତରେ ରହେ
ଓ ତାହା ମସ୍ତିଷ୍କଦ୍ୱାରା ସଂଚାଳିତ କରା ଯାଏ । ଆମର ଜୀବନରେ ହଜାର
ହଜାର ଲୋକଙ୍କର ନାମ ଚିହ୍ନ ପରିଚୟ ସ୍ମୃତିରେ ଆସେ । କିନ୍ତୁ
ତରକାର ପତ୍ରରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତରେ କେତେଟା ଲୋକଙ୍କ ନାମ ମନକୁ
ଆସେ ?

ମନୁଷ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କର ସ୍ନାୟୁକୋଷ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଉରନ୍ ବୋଲି
କୁହାଯାଏ । ଏହି ନିଉରନ୍ ର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଏକ ହଜାର କୋଟି ହେବ ।
ଯଦି ଏକଥା ଧରି ନିଆଯାଏ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଉରନ୍ ‘କଣ୍ଟାକ୍ସ’ ସୂଚନା
ଧରି ତେବେ ଆମର ମସ୍ତିଷ୍କର 10^{10} (ଦଶ ଶହର ଦଶ) ବା ଏକ
ହଜାର କୋଟି ‘କଣ୍ଟାକ୍ସ’ ସୂଚନା ଧରି ରଖିଛି । ଏହି ଏକହଜାର କୋଟି
କଣ୍ଟାକ୍ସ ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହା ୧୦ ରୁ ୧୫ ହଜାର ବର୍ଗର ଲମ୍ବଗ୍ରାସୀ
ଭଣ୍ଡାର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କିତ ହେବ ।

ଅନେକଙ୍କ ମତରେ ମନୁଷ୍ୟର ମସ୍ତିଷ୍କର ଆଦୃଶ ଧାରକ ଶକ୍ତି
ରହିଛି । ମଣିଷର ଚେତନ ସକ୍ରିୟ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ତୃପତ 10^5 ବା 10^6
(ଦଶର ଶହ ପାଞ୍ଚ ବା ଦଶର ଶହ ଛଅ) ଯାଏ ଚାଲିଥାଏ । କିନ୍ତୁ
ତା’ର ଅବଚେତନରେ ଆଦୃଶ ଅନେକ ଜନସଂଖ୍ୟା ଥାଏ । ତାହା
ପ୍ରକୃତରେ ନ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଯାହାକୁ ଖୋଜିଲେ ଲୋଭିଲେ ବା ଅଲୋଭା
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହଠାତ୍ ମିଳିଯାଏ । ଏଭଳି ସୂଚନାର ‘କଣ୍ଟାକ୍ସ’ର ସଂଖ୍ୟା
 10^{20} (କେତେ ଶହ ବିଶିଷ୍ଟ ୧୦) ହେବ ।

ଯେଉଁ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଏବେ ବାହାରିଛି ସେଥିରେ ସୂଚନା
ସାଂଚିତକାରୀ ଭଣ୍ଡାର ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ମୃତି ଭଣ୍ଡାର ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ ।
କିନ୍ତୁ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରର ସବୁ ଦେଉଛି ଚେତନ ସୂଚନା; ସେଥିରେ ମଣିଷ

ସୂଚକ ଉଣ୍ଡାଗରେ ସ୍ଥାନଭଳି ନିମଜ୍ଜିତ ଅବଚେତନ ଜ୍ଞାନ ବା ସୂଚନାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ତେବେ ଆମର ଅବଚେତନର ସୂଚନା ତ ଆମେ ସବୁ ବେଳେ ସହଜରେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏକଥା ଉପରେ କୁହା ଯାଉଛି—ସତ୍ୟ ଯେ ଅବଚେତନ ସୂଚନା ଦରକାର ବେଳେ ହୁଏତ କର୍ମରେ ଆସେ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଅନେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୋଖଣ୍ଡ ଭଙ୍ଗଳା ଦେଇ ବେଳର ବହୁ ଦିନର କୌଣସି ହଜିଲ ଜିନିଷ ଗରି ହଠାତ୍ କେତେ କେତେ ବେଳେ ଅଚର୍ଚ୍ଚିତରେ ମନରେ ଶ୍ରାପି ଉଠେ । ଅଥଚ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର, ଏବେ ଆମେ ନେତନ ମନରେ ଯେଉଁତିକି ସୂଚନା କାଣିରୁ (10^5 ବା 10^6) ଯାଏ ରଖିପାରୁଁ, ସେତିକି ଅନୁଶରେ ଧରି ରଖିପାରେ । ଏବେ ବି ତହୁଁ କିଛି କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହେଲଣି ଓ ଆଶା କରାଯାଉଛି ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଆଉ ବେଶି ସୂଚନା ରଖିବାପାଇଁ ଜାଗା ରହିବ ।

ଯନ୍ତ୍ରର ସୂଚକ ଶକ୍ତି ନିର୍ଭୁଲ । ତାହା ଆଠକାଳ ବରବାସୀ ଅବିଚିତ୍ତା ଛାଡ଼ିବ । ଯନ୍ତ୍ର ହରହଦ୍‌ମା ଯେକୌଣସି ସୂଚନା ପରୁଷିଲେ ତାକୁ ଉତ୍ତର ଦେବ ତା'ର କ୍ଳାନ୍ତିର ଅବସାଦ ନାହିଁ । ତା' ଛଡ଼ା ଯନ୍ତ୍ର ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ନୂଆ ନୂଆ ସୂଚନାକୁ ଆସ୍ତତ୍ତ୍ୱ କରି ନେଉଛି, ମନୁଷ୍ୟ ସେତେ ଶୀଘ୍ର କରିପାରୁ ନାହିଁ, ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ଉପରେ ଯେଉଁ ଅଭୁତ ବହୁ ପଡ଼ାଳକୁ ଆମେ ଜନ୍ତୁନା କରିଥିଲେ, ତାକୁ ଆମେ ପ୍ରତି ସେକଣ୍ଡରେ କୋଡ଼ିଏଟି ଅକ୍ଷର ପଢ଼ି ତାକୁ ହଜମ୍ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ତାକୁ ପ୍ରତି ସେକଣ୍ଡରେ କୋଡ଼ିଏ ‘କାଣିରୁ’ ସୂଚନା ଆସୁଥିବା କରିବାର କ୍ଷମତା ଦେଇଥିଲେ, ତେବେ ଏହା ମଣିଷର କ୍ଷମତାର ବହୁଭୁତ ନୁହେଁ । ବରଂ ଦୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଓ ଯନ୍ତ୍ର ମସ୍ତିଷ୍କବିଦ୍‌ମାନେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ଏକ ସେକଣ୍ଡରେ ମନୁଷ୍ୟ ୪୦୫୦ ‘କାଣିରୁ’ ସୂଚନା ମଥାରେ ଧରିବାର କ୍ଷମତା ରଖେ । କିନ୍ତୁ ୫୦ରୁ ବେଶି କାଣିରୁ ଧରି ରଖିବାର କ୍ଷମତା ସେ ମସ୍ତିଷ୍କର ବାହାର । ଏହାଠାରୁ ବଢ଼ି ଆଉ ବୁଲନା ଦେଲେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅକର୍ମଣ୍ୟ । ଏବେ ପରସ୍ପାର ଜଣା ପଡୁଛି ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଯାହା କରିପାରେ ମେସିନ୍ ତା'ଠାରୁ ଶହ ଶହ ଗୁଣ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସୂଚନା-ଜ୍ଞାନ ଆସୁଛି କରିପାରିବ ।

ମଣିଷ ଯାହା ମନେ ରଖେ ସେଥିରେ ଭୁଲ ହୋଇପାରେ; ପୂରନାଟା ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ମଉଳି ଯାଇପାରେ କାରଣ ମସ୍ତିଷ୍କ ଖାକର କୋଷର ସମସ୍ତ ସହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୁଲୁଛି । କିନ୍ତୁ ମେସିନର “ଲୁହାର ମସ୍ତିଷ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥାକୁ ଠିକ୍ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ଓ ବିନା ଦ୍ଵିଧାରେ ରେକର୍ଡ୍ କରେ ।”

ଶେଷରେ,—ଏକଟା ବି ସବୁଠି ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା—ଆମେ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରରେ ଅଧିକା ସ୍ଫୁଟିତ ଏକକ ଯୋଡି ଦେଇ ସ୍ଫୁଟି ଉଦ୍ଘାଟକ ଆମେ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ପାରୁଁ । ତେଣୁ ସାନ୍ଦିଗ୍ ଭାବରେ ଆମେ ଜ୍ଞାନର ନୂଆ କେତେ ଗୁରୁ ବି ତିଆରି କରିପାରୁଁ । ତା’ ନ ଦେଲେ ଆମ ଅଜ୍ଞାନରେ ରହିଥିବା ନାନା ସ୍ଫୁଟିକୁ ପିଲିଏ ପିଲିଟୁରୁ କାସି ତନର ବଞ୍ଚିମାଳା ହସ୍ତକ୍ଷରକୁ ପୋଛିଲ ପରି ପୋଛି ଦେଇ ପାରୁ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟର ମନରୁ ଏଭଳି ଭାବରେ ପୋଛି ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ କି ଚିତ୍ତନୁସାରେ ନୂଆଯୋଡି ଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ତେବେ ଭାଷାଟିଏ ଲୋଡ଼ା

ତେଣୁ ସାଇବର ନେଟିକସ୍ ବା ମସ୍ତିଷ୍କ ଯନ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ଵ ମଣିଷ ପାଇଁ ଏକ ଅଜ୍ଞାନ ବିଶ୍ଵାସୀ ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ସେବକ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ଏହାର ନାମ କଂପ୍ୟୁଟର । ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଫୁଟି ଏବେ ଏକ ଇଲେକଟ୍ରୋନିକ୍ ସ୍ଫୁଟି ଭାବ ଆପଣାର ଇଶା ଶକ୍ତିକୁ ବହୁଗୁଣ ବଢ଼ାଇ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ବୁଲୁଛି । ଏହି ଇଲେକଟ୍ରୋନିକ୍ ସ୍ଫୁଟିର ସମର୍ଥ୍ୟ ବିନା କାଧାରେ ବଢ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇପାରିବ । ନୂଆ ତାଜା ତାଜା ତଥ୍ୟ ବା ଗୋଟା ଗୋଟା ବହି ତା ମୁହଁରେ ଧରାଇ ଦେଲେ ଯଟେଣୁ, ଏହା ତାହାକୁ ପଢ଼ି ଡକମ କରିନେବ !

ତେବେ ଯନ୍ତ୍ରର ମାତୃଭାଷା କ’ଣ ? ଏହି ମାତୃଭାଷା ଦେଖିଛି ସଖ୍ୟା । ସଂଖ୍ୟାରେ ଦୁଇଟା ତିନିଟା ଅର୍ଥ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମେସିନ୍ରେ ଦୁଇଟା ଅର୍ଥ ବୁଝାଉଥିବା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯଦି କେହି ଇପ୍ରେମ୍, ଇଞ୍ଜିଙ୍କ ‘ଲବଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣା’କୁ ମେସିନ୍ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ବସନ୍ତି ତେବେ ସେ କିଛି ଫଳ ପାଇବେ ନାହିଁ । ଏକେତ କବିତାର ଭାଷା—

ସେ ଭାଷାରେ ନାନାଦିଅ ଅର୍ଥ ଓ ସେ ଅର୍ଥର ବ ଅର୍ଥାନ୍ତର ହୋଇପାରେ । ତା' ଉପରେ ପୁଣି ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଯିଏ କ ଏକ ଶବ୍ଦରେ ଶବ୍ଦେ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇବାକାଲ କହି । ଏକ 'ଅର୍ଥ ସମ୍ରାଟ' ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର 'ଲବଣ୍ୟବନ୍ଧୁ' କେବେ କଂପ୍ୟୁଟର ଅଙ୍ଗସଙ୍ଗ ଲଭିବ କି ନାହିଁ ଜଣାନାହିଁ ତେବେ ଇଂରାଜି କବି ସେକସପିଅରଙ୍କର ହ୍ୟାମଲେଟକୁ ଏଭଳି କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଭାଷାରେ ପରିଣତ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ଫଳ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ଗବେଷକମାନେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ “ତେବେ ଅନୁବାଦ କ'ଣ ? ଯାହାକି ଭାଷାରେ କି ଭଳି ଜନସ୍ଥ ଅନୁବାଦ ହୋଇପାରିବ ଓ କି ଭଳି ଜନସ୍ଥ ହୋଇ ନ ପାରିବ ?” ଏହାର ଉତ୍ତର ଗଣିତଜ୍ଞ ବା ଇନ୍ଦ୍ରିକିଆର ମନେ ଦେବାର ନ ଥିଲା । ଉତ୍ତର ଦେଲେ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ ସଂକେତ-ରୂପକ-ତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ସଙ୍କେତ ଚିତ୍ରରେ ବିଚାରଦ ସେଇମାନେ ।

ସେମାନେ କହିଲେ, ଅନୁବାଦ ଓ କୋଡ୍, ଏ ଦୁଇଟା ଭିତରେ ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦ ବୁଝି । ମନେକର ଆମେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କରୁଛୁ । ସେ ବସ୍ତୁଟି ତାରରେ ପଠାଯିବ । ଆମର କାର୍ତ୍ତିକ ଆମେ ଇଂରାଜି, ହିନ୍ଦି, ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ବି ଲେଖୁଁ ତାହା ଠିକ୍ ସେହି ଭାଷାରେ ତା'ର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି କଥାର ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଠାର ଭାଷାରେ ପଠାଇବାକୁ ହେବ । ସେହିଠାର ଭାଷାକୁ କୋଡ୍ କହନ୍ତି । ଯେପରି ଇଂରାଜିର ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର 'a' ତାହାକୁ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ କୋଡ୍ ବା 'ମୋର୍ସ କୋଡ୍'ରେ ଗୋଟିଏ ଧରଣର ଗାର ଓ ବିନ୍ଦୁ ଦ୍ୱାରା ବୁଝାଯାଏ । ଠିକ୍ ସେପରି କଂପ୍ୟୁଟରରେ ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଅକ୍ଷର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୋଡ୍ ଅକ୍ଷର ବନା ଯାଇଥାଏ । ମନେକର ସେହି ଇଂରାଜି ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର 'a' କଂପ୍ୟୁଟର କୋଡ୍ରେ ତାହା ହେବ 00, 1 ହେବ 10, ୯ ॥ ଏପରି ୦ ଓ ୧କୁ ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ଇଂରାଜି ବା ରୋମନ୍ ଲିପିର ୨୬ଟି ଯାକ ଅକ୍ଷରକୁ ନୂଆ ରୂପରେ ଭଙ୍ଗା ଯାଇ ପାରିବ । କୌଣସି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ବା ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟାଦି ଏହି କୋଡ୍ରେ ବଦଳା ଯାଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ତ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ ବା ଅନୁବାଦ ବୁଝା

ଯିବ ନାହିଁ । ଏହା ‘ମୋସ’ ବା ଟେଲିଗ୍ରାଫ ତାରର କୋଡ୍ ପରି ।
ଏହା କେବଳ ବଞ୍ଚିନୁର ।

ମନେ କରନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ନାମ, କୌଣସି ଲୋକର ନାମ । ଆମେ
ତାକୁ ସେମନ୍ତ ଲିପିରେ ବା ଓଡ଼ିଆ ଲିପିରେ ବା ବଙ୍ଗଳା ଲିପିରେ ବା
ହିନ୍ଦି ଲିପିରେ ଲେଖିପାରୁ । ତଥାପି ଲୋକର ନାମରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ
ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହା ଯେଉଁ ନାଁ କୁ ସେହି ନାଁ ହୋଇ ରହେ । ସଂସ୍କୃତର
କୌଣସି ଏକ ଶ୍ଳୋକକୁ ଆମେ ବେଦନାଗ୍ରସ୍ତ ଲିପିରେ ନ ଲେଖି ଓଡ଼ିଆ
ଲିପିରେ ଯଦି ଲେଖୁଁ ଯଥା—‘ଲଳିତ ଲବଙ୍ଗଲତା ପରିଶୀଳନ କୋମଳ
ମଳୟ ସମୀରେ’ ତେବେ ସେହି ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ଳୋକ ସଂସ୍କୃତ
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ଳୋକ ହୋଇ ରହେ ତାହା ଓଡ଼ିଆ ଲିପିର ବେଶଭୂଷା ପିନ୍ଧାଇ
ଦେଇ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେପରି ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରୀରାମ
ପତ୍ନୀ ବା ବାବୁକୁ କୌଣସି କୋଡ୍ ହୋଇଗଲେ ତାହା ଶ୍ରୀରାମର ହୋଇ
ଯାଏ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ କୋଡ୍ ଶ୍ରୀରାମର ନୁହେଁ ଅନୁବାଦ ହୁଏନୁର । ଏଥିରେ
ସମ୍ବେଦର ବସ୍ତୁ ବିଧାନ ଏକାବେଳେ କେବଳ ଯାଏ । ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ
ମାତ୍ର କଥା ମେଲ ରହେ । ଯାହା ହେଉଛି ଅର୍ଥ ବା ବିଷୟବସ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ
ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କୋଡ୍ କେବଳ ଅର୍ଥକୁ ଯେ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖେ ସେତକ
ନୁହେଁ ସବୁତକ ଶବ୍ଦକୁ ବି ଠିକ୍ ସ୍ଥାନ ରଖି ରଖେ । ସେମାନଙ୍କର
କ୍ଷମ ଓ ବିନ୍ୟାସ ସବୁ ଠିକ୍ ସ୍ଥାନରେ ରହେ ।

ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରକାଶ ଅନୁବାଦ ହୋଇପାରେ ! ଗୋଟିଏ ହେଲ ଗୋଟିଏ
ଶ୍ରୀରାମେ କଣ୍ଠିଆ ହେମନଙ୍କ ଯାଗାରେ ଭଲ ଭଲ ଶବ୍ଦ ଲଗାଇ ‘ସରଳ
କରିବା’ । ଏଥିରେ ସମାନ ଅର୍ଥବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଲଗାଇ ଓ ସେହିଭଳି
ବାକ୍ୟ ସଂଗଠନ କଥାଟି କରି ସେହି ଶ୍ରୀରାମେ ଅନ୍ତର ନୂଆ ଗୁଣରେ
ଭାଳିବା । ଏଭଳି ଧରଣର ନାନା ନମୁନା ସଂଜ୍ଞାବାଣୀ ଅଭିଯାନ
ମାନଙ୍କରେ ମିଳେ । ଯଥା ଓଡ଼ିଆରୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ । ଇଂରାଜରୁ ଇଂରାଜ
ଅଭିଧାନ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରକାର ଅନୁବାଦ ହେଲା ଖାର୍ଜି—ଅନୁବାଦ । ଗୋଟିଏ
ଶ୍ରୀରାମ ଶବ୍ଦକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀରାମର । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀରାମ ଶବ୍ଦ

ଓ ସଙ୍କେତ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉ ଏକ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ଓ ସଂକେତ ବା ଚିହ୍ନକୁ ଓ ବିନ୍ୟାସକାରୀ ସଂଯୋଜକରେ ରୂପାନ୍ତର । ମନ କରନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ ‘ବଢ଼ିଆ’ ପରାମ୍ପରାରେ ହେବ ‘ଗ୍ରାଣ୍ଡ’ ଇଂରାଜୀରେ ହେବ ‘ଗ୍ରୋଟ୍’, ‘ଲର୍ଜ୍’, ଅଥବା ‘ସିନିଫିକେଣ୍ଟ’ ।

ଶେଷରେ ଢୁଞ୍ଚିବୁ ରକମର ଅନୁବାଦ । ସାହା ଦେଉଛି ଏକ
ରୂପାକର ବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଲିଖନ । କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥର ଗବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଗଣ
ସଙ୍କେତରେ ପରିଣତ କରିବା । ଅର୍ଥାତ୍ 'ସାବଧାନ'କୁ ଟ୍ରାପିକ୍ ସଙ୍କେତରେ
(!) ଚିହ୍ନିବାକୁ ଚିହ୍ନିତ କରିବା କିମ୍ବା 'ମୁଁ ଖାଇବାକୁ ଚାହେଁ' ଏ କଥାଟା
ଆଁ କରି ମୁହଁରେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲ ପରି ଦେଖାଇ ସଙ୍କେତ କରିବା ।

ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ସାଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରେ, ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ ପାଇବାରେ କିଛି ବସ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର ହାତ ପାହାନ୍ତା ସବୁ ଜ୍ଞାନ ସେ କୌଣସି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାରେ । ଦେର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ବିଧାନ କାନୁନ ଗୁଡ଼ିକ ଗଣିତିକ ସମୀକରଣରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାରେ । ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରସ୍ତୋଗ ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ବି ମାମୁଲି ଭାଷାର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ କିମ୍ବା ଜ୍ୟାମିତିର ଅଙ୍କନରେ ବି ବୁଝାଯାଇ ପାରେ ।

କଳ୍ପ ଶାସନ ଗୁଡ଼ିଏ ଜନସଂଖ୍ୟା ଯେଉଁ ଜନସଂଖ୍ୟା ଧରୁ ବିଜ୍ଞାନର ଦୃଢ଼ ହେଲା, ସେକ ଠେଇ ଶୁଣାଉ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ : ହୁଏକୁ ଗୁଡ଼ାନ୍ତି ନାହିଁ । ବରଂ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବିଦ୍ୟା ଯେଉଁମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନେ ବଦଳା ବୋଲାଇ ଥିଲେ ଓ ବୋଲାଇଛନ୍ତି ଅଥଚ ସେମାନେ ଏବେ ବିଜ୍ଞାନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆଇନ ବିଧାନ ଓ ଗଣିତର ଦୃଢ଼ାସ୍ଥାନତାଙ୍କ ସତ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରଭାବିତ ହେବାକୁ ବସିଲେଣି ତଥପି ସେମାନଙ୍କର ଶୁଣା ଏକ ଧୂଆଁ କାଆ ରହିଛି ଯେ ଯଦି ସେ ଶୁଣାକୁ ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହଣ ନାହିଁ । ଏପରିକି ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନମାନେ କି ସେ ଶୁଣା ଧରି ଗ୍ରହଣ ନାହାନ୍ତି ।

ସେହି କାରଣରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନକୁ ମେସିନ୍‌ର ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିବା କେବଳ ‘ଖାଣ୍ଡି’ ବିଜ୍ଞାନମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁଗମ ହୋଇଛି । ଏହି ଖାଣ୍ଡି ବିଜ୍ଞାନ ହେଲେ ଗଣିତ, ସୂକ୍ତି ବିଦ୍ୟା, ପଦ ଥି ବିଦ୍ୟା, ରସାୟନ, ଭିଜନସ୍ପରିଂ ।

ଶରୀର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଓ ‘ଶ୍ରବ’ର ଶ୍ରାବ୍ୟ

ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ କଥିତ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଜଣିଆରେ କଥା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ମନୁଷ୍ୟର ଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ମଣିଷର ଶ୍ରାବ୍ୟ (କଥା ବା ଲେଖା) ସବୁଟା ନୁହେଁ । ଆମେ ଅନ୍ୟ ଧରଣର ସଙ୍ଗେତ ମାଲାରୁ ବ ଆମର କହୁ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରୁଛୁ । ଏବେ ଏଭଳି ସଙ୍ଗେତମାନ ଦିନୁଦିନ ବଢୁଛନ୍ତି । ବହୁପ୍ରସାରେ ଉଦାହରଣ, ପଟ୍ଟା, ମାନବସ, ସୁସ, ଅଙ୍ଗନ, ସଡ଼କରେ ମଲଲ ଖୁଣ୍ଟ, ଦୋକାନର ‘ଝରକା କାଚରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ’ ଏପରି କେତେ ପ୍ରକାର ଡଙ୍ଗାରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରୁଛୁ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏଭଳି ‘ଅଣଶ୍ରାବ୍ୟ’ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷ ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ଆହୁର ତେଜସ୍ବୀନ, ବର୍ଣ୍ଣିକ ଓ ଦ୍ବିଧାନ୍ବନ ।

ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ଆମର ଏ ଶ୍ରବପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରାବ୍ୟ, ଦରଦାର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଚଳିବ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ର ଏ ଶ୍ରାବ୍ୟ କାହିଁକି ବୁଝିବ ? ଯନ୍ତ୍ର ଏକ ନିର୍ଜୀବ, ପର୍ଯ୍ୟବୋଧପ୍ରା ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦରକାର କରେ । ଏହାର ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନର ଜ୍ଞାନକୁ ଶ୍ରାବ୍ୟରୁ କରାକୁ ହେବ । ଯଦି ଆମେ ଆମର ଶ୍ରାବ୍ୟକୁ ଏଭଳି ନିର୍ଜୀବ, ସ୍ବେଚ୍ଛା ଠେକ କରାବାରେ ସମର୍ଥ ହେବା ତେବେ ଯୁକ୍ତି-ସୂଚନାର ଯନ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନର ଦୃବ କର ହେବ ଏହା ସବୁ ପ୍ରକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖା, ବହି, ଓ ସବୁପ୍ରକାର ପ୍ରକାଶନ ସହଜରେ ଆୟତ୍ତ କରି ହଜମ କରି ପାରିବ । ଏପରିକି ମନୁଷ୍ୟ ସେକେଣ୍ଡରେ ୫୦୫୫ ଅକ୍ଷର ଗ୍ରହଣ କଲ କେଲେ ଯନ୍ତ୍ର ଏକହଜାର ଅକ୍ଷର ବ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ । ନୂଆ ନୂଆ ସୂଚନା ବ ବାଛି ନେଇ ପାରିବ ଓ ତାହାକୁ ନିରୁକ୍ତ ଶ୍ରବରେ ସ୍ବୀକାର ଗନ୍ତାଘରରେ ଦୃଢ଼ ଶ୍ରବରେ ଥୋଇ ରଖି ପାରିବ ।

ବିଜ୍ଞାନର ଶ୍ରାବ୍ୟ ହେଉଛି ଶ୍ରବର ଦ୍ୟୋତକ । ଛୁଷ ଶ୍ରାବ୍ୟରେ ‘ବେନିନ୍’କୁ ସୁକ୍ତସ୍ବେ ଆମେରିକାରେ କହୁଛନ୍ତି ‘ବ୍ୟାସୋଲିନ୍’ ବିଲତରେ ବିଲତରେ କହନ୍ତି ‘ପେଟ୍ରୋଲ’ ଫ୍ରାନ୍ସରେ କହୁଛନ୍ତି ‘ଏସେନ୍ସ’ ଓ ଜର୍ମାନରେ କହୁଛନ୍ତି ‘ବେନଜିନ’ । ଆମେ ଓଡ଼ିଆରେ ବ ‘ପେଟ୍ରୋଲ’ ବା ‘ତେଲ’ ବୋଲ କହୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ଦେଶର ଶ୍ରାବ୍ୟ ତାକୁ ଯାହା ବୋଲ ଡାକୁ ତାହା ହେଉ ଏକା ନିଶ୍ଚୟ । ଯଦି ଏହାକୁ ନାନା ଶ୍ରାବ୍ୟରେ କହିବା ତେବେ ସିନା ଲଂସନ ଲୋକେ ରୁଷ ଶ୍ରାବ୍ୟକୁ

ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ ବା ରୁଷ ଲୋକେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ମଠର ଚଳାକବା ତେଲର ସ୍ୱସାଧୁକର ସାଙ୍କେତିକ ସୂତ୍ର ଲେଖିବେଲେ ଇଂରାଜୀ, ଜର୍ମାନ, ରୁଷ, ଫରାସୀ, ଆମେରିକୀ ଚାହାରି ବୁଝିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସହ ଏହି ସାଂକେତିକ ଭାଷା ଏହି ସମସ୍ତ ଲୋକେ ଜାଣି ଅଟନ୍ତି । ତେଣୁ ମେସିନର ଭାଷା ବି ଏକ ‘ବସ୍ତୁର ଭାବ’ର ଭାଷା ହେବା ଲାଗୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ‘ଭାବ’ ପାଇଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସଙ୍କେତ ହେବା ଦରକାର । ସାଧୁ ସଂସାରର ସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯାହା ବୁଝି ପାରିବେ । ଠିକ୍ ଯେପରି ଗଣିତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିମାଣ ଯଥାଯଥ ସଂଖ୍ୟାରେ ଚିହ୍ନିତ ହେଉଛି ।

ପୃଥିବୀର ସବୁ ପ୍ରକାର ଆୟତନ, ପରିମାଣକୁ ଗଣିତର ଏକ ଠାରୁ ଦଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଶାଂଶି ସଂଖ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ପାରୁଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦୁଇଟିକିଆ ସଂଖ୍ୟା ଖୋଲାରେ ୦ ଓ ୧ ଏହି ଦୁଇଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବସ୍ତୁ, ଆୟତନ, ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ପାରୁଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ସୂଚନା ଗୁଡ଼ିକ ରେକର୍ଡି କଲେବେଳେ ଯେପରି ଗଣିତର ସଂଖ୍ୟା ଓ ଯେହି ସୂଚନାର ମୌଳିକ, ସ୍ଥାପନିକ ଅର୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥାଏ । ଏ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଯୋଗ କରି ଆମେ ସବୁଠାରୁ ଜଟିଳ ଚିନ୍ତାକୁ ବି ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁ ଯେପରିକି ଏକ ଠାରୁ ଦଶ ଯାଏ ସଂଖ୍ୟା (୧, ୨, ୩, ୪, ୫.....୧୦) ଜାଣିଥିଲେ ଆମେ ଯେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବି ଲେଖି ଦେଇ ପାରୁଁ ।

ସୂଚନା ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଭବନ ପୃଷ୍ଠରୁ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ ମାନେ ଦୈର୍ଘ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ଥ, ବେଧର ଚତୁର୍ଥ ଦିଗକୁ ବିକାଶ କରିଛନ୍ତି ଯେଉଁଠି କୌଣସି ଶାରିରୀକ ପରିମାଣ ହେଉଛି କେତେକ ମୌଳିକ ପରିମାଣ । ମେକାନିକସକୁ ଉଦାହରଣ ରୂପେ ନିଆଯାଇ । ଲମ୍ବ L , ପଦାର୍ଥ M , ଓ ସମୟ T ଏହି ତିନୋଟି ପ୍ରାଥମିକ ସଂକେତ ଏକାଠି କରି LMT^{-2} କୁ ଗ୍ରହ ବା ପୋର୍ସ ବୋଲି ଧରାଯାଏ LT^{-2} କୁ ଗତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ ଓ ML^{-3} କୁ ଗନତା ଲବ୍ୟାଦି । ତେଣୁ ପଦାର୍ଥର ପରିମାଣରୁ ଓ ଗଣିତକ ପରିମାଣରୁ ସୂତ୍ର ସବୁ ତିଆରି କରାଯାଇ ପାରିବ । ଅତଏବ ସବୁ ବିଜ୍ଞାନରେ ମଧ୍ୟ ସୂତ୍ର ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବାରେ କୌଣସି ବରାଦତା ନାହିଁ ଅବଶ୍ୟ ପଦାର୍ଥ

ଦିନିଆଁ ଭଲ ସେହି ବଜାରଗୁଡ଼ିକ ସମାନ ପରିମାଣର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟତା, ଦିନିଆଁନତା ଓ କଠୋର ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଗଢ଼ା ହେବା ଲାଜ ।

କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଗଣିତର ସୂତ୍ର ଓ ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ିକ ଆୟତ୍ତ କରିବାରେ କେଶ ଧୁଳିର । ତେଣୁ ଯୁକ୍ତି-ସୂଚନା ଯନ୍ତ୍ରର କାମ ହେବ ଅଲଗା ଅଲଗା ‘ଶବ୍ଦ’ ବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବ ସମ୍ବଳିତ ବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ।

ଅର୍ଥର ଭାଷା

-ଦେଉ ଯେଉଁ ଅର୍ଥ ଉତ୍ପଳନ ସେତକ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । କାରଣ ଶବ୍ଦକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଜାଣିଥିବା ଲୋକ ବୁଝିବେ । ଭବନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଭାଷା ବାହାରିବ ତାହାକୁ ସମସ୍ତେ ବୁଝିବେ । ଗଣିତର ଚିନ୍ତା ଦେଖିଲେ ଇଂରାଜି କହିବେ ‘କାଣ୍ଡ’ ଜର୍ମାନ କହିବେ ‘କୂ’ ଆଉ ଓଡ଼ିଆ କହିବେ ଗାଈ । ତେଣୁ ଗଣିତର ଚିନ୍ତା ଗାଈ ଏହି ଭାବର ଭାଷା ତାହା ଓଡ଼ିଆ ମାତ୍ରଭାଷା ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଗଣିତର ଚିନ୍ତା ଭଲ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ସଂକେତ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ବ୍ୟବହାରକୁ ପଡ଼ିବ ଯଦି ସେ ଗାଈ ବୋଲି ମନେ ରଖି ପାରିବ ।

ଆମେରିକାର ପେରି ଓ କେଣ୍ଡ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଇଂରାଜୀର ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ସୂଚନା ଭାଷା ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମୂଳ ‘ଭାବ’କୁ କେତେଟି ମୌଳିକ ଭାବରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ବାଣ୍ଟା ହେଉଥିବା ‘ଭାବ’ ଗୁଡ଼ିକ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥର ପରିମାଣ ମୁଦାବକ ବାଣ୍ଟା ଯାଇଛି । ତେଣୁ ମୌଳିକ ବିଭକ୍ତି ଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଅଛି ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ସୂଚନା, ବାଣ୍ଟା ପ୍ରେରଣ, ଉତ୍ତର ରୂପ ଉତ୍ପାଦନ । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟର ବା ଅର୍ଥ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାଣ୍ଡରୁଏ ଅର୍ଥ । ଅର୍ଥର ଏଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ କଥାରେ ଅର୍ଥ-ଅଣୁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପେରି ଓ କେଣ୍ଡ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ନାମ ରଖିଛନ୍ତି ‘ μCH ’ ବାଣ୍ଟାପ୍ରେରଣର ନାମ ରଖିଛନ୍ତି ‘TRN’ ମନେକରିବୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ‘ଭାବ’ ନେଲୁ, ଟେଲିମୋନ । ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷାରେ ଏହା କପରି ହେବ ।

‘ଟେଲଫୋନ’ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଯନ୍ତ୍ରବ୍ୟବସ୍ଥା । ଯଦା ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ କରେ । ତେଣୁ ଟେଲଫୋନ୍‌ର ‘ଶ୍ରବ’ ଭିତରେ ଶୁଦ୍ଧଗୋଟି ମୌଳିକ ‘ଶ୍ରବ’ ରହିଛି । ଏକ, ‘ଯନ୍ତ୍ରଗାତ’, ଦୁଇ ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରେରଣ, ତିନି ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଓ ଶୁଦ୍ଧ, ସୂଚନା । ଏହି ଶୁଦ୍ଧଗୋଟି ‘ଶ୍ରବ’ର ‘ଶ୍ରବର୍ଥ’ ବୋଧକ ଯନ୍ତ୍ର ନ ଶବ୍ଦ ହେଲା $M-CH$, $T-RN$, $L-CT$, $D-CN$ । ତେଣୁ ‘ଟେଲଫୋନ’ ଏହି ‘ଶ୍ରବ’ଟି ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଶୁଦ୍ଧଗୋଟି ଯନ୍ତ୍ର ନ ଶବ୍ଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସହଜ ନ ସଂପର୍କ ରଖନ୍ତି ତାହା ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଏହି କୋଡ୍ ସଙ୍କେତ ଗୁଡିକ ଭିତରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଗଠ କଟା ହୋଇଛି ଏହି ଗଠ ଗୁଡିକୁ ଏହି ସଂପର୍କର ସଙ୍କେତରେ ଭରଣା କରିବାକୁ ହେବ । ‘ଟେଲଫୋନ’ ହେଉଛି ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ଯନ୍ତ୍ରଗାତ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଓ ଏହି ସବୁ ଯନ୍ତ୍ରଗାତକୁ $M-CH$ ରେ ଯନ୍ତ୍ର ନ ଶବ୍ଦ କରାଯାଇଛି । ଯଦି ଆମେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଅଛି ତେବେ ଆମେ M ଓ CH ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଖାଲି ସ୍ଥାନ ରହିଗଲା ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ A ରଖିବୁ । A ର ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ଅର୍ଥ ହେଲା $MACH$ ଅର୍ଥାତ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ତା’ପରେ ଟେଲଫୋନ୍ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ ବା ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ । ତେଣୁ $T-RN$ ର ଖାଲି ଜାଗାରେ ଆମେ ଗୋଟିଏ V ରଖିବୁ ଅର୍ଥାତ ଉକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଟି ବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରେରଣ କର୍ତ୍ତା କରେ । ତତ୍ପରେ ‘ଶ୍ରବ’ରେ $D-CN$ ଅର୍ଥାତ୍ ସୂଚନାରେ ଆମେ ଖାଲି ସ୍ଥାନରେ W ଅପରାଟି ରଖିବୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ଯେଉଁ ଶ୍ରବଟିରୁ କୋଡ୍‌ର ଯନ୍ତ୍ର ଶ୍ରବରେ ତା’କୁ ତାହା ଏହି ଧରଣର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଟେଲଫୋନ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଚଳେ । ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତିର ‘ଶ୍ରବ’ ହୋଇ $L-CT$ ଏହାର ଭିତରେ Q ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ି ଆମେ $LQCT$ କରି ଦେଲେ ‘ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ’ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ ।

ତେଣୁ ସବୁଗୁଡିକ ଭାବର କୋଡ୍ ଶ୍ରବ ବା ଯନ୍ତ୍ର ନ ଶ୍ରବ ହେଲା $DwCM-LQCT$ $MACH-TV RN$ ଅର୍ଥାତ୍ ‘ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ସୂଚନା ପ୍ରେରଣ କରୁଥିବାର ଯନ୍ତ୍ରଗାତ’ । ତେଣୁ କୋଡ୍ ବା ଯନ୍ତ୍ର ଶ୍ରବର ଆମର ସାଧାରଣ ମାତ୍ରାଶ୍ରୟରେ ଏହି ଅର୍ଥ ହେବ ।

ଏହି କୋଡ଼ ଶୁଦ୍ଧା କେବଳ ଚାହିଁକି ଭାବରେ ତିଆରି ହୋଇ ରଖାଯାଇ ନାହିଁ । ଏହା ସୂଚନା ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଲେଖକ ଏକ ସାଧାରଣ ମୋଟକପା ତିଆରି କରାଯାଏ । ଏହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଚା'ପରେ ତନ୍ତ୍ରୋପକ୍ରମ କରାଯାଏ । ଏହାର ମୌଳିକ କଣ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ଅର୍ଥକୁ ମୌଳିକ 'ରାବ' ଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଏ । ସେମାନଙ୍କୁ କୋଡ଼ ଶୁଦ୍ଧାରେ ଲେଖାଯାଏ ଏବଂ ତାହାକୁ ମେସିନର ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ-ଇଣ୍ଡିକେଟରରେ ପଢ଼ାଯାଏ ।

ଆଗରୁ କ'ଣ ହେବ

ସୂଚନା ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ତଥ୍ୟ ବା ସୂଚନାର ଉତ୍ସାର ନୁହେଁ । ଏମାନେ ବହୁଳ ବିଷୟରେ ରବେଷକକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବେଳରେ ମାଲମସଲ ଯୋଗାଇଦେଇ ଗୁଡ଼ିକର ନୁହେଁ । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏବେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଓ ସୁନିଶ୍ଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗିଛି । ଏମାନେ ଏବେ ନିଜେ ନିଜେ ଶୁଦ୍ଧ କରି ପାରିଲେଣି ଯେ ଯେଉଁ ସୂଚନା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନୁପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ପୁରୁଣା ଜଣାଶୁଣା ତଥ୍ୟ ନା କୌଣସି ନୂତନ ତାଜା ତଥ୍ୟ । ଅର୍ଥକୁ ଏ ଯନ୍ତ୍ର ଆପଣାର ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ ଇଣ୍ଡିକେଟର ତଥ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ପରଖ କରି କହିଦେଇ ପାରୁଛି ଯେ ଯାହା ତାକୁ ନୂଆ ବୋଲି ଚିହ୍ନିଉଦ୍ଘୋଷିତ ହେଉଛି ତାହା ନୂଆ ନା ପୁରୁଣା ।

ଯଦି ବହୁମାନଙ୍କର ସାବଧାନ ଓ କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧର ମୋଟା ମୋଟି ସାରକଥା ଏବେ ଆପଣାର ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ ଇଣ୍ଡିକେଟରରେ ରଖି ପାରୁଛନ୍ତି । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏକ ସବ୍ୟକ୍ଷୀ ସାବ୍ ଜନିତ କୋଡ଼ ତିଆରି କରି ପାରିଲେ ସେ ସବୁ ଉତ୍କଳର ସଂଜ୍ଞା ଗୁଡ଼ିକ କଠୋର ଭାବରେ ଓ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଲେ (ଠିକ୍ ସେପରି ମିଟର, କଲୋ, ବ୍ୟୁଲିଭଲ, ଗ୍ରାମ ହୋଇଛି ସେପରି) ଏହି ସୂଚନାଯନ୍ତ୍ରର ଶକ୍ତି ଯେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନତୋଷ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ବା ଅଧିକା ହୋଇଯିବ । ତେଣିକି ଯନ୍ତ୍ରର ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗର ଗନ୍ତାଘରେ ଉପପାଦ୍ୟ, ସ୍ଵପ୍ନ, ସଂଜ୍ଞା ଅର୍ଥକୁ ଏକ କଥାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଜ୍ଞାନର ପାକଟାକୁ ବନ୍ଧିବ ଆସିଯିବ । କେବଳ ଏକକମାତ୍ର ଦେଖିଲେ ହେଲା ଯେ ଏହି ଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ିକ କଠୋର ଓ ରୋକ୍ ଠୋକ୍ ଯଦି

ଶୁଣିଲେ ଯନ୍ତ୍ରକୁ କର ଦିଆ ଦିଅଯିବୁ କି ନା ? ତେଣିକି ସୁନ୍ଦରୀ ତଥା
ଗୁଡ଼ିକ ହିନ୍ଦୁ କଲେ, କିନ୍ତୁ କେହି କାହାଠାରୁ କିଛି କର ନୁଆ ବୋଲି
ଚଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଲେଖାକୁ ମୌଳିକତା
ନଥାଇ ସଂକଳନ କରିଦେଲେ ଯଦି ସେଗୁଡ଼ିକ ‘ଉପଶା’ କରିବ ନାହିଁ,
ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ହେବ ନାହିଁ । ତାହା ଯଦି ନାମଞ୍ଜୁର କରିଦେବ ।

ଆହୁରି ଜଣାପଡ଼ିଲାଣି, ଏହି ସୂଚନା ଯଦି କେବଳ ଗୋଟାଏ
ନିପ୍ପତ୍ତି ଶବ୍ଦ ଭଣ୍ଡାର ଭଳି ଯାହା ଗୁଡ଼ିକ ତାହା ବେଉଥିବ ଅର୍ଥକୁ ଏକ
ଜ୍ଞାନର କାମଧେନୁ ହୋଇଥିବ ଏତିକି ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ଜଣା
ଶୁଣା ଜ୍ଞାନକୁ ଚିଲାଇଲେ (ଯାହା ଆଗରୁ ସେ ଅଞ୍ଚଳ ଚଳି ପାରିଥିଲା) ତାହା
ତ ଚିଲିକ ନାହିଁ । ଏହାକି ତା’ର ସ୍ୱଳ୍ପ ଭଣ୍ଡାରରେ ଥିବା ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ
ନୂଆ ଉପସଂହାର ମାନ ଉପସଂହାର ନେଇପାରିବ । ନୂଆ ନୂଆ ସୂଚନା
ସର୍ଜନା କରି ପାରିବ, ନୂଆ ବିଷୟ, ମୂଳ ଓ ମଡେଲ ଦେଇ ପାରିବ ଓ
ଏପରିକି ଆଗରୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଭଣ୍ଡାରରେ ଥିବା ତଥ୍ୟ ଭିତରୁ ନୂତନ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ କାନୁନକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାର କରି ପାରିବ । ତଥାପି
ଅସମ୍ଭବ ମନେ ହେଉଛି ? ତେବେ କ’ଣ ଯଦିଟା ମଣିଷ ହୋଇଯିବ ?
ତଥାପି ସେପରି ଅସାଧାରଣ ନୁହେଁ । ଯଦି ଏବେ ନାନା ସୂଚନାଶୀଳ
ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଗରୁ କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ଆରମ୍ଭ କଲଣି । ସ୍ୱଳ୍ପଭଣ୍ଡରେ
ଥିବା ଚୀନା ସ୍ୱଳ୍ପଭିନ୍ନ ହୁଏ ଓ ଆଜି ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରୟୋଗଟି ୧୯୫୭
ମସିହାରେ କରିଥିଲେ । ସେ ଗାଣିତିକ ସ୍ୱଳ୍ପ ବିଦ୍ୟାର କେତେକ ଗୁଡ଼ିଏ
ମୌଳିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ଗୋଟିଏ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ରରେ ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦେଲେ ।
କେତେ ସେକଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ଆଗରୁ ମନକୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉପସଂହାର
ପ୍ରମାଣ ବାହାର କରିଦେଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରମାଣ ଗୁଡ଼ିକ ରସେଇ ଓ ଶୁଦ୍ଧ
ହେଉ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ବିଜ୍ଞାନ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ପ୍ରକାଶିତ ମୌଳିକ
ବହି ‘ସିନ୍ଥେସିଆ ମାଥେମ୍ୟାଟିକା’ରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୋଇଛି । ତାହାଛଡ଼ା
ଉକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଟି ନୂଆ ନୂଆ ଉପସଂହାର ଗୋଟାଏ ମାତ୍ର ଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି
ଦେଇଥିଲା ।

ଇଂଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ସୋଭିଏଟ ରୁଷ୍ଟରେ ଗବେଷକମାନେ ଗୋଟିଏ
ଯଦି ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ଯାହା କେବଳ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା

ଗୁଡ଼ିକ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଉପପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହଜରେ
ସ୍ମରଣ କରି ପାରିବ । ସତକୁ ସତ ଯଦି ଏଗୁଡ଼ିକ ତ ସ୍ମରଣ କରି ଦେଇ
ପାରିଲେ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୁଡ଼ିଏ ନୂତନ ଉପପଦ୍ୟ ତ ସ୍ମରଣ କରିଦେଇ
ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଗତ ଦୁଇହଜାର ବର୍ଷ କାଳ ଗଣିତଜ୍ଞମାନଙ୍କର ଧାରଣା
ଭିତରକୁ ଆସିପାରି ନ ଥିଲା ।

‘ସବୁ ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଯଦ୍ବଦ୍ବ କରି’ ଏହା ଦେଲଣି ଏକ
କାଳର ଗୋଟାଏ ‘କାର’ ବା ଧ୍ବନି ଏହା ଦେଲେ ହିସାବ-ସମୀକ୍ଷକ,
ପରିସଂଖ୍ୟାନ ବିଦ୍, ଓ ଗଣିତଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ବହୁକାଳ ସ୍ବର୍ଗୀ କୁଣ୍ଡ କାଣ
ଗଣିତକ କର୍ମ କରିବାରୁ ରହାତ ମିଳିବ । ଧୀରେ ଧୀରେ ତା’ ପରେ
ଏହି କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ତାଲିକା ସ୍ମରଣକାଣ୍ଡ, ଲଭଗ୍ରଣ ରକ୍ଷକ,
ଅନୁବାଚକମାନଙ୍କର ଜ୍ଞାତକାଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଲବ୍ଧ କରିବ ଓ ଶେଷରେ
ସ୍ବଜନଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସହାୟ ହେବ ।

ଯନ୍ତ୍ରର କ୍ଷମତାର ବି ସୀମା ଅଛି

ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଯେଉଁ ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ବା ‘ଭବ’ ଗୁଡ଼ିକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ
ସଂଖ୍ୟାର ଢାଞ୍ଚାରେ ପଡ଼ିବ ବା ସେହି ଭାବେ କୋଡ଼ ରେ ତଳା ଯାଇ
ପାରିବ ସେଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରର ଫର୍ମିଭିତରେ ଭୁଞ୍ଜିଯାଇ ପାରିବ ।
ତାହାକୁହିଁ କଂପ୍ୟୁଟର ଯନ୍ତ୍ର ଖଦ୍ୟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଅତୀତ୍ୟ ବା
ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ପରି ଖଦ୍ୟ ବା ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସଂଖ୍ୟାର ଗୁଞ୍ଜାରି ଯିତୁକା ଖଦ୍ୟ ଏହା
ମୋଟେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ଓ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଏଭଳି ବୈଜ୍ଞାନିକ
ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ‘ଖାଦ୍ୟ’ ଭୁଞ୍ଜିପାରିଲେ ଯଦି ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ବହୁଗୁଣ
ତେଜରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ତେବେ ସବୁ କଥା କ’ଣ ଉପରେକ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର
ସୂକ୍ଷ୍ମ ବା ସଂଖ୍ୟାରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରିବ ? ଏହାର ଉତ୍ତର, ନୁହେଁ ।

ଏବେ ବହୁ କଂପ୍ୟୁଟର ପ୍ରୋମୀମାନେ ଦାବୀ କଲେଣି ଯେ
କଂପ୍ୟୁଟର ସବୁ ଜ୍ଞାନର ଆକର, ଏକ ବିଶାଳ କାମଧେନୁ ଏକ
ସୂକ୍ଷ୍ମ-ପର୍ଯ୍ୟ ତେଣୁ ତାହାଠାରୁ କିଛି ବଳେଇଯିବ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର
ଏଭଳି ଉତ୍ସାହିତ ଦାବୀର ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ଘଟୁଛି । କାରଣ ଏଥିପ୍ରକାର
ଯନ୍ତ୍ରର କ୍ଷମତା ବିଷୟରେ ଯେ ସତେଜ କରାଯାଉଥିଲା ଯଦି ଗୋଟି ଗୋଟି

କରି ସନ୍ଦେହ ଗୁଡ଼ିକ ମୋଚନ କରି ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଏକ ସମୟରେ ଡେନର ନାମକ ଶ୍ରାବ୍ୟ-ବିଦ୍ ଜଣେ ମାରିଥିଲେ ଯେ ଯନ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରାବ୍ୟକୁ ଅନୁକୃତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ର ଏବେ ଅନୁକୃତ କରି ପାରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ନିଶ୍ଚିତ; ଯେ ଯନ୍ତ୍ର କେବଳ ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବ । ସୂକ୍ଷ୍ମଜୀବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏହା କଦାପି ମଣିଷର ସ୍ଥାନ ଦଖଲ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ମଣିଷର ମସ୍ତିଷ୍କର ସୂଚନା ଉଣ୍ଡାରିରେ 10⁵-10⁶ ଯାଏ ସୂଚନା-ଖୁବ୍ କଣ ରହିଛି । ଆଜିର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷର ମସ୍ତିଷ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ବିଶାଳ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅର୍ଥାତ୍ ସୂଚନା ସୃଷ୍ଟି ଉଣ୍ଡାର କିଆରି କରାଯାଇ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ସୃଷ୍ଟିକ୍ଷମତା ଦେଲେ ତ ସୂକ୍ଷ୍ମଜୀବ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଧରଣର ଅଭିଧାନ, ବା ବିଶ୍ୱକୋଷ ବା ଜ୍ଞାନ-ଉତ୍ସାହ । କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନ ସାଇତା ରଖିବା ଓ ସେହି ଜ୍ଞାନକୁ ବୌଦ୍ଧିମାନଙ୍କ ନବ ନବ ଉନ୍ନେଷ ଶାକ୍ତନ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞାରେ ଖଟେଇବା ତ ସମାନ କଥା ନୁହେଁ । ଏଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ଆସନ ନିଶ୍ଚୟ ଯନ୍ତ୍ରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିବ ।

ଦେହ କହିପାରେ ଜଣେ ମଣିଷ ଆପଣା ସୃଷ୍ଟି ଉଣ୍ଡାରିରେ ଯେତେ ଲେଉଟା ଅଲେଉଟା ତଥ୍ୟ ସମ୍ପାଦିଛି ତାହା ଭିତରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମଜୀବ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥ୍ୟ ପରିମାଣ ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ବେଶି ଦେଲେ ଦଖଲିଆ ସୂଚନା-କଣିକା ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ତ କଥା ନୁହେଁ ! କଥା ହେଲା ଯନ୍ତ୍ର ତା ପାଖରେ ଥିବା ସୂଚନା ଉପରେ ଯିବା ମଲିକ, କିନ୍ତୁ ସେହି ମାଲିକାନା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେହି ସୀମା ହେଉଛି ଯନ୍ତ୍ରର ଚରିତ୍ରର ଶେଷ ସ୍ଥଳ । ସେହି ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାର ନିୟମକୁ କୁହାଯାଉଛି ଆଲଗାରିଥମ । ଏହି ଆଲଗାରିଥମ୍‌ରେ ଯନ୍ତ୍ରର ସିପ୍‌ସ୍‌ର ବିଧି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୌଦ୍ଧିମାନେ ଯନ୍ତ୍ର ତା'ର ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ପ୍ରଭୁ ହୁଏତକୁ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ । ଇଂରାଜ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବାରିଶ ଲେଖକ ଜନାଥନ ସ୍ୱଇଫ୍ଟ ଆପଣାର ବିଖ୍ୟାତ ଗଳ୍ପର ଗ୍ରନ୍ଥ କାହାଣୀରେ ଲାପ୍‌ଟା ଦେଶର ଏକାଡେମୀର ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ଏକାଡେମୀର ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଏଭଳି ଏକ ପଦ୍ଧତି ବାହାର କରିଥିଲେ ଯେ

ସବୁଠାରୁ ଗନ୍ତବ୍ୟ କି ସେହି ଯୁଦ୍ଧ ସାହସରେ ଦର୍ଶନ କରିବା, ଗୁଣଗତି,
ଅଭିନବ, ଶୈଳ ଓ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଲେଖକ ବସନ୍ତରେ ଅନାସ୍ତାସରେ ଓ
କିନ୍ତା ଶେଷରେ ଭଲ ଭଲ ପେଣ୍ଡୁ ଲେଖି ପାରିବ । ଏଭଳି ଲେଖକକୁ
ଉକ୍ତ ଶ୍ରେୟମୂର୍ଖ କୌଣସି କଥା ବା ଧାର୍ମିକ ପ୍ରୟୋଗନ ପଡ଼ିବ
ନାହିଁ ।

କି ଭଲ ଯୁଦ୍ଧ ସିଏ ? ତାହାର ରହସ୍ୟ ହେଲା ଗୋଟାଏ ବସନ୍ତ
କାଠର ପ୍ରମା ଉପରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ କାଠର ଚୁକ୍‌କୋର୍ଡ୍ ଥିବ ।
ସେହି ବୋଉଁ ସହିତ ଟୁବ୍ ସବୁ ତାରରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅନେକ
ଦେ ଥିବ ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକର ବସନ୍ତ କାଳ, କାରକ, ଅବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ
ବସନ୍ତ ରୂପ କି ସେହି ତାର ସଙ୍ଗେ ଯେ ଗା ହୋଇଥିବ । ସେତେବେଳେ
ଏହି ଶ୍ରେୟମୂର୍ଖ ଡାକ ଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ସେହି ପ୍ରମା ପଛଆଡ଼େ
ଗୁଲିଗଣ୍ଡି ଲେଖ ଗୁଲିଗଣ୍ଡି ହୁଣ୍ଡିଲ ଚଳାଇବେ ଯେପରିକି ଶବ୍ଦର ବନ୍ୟାସ
ବେଳିଯିବ । ଏଭଳି ଅନ୍ଧାର ଘରକୁ ଟେକା ମାଛ ମାଛ ଭଳି ଥିବେ
କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ଶବ୍ଦ ଏକାଠି ହୋଇ ଯଦି ଗୋଟାଏ କିଛି ବାକ୍ୟ ହୋଇଗଲା
ଧର୍ମର ଅନ୍ତରାଳ ପକ୍ଷେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ତେବେ
ସେଠାରେ ଟିପ୍ପଣୀ ଧରି ବସିଥିବା ନବସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ସେହି ବାକ୍ୟକୁ
ଟିପ୍ପି ନେବେ । ଗୋଟାଏ ମୋଟା ସୋଟା ବହୁ ପାଇଁ ମଲ ମସଲ ଯଥେଷ୍ଟ
ହେଲା ଯାଏ ଏଭଳି ପଦ୍ଧତିକୁ ଚଳେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ସୁଇଚ୍‌ସ୍‌ ସାହେବ ଯେଭଳି ପଦ୍ଧତି କଥା ସେତେବେଳେ
ଉଲ୍ଲେଖ କରି କହୁଥିଲେ, ସେହି ପଦ୍ଧତିକୁ ମୋଟା ମୋଟି ଭାବରେ ଯନ୍ତ୍ରର
ପଦ୍ଧତି । ଏହି ଭଳି ଆପଣାର ସ୍ମୃତି ଗନ୍ତ ଘରେ ଥିବା ବସନ୍ତ ଶବ୍ଦକୁ
ଏତେ ସେପଟ ଏପାଖ ସେପାଖ କରି ଯନ୍ତ୍ର ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥହୀନ ବନ୍ୟାସରେ
ପଡ଼ିଥାଏ । ସର ଜେମସ୍ ଜନ୍ସ ନାମକ ଇଂରାଜି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ ଲେଖିଛନ୍ତି
ଯେ ଗୋଟିଏ ମାଙ୍କଡ଼ ଗୋଟିଏ ଟାଇପ୍ ମେସିନ୍ ଧରି ଅନ୍ଧାଧୁନିଆ
କାଡ଼େଇଲେ କେତେବେଳେ କାଁ ଗାଁ ସେକ୍ସପିଃରକର ଚକ୍ରଦର୍ଶ ପଦ୍ୟ
କରିବ ଗୁଡ଼ିକ ଅବକଳ ପାଇଯିବ । ଏହାକୁ ‘ଲ ଅଫ୍ ଆଇରେକ୍ଟ’
ବା ‘ହାଉସ୍‌ ରିର ଆଇନ’ ବା ‘ସମ୍ଭବନାର ବସ୍’ ବା ‘ଲ ଅଫ୍
ସ୍ଲୋବାକିଆ’ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ମାଙ୍କଡ଼କୁ ଓ ସେହି

ଭଲ ଚଂଦ୍ରାଟର ମେସିନ୍‌କୁ ଶହଶହ, ହଜାର ହଜାର, ବୋଧହୁଏ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ଲାଗି ଯାଇ ପାରେ ।

ଚାହାନ୍ତି ତ ଏଭଳି ସମସ୍ୟା ସବୁ ଅଛି ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ମୌଳିକ ଭାବରେ ଚଂଦ୍ରାଟର ମେସିନ୍‌ର ଉପକାର କରୁଥିବା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଶିଳ୍ପକଳା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନୁବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରଗଣାରେ ଶିଳ୍ପକଳା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ‘ସ୍ୱାଦର୍ଥ’ ଦେଇ ତଥ୍ୟର କରିବା ଏବଂ ବିତରଣ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଆଗରୁ ଜାଣିଥାଉ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରର ସୂଚନାଗୁଣା ହେଉଛି ‘ସ୍ୱାଦର୍ଥ’ର ଗୁଣା । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ କବିତାକୁ ଅନୁବାଦ କଲେବେଳେ ଯେଉଁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପିନ୍ଧା ଏକମନ୍ତ୍ର, ବିହସିତା କଥା ଓ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଚାହାକୁ ତାହା ଧରି ସେଥିରେ କବିତାର ଆଉ କି କବିତା ପକ୍ଷ ରହିଯିବ ।

ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କଲେବେଳେ ଆଗରୁ କରିଥାଆନ୍ତି ଯେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର କବିତା ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କଲେ ତା’ର ସ୍ୱାଦର୍ଥ ଯୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏହା ତ ହେବାର କଥା, ବିଶେଷତଃ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ହେବାର କଥା କାରଣ ତାଙ୍କର କବିତାର ମୂଳ କବିତା ବା କାବ୍ୟର ସବୁତକ ଯୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ‘କହି ଜାଣିବାରେ’ । କାବ୍ୟର ଚିନ୍ତା ବା ଭାବର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ହୁଏତ ଅନୁବାଦ ଭିତରେ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ‘କହି ଜାଣିବା’ ଭାଷାଟା ଅନୁବାଦକ ଅନୁବଦ୍ଧ ଭାଷାରେ ପୁଟାଇବ କିପରି ? ଅନୁବାଦକ ଜଣେ କବି ହେଲେ ଓ ଅନୁବାଦକ ନ କହି କବିତା ଲେଖିଲେ ସିନା ଏକଥା ସମ୍ଭବ ।

ତେଣୁ ଯେ କେହି ଅନୁମାନ କରି ପାରନ୍ତେ ସଙ୍ଗୀତର ଭାଷାକୁ ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷାର ଭାଳିବା କିପରି ଏକ କମ୍ପ୍ୟୁଟରମାନଙ୍କର ଜନିତ ହେବ । ଅନୁବାଦ କହିଲେ ବୁଝାଏ ଯେ ଅର୍ଥର ଅନ୍ୟ ଭାଷା ମଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖାର, ଆମର ମାମୁଲି କଥିତ ଭାଷାର ଅଧିକା ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ଭାଷାର ଅର୍ଥ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଫର୍ମରେ ଲେଖାଯାଏ ତାହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । କୋଡ୍‌ରେ ଯାହା ରେକର୍ଡ୍ ହୁଏ ତାହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପ କଳାର ପଦାର୍ଥ ପ୍ରଭରେ ଏହା ବୁଝା ଯାଇ ନ ପାରେ । ସେଇଠି ଆବରଣ ଓ ଭିତରର ଖସ, କୋଡ୍ ଓ କଥାବସ୍ତୁ,

‘କ’ଣ ଓ କପର’ ଏମାନେ ପରସ୍ପର ସନ୍ଧିତ ଅଛନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିବା ନ ପାରେ ବା ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ କୋଡ୍ରେ ପକାଯାଇ ନ ପାରେ । ତାହା ହେଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ବା ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ବିକଳ ହୋଇଯିବ । ଏଭଳି ସ୍ଥଳେ ଅର୍ଥର ଅନୁବାଦ ଅସମ୍ଭବ । ଏଠାରେ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ଭାବନା ହେଉଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରୀଳ ପ୍ରସ୍ତାପନ ଅର୍ଥାତ ‘ମୌଳିକ ରଚନା’ର ବିଷୟର ଅନ୍ୟ ଭାଷା ୨ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗରେ ସମାନ ସମ୍ବନ୍ଧି ଆନୟନ’ ସେତିକି ମାତ୍ର ।

ପିଟର୍ ଜେରଲଡ୍‌ଙ୍କର ଓମାର୍‌ଶାୟେମ୍‌ର ଅନୁବାଦ କେବଳ ଅନୁବାଦ ହେଲେ ତାହା ଏତେ ଶୋଭାକାର ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଅଥବା ଜଣେ ଚିତ୍ରକରଙ୍କର ଚିତ୍ରାଙ୍କନ ବା ଜଣେ ଲେଖକଙ୍କର କାହାଣୀ କେବଳ ରେଖା ବା ଅଙ୍କନ ନୁହେଁ ଅଥବା କେବଳ ଲିଖିତ ଅକ୍ଷର ନୁହେଁ ତାହା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରୀଜନା ।

କବିତା ଏହାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ

ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ର କେବେ କବିତା ଲେଖିପାରିବ ନାହିଁ, ବା କବିତାର ଅନୁବାଦ ଭଳି ଅନୁବାଦ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷା କେବଳ ବିଜ୍ଞାନର ଭାଷାକୁ ଯାହା କଠୋର ଓ ଦ୍ୱିଧାଞ୍ଜନ ସେହି ଭାଷାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଦଖଲରେ ନେଇ ପାରେ ।

ଭାଷା ହେଉଛି ବିବିଧ-ଜଳା-ନିପୁଣ, ଏହା ସଦାବିରାମୀ, ଏହା ବିଚିତ୍ର । ଏହା ସେହିପରି ଭାବରେ ବିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ୱାଭାବରେ ଆସିଛି । କାରଣ ଆମର ଚିତ୍ତଦିଗରେ ଥିବା ବାସ୍ତବ ଦୁନିଆ ପ୍ରତିନିୟତ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ୱାଭାବରେ ଶୁଣିଛି ଓ ଗ୍ରୀକ ଦାର୍ଶନିକ ହେଟାଗୋରୁସ୍‌ଙ୍କର କହିଲେ “ଆମେ ସେଇ ସମାନ ନିୟମରେ ଦୁଇଥର ପଶି ପାରିବା ନାହିଁ ।” ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ଗଢ଼ିଦେବା ସହଜ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ନିବନ୍ଧ ଭାଷାର ସବୁତକ ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ଯନ୍ତ୍ରର ସଙ୍କେତ ବା କୋଡ୍‌ରେ ସଂକଳିତ ବହୁ ଆଶ୍ୱାସ ପାଞ୍ଚ, ଅସମ୍ଭବ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଓ ଶୈଳୀର ଚମତ୍କାରତାର ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ନାସ, ଲଳନା, ରମଣୀ, ସୁନ୍ଦରୀ, ମହିଳା, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଭଳି ସବୁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ

ଯନ୍ତ୍ରର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏହି ସବୁ ଶବ୍ଦକୁ ଅର୍ଥର କୋଡ଼ରେ
ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ରର ଦ୍ଵାରା ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦିଆଯାଏ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉ ମନୁଷ୍ୟ
ଗୋଷ୍ଠିର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁ—ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—ସେହିକ ମାତ୍ର !

ଏବେ ଯନ୍ତ୍ର ଅନୁବାଦ ପାଇଁ ଶବ୍ଦ ତିନାଦଶା ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି ।
ଆମେରିକା, ବ୍ରିଟିଶ, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସରେ ଏଥିପାଇଁ ଗବେଷକମାନେ
ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆଶା ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କିଭଳି ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଓ
ଶୈଳୀଗଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦୂରକରିବା ଭଳି ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିବେ
ଯାହା ଗୋଟିଏ ସ୍ଵାଭାବିକ ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଯେ କୌଣସି
ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁକୁ ଶ୍ରୀକାନ୍ତର କର ପାରିବ । ଯେଉଁଠି ଆଜି ସହଜରେ ଯେ
କୌଣସି ବଞ୍ଚନର ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଅନ୍ୟ ବଞ୍ଚନର ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଶ୍ରୀକାନ୍ତର କରପାଇ
ପାରୁଛି ।

କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଏଭଳି ମାଧ୍ୟମ ଅଛି ଯାହା ଯନ୍ତ୍ରର
ଶ୍ରୀକାନ୍ତରେ କେତେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ମାଧ୍ୟମ
ହେଲା କବିତା, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁକାଳୀନ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ହୋଇ ରହିବେ । ଏଠି ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଵଭାବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳରେ ରହିବ ।

ଏକ ବିଶ୍ୱ ଭାଷା ?

[ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱ ଭାଷା କ'ଣ ସମ୍ଭବ ? ବିପ୍ଳବୀ ଲେଖନ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ସୁଦୂର ଭବିଷ୍ୟତରେ ସାରା ସଂସାର ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ବୁଝିବାପାଇଁ ଜଣେ କାପାଳୀ ସହୃଦ, ବା ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ, ଜଣେ ଇଂରାଜୀ ସହୃଦ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କଥା କହିବ । ସେ ଭାଷା ଆଜିର କୌଣସି ଭାଷା ନୁହେଁ । ନୁହେଁ ଇଂରାଜୀ, ଫରାସୀ, ହିନ୍ଦି ବା ଚୀନୀ ଭାଷା । ସେ ଭାଷା ହେବ ବିଶ୍ୱ ଭାଷା । ତାହାହେବ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାଷା । କୌଣସି କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ନୁହେଁ ।

ଲେଖନଙ୍କର ଏ ଇଚ୍ଛା-ସ୍ୱପ୍ନ ବିଜ୍ଞାନୀର ଛତ୍ର । ଏହା କେବଳ ସ୍ୱପ୍ନ ବିଜ୍ଞାନୀ-ସନ ସ୍ୱପ୍ନ । ଅବଶ୍ୟକତାକୁ କେହି ଅର୍ଦ୍ଧର ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଭାଷାର ଗ୍ରୋତ କେବେ ସାର ବିପ୍ଳବ ବିଶ୍ୱଭାଷା-ସାଗରରେ ମିଶିବ ତାହା ଲେଖନ କହି ନାହାନ୍ତି । କହି ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । କେହି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ତଥାପି ବହୁ ଜଲ୍ଲନା ବିଳାସ ସାଧକ ସାରା ସଂସାର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ତିଆରି କରିବାକୁ ନାନା ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଉଦ୍ୟମ ଆଜିର ନୁହେଁ । ଏହା ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷକଲର ଉଦ୍ୟମ ଏ ଉଦ୍ୟମର କୌଣସି ଫଳ ହୋଇନାହିଁ । କାରଣ ଏ ଉଦ୍ୟମ କେବଳ ଜଲ୍ଲନା । ଏହା ସମୁଦ୍ର ତରଙ୍ଗକୁ ଶାନ୍ତନ କରିବା ଭଳି ଉଦ୍ୟମ ତେଣୁ ଏହା ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ଆଧୁନିକ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍ମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ବି ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।]

ବାହାଣୀଟି ମିଛ କିନ୍ତୁ.....

ବାଇବେଲରେ ଅଛି ଯେ ଏକ ସମୟରେ ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କଥା କହୁଥିଲେ । ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ଏକତାକମ ଭାଷା ସ୍ୱପ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଲୋକେ ଭରବାନକୁ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଲାଗିଲଭଳି ଗୋଟିଏ ଗମ୍ଭୀର ତଥାପି କରାବେ ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ ନେଲେ । ଭରବାନ ଶକ୍ତିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଭୟ ହେଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କଥା

କହିବା ମଣିଷମନେ ତ ସଦୃଶରେ ଏକପେଟ ହୋଇଯାଇ ପାରିବେ
ଆଉ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରି ପାରିବେ । ତେଣୁ ସେ ଗନ୍ତୁଳ ବନ୍ଧାଣୀ
ମାନଙ୍କର ଗୁଣାକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରିଦେଲେ । କେହି ବାହା କଥା ବୁଝି
ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସରସକୁ ଆଉ ଗନ୍ତୁଳ ଗଢ଼ା ହୋଇ ପାରିଲେ
ନାହିଁ ।

ଗନ୍ତୁଟି ପିଲାଳୀନା ଗପ, ତେବେ ଏଥିରେ ସତ୍ୟର କଣିକା
ରହିଛି । ଲୋକେ ଏକାଠି ହେଲେ, ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ କରି ପାରନ୍ତି । ଗୁଣା
ହେଉଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବାର ଏକ ମସ୍ତକଡ଼ ହତଆର । ତେଣୁ
ଗୁଣାକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରିଦିଅ, ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ସହଯୋଗ
ଘଟିଯିବ ।

ଏବେ ମନୁଷ୍ୟର ଗନ୍ତୁଳ ଗଢ଼ା ବାଙ୍କି ରହିଛି । ତେବେ ତ ମଣିଷ
ଆକାଶ ଭିତରେ ପଶିଲାଣି, ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ମହାଶୂନ୍ୟଭାବମାନେ ଏ ବିଶ୍ୱ
ସର୍ଜନାର ଗନ୍ତର ଭିତରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେଣି ଓ ସେମାନେ ଆହୁରି
ଘେରୁଛନ୍ତି ଗନ୍ତରକୁ ଯିବା ଲାଗି ଯେଜନା ବଢ଼ିଛନ୍ତି । ତେବେ ତ ବିଶ୍ୱର
ଏକ ସାବଜନାନ ଗୁଣର ଅଭାବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆକାଶକୁ ଛୁଇଁବା
ସହଜ, ମହାଶୂନ୍ୟରେ ଉଡ଼ିବା ସହଜ କିନ୍ତୁ ଏହି ପୃଥିବୀର ବାସିନ୍ଦା ସଭୁଙ୍କ
ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୁଣା ତିଆରି କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଏହାର ତାରଣ କ’ଣ ହେଉ ପାରେ ? ପ୍ରାନ୍ତସର ମହାନ୍
ଦର୍ଶନକ ଭେଲ୍‌ଟେଆର କହିଥିଲେ “ଗୁଣର ବିଭିନ୍ନତା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟ
ଜାତି ପାଇଁ ଏକ ଚରମ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ” । କର୍ଲ୍‌ମାର୍କସ୍ ବୁଝିଥିଲେ ତେଲ ପ୍ରଥମ
ଆନ୍ତର୍ଜାତିକର ପଡ଼ିଲି ସମ୍ମିଳନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଶ ହୋଇଥିଲା ।
ଉକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଛୁଆଯାଇଥିଲା, “ଏକ ବିଶ୍ୱଗୁଣା ବିଶ୍ୱ ପାଇଁ ଏକ ମହା
ବିରାଜନ ହୁଅନ୍ତା ଓ ପୃଥିବୀର ଜାତିମାନଙ୍କର ଏକତା ଓ ଗୁଣର ଗଢ଼ିବା
ଦିଗରେ ବହୁଳ ସହଯୋଗ କରିବେ” । ବେଶ୍ କଥା ତ ! ତେବେ ଏହି
ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ କାହିଁକି ?

ପ୍ରଥମେ ବୁଝିଯାଉ, ଏକ ବିଶ୍ୱ ଗୁଣା ବୋଲି କହିଲେ ଆମେ
କ’ଣ ବୁଝୁ ? ଏହା କ’ଣ ଗୋଟିଏ ବାଧ୍ୟତା ମୁଳକ ବିଶ୍ୱଗୁଣା କି ଏହା

ଗୋଟାଏ ମଝି ମଝିକିଆ ଭାଷା ଅର୍ଥରୁ ସବୁ ମାତୃଭାଷା ଏକାକେକେକେ
ଲେପ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ଭାଷାରେ ଏକାକାର ହୋଇଯିବ ନାଁ ମାତୃ
ଭାଷାସବୁ ସେମିତି ଥିବ ଆଉ କାମ ତଳାଇବାପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମଝି ମଝିକିଆ
ଭାଷା ଉତ୍ତର ଯାହାକୁ କୁଡ଼ାପିବ ‘ଯୋଗସୁନ୍ଦ ଭାଷା’ ଯାହା ସବୁ ଭାଷାକୁ
କିଛି କିଛି ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦ ନେଇ ତିଆରି ହେବ ?

ଆମର ମାତୃଭାଷା ଆମର ଘର । ଯିଏ କହିଛନ୍ତି ‘ମାତୃଭୂମି
ମତୃଭାଷା ଉଭୟେ ଜନନୀ’ ସେ ଠିକ୍ ବ୍ୟବହାରକ ସତ୍ୟ କଥାଟି
କହିଛନ୍ତି । ଆମେ ବିଦେଶୀ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ
ଘର ଗୁଡ଼ିକାକୁ ହେବ । ଅର୍ଥରୁ ମାତୃଭାଷାର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ଚଳିବ
ନାହିଁ । ତେବେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଜାତିଙ୍କ ମଧ୍ୟ କ’ଣ ଗୋଟାଏ କୃତ୍ରିମ
ଭାଷା ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବ ? ତେବେ ଏହା କିପରି ହେବ ?

କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନର ଦୃଢ଼ମତ ଯେ ମାତୃଭାଷା ହେଉଛି ଭାବ ଆବାନ
ହୃଦୟର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ । ତାହା ନିଜ ଭିତରେ ହେଉ ବା ବିଦେଶୀଙ୍କ
ସାଥୀରେ ହେଉ, ଏହା ଜାତିର ଇତିହାସ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ଜଡ଼ିତ
ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ତେଣୁ ଏଭଳି ମତୃଭାଷାକୁ କୌଣସି ‘ଅନ୍ତ-ଭାଷା’
ଦ୍ଵାରା ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାନରୁ କ୍ଷୟିତ
ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ଏକ ବିଶ୍ଵଭାଷା କଥା ଚିନ୍ତାକଲବେଳେ ଗୋଟାଏ
‘ଅନ୍ତ-ଭାଷା’ କଳ୍ପନା ହେଉଛି ମିଛ । ଆମର ସବୁଠାରୁ ସହଜ ଚିନ୍ତା
ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ସହାୟକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀଭାଷା ଯାହା ସାଣିଥିଲେ ଆମେ
ବିଦେଶୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କଥାଭାଷା ହୋଇପାରିବା, ଏତିକି ମାତ୍ର ।

କୀର୍ତ୍ତି ସର୍ବଜନ ଭାଷା

ବହୁ ଯୁଗରୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ଭାଷୀଙ୍କଭିତରେ ଯୋଗସୁନ୍ଦ ପାଇଁ
ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଚଳି ଆସୁଛି ।

ଆଜିର ଉପଜାତିମାନେ ଏଥିପାଇଁ ଠାରୁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର
କରୁଥିଲେ । ଏ ଭିତରୁ କେତେ ଉପଜାତି ଲେପ ପାଇଗଲେଣି କେତେକ

ଏବେ ବି ଚର୍ଚ୍ଚି ରହିଛନ୍ତି । ଅଷ୍ଟେଲିଆ, ବୁଶମ୍ୟାନ ଓ ପପୁଆର ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ଏବେ ବି ଠାର ଭାଷା ଚଳୁଛି ।

ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ପ୍ରେଥାସ୍ ଡୁଣ୍ଡୁମିରେ ବସତି କରିଥିବା ଲେହିତ 'ଭାରଣାସ୍' ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭଙ୍ଗୀ ବା ଠାର ଭାଷା ଖୁବ୍ ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ରକମର ଉପଜାତି ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସତାପସବା ବନ୍ଧୁତା ବା ଶତ୍ରୁତାର ସଂପର୍କ ରୁଲୁଆସିଛି । ତେଣୁ ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଠାର ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଠାର ଭାଷା ବେଶ୍ ପ୍ରାକଳ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଭାଷା କାନାଡା ଠାରୁ ଟେକ୍ସାସ୍ ଯାଏ ସବୁ ଲେହିତ ଭାରଣାସ୍ ଉପଜାତିମାନେ ବୁଝୁଥିଲେ । ଏହି ଭାଷାରେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ସରଳ ଉତ୍ତର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯାକଣାସ୍ ସନ୍ଧିବିଗ୍ରହ, ଜଳଚକ୍ରାଳୟ ମିମାଂସା ଚଳୁଥିଲା । ଏହି ଠାରରେ ପାରିଧୀ ଗପ, ପୁରାଣ କାହାଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ବି ହୋଇ ପଡୁଥିଲା ।

ସୁଭାବତଃ ଏହି ଠାର ଭାଷାର ଧ୍ବନି ଭାଷା ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ହବାଦ ନଥିଲା । ସେମାନେ ଆପଣା ଉପଜାତି ଗୋଷ୍ଠିରେ ଧ୍ବନି ଭାଷାରେ କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ, ଓ ଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠି ବା ଉପଜାତି ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଠାରରେ କଥା ଭାଷା ହେଉଥିଲେ । ଏବେ ବି ହବାଦ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ହୋ, ମୁଣ୍ଡା ସେମାନଙ୍କର ଧ୍ବନି ଭାଷାକୁ ଠାର ବୋଲି କହନ୍ତି । ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ଠାର ଭାଷା ଥିଲା ଏକ ସହାୟକ ଭାଷା । ସଭ୍ୟତା ହିକ ଗରି ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତରେ ମାତୃଭାଷାର ସହାୟ ଭାବରେ ଧ୍ବନି ଭାଷା ପ୍ରଚଳନ ଦେବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା ।

ଆଦମ ଲୋକେ ତ ତତୁରୁଗରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠି ବା ଉପଜାତିର ଲୋକଙ୍କ ସେଇ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯତ୍ନଯୋଗ ନ ଥିଲା । ବରଂ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଓ ଶତ୍ରୁତା ଥିଲା । ତେଣୁ ଏକ ସାଧାରଣ ଧ୍ବନି ଭାଷାର ସେତେ ଲୋଡ଼ା ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀରେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଲମ ବା କଣା-ଦାସ ସମାଜ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା ସେତେବେଳେ ଅଞ୍ଚଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଭାଷାର ଲୋଡ଼ା

ପ୍ରତିଭା । ବିଶେଷତଃ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରବଳପ୍ରଭାବୀ ସୃଜ୍ୟଶୂରମାନେ ଶହ ଶହ ବିଭିନ୍ନ ଉପଜାତି ଜାତିମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବଶତା ଭିତରକୁ ଅଣିଲେ ସେତେବେଳେ ଆଉ କି କଥା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଭାଷା ଦରକାର ଯାହା କଣିକା, ପର୍ଯ୍ୟଟକ, ବସ୍ତ୍ରମାତ୍ରେ, ଶାସକ, ସୂଚୀ, ଇତ୍ୟାଦି ସବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଚଳିବ ।

ବିଜିତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ବିଜୟୀ ଲୋକର କେତେକ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଧନ ଆସିବ । ତେଣୁ ବିଜୟୀମାନେ ସିଧାସଳଖ ଆପଣା ଭାଷାକୁ ଜବରଦସ୍ତ ବିଜିତ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ବୁଲୁ କରିଦେଲେ । ଅନ୍ତତଃ ଅନେକ ସଜନୀ ସଜନୀରେ ସସ୍ତ୍ରୀ, ଆଇନକାନୁନର ଓ ସରକାରୀ ହୁକୁମନାମାର ଦଲିଲ ରଜାର ଭାଷାରେ ଦେଖିବା ହେଲା ଓ ସଜନୀ ଭାଷାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ତେଣୁ ଏକ ନୂଆ ନାମ ବାହାରିଲା ‘ସଜନୀ’ ।

ତେଣୁ ବେଳେ ବେଳେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଧିଶୂରମାନଙ୍କର ଭାଷା ‘ସଜନୀ’ ହେଲା ଓ ଆନୁଜାତକ ଭାଷାର ଆସନ ନେଲା । ଯେଉଁଲି ସେମାନ, ଇଂରାଜୀ, ଫରାସୀ, ଇତ୍ୟାଦି । ଏହା ଛଡ଼ା ବି ମହାନ ସବ୍ୟସାଧୀ ସଂସ୍କୃତ ବା ଧର୍ମ ପ୍ରଭୁରର ଭାଷା ବି ଏଭଳି ଆନୁଜାତକ ବ୍ୟାପ୍ତି ଲାଭ କଲା । ଏଭଳି ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତ, ଶାଫିରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଭାଷା ଭାବରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଲା । ଏପରିକି ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଭାଷାମାନେ ସଂସ୍କୃତରୁ ଜନ୍ମ ଓ ତେଣୁ ସଂସ୍କୃତର ସମରୋପୀୟ ସେହି ଭାଷାଭାଷୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ ଦୂରରେ ଦୂରରେ ଭାରତର ଦ୍ରାବିଡ଼ମାନେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଭାଷାର କୌଣସି ମତେ ସଂସ୍କୃତ ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ନ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ଓ ଜାଭାହର ବାସିନ୍ଦାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବି ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଗଲା ।

ଆଉ ଏକ ଭାଷାସୂତ୍ର ଭାଷା, ପାଲି ବା ପଲ୍ଲୀ ବୁଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖା ହେବାବେଳେ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗୁଥିଲା । ତାହା ବର୍ମା, ଆଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ କାମ୍ବୋଡିଆର ସଧାରଣ ଭାଷା ଭାବରେ ଦେଖା ଦେଲା (ଅବଶ୍ୟ ଛାଡ଼ି, ମଙ୍ଗୋଲିଆ ଓ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରାନ୍ତର ଭାଷା ପାଲି ନ ଥିଲା । କାରଣ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳର ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳର ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମ ଠାରୁ ନିଆରା ଥିଲା)

ସେହିଭଳି ଆରମ୍ଭ ଭାଷା ମହାଶବ୍ଦକର ଭାଷା ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ
 କୋରାନର ଭାଷା ହୋଇଥିବାରୁ ତାହା ସାରା ମୁସଲମାନ ଦୁନିଆର
 ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାଷା ଭାବରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ନୁହେଁ
 ଯେ ଯେଉଁ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଦେଶରେ ଆରମ୍ଭ ଭାଷା ଚଳିଲା
 ସେହି ଦେଶ ଭିତରୁ ସବୁତକ ଆରମ୍ଭରୁ ଗଜରୁ ତଳେ ରହିଥିଲା, (ଯଥା
 କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ) । ପୁରୁଣା ସ୍ଥାନ ଭାଷା
 ହୁଣ୍ଡୀୟ, ବୁଲଗେରିଆ, ସର୍ବିୟାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ଭାଷା ହୋଇଥିଲା ।
 ଏପରିକି ରୁମାନୀୟ ଭାଷା ଲାଟିନର ସମଗ୍ର ସୀ ହୋଇଥିଲେ ବି ଭୌଗୋଳିକ
 କାରଣରୁ ରୁମାନୀୟ ଦେଶରେ ମୁଲଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଥିଲା ।
 ସମ୍ରାଜ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି କେଉଁ କେଉଁଠୁ ଉଦ୍ଭାବ ହୋଇଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ
 ତଥ୍ୟ ଇତିହାସରେ ଉଦ୍‌ହରଣ ରହିଛି ଯେ ଭାଷା ସମ୍ରାଜ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ ଓ
 ସଂସ୍କୃତିର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ପରେ ବି ଖସିଛି ଓ ବଡ଼ ଦେଶରେ ବଡ଼ କଲ
 ଯାଏ ସୌଦାନର, ବଣିନ, ଫର୍ନାଣ୍ଡ ଓ ଏପରିକି ପଶ୍ଚିତ ଓ ଲେଖକ
 ବୁଲର ଆଦର ଲାଭ ଆସିଛି । ଏକଥା ଲାଟିନ ଶେଷରେ ଗଢ଼ିଥିଲା ।
 ରୋମନ୍ ସମ୍ରାଜ୍ୟ ଇଉରୋପରେ ଲାଟିନ୍‌ରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ
 ରୋମାନ ସମ୍ରାଜ୍ୟର ଅବସାନର ଏକଦିନର ବର୍ଷ ପରେ ବି ଲାଟିନ
 ଇଉରୋପରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାଷା ଭାବରେ ଚଳୁଥିଲା ।

ରୋମନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଲାଟିନ ଥିଲା ଉଭୟ ଗଜ-ଭାଷା ଓ
 ସଂସ୍କୃତିର ଭାଷା ଓ ପରେ ଧର୍ମ-ଭାଷା ବା ଦେବ-ଭାଷା ବି ହୋଇଗଲା ।
 ରୋମନ୍ ହରା ପ୍ରତ୍ୟାନ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚଶ୍ରୁତି ଲୋକ ଗଜନୁଗତ
 ଭାବରେ ବିଜୟୀମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲା । ତା' ପରେ
 ରୋମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପଡ଼ିଲା । ନିର୍ମାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପଜାତି
 ମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ଏହା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ନୂଆ ନୂଆ
 ରାଜ୍ୟମାନେ ଦେଖାଦେଲେ ଓ ନୂଆ ନୂଆ ଭାଷା ସବୁ ବିଭିନ୍ନ ଉପଜାତିର
 ଭାଷାର ସଂଯୋଗ ବା ମୂଳ ଭାଷାର ବିଯୋଗ ଫଳରେ ଜନ୍ମ ହେଲେ ।
 ସେତେବେଳେ ଲାଟିନ୍ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମୁଖ ଭାଷା ହିସାବରେ
 ଆଉ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ତତ୍‌ତ ସଂସ୍କୃତିକ ସଂପର୍କର
 ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ରହିଲା । ଇଉରୋପର ମଧ୍ୟସ୍ଥଗୀୟ ସମ୍ରାଟ ଓ ରାଜନ୍‌ବର୍ଗ

ଯଥା ମହାନ୍ ଗୁରୁର୍ବ (ଗୁରୁମଗନ୍) ଏହାକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂପର୍କର ଭାଷା ଭାବରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ଓ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ କଲେ । ଚିର୍ଜାରେ ଶିଶୁର ଉପାସନା ଲୁଟିନରେ ଚଳିଲା । ବହୁଳ ମଠବାଡ଼ିରେ ଲୁଟିନ ଚର୍ଚ୍ଚା ତେଜସ୍ବୀନ ଭାବରେ ରହିଥିଲା । ଧର୍ମିକ ଲୋକେ, ପଣ୍ଡିତ ଗୋଷ୍ଠି ଓ ଦାର୍ଶନିକ ବୁଦ୍ଧ ଏକ କଥାରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନର ଇଉରୋପର ସକଳ ସଂସ୍କୃତି-ବନ୍ଧୁ ଲୋକେ ଲୁଟିନ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।

ହେଲେ, ମଧ୍ୟଯୁଗ ଶେଷ ହେବାକୁ ବସିଲା, ଓ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୁଟିନର ଗୁରୁତ୍ବ ବି ଭୁଲିଗଲା । ତାହା ଆଉ ସଂସ୍କୃତିର ଭାଷା ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ । ଦାନ୍ତେ, ରବେଲା, ସରବେଶ୍ବର ଓ ସେକ୍ସପିୟର ଆପଣା ଆପଣାର ଜୀବନ୍ତ ମାତୃଭାଷାରେ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଲୁଟିନ ଏକ ମଲା ଭାଷାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ଅଳ୍ପ କାଳ ଭିତରେ ଲୁଟିନ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଆନୁଜାତକ ଭାଷାର କୁଞ୍ଜ ସ୍ଥାନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦିରେ ରୋମାନ୍ ସମ୍ରାଜ୍ୟର ବିଲୟର ତେଜ ଶହ ବର୍ଷ ପରେ ଲୁଟିନ ଭାଷା ପୁରୁପୁରୀ ବଳୀୟ ହୋଇଗଲା । ଲୁଟିନ ଭାଷାର ବିଲୋପ ଦେବକୁ ପ୍ରାୟ ଆରମ୍ଭ ଭାଷାର ବି ବିଲୟ ହଟିଲା । ଆରମ୍ଭ ଭାଷା ଥିଲା ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ଯୋଗୁର ଭାଷା, କବି ଓ ସଂସ୍କୃତିବନ୍ଧୁ ଲୋକଙ୍କର ଭାଷା । ଏହି ଭାଷା ବି ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାରରେ ଚଳୁଥିଲା । ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରର ଫିଲିପାଇନ ଠାରୁ ଆଟଲଣ୍ଟିକ ମହାସାଗର ଯାଏ କେନ୍ଦ୍ର ଏସିଆ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଆଫ୍ରିକାରେ ଆରମ୍ଭ ଭାଷା ଥିଲା ସଂସ୍କୃତିର ବହନ, ବାଣିଜ୍ୟବ୍ୟବସାୟର ଅବଲମ୍ବନ, ସଂସ୍କୃତି-ବିଗ୍ରହ, ଶସ୍ତ୍ର ଓ ଆନୁଜାତ ସଂପର୍କର ଭାଷା । ଏହାଥିଲା ପଣ୍ଡିତ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଲୁଟିନ ।

ଜାତିୟ ଚେତନାର ଅବଦୂର୍ଦ୍ଧ ଓ ଜାତୀୟତାର ବିକାଶ ଫଳରେ ଆରମ୍ଭ ଆପଣାର ଆନୁଜାତକ ଭାଷାର ସିଂହାସନରୁ ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଇଉରୋପର ଲୁଟିନ ପରି ଆଫ୍ରିକା ଓ ଏସିଆର ‘ଲୁଟିନ’ ଏକ

ସମୟରେ ଅତଳ ହୋଇଗଲା । ଏହାର ବାରଣ ଥିଲା, ସାମାଜିକ ।
ଭାଷାଗତ ନୁହେଁ ।

ଭାରତୀୟ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂରାଜୀ ଥିଲା ସରକାରୀ ଶକ୍ତି
ଭାଷା । ହିନ୍ଦି ତା ସାଙ୍ଗରେ ଚଳୁଥିଲା । ଏବେ ବି ଭାରତର ହଜାର
ହଜାର ବୋଲି ଓ ତୁଳନ୍ ତୁଳନ୍ ଭାଷା ମେଳରେ ଇଂରାଜୀ ଏକ
ସାଧାରଣ ଭାଷା ଭାବରେ ଚାଲୁଛି । ଏହାର ଆଉ ଏକ ବଡ଼ କାରଣ
ହେଲା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ଗୁଡ଼େଟି ଭାଷା ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ, କନ୍ନଡ଼ ଓ
ମାଲୟାଲମ ଭାଷାର ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ଭାବରେ
ସମରୋହୀୟ ନୁହେଁ । ୧୯୭୫ ସାଲରୁ ହିନ୍ଦକୁ ଭାରତର ସରକାରୀ
ଭାଷା ଭାବେ ଘୋଷଣା କରାଗଲାଣି । ତଥାପି ଇଂରାଜୀ ଚାଲୁଛି ।

ଭାରତର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅନ୍ତର ହଜାର ବର୍ଷ ହେଲା
ଚାଡ଼ିଛି, ତାହା ଲଟିନ୍ ବା ଆରବୀ ଭଳି ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଭାଷାର ଖ୍ୟାତି
ଲାଭ ନ ଥିଲେ ବି ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ଭାଷା ବୋଲି ପ୍ରମିତ ଥିଲା । ତାହା ଏବେ
ମୃତ ପ୍ରାୟ ତଥାପି ଲଟିନ୍ ଓ ଆରବୀ ଅପେକ୍ଷା ତା'ର ଭାରତୀୟ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚରେ । ସେହି ଭାଷାର ନାମ ସଂସ୍କୃତ ।

ଅଧା କୁହୁନ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ

ଅନ୍ଧାର ଆଦିମ ଯୁଗର କଣାଦାସ ସମାଜରେ ପୁରୋହିତମାନେ
ସଂସ୍କୃତର ବାହକ ଥିଲେ ଓ ଭାଷାର ପ୍ରସଙ୍ଗର ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ।
ପୁରାତନ ମିଥର ଓ ବାବିଲୋନିଆର ଏହା ଥିଲା ଉଚ୍ଚତା ଏହା ବି ଥିଲା
ଆସିରିଆ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ଚଳଣି ।

ଗୁରୁ ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଛାନ୍ଦା—ଆର୍ଯ୍ୟ ନାମକ ଏକ ଜାତି
ସିନ୍ଧୁ ନଦୀର ଉପତ୍ୟକାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଭାଷା
ସେତେବେଳେ କହୁଥିଲେ, ତାହାକୁ ବିଦେଶୀମାନେ କହୁଛନ୍ତି ହିନ୍ଦି ।
ତାହା ଥିଲା ଗିର୍ବାଣ ନାମକ ଏକ ଭାଷା । ତାହାପରେ ଏହି ଭାରତୀୟ
ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ଉପତ୍ୟକା ଜୟ କଲେ ଓ ସାରା ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନରେ
ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା ବ୍ୟାପି ଗଲା । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ତାହାପରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ
ଉପଗ୍ରନ୍ଥ ବା ବୋଲରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ଏହି ସ୍ବରୂପା ଗୀତା ଗୈରିକ ଶ୍ରବଣ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାକୃତ ଶ୍ରାବର ଜନ୍ମ ହେଲା । ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମରେ ମହାବଲ୍ଲୀ ପ୍ରାକୃତ ହେଲା, ପୂର୍ବରେ ହେଲା ମାଗଧୀ, ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ହେଲା ସୌରସେନ, ଓ ଉତ୍ତରରେ ହେଲା ସୈଶାଚୀ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ଦ୍ରାବଡ଼ମାନେ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଣ୍ଡମାନେ ରହୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଉତ୍କଳ ଗ୍ରାମର ଆଦିମ ବାସିନ୍ଦା ଥିଲେ । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଏମାନେ ଗ୍ରାମରେ ଏକ ତିନାଳ ସଭ୍ୟତା ରହି ସାରିଥିଲେ । ଏମାନେ ସେତେବେଳେ ଉତ୍କଳୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅବଗା ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ । ଏବେ ବି ସେହି ଶ୍ରାବ ଗୁଡ଼ିକ ଖାଲି ଅଛି ।

ତେଣୁ ଏଭଳି ଗ୍ରାମରେ ଦେଶରେ ବହୁତ ଶ୍ରାବର ପ୍ରଚଳନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଲିଖିତ ଶ୍ରାବ ମଧ୍ୟମରେ ଏହି ବହୁ ଶ୍ରାବ-ଭାଷାକୁ ଏକ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଭଳି ଏକ ଶ୍ରାବ ତିଆରି ହେଲା, ଏହାର ନାମ ହେଲା ସଂସ୍କୃତ । ଏହି ଶ୍ରାବ ଏହି ପୂର୍ବରୁ ବହୁ ଦଶନ୍ଧି ହେବ ଭିନ୍ନ ପଣ୍ଡିତ-ମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ ତିଆରି ହେଉଥିଲା । ଏହି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲେ ପାଣିନି । ସେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୫ ଶତାବ୍ଦିରେ ଆଜକୁ ଅଡ଼େଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଏହି ଶ୍ରାବର ବ୍ୟାକରଣ ତିଆରି କରି-ଥିଲେ ।

ପାଣିନିଙ୍କର ବ୍ୟାକରଣ ଥିଲା ଏକ ଅତ୍ୟୁତ ସରଳ । ଆଜିର ସ୍କୁଲ କଲେଜର ଶ୍ରାବ ବ୍ୟାକରଣ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ତୁଳନା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ଗାଣିତିକ ସୂକ୍ଷ୍ମବଦ୍ ବା ଗଣିତିକ ଶ୍ରାବ ତତ୍ତ୍ବବଦ୍ ପାଣିନିଙ୍କର ବ୍ୟାକରଣ ଭିତରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପରିଚିତ ଜନସ ପାଇବ କାରଣ ପାଣିନିଙ୍କର ବ୍ୟାକରଣ ହେଉଛି ଶ୍ରାବତତ୍ତ୍ବର ଇତିହାସରେ ସର୍ବାଧିକ ଶ୍ରାବର ଏକ ଅବସ୍ଥାବ ପଥପୁନ । ପାଣିନିଙ୍କର ବ୍ୟାକରଣରେ ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ଶତାବ୍ଦିକାର ଶ୍ଳୋକ ଅଛି । ସେ ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ରାବର ଅଙ୍ଗଅବସ୍ଥାବର ବର୍ଣ୍ଣନା ଏଭଳି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେକଟୋକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାରରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ତାହା ପଢ଼ିଲେ ମନେ ହେବ ଯେପରି ଗଣିତର ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖା ହୋଇଛି ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ବେଦ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖା ଯାଇଥିଲା । ଏହି ବୈଦିକ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସଂସ୍କୃତର ଆଦିମୁଖ । ତେବେ, ଯେ କୌଣସି ଜାନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ର ଭଳି ବେଦର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନାନା ପ୍ରକାରର ପ୍ରଶ୍ନର ଥିଲା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଉପଶାସ ମାନଙ୍କରୁ ଆସିଥିଲା । ବଡ଼ ଲୁପ୍ତ ଶବ୍ଦର ରୂପ ସହିତ ବଡ଼ ତତ୍ତ୍ୱକାଳ ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦ ସେହି ବୈଦିକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏକାଠି ଆସନ ପାଠ ବସିଥିଲେ । ଏ କଥା କହିଲେ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ବେଦର ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା ଅସଂସ୍କୃତ ଅଟନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା । ଏଥିରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଲିଖିତ ଶାସ୍ତ୍ରର ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ନିୟମିତତା ଅଭାବ ଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ପଣ୍ଡିତମାନେ ବେଦର ଲେଖାରୁ ଏହି ଅନୁସମ୍ବନ୍ଧିତ ବାହୁ ତାକୁ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାତ୍ମ ଭାବରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଦୁଇ ଦିନର ବର୍ଷ ଯାଏ ଏହାକୁ ମହାତ୍ମା ଭାରତୀୟ କବି, ନାଟ୍ୟକର, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ନ୍ୟାୟିକମାନଙ୍କର ସହିତ୍ୟିକ ମଧ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇ ଦିନର ବର୍ଷ ଯାଏ ଏଣେ ସଂସ୍କୃତର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଲୁଲିଆଏ ତେଣେ ଭାରତୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ପୁରାତନ ଶାସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡ ବିଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଉପଶାସ୍ତ୍ରରେ ଓ ଶେଷରେ ବିଭିନ୍ନ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ମେଲି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟ ଓ ନୂତନ ଆଲମ୍ବିକ୍ୟରେ ବେଧା ହେଲେ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ପଟେ ସଂସ୍କୃତ ରହିଲା ଓ ଅନ୍ୟ ପଟରେ ଏହି ଜୀବନ୍ତ ଲୋକ ମୁଖର ଶାସ୍ତ୍ର ବି ଶେଷ ହେଲା । ସଂସ୍କୃତ ରହିଲା ଏକ ଆନୁର୍ଜୀବିକ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସଂସ୍କୃତର ଶାସ୍ତ୍ର ଭାବରେ, ଓ ତାହା ଠିକ୍ ଲିଖିତ ବା ଆରାଧ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରର ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲା ।

୧୯୫୧ ମସିହାର ଭାରତୀୟ ଜନଗଣନାରେ ୫୫୫ ଜଣ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତକୁ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷା ବୋଲି ଦାବି କରିଥିଲେ ଏହା ବୋଧହୁଏ ଏକ ଅତିଶୟେ କ୍ଷୁଦ୍ର । କାରଣ ସଂସ୍କୃତ ଭାରତର କୌଣସି ଜନ ସଂଖ୍ୟାର ମାତୃଭାଷା ନୁହେଁ । ୧୯୬୧ ଓ ୧୯୭୧ରେ ଏହି ୫୫୫ ଜଣ ଭାରତୀୟ ବଢ଼ିଛନ୍ତି କି କମିଛନ୍ତି ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣାପଡ଼ି ନାହିଁ । ତଥାପି ଆଜି ଯେ ସଂସ୍କୃତ ଭାରତରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଶାସ୍ତ୍ରରୂପେ

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଡୋଇଛି ଏକଥା ସତ । ପ୍ରାଚୀନ ମହାକାବ୍ୟ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଧୁନିକ ଗୋପୀ କାହାଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବେବି ସଂସ୍କୃତିରେ ଲେଖାଯାଇଛି । ସଂସ୍କୃତିକୁ ଏବେବି ପଣ୍ଡିତମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ନବନ, ଖବରକାଗଜ, ମାସିକପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିର ଭାଷା ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଭାରତର ଶତଶତ ଭାଷା ସେସବୁରେ ସଂସ୍କୃତି ଦେଖିଛି ଆଧୁନିକ ସୂଚନା ଚକ୍ର, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୈଷୟିକ ବିଦ୍ୟା । ସମ୍ପର୍କିତ ସବୁ ଶବ୍ଦର ରହାକର । ଏବେବି ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଏକ ବିଶେଷ ଅନୁକ୍ରେତରେ ଅଦେଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଭାଷାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ।

ପାଣିନି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟାକରଣିକମାନେ ସଂସ୍କୃତଭାଷାକୁ ତିଆରି କରିଥିଲେ (ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବରେ କହିଲେ) ସୁନର୍ଗଠିତ କରିଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ବା ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏମ ଶତାବ୍ଦିରେ ସିରିଲ ଓ ମେଥୋଡ୍‌ସ୍‌ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାକୁ ସୁନର୍ଗଠିତ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଭାଷାର ଲିପି ବାହାର କରିଥିଲେ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଧର୍ମପ୍ରସାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରୁଥିଲେ । (ଏକଥା ବି ସ୍ମରଣୀୟ ଯେ ଏହି ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକରେ ଗୁଣବାଚକ ଶବ୍ଦ ବହୁତ ଥିଲା ଯାହା ସେ କାଳର ପ୍ରାୟ ଜାତିର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଥିଲା)

ବହୁକାଳ ଯାଏ ପୁରୁଷା ପ୍ରାଭୋନକ୍ ବା ଗିର୍ଜାପ୍ରାଭୋନକ ଭାଷା କିନ୍ତୁ ରୁଷ ବୁଲଗେସ୍‌ସ୍‌ ଓ ସର୍ଗିୟ ମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତିର ଭାଷା ଥିଲା । ଏହି ପ୍ରାୟ ଭାଷା ରୁଷ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗଠନରେ ଏକ ପ୍ରଧାନ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ତା’ପରେ ରୁଷ, ବାଲଗେସ୍‌ସ୍‌, ଇଉସେମ୍‌ସ୍‌, ସର୍ଗିୟ, ବୁଲଗେସ୍‌ସ୍‌ ଭାଷାସବୁ ତିଆରି ହେଲେ ପୁରୁଷା ପ୍ରାଭୋନକ ଭାଷା ଆଉ ସାହିତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ଭାଷା ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ । ଆଜି ଏହି ଭାଷା କେବଳ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଧର୍ମର ‘ଭାଷା’ “ଅରଥୋଡକ୍‌ସ ଚର୍ଚ୍ଚର ଭାଷା” ରୂପେ ଚଳୁଛି ଠିକ୍ ସେପରି ଲୁଟିନ କ୍ୟାଥଲିକ ଧର୍ମର ଭାଷା ରୂପେ ଚଳୁଛି । ତେବେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମିଳୁଥିବା ପାତ୍ରମାନେ ପ୍ରାୟସ୍‌ ମାତୃଭାଷାରେ କାମ ତଳଇବା ଆଦୃଶ ସଙ୍ଗତ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ।

ଉଭୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପୁରୁଷା ପ୍ରାଭୋନକ ସାହିତ୍ୟିକ ଉପକରଣ କର୍ମଭୂମି ଥିଲା ସଂସ୍କୃତିର ଭାବରେ ଐକ୍ୟବଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳ ଉତ୍ତର ଭାରତର

ଭାରତୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦକ୍ଷିଣର ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଏକ ସାଧାରଣ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ସୂତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଛନ୍ଦା ହୋଇ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଏକା କେବେ, ଏକା ସୁରଣ ଓ ଏକ ପ୍ରକାର ବୁଲିଚଳଣି ଥିଲା । ତେଣୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାରତୀୟ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦ୍ରାବିଡ଼ ଭିତରେ କଥା ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ କିଛି ବରଜ ନ ଥିଲା । ଠିକ୍ ସେପରି ସୁରୁଣା ସ୍ଥାତ୍ତେ ନିଜ ଭାଷା ପ୍ରାଚୀନ ଗୁପ୍ତ, ବୁଲଗେଶ୍ୱରୀ, ସର୍ବୀୟ ଓ ରୁମାଙ୍ଗୟ ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ଭାଷା ହୋଇ ପାରିଥିଲା କାରଣ ଏହି ସମସ୍ତ ଭାଷାଭାଷୀ ‘ଅଭିଜିତାବ୍ୟ ଚକ୍ର’ ଭଳି ଚକ୍ରକାଳିନ ଏକ ସଂସ୍କୃତିକ ଶକ୍ତିର ବନ୍ଧନରେ ଏକତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ତେବେ ଯେଉଁ ଭାଷାଭାଷୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସତ୍ୟତା କୋଳରେ ବଢ଼ିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତ ସଂସ୍କୃତ ବା ସ୍ଥାତ୍ତେ ନିଜର ମଡ଼େଇ ଖଟିବ ନାହିଁ । ଯଥା ଆରବ ଓ ଲତାଲୟ, ଇଂରାଜ ଓ ଚୀନ, ଇଉରୋପୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକୀୟ । ଏଠି ଭାଷା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆରବ, ଚଣ୍ଡାସ, ସଂସ୍କୃତିକ ପରମ୍ପରା ଓ ଚଳଣି ସବୁ ତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ତଥାପି ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ତ ଚଳିବ ଓ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ତ ହେବ, ଏଭଳି ସ୍ଥିତି ଦେଖି, ବା ଯିଉ ଶାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି କାମ ସବୁକେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଗେଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାଷା ଲେଖା ପଡ଼ିଛି ।

ତୁମେ, ମୁଁ, ଆମେ, କିଣିବା, ବିକିବା !

ଏଭଳି କୃତ୍ରିମ ଭାଷାଟିଏ ତିଆରି କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଆପଣାରୁ ଏ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଛୁଡ଼ା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଭାଷାଭାଷୀ କଥା ଭାଷର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲମାତ୍ରେ ଏଭଳି ଏକ ସାଧାରଣ କଥା ତ ବାହାର ଆସିବ ନାହିଁ ଆସିବ । ଏଭଳି ଭାଷାକୁ ପିଚ୍ଚନ୍ ଗୋଟିଏ ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ମଧ୍ୟ ଯୁଗରେ ନାବିକ, ବଣିକ, ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଓ କାରିଗର ମିଥ୍ୟାମାନେ ଏକ ସାଧାରଣ ବୋଲି ବା କଥାରେ କାମ ଚଳାଇଥିଲେ । ଏହାକୁ

ସେମାନେ ଲଙ୍ଗୁଆ ପ୍ରାଜ୍ଞା, ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା (ଯଥା ଇତାଲୀୟ, ଫ୍ରେଞ୍ଚିଶ ଓ କିଛି କିଛି ପର୍ସୀ)ର ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର ନଥିଲା । ଭୂମଧ୍ୟ ସାଗର ବୁଲିବା ଲୋକେ ଏହି କଥାଭାଷାରେ ଆବଶ୍ୟକମତେ ଆପଣା ଆପଣାର ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଗ କରୁଥିଲେ ।

ଏଣେ ଆଲ୍‌ସା ଠାରୁ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆଯାଏ ବସନ୍ତ କରି ରହିଥିବା ‘ଭାର୍ଗବୀ’ମାନେ ଏକ ବିଶାଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ତାହାର ନାମ ଥିଲା ଚିନୁକ୍ । ଏହି ଲଙ୍ଗୁଆ ପ୍ରାଜ୍ଞାର ମୂଳ ଫେଲ ଚିନୁକ୍ ଭାର୍ଗବୀମାନଙ୍କର ଭାଷା । ଏହି ‘ଭାର୍ଗବୀ’ମାନେ କଲମ୍ବିଆ ନଦୀର ତଳପଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର ଅତି ସରଳ ଭାବରେ କରାଯାଇଥିଲା ।

ମୁକ୍ତ ଏହି ଚିନୁକ୍ ଭାଷା ପ୍ରସାରଣ ଏକ ‘ଭାର୍ଗବୀ’ ଭାଷା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦିର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ପୁରୋଧୀମାନେ ଏହି ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କଲେ । ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ ପଶୁମାନଙ୍କର ଲୋମ ଓ ପଶମର କାରବାର ଜୋରସୋରରେ ଚାଲୁଥିଲା । ତେଣୁ ଏହି ବ୍ୟବସାୟିକ ଲଙ୍ଗୁଆ ପ୍ରାଜ୍ଞା ଭାଷାରେ ନାନା ପ୍ରକାର ବିକଳ ଇଂରାଜି, ପର୍ସୀ ଓ ଏପରିକି ଚିନୁକ୍ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ମିଶିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଶବ୍ଦ ଥିଲା ଇଂରାଜି । ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଭାଗ ବେଳକୁ ଏହି ପିଗ୍‌ମିନ୍ ଚିନୁକ୍ ଭାଷାରେ ମୋଟାମୋଟି ୫୦ଟି ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଥିଲା । ବୁଲଗବର୍ସ ପରେ ଏଥିରେ ୫୦୦ଟି ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦିବେଳକୁ ଚିନୁକ୍ ବୋଲି ଆଉ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଅଜ ଏଭଳି କୌଣସି ଭାଷା ନାହିଁ । ଇଂରାଜି ଭାଷାକୁ ଚଳୁଛି ।

ଇଂରେଜଭାଷୀଙ୍କୁ ଆଉ ଦୁଇଟି ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଭାଷା ଯଥା ନୁ ଇଂରାଜି ବା ଦରଦର ଶକ୍ତି ଆ ଇଂରାଜି ଓ ପିଗ୍‌ମିନ୍ ଇଂରାଜି ଚଳୁଥିଲା । ପିଗ୍‌ମିନ୍ ଇଂରାଜି ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାର ଭାଷା ଥିଲା । ପିଗ୍‌ମିନ୍ ଇଂରାଜିରେ ଜାପାନ, ଦକ୍ଷିଣ ସାଗର, ହବାକକ ଓ କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆର ନାବିକମାନେ କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ ।

ଭବରେ ଦେଖା ଦେଲଣି । ଆପ୍ତିକାର ‘ସିଦ୍ଧଲତନ’ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ସନ୍ଧ୍ୟାମା
ପ୍ରି ଟାଉନ୍‌ରେ ଏବେ ଏହି ଭାଷା ଚଳୁଛି । ଯେଉଁ ପିଗ୍‌ଡନ୍ ଭାଷାମାନେ
ଜାଣୁ ଭାଷାକୁ କରେ ଏବେ ମାନ୍ୟତା ପାଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ
ଚିନ୍ତା ସୁରମାମଭାଷା, କୁସକ ଓର ପାପିଆମେଣ୍ଡା ଭାଷା ଓ ସୋଲେମୋନ
ଦୀପସ୍ତର ଭାଷା ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

ଆଜି ପୃଥିବୀର ସ୍ୱୟଂପ୍ରଣୀତ ଭାଷାର ତାଲିକାରେ ଏଭଳି ଭାବରେ
ଆଉ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଭାଷା ଥିବା ସ୍ଥାନ ପାଇଲେ । ତେଣୁ ଏକ ସର୍ବଜନ
ବୋଧ ଭାଷାର ଖୋଜା ଲେଉଟା ଏବେବି ଚାଲୁଛି ।

ଭବନାର ବୀଜ ଗଣିତ

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ମଧ୍ୟଯୁଗର ଲାଟିନ ବଲୟ ଭଳି । ବୈଜ୍ଞାନିକ
ନିଉଟନ ତାଙ୍କର ଲେଖର ବହୁଳାଂଶ ଲାଟିନ ଭାଷାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି-
ଥିଲେ । ଲେମୋନୋସର ଲଭେସପୁର ଓ ପ୍ରାକ୍‌ଲନ୍ ଆପଣ ଆପଣା
ମାତୃଭାଷାରେ ସେମାନଙ୍କର ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖିଲେ, ଆଉ
ଲାଟିନରେ ଲେଖିଲେ ନାହିଁ । ସେହି କାଳରେ ପଣ୍ଡିତ ଓ ଦର୍ଶନିକମାନଙ୍କ
ଭିତରେ ଚିନ୍ତା ପଡ଼ିଲା ଲାଟିନ ତ ଅତଳ ହୋଇଗଲା ତେବେ
କେଉଁ ଭାଷାରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଯିବ ? ସେମାନେ
ଆଉ ମଧ୍ୟ ଆଶା କଲେ ଯେ କେବଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତା ନୁହେଁ ସବୁ ପ୍ରକାର
ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଲାଗି ଏଭଳି ଏକ ଭାଷା ହେବା ସମ୍ଭବ ।
ଏଥିରେ ସୁସେଧା ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଫ୍ରାନ୍ସୀ ଦର୍ଶନିକ ପଣ୍ଡିତ ଡେକାର୍ଟ ।

୧୬୨୯ ମସିହାରେ ଡେକାର୍ଟ ଲେଖିଥିଲେ “ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ
ଭାଷା ତିଆରି ହେବା ସମ୍ଭବ ଓ ସେହି ଭାଷାର ବିଜ୍ଞାନ ବି ତିଆରି ହୋଇ
ପାରିବ । ଏଭଳି ଭାଷାରେ ବୁଝା ଠାରୁ ପଣ୍ଡିତ ଯାଏ ବି ଆପଣାର ସ୍ମୃତି
ଚିନ୍ତା ବାଢ଼ିପାରିବେ ।” ଡେକାର୍ଟଙ୍କର ମତ ଥିଲା ଯେ ବିଶ୍ୱଜନ ଭାଷାର
ଏଭଳି ଏକ ନ୍ୟାୟିକ ରୂପକାଠି ଥିବ ଯାହା ବଳରେ ସବୁ ପ୍ରକାର
ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ମାନବିକ ଭାବର ଗନ୍ତାଘର ଦ୍ୱାର ଖୋଲୁଥିବ । ତାଙ୍କର
ଭବନା ଥିଲା ଯେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା ଏକ ଦୁଇ ତିନି ପରି ସବୁ
ଗୁଡ଼ିକ ଧାରଣାକୁ ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ତାଲିକା ଭୁକ୍ତ କରି ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳାବଦ୍ଧ
ଯୋଜନା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଯେଭଳି ବୌଦ୍ଧିଆ ଅଳଶା ଭାଷାର

ସବୁଗୁଡ଼ିକ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଶୂନ୍ୟରୁ ଅସୀନଯାଏ ଶିଶି କୁହାଯାଇପାରିବ ବା
ଲେଖି ଯାଇପାରିବ ଠିକ୍ ସେଭଳି ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ବାହାର କରିବାକୁ
ପଡ଼ିବ ଯେପରିକି ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ଥିବା ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ
କରିବା ପାଇଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ବାହାର କରି ଦେବ । ସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଛି
କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସରଳ ଧାରଣା ଉପରେ । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ଥିବ ଓ ଏଥିରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବ
ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସବୁପ୍ରକାର ମାଧ୍ୟମ ସମ୍ଭବ ମିଳିବ ।

ଡେକାର୍ଟ ଏକ କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ତିଆରିର ସାଧାରଣ ମୋଟାମୋଟି
ସୂତ୍ରଟି ବେଲିଥିଲେ । ଏହି ଭାଷାଟିକୁ ସେ ‘ସ୍କ୍ରୀମ୍ ଡିକ୍ଟିଆର’ ବୋଲି
କହୁଥିଲେ । ସପ୍ତଦଶ ଶତାବ୍ଦିର ଆଉ ଜଣେ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ଲିବ୍‌ନିଜ୍
ଏଭଲି ଏକ ଭାଷା ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଦର୍ଶାଇଲେ । ତାଙ୍କର ମତ ଥିଲା
ଯେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟବହାର ଭାଷା ‘ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ଶବ୍ଦ ବଳି’ ଦେବ ।
ଏଥିରେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ରହିବ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ତ ଥିବ ତାହା
ଛଡ଼ା ଏହି ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ
ସଂପର୍କ ବି ରହିଥିବ । ବାନଗଣିତରେ ଯେଉଁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ-ସାପେକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାକୁ
ଆମେ X ବୋଲି କହୁଥାଉଁ ଠିକ୍ ସେପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବଡ଼ ହୋଇଥିବା
ସାଧାରଣ ଧାରଣା ବା ଭାବରୁ ଆହୁରି ଜଟିଳ ଧାରଣା X ବା ଡେଇଁଲିକ
ଧାରଣା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବ । ସବୁ ଜଟିଳ ଧାରଣା ସରଳ
ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି । ଗଣିତର ସତ୍ୟରୁ ହିଁ ନ୍ୟାୟିକ ସତ୍ୟ ବାହାର
କରାଯାଇପାରେ ।

ତେବେ ଏଭଳି ଭାଷାରେ କଥା କପରି କୁହାଯିବ ? ଲିବ୍‌ନିଜ୍
‘ମନୁଷ୍ୟ ଚିନ୍ତାର ଶବ୍ଦାବଳି’ କୁ ଏକ ଧୁନି ମୂଳକ ଭାଷାରେ ପରିଣତ
କରିବା ପାଇଁ ଲାଟିନ ଶବ୍ଦାବଳିର ପ୍ରଥମ ନଅଟି ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣକୁ 1-b,
2-c, 3-d, 4-f, 5-g, 6-h, 7-I, 8-m, 9-n ଦଶ ବା ଗହ ପାଞ୍ଚୋଟି
ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ 10-a, 100-e, 4000-i, 10,000-O ଓ 10,0000-u
ଭାବରେ ଲେଖା ଦେବ । ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଭଲ କଥା ଦୁଇଟି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣର
ମିଶ୍ରଣରେ ତିଆରି ଦେବ (ଯଥା ଦଶଲକ୍ଷ = au ଇତ୍ୟାଦି) । ଚେଣ୍ଟୁ
୮୭୩୭୦୦ ସଂଖ୍ୟାଟି ‘Mulodile fa’ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରିତ ଦେବ ।

ଲିଙ୍ଗଜଙ୍ଗର ଧାରଣା ହେଉଛି ଖୁବ୍ ମୂଲ୍ୟବାନ, ଅବିଦ୍ୟା ଏହା ଫଳରେ ଏକ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜନ ଭାଷା ତିଆରି ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ, ଗାଣିତିକ ଯୁକ୍ତି ଓ କଂପ୍ୟୁଟର ଡ୍ରେ ପାଇଁ ଅଣେଷ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । କାରଣ ‘ଭାବନାର ଗଠନଶୀଳତା’ ଏକ ସଂଗଞ୍ଜ ଓ କଠୋର ପ୍ରମାଣିତ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ସୀମା ଭିତରେ ସିନା ଚଳିବ କିନ୍ତୁ ଏହା ଜୀବନ୍ତ ପ୍ଲାସ୍ଟିକ ଭାଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚଳିବ କିପରି ? କାରଣ ‘ଭାବ ଓ ଧାରଣାର’ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କିମ୍ବା ତିଆରି କରି ପାରିବ ? ଏଭଳି ଭାବ ଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ହେବ କିପରି ଓ କି ପ୍ରକାର ଆଇନ ଅନୁସାରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ହେବ ? ତା’ଛଡ଼ା କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ କେତେଟା ‘ଭାବ’ ଏ ଭାବଜଗତରେ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ତ ଅପରିମିତ । ତେଣୁ ଏଭଳି ଭାବର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତିଆରି କରିବା ସମ୍ଭବ କାଲିକଣାକୁ ହସାବ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସମାନ ! ଯୁଗି ଏତକ ଦେଇ ଧାରଣା ଓ ଭାବନା କ୍ଷେତ୍ରର ଅସୁବିଧା । ତା’ଛଡ଼ା ମନୁଷ୍ୟର ବାସନା, ଅଭିଳାଷ, ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି ଜନସବୁ କୌଣସି ‘ଭାବନାର ଶବ୍ଦକଳ’ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର ‘ଦୃଢ଼ତା ରଚନାର ଜୀବନ’ ଭିତରେ ଏତେ ଅପରିସୀମ ନାନାବିଧ, ଜଟିଳ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗତମସ୍ତ ଭାବନାର ଜଳ ରହିଛି ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣିତର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ସମ୍ଭାଳିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଲିଙ୍ଗଜ୍ ଆପଣାର ‘ବିଶ୍ୱଭାଷା’ ତିଆରି କରିବାର ଉଦ୍ୟମରେ ମୁକତ୍ତ୍ୱ ଏହି ପ୍ରତିବଦ୍ଧତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତ୍ୱ୍ୟ ଶେଷ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ଆପଣାର ‘ଭାବନାର ଭାଷା’ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖା ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଏଭଳି ଏକ ‘ବିଶ୍ୱ ଭାଷା’ ତିଆରି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି । କାରଣ ଏଭଳି କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ବ୍ୟବହାରିକ ନିଷିଦ୍ଧତା ଜାତନ ଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରହିବ, ତେଣୁ ଏହାର କୌଣସି ଉପଯୋଗିତା ରହିବ ନାହିଁ ।

ତେବେ ଏକ ‘ଅର୍ଥର ଭାଷା’ର ବିକାଶ ପାଇଁ ତ ବହୁ ଦିନରୁ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଆସିଛି । ତେଣୁ ଏହି ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଭାଷା ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱର ସୀମା ପାର ହୋଇ ଗାଣିତିକ ଯୁକ୍ତିର ଚଉକ୍ଷତ୍ୱରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଏକ

ବନ୍ଧ୍ୟା ‘ଭାଷାର ସାଜଗଣିତ’କୁ ଚ୍ୟାଗ କରି ଦୈକ୍ଷିନିକମାନେ ‘ଭାବନାର ସାଜଗଣିତ’ରେ ଲଗିଲେ । ଏଥିରୁ କଂପ୍ୟୁଟରଚତୁର ଜନ୍ମ ହେଲା, ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରର ଜନ୍ମ ହେଲା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଭିଭୂତ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଜନ୍ମ ହେଲା । ଏଗୁଡ଼ିକ ଅବଶ୍ୟ ଆମର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ନୁହେଁ ।

ଭୋଲପ୍ୟୁକ୍ ଓ ଏସପେରାଣ୍ଟୋ

ଯଦାହେଉ, ଭାଷାଗତ ଭାବରେ ଏକ ସାବଜନନ ବିଶ୍ୱଭାଷା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଛି । ଗତ ଶତାବ୍ଦିର ଶେଷ ଭାଗରେ ୧୮୭୦ରେ ସ୍ୱେବର ନାମକ ଜଣେ ଜର୍ମାନ କାଅଲକ ପାତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱ ଲିଖିତ ଭାଷା ‘ଉଦ୍‌ଭାବନ’ କରିଥିଲେ । ୧୮୭୯ରେ ସେ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଭାଷାର ନାମକରଣ ବି କରିଥିଲେ । ଭାଷାର ନାମ ଥିଲା ‘ଭୋଲପ୍ୟୁକ୍’ । ଏହି ଭାଷାର ବ୍ୟାକରଣରେ କୌଣସି ରୂପ ପ୍ରୟୋଗ, ବା ବ୍ୟବସମ ନ ଥିଲା । ଏହାର ଉତ୍ତରଣ ହେଉଥିଲା ଲେଖା ଅନୁସାରେ । ଏହାର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଇଂରାଜି, ଜର୍ମାନ, ଲାଟିନ ଓ ଫରାସୀ ମୂଳଧାତୁରୁ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଇଂରାଜି WORLD ବା ବିଶ୍ୱରୁ *WOL* ଓ ଇଂରାଜି SPEAK ବା କୁହୁରୁ *Piik* ନେଇ ସେ ଆପଣା ଭାଷାର ନାମ-କରଣ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି ଏହି ଭାଷାରେ ‘ପଟୁଗଲ୍’ ଭଳି ନାମକୁ ବି ବଦଳାଇ କବିୟା’ର ଥିଲା ‘ବୋଡୁଗାନ୍’ । ଏହି ବିଶ୍ୱଭାଷା କିଛି ଦିନ ଟୁରୁ ଚଢ଼ଳ ପକାଇଲା । ଏହାର ଉପରେ ଅର୍ଥର୍କ ଏହି ଭାଷାକୁ ସୁସ୍ୱତ୍ୱତ କରିବା ଦିଗରେ ଭ୍ରମୁକ ଗଣ୍ଡିଗଳ, ସୁକ୍ତିଚର୍ଚ୍ଚ ବି ଥିଲା । ଏହି ଭାଷାରେ ଶହ ଶହ ବହି ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତିକା ଛପା ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଭାଷା ବଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ମଣିଷ ମୁଖର ସ୍ପର୍ଶ ନ ପାଇଲେ କୌଣସି ଲିଖିତ ବା ଜସ୍ତୁତ ଭାଷା ସାବଜନାନ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ଜନନ ଭାଷା ହେବା ତ ଦୂରର କଥା ।

ଭୋଲପ୍ୟୁକ୍ରେ ଖାଲି ମନଗଢ଼ା ଖାନଣିଆଲ ମୂଳଧାତୁ ଥିଲା । ସେଥିପରେ ଗୁଁ ଏହା ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲାବେଳେ ଧାରଣାକରି ୧୮୮୭ରେ ପୋଲଣ୍ଡର ଡାକ୍ତର ଯାମେନ୍‌ହର୍ସ୍ଟ ‘ଏସପାରେଣ୍ଟୋ’ ଭାଷା କାଢ଼ିଲେ । ଏଥିରେ ଆନୁଜ୍ଞତିକ ଭାଷାମାନଙ୍କର ଶେଷ୍ଟମ । ଏହାର ବ୍ୟାକରଣ ସରଳ ଓ ସୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ ଥିଲା ।

ଭାଷାଟି ଶିଖିବାମଧ୍ୟ ସହଜଥିଲା । ଏ ଭାଷାର ବହୁ ସମର୍ପକ ଥିଲେ, ଏହାବ କେତେକ ଦେଶରେ ବେଶ୍ ପ୍ରସାରଲାଭ କରିଥିଲା । ତେବେ ବି ଏହା ବିଶ୍ୱଭାଷା ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେଇ ଏକା କାରଣ, ସ୍ୱୟଂମ କେତେକ ଭାବିଥିଲେଯେ ଏ ଭାଷାଟା ମାଜିତ ନୁହଁ ତେଣୁ ଆଉ ବି କେତେକ ଭାଷା ବିଶ୍ୱଭାଷା ହେବାର ଦାବୀ ରଖି କାହାରିଲେ । ଇଞ୍ଡୋ, ନୋରୁଆଲ, ଅକ୍ସିଡ୍ରେଣ୍ଡାଲ, ଇତ୍ୟାଦି । ଏହି ଭାଷାର ବିରାଣିମାନେ ଖୁବ୍ ମଗଜବାଲା ଓ ଖ୍ୟାତନାମା ଭାଷାବିଦ୍ ଥିଲେ । ଏହି ଭାଷା ଗଢ଼ଣରେ ବହୁ ପରିଶ୍ରମ, ବୁଦ୍ଧି କୌଶଳ ଖଟା ହୋଇ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଫଳ କିଛି ହେଲା ନାହିଁ ।

ସେଇ ଏକାକାରଣ, ଭାଷାର ଅଙ୍ଗସୌଷ୍ଟବ ତା ମାଜିତ ରୂପ ଉପରେ ଭାଷାର ଜନପ୍ରିୟତା ଓ ବିଶ୍ୱ ଜନପ୍ରିୟତା ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ । ଭାଷା ଜନପ୍ରିୟ ହେବ ଯେତେବେଳେ ଲୋକେ ସେହି ଭାଷାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଲାଗିବେ, ତେଣୁ ଜୁଣ୍ଡରେ ଧରିବେ । ତାହା ଏ ଜୁଣ୍ଡରୁ ସେ ଜୁଣ୍ଡକୁ ଯିବ । ତେଣୁ ଭାଷାଟା ଗୋଟାଏ ଜୁଜ୍ଜା କଥା ନୁହେଁ ସେ ଭାଷାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ତାହାକୁ ଲୋକେ ମିଛଟାରେ ଜୁଣ୍ଡରେ ଧରିବେ । ଲୋକଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଯଦି ସେହି ଭାଷା ନ ହେଲେ ନ ଚଲେ ତେବେ ଯାଇ ସେ ଭାଷା ଜନପ୍ରିୟ ହେବ । ଜଣେ ଚିକିତ୍ସ ବିଦ୍ କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ମନ ବଳେଇବ ଯଦି ସେହି ବ୍ୟବସାୟ ଭାଷାରେ ଅନେକ ତାଲୁକ୍ ସାହାଯ୍ୟ ଅଛି ଯଦି ସେ ଆପଣା ମାତୃଭାଷା ସହଜରେ ପାଇ ନାହିଁ ଅଥଚ ସେହି ସାହାଯ୍ୟ ତା'ର ଲୋଡ଼ା । ପର୍ଯ୍ୟଟକ କୌଣସି ଦେଶରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କଲାବେଳେ ଯଦି ଜାଣେ ଯେ ତା'ର ମାତୃଭାଷାରେ ତା'ର କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ ତେବେ ଯାଇ ବ୍ୟବସାୟ ଭାଷା ଶିଖିବ । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱଭାଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ଭାଷାଗତ ନୁହେଁ ସାମାଜିକ ।

ଏହି ସଂସାରରେ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦିର ପ୍ରାୟ ଇତିହାସରୁ ଏକ ଜୁଲନ୍ତ ଉଦାହରଣ ନିଆ ଯାଇପାରେ ।

ବହୁ ଲହେଇ ପରେ ୧୯୨୦ ସାଲରେ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲା । ସେତେବେଳକୁ ସେଠାର ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କର

ପୁରୁଷର ମଧୁର ସେବିତ୍ର ଶ୍ରୀ ଭୁଲିଯାଇ ସାରିଥିଲେ ଓ ସାରା ଆୟୁ-
ଲେଶ୍ବରେ ଇଂରାଜ ଶ୍ରୀ ଚଳୁଥିଲା । କେବଳ ସବୁଠାରୁ ଦୂର ମହାଆ-
ମାନଙ୍କର ଗାଁ ମାନଙ୍କରେ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ପ୍ରକୃତ ଆଇରିଶ ଶ୍ରୀ
ଚଳୁଥିଲା; ସେଠି ବି କିଛି ଲୋକ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଆଦୌ ଇଂରାଜ
ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ଲୋକମାନେ ଥିଲେ ବହୁଳ ତେଣୁ ଆୟୁର୍ବିଶ୍ବର
ସାଧାରଣ ଜନ-ଜୀବନରେ ଏମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ
ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁର ଆଇରିଶ ଶ୍ରୀ କି ସେବିତ୍ର ଶ୍ରୀ ଏମାନଙ୍କର ମୁହଁରେ
ହୁଁ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଆଇରିଶ ଜାତୀୟ ବଂଶୀମାନେ ଲୋକକୁ
ଆଇରିଶ ଶ୍ରୀରେ କଥାଶ୍ରୀ ହେବାକୁ ଡାକିବା ଦେଲେ । ସେଇ ଶ୍ରୀ
ସ୍ବଳ କଲେଜରେ ବି ଚଳିଲା । ଏବେ ଫଳରେ ଏହା ହୋଇଛି ଯେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଇରିଶ ଲୋକ ଯିଏ ସ୍ବଳରୁ ପଢ଼ା ସାରି ଫେରିଛି ସିଏ ଆଇରିଶ
ଭାଷାରେ ଲେଖି ପଢ଼ି ପାରୁଛି କିନ୍ତୁ କିଛି ବେଳକୁ ଇଂରାଜ ଭାଷାରେହୁଁ
କଥା କହୁଛି ।

ଏହା କ'ଣ ଦେଖିପ୍ରେମର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଘଟିଛି ? ମୋଟେ
ନୁହଁ । ଘଟଣାଟି ଅତି ସରଳ ଇଂରାଜ ସାରା ଆୟୁର୍ଲେଶ୍ବରେ ଜନସ୍ଥିତ
ପରିଚିତ ଭାଷା, ଅଥଚ ଆଇରିଶ ଜାଣିବା ଲୋକ ସଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ୍ ।
ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ, ଇଂରାଜରେ, ଇଂରାଜରେ କଥୋପକଥନ କରିବା
ସହଜ । ଯଦି ତତ୍ତ୍ବ ନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆୟୁର୍ବିଶ୍ବରେ ବହୁତ
ଲୋକ ଇଂରାଜ ଜାଣି ନ ଥାନ୍ତେ ଓ ଆଇରିଶ ଭାଷାରେ କଥା ହେଲେ
ତେବେ ସେହି ଲୋକମାନେ କାଧ ହୋଇ ଆଇରିଶ ଭାଷାରେ କଥା
କହନ୍ତେ ତେବେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ପୁରଣ ଭାଷାଟି ସୁଖି ଜୀବନ ପାଇ
ଉଠନ୍ତା ।

ଆମର ଭାବିତରେ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେଠା । ଇଂରାଜ ଭାଷା
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ମନରେ ବ୍ୟବହାର ଦେଇଥିବା ସ୍ବଳ ଜଗିତ ହେଉଛି ।
ତେବେ ବି ଇଂରାଜ ଭାଷାରେ ଚଳୁଛି । କାରଣ ଦକ୍ଷିଣ ଭାଷାରେ
ଜଣେ ତମିଲଭାଷୀ ଯଦି କଲିକତାର ବଗିଚାଭାଷୀ ସଙ୍ଗରେ ଇଂରାଜ
ବ୍ୟବହାରରେ ଆଉ କେଉଁ ଭାଷା ମଧ୍ୟମରେ କଥା ହୋଇ ନ ପାରେ
ତେବେ କରିବା କ'ଣ ? ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ ଏକ ସମୟରେ ଭାବି ଅଦାନ

ପ୍ରଦାନ କାହନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସଂସ୍କୃତ ତ ଅସ୍ତରଳ ହୋଇଗଲା ଓ
 ଇଂରାଜୀକୁ ଘେନେ ଦେଖି ଆଦର ଗଲେ ତେବେ କ'ଣ କରାଯିବ ?
 ଏଠାରେ ଆଉ ଏକ ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଇ ପାରେ । ଏବେ ଇସଲାମ
 ଦେଶରେ ଗଜଭାଷା ହେଲା ଏବେ ନୂତନ ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ
 ହିନ୍ଦୁ । ଏବେ ଏହାର ନୂଆ ନାମ ହୋଇଛି ଇଉରୁ । ଏହି ଭାଷା
 ହଜର ହଜର ବର୍ଷ ହେଲା କେହି ଜୁଣ୍ଟିରେ ଧରୁ ନ ଥିଲେ ଓ ଏହା
 ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠି ମିଠିଆ ଭାଷା ଥିଲା । ତେବେ ବି ଏହା ଭାଷା ଇସ୍ଲାମ
 ଦେଶର ବ୍ୟବହାରିକ ଜୀବନର ଭାଷା ରୂପେ ଚଳୁଛି ।

ଅବଶ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ବେନୁ ସ୍ୱେଡ୍‌ଜର୍ ନାମକ ଜଣେ ଇଡ୍‌ଫା ବ୍ୟକ୍ତି
 ଅକ୍ଟୋ ପ୍ରଣେତା କରୁଛନ୍ତି ଖୁବ୍ ସାହସ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତାହା
 ନ ହୋଇଥିଲେ କାରିବେଲର ଲାଣିତ ଭାଷା ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ
 ପରେ ସୁଖି ଥରେ ଇଡ୍‌ଫାଙ୍କର ମାତୃଭାଷାର ଆସନ ଘେନି ନ ଥାନ୍ତା ।

କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଯେତେ ପ୍ରଣେତା କରୁ ବା ସାହସ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଇ
 ତଥାପି ଗୋଟାଏ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷର ଅଚଳନ୍ତି କଠମିଠିଆ ଭାଷା
 ତେବେ ଅତି ଅଧିକ ଶାବ୍ଦିକତା ଲାଭ ନ ଥାନ୍ତା । ଏହାର କାରଣ ହେଲା
 ଇସଲାମରେ ଏକ ନୂତନ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ ନ ଥିଲା, ଓ ହିନ୍ଦୁ ରୁ ପ୍ରଦେ
 ଦୁଇ ପଦ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଡ୍‌ଫାଙ୍କାନରେ ଆଗରୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ଇସଲାମରେ
 ନୂଆ ଜାତୀୟ ଚେତନା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ଯଦି ଏକ ନୂତନ ଭାଷାକୁ
 ଆକାହନ କଲା ତେବେ ତାହା ହିନ୍ଦୁ ହେଲେ ନା କ'ଣ ? ଇସଲାମରେ
 ଏକ ନୂତନ ଭାଷାର କାରଣ କ'ଣ ? କାରଣ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଲୋକେ
 ପୃଥିବୀର ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସି ଏଠାରେ ବସବାସ କଲେ ସେମାନେ
 ତତ୍କାଳ ଭାଷା କହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଇଡ୍‌ଫା ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ
 ଆଗରୁ ଭାଷା କହୁଥିଲେ ସେମାନେ କୌଣସି ଯୁଗରୀୟ ଭାଷା ବୁଝୁ ନ
 ଥିଲେ । ହିଟଲର ଜର୍ମାନୀରୁ ଯେଉଁ ଇଡ୍‌ଫାମାନେ ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ
 ଆଗରୁ ଭାଷାର ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଗ୍ରୀସର ସେପାରାଡ଼ମାନେ
 ସେମାନଙ୍କର ଗ୍ରୀକ ଭାଷା ବା ସ୍ପେସ୍ ଉପଭାଷା କହୁଥିଲେ ତେଣୁ
 ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବୁଝୁ ନଥିଲେ କି ଜର୍ମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝୁ ନ
 ଥିଲେ । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁ ବା ଇଉରୁ ଭାଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଲା ଓ

ତାହା ସହଜ ଲବ୍ଧ ଓ ଜାଣିପାଆଇ ସହାୟକ ସ୍ୱରାନ୍ତ ସବୁଆଡୁ ସୁବିଧା-
ଜନକ ହେଲା । କାରଣ ଏହି ଭାଷା ନ ଜାଣିଲେ ବେଶ୍ କାମଦାମରେ
ସହକର୍ମୀ ପାଇଁ ପାଞ୍ଜେ କଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସହରରେ ବାଟ
ପଚାରି ପାରିବ ନାହିଁ ବୋକାଳରୁ ଛୁଟି ଖଣ୍ଡେ ଦିନଟି ପାରିବ ନାହିଁ କି
ସ୍କୁଲରେ ପାଠପଢ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ
ସାରା ଦେଶଟାଏ ଏକ ନୂଆ ଭାଷାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନଲା ।

ଏହି ଉଦାହରଣରୁ ଏହି ସ୍ପଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷା ହୁଏ ଯେ ନୂତନ ଭାଷା
ଯେତେବେଳେ ଅଲଦମ୍ଭାସ୍ତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସାରା ଲୋକ ତାହାକୁ
ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ତେବେ ବିଜ୍ଞାନ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ କଥା ଭାଷାର ଗୋଟାଏ
ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ହେଲେ ସେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ଏହି କଥାଟା ବହୁ କାଳଯ ଏ
ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କୁ ଭାରିଥିଲା । ସେମାନେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯଦି
ଏସପେରାଣ୍ଟୋ ଦି ଏଭଲ ଭାଷା ହୁଅନ୍ତା ତେବେ ଜଣେ ହଜେସପ୍ଟ,
ଜାପାନୀ, ସୋମାଲିୟଙ୍କୁ ଏକାଧିକ ଭାଷା ଶିଖିବାର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତି
ମିଳନ୍ତା । ତାହା ହେଲେ ଗୋଟିଏ ଏସପେରାଣ୍ଟୋ ଭାଷା ଶିଖି ଦେଲେ
ସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାବର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ।

ତେବେ ସତ୍ତ୍ୱେ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖା, ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ୍ୟାଦି କି
ଏସପେରାଣ୍ଟୋ ଭାଷାରେ ହେବାର ଲାଜ । କିନ୍ତୁ ସେ ଭାଷାରେ ଏ ସବୁକୁ
ଅନୁବଦ୍ଧ କରିବ କିଏ ? କିନ୍ତୁ କିଏ ?

ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାନର ଲୌଚିକ କାନୁନ-ଯାହାର ନାମ ହେଲା ଭାଷାଗତ
ସମାଜବିଜ୍ଞାନଟି ଏ ଦିଗରେ ବଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଧର୍ମକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ
ପାଇଁ ଏକ ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ହେବା ଅସମ୍ଭବ । ତେବେ ଏହି
ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର ସମ୍ଭାବନ ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷିତ ସୁଫଳ
ହେଇ ପାରିଛି ।

ଲବ୍ଧିଜ୍ଞାନର 'ଭବନାର ଗଜଗଣିତ'ର ଧାରଣା କଂପ୍ୟୁଟର
ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷାର ମୁକ୍ତଦୁଆ ପକାଇଛି । ୧୯୯୭ରେ ଏକ ଦଶମିକ ଶ୍ରେଣୀ
ବିଭାଗର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁଥିରେ ଧାରଣା ଓ ଭାବକୁ ଶ୍ରେଣୀ
ବିଭାଗ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ଅବଶ୍ୟ କଥା ଶ୍ରେଣୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ

ହେଲ ନାହିଁ । ଏହା ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା ଲଇଗ୍ରାଣ୍ଟ ଡିଜାଇନରେ । ବିଭିନ୍ନ ଜ୍ଞାନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ଗୁଡ଼ିକର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ଏହା ଫଳରେ ସୁଗମ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଅର୍ଥର ଲଇଗ୍ରାଣ୍ଟରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ ଯଥା ଡିଜାଇନ୍ ୭ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ଜ୍ଞାନ, ୭୧ ଔଷଧ, ୨୧୭୮ ସ୍ମୃତିବଳ ସ୍ତୋତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

‘ଅର୍ଥର ଗ୍ରନ୍ଥ’ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିଛି । ଏହା ଅବଶ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ଗ୍ରନ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗିନାହିଁ ଲାଗିଛି ଡିଜାଇନର ଗ୍ରନ୍ଥାକ୍ଷେତ୍ରରେ । ଆଜି ସାରା ସଂସାରର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରନ୍ଥା ଚିନ୍ତାର କରିବାରେ ନିୟୁକ୍ତ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥା ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଏହା ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏକ ସାବଜମାନ, ଆନୁଜ୍ଞିତ ଗ୍ରନ୍ଥା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ଯନ୍ତ୍ରରେ ଅନୁବାଦ

(କେବଳ ‘ବିଶ୍ୱକ୍ଷା’ ବୋଲି ନାମକରଣ ପାଇଲେ କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀ ବିଶ୍ୱକ୍ଷା ହୋଇଯିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସବୁ କୃତ୍ରିମ ‘ବିଶ୍ୱକ୍ଷା’ ଏ ଦଗରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେବେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏକ ସାବଧାନତା ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଏବେ ବି ଚିନ୍ତାପର ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ସାମାଜିକ କାରଣରୁ ମଣିଷର ବିଶ୍ୱକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରର ‘ବିଶ୍ୱକ୍ଷା’ ହୋଇ ପାରିବ ।)

ମେସିନର ତମକାର

ଏବେ ଆମେ ମେସିନ୍ ତେସ୍ ଖେଳୁଛୁ, ବା ସଙ୍ଗୀତ ତଥାବି କରୁଛୁ ବା ଅନୁବାଦ କରୁଛୁ ବୋଲି କହିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉ ନାହିଁ । ଅଜି ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ କଂପ୍ୟୁଟର ନାନା ପ୍ରକାର ଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟବହାର । ଅଥଚ ଆଜିକୁ ଦଶକର୍ଷ ଚଳେ ଏକଥା କେବଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ କାହାଣୀଥିଲା । ଏହା ସତ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କେବଳ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ ।

ଯନ୍ତ୍ରର ଅନୁବାଦ କ୍ଷମତା କିଭଳି ସମ୍ଭବ ? ଯନ୍ତ୍ର ତ କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତାହା ନଜାଣି ଗେଟିଏ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରାବ୍ୟକୁ ଅନୁବାଦ କରିବ କିପରି ?

ଏ ବିଷୟରେ ଆଜ୍ଞା ଆଜ୍ଞା ଲୋକ ବ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମତ ଥିଲା ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଶବ୍ଦର ସୀମାରେଖା ଏବେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନୁର୍ଜାତକ ଅର୍ଥମାଳା ଏବେ ବ୍ୟାପକ ଯେ ଯନ୍ତ୍ରର ଶକ୍ତି ଏଥିପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ ।

ଏସବୁ ସନ୍ଦେହ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜାନୁଆରୀ ସାତ ତାରିଖ ୧୯୫୪ରେ ନିଉୟାର୍କର ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ସବ୍‌ସାଧାରଣରେ ଗୋଟିଏ ମେସିନର

ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦେଖାଇଥିଲେ । ମେସିନ୍‌ଟିର ନାମ ଥିଲା IBM 701 ରୁଷ ଭାଷାରୁ ଇଂରାଜୀକୁ ଗୋଟିଏ ଗଣିତକ ଚଷମା ଏହି ମେସିନ୍‌ଟି ଅନୁବାଦ କରିଥିଲା । ୧୯୫୫ ସାଲରେ ଏକ ସୋଭିଏଟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ କଂପ୍ୟୁଟର ମେସିନ୍ ରୁଷ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମ ସାମ୍ବିକ ଅନୁବାଦ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ତଥାପି ଅନୁବାଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯନ୍ତ୍ରର ସାହାଯ୍ୟକୁ ଅସୁବିଧା ଗଣିତ ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୂର ହୋଇ ନାହିଁ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ହେଉଛି ନାନାବିଧ-ଅର୍ଥ-ସମୃଦ୍ଧ, ନମନୀୟ ଓ ଅଜ୍ଞାତ ସମୃଦ୍ଧ । ଏଭଳି ଏକ ଭାଷା ହତଥାରେଇ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ କଂପ୍ୟୁଟରର ଉଚ୍ଚକଟା ଭାଷାରେ ପରିଣତ କରିବା ଯେ କେତେ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ତାହା କଲୁନାପାରେ ।

ମଣିଷର ସାମ୍ବିକ ଅନୁବାଦ

ଯନ୍ତ୍ରର ଉତ୍ତରାବଦ ପୃଷ୍ଠରୁ ଗୋଟିଏ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାର ଅନେକ ପ୍ରଣାଳୀ ଥିଲା । ଏଥି ଭିତରୁ ସାମ୍ବିକ ଅନୁବାଦକୁ ଏକର ଯନ୍ତ୍ରର ଅନୁବାଦର ମଡେଲ ଭାବରେ ଧ୍ୟାୟାରିତ । ସାମ୍ବିକ ଅନୁବାଦକୁ କେବଳ ତା'ର ମାତୃଭାଷା ଜଣାଥିଲେ ଚଳିବ । ତାକୁ ଅନୁବାଦ କରୁଥିବା ଭାଷାର କେତେଗୁଡିଏ ଦେଇ ଅର୍ଥ, ଓ ତା'ର ବ୍ୟାକରଣ, ପଦବିନ୍ୟାସର ଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଇଦେଲେ ସେ ସେହି ଭାଷାରୁ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରି ଦେଇପାରିବ । ମନେ କରନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁର ବାଁ ପଟ ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ମାତୃଭାଷା'ର ଶବ୍ଦ ଓ ଡାହାଣ ପାଖ ପୃଷ୍ଠାରେ ଥିବା ଅନୁବାଦ କରୁଥିବା ଭାଷାର ପ୍ରତୀକ । ତାହା ବ ଆପଣା ମାତୃଭାଷାର ଲିପିରେ ଲେଖାଥିବ । ମନେ କରନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆରେ 'ବିଦାୟ' ଇଂରାଜୀରେ ଡାହାଣ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖାଥିବ 'Good Bye' କିନ୍ତୁ ଉପା ହୋଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖାଥିବ do Svidaniya 'ଦଶବଦାନିୟା' ।

ଏଭଳି ସାମ୍ବିକ ଅନୁବାଦ ପ୍ରକୃତ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଘଟିଛି । ଜଣେ ହଜେଷ୍ଟସ୍ ଭାଷାବିଦ୍ ମିଡାଲ ରାବୋର ଏଭଳି ଗୋଟିଏ International Key to Translation "ଅନୁବାଦ ପାଇଁ

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତର" ଚିଆରି କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ଛଅଟି ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷା ଇଂରାଜୀ, ଫରାସୀ, ଜର୍ମାନ, ସ୍ପେନୀୟ, ହଙ୍ଗେରୀୟ ଓ ରୁଷୀୟ ଅନୁବାଦର ସ୍ଥାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକ ଚିଆଯାଇଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ବିଦେଶୀ ଭାଷାର କୌଣସି ବିଧି ବିଧାନ ନ ଜାଣି ବି ଗୋଟିଏ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏଭଳି ଅନୁବାଦରେ ବହୁ ସମୟ ଲାଗୁଥିଲା, ଓ ବେଳେ ବେଳେ ଏଭଳି ଶବ୍ଦ ଆସି ପହଞ୍ଚୁ ଥିଲା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅନୁବାଦ ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା ବା ସମ୍ଭବ ହେଲେ ବି କମ୍ପୁର କମାକାର ହୋଇଯାଉଥିଲା ।

ଏହି ମଣିଷର ସାଫଳିକ ଅନୁବାଦରୁ କଲ୍ୟାଣ କରାଗଲା ଯେ ମେସିନ୍ ତ ଏଭଳି ଅନୁବାଦ ଅତୁରି ଶୀଘ୍ର କରିଦେଇ ପାରିବ ? କାରଣ ଏଥିରେ ତ ନୂଆ ଭାଷା ଜାଣିବା ଦରକାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିପଦ ହେଲା ଏହି ଯେ ମଣିଷ ଅନୁବାଦକ ଆପଣାର ମାତୃଭାଷା ଜାଣେ । ଅଥଚ ମେସିନ୍ର କୌଣସି ମାତୃଭାଷା ନାହିଁ । ମଣିଷ ଅନୁବାଦକ କୌଣସି ଅଜଣା ଭାଷାରୁ ଅନୁବାଦ କଲବେଳେ ବି ମୋଟାମୋଟି ଅର୍ଥକୁ ନଜରରେ ରଖି ଶବ୍ଦ ଯେ ଜନା କରେ ଓ ଶବ୍ଦ ନିର୍ବାଚନ କରେ । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଦେହ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ପାଇଁ ଆଦୌ ଖାତର କରିବ ନାହିଁ । ଏପରିକି ଅତି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିଶେଷ ଧରଣର ଜ୍ଞାନର ସୀମା ଭିତରେ ସାଦୃଶ୍ୟ ବୋଲି ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ପାଞ୍ଚ ଭାଷାରୁ ଭାଷା ଦେଇ ଏକ ଧରଣ ଅର୍ଥ ଅଛି । ଅର୍ଥ ହୁଏତ ବେଳେ ଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥବାଧକ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ବାଛିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ପାରିମର୍ଶ୍ୱିକ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼େ । ଓ ସମସ୍ତ ବିଷୟଟିର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେତେ ବିଦେଶୀ ଭାଷା ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞାନେତାକୁ ଏକଥା କରିବାକୁ ହେବ ନ ହେଲେ ଅନୁବାଦ ଅର୍ଥହୀନ ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତ କିଛି ବୁଝେ ନାହିଁ ତେଣୁ ଅର୍ଥର ଭରସା ଉପରେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସନ୍ଦେହ ଠାରୁ ଅନୁବାଦ ଆଶା କରିବା ବୃଥା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ଶତ୍ରୁପକ୍ଷର ଗୁପ୍ତ କୋଡ଼କୁ ଯେତେବେଳେ ଭାଷାରେ ଭାଷାନ୍ତର କରାଯାଇଥିଲା ସେତେବେଳେ କେହି ଜଣେ ଭାଷାନ୍ତରକାରୀଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଏକଥା ଢୁଙ୍କିଥିଲା ଯେ ସତ କୋଡ଼କୁ ଭାଷାରେ

ଉଷନ୍ତର କବିଯାଇପାରିଲା ତେବେ ବିଦେଶୀ ଭାଷା ତ ଏକ ରକମର
 କେଉଁ ତାହାକୁ କାହିଁକି ମ.ଡ଼େ.ସାରେ ଉଷନ୍ତର କବିଯାଇ ନ ପାରିବ ।
 ଏକଥା ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ ମେସିନ୍ ଅନୁବାଦ ଏକାବେଳେ ଗାଣିତିକ
 ପ୍ରତିସ୍ପାରେ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ କୋଡ଼ୁରୁ
 ଅର୍ଥ ବାହାର କରିବା ଓ ଅନୁବାଦ କରିବା ଏକା କଥା ନୁହେଁ । କୋଡ଼ୁରୁ
 ଉଷାକୁ ଆଣିଲେବେଳେ ବା ଉଷାକୁ କୋଡ଼ୁକୁ ନେଲେ ବେଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ
 ଉଷା ସଙ୍ଗେ କୌଣସି ସଂପର୍କ ରଖୁନାହିଁ । ଆମେ କେବଳ ଭାଷାର
 ବାହ୍ୟ ରୂପକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ତାକୁ ଆଉ ଏକ ଗାଣିତିକ ବା ସେ ଭଳି
 ରୂପ ଦେଉଁ । ଏହା ଅତି ସାଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରତିସ୍ପା ସାହାଯ୍ୟରେ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ
 ଅନୁବାଦ କଲେବେଳେ ଆମକୁ ଭାଷାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଅର୍ଥରୁ
 ସମୁଦାୟ ଅନ୍ତରାଳ ଭାବରେ ଜଟିଳ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବ ପ୍ରକାଶର ଧାରାକୁ
 ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେଉଁଧାରା ଶତାବ୍ଦି ଶତାବ୍ଦି କାଳ ଲୋକଙ୍କ
 ଦୃଶ୍ୟ ମାନିତ ଓ ଶାଣିତ ହୋଇଛି ଓ ସାହା ସେହି ଜାତିର ଭାବନା
 ପ୍ରୋତ, ଇତିହାସ, ସାମାଜିକ, ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର, ଚଳଣି ଇତ୍ୟାଦି
 ଦୃଶ୍ୟ ନିଜର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଯଦି ଅନୁବାଦର
 ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ହେଲା ଅର୍ଥର ସମସ୍ୟା । ଅନ୍ୟ କଥାରେ ଅନୁବାଦ
 ହେଉଛି ଏକ ଭାଷା ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାର ଅଧିଷ୍ଠାନ । କେବଳ
 ଯେହୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଭାବ ପ୍ରକାଶକୁ ଏଥିରେ ସାଧାରଣ କଥା ।

ଏବେ କଂପ୍ୟୁଟର ଅନୁବାଦ ପାଇଁ ବହୁ ଗବେଷଣା ଚାଲିଛି ।
 ଅନୁବାଦର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ କଂପ୍ୟୁଟରର ମଧ୍ୟ
 ସାହାଯ୍ୟ ନିଅଯାଉଛି । ଅନୁବାଦ ପାଇଁ ସାହା ମାଲମସଲ ଓ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ
 ଓ ଆଲଗ କରାଯାଉଛି ତାହାକୁ ଯଥା ଯଥା ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କଲେ
 ବାହ୍ୟ ଫଳ ମିଳୁଛି କି ନାହିଁ ତାହା ପରଖ କରାଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରେ
 ଏକଥା କୌଣସି ଭାଷାର କେ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ପ୍ରତିକ୍ରେମ
 ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା । ମନେ କରନ୍ତୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ
 ସଲ୍ୟୁସନ ବା ଦ୍ରବିତ ବସ୍ତୁ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥଟି ହେଉଛି ସମାଧାନ । ଏହାକୁ
 ରୂପ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କଲେବେଳେ କଂପ୍ୟୁଟର କେଉଁ ଶବ୍ଦ ବାଛିବ ?
 କଂପ୍ୟୁଟରକୁ ଯଦି ଏକଥା ବୁଝାଯିବ ଯେ ସେହି ବାକ୍ୟ ଭିତରେ କୌଣସି

ଉପାୟାନୁକମ୍ପା ସିଦ୍ଧା ବିଷୟ ଥିବ ତେବେ ତାହା ହେବ ଦ୍ରବ୍ୟର ବସ୍ତୁ ଯାହା ତାହା ତାହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଥିବ ତେବେ ହେବ ସମାଧାନ ।

ଏଭଳି ଅତି ବ୍ୟାବହାରିକ ଆବିଷ୍କାରର ପ୍ରଗତି କେତେ ବାଟ ? ଏ ସିନା SOLUTION ନାମକ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଚଳନ୍ତ, ଏହାଠାରୁ ଯଦି ଆହୁରି ଜଟିଳ ଶବ୍ଦ କିଛି ଥିବ ଯେଉଁଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାଷାଗତ ସମସ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବ ତେବେ ଯଦି ଅତି ହୋଇ ରହିଯିବ । ତେଣୁ ଗୋଟାଏ କୌଣସି ଶୃଙ୍ଖଳା ବା ନିୟମ ନ ଥାଇ ଏଭଳି ଅଭାବୁନିଆ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନୁବାଦ ଚଳିବ କି ?

ତେଣୁ ମେସିନ୍ ଅନୁବାଦ ଏବେ ଭାଷାବିତ୍ ମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା । ଏହା ଗଣିତଜ୍ଞ ବା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସର ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ । କେବଳ ଭାଷାତତ୍ତ୍ୱ-ବିତ୍ ମାନେହିଁ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗତିବିଧି ବିଷୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦେଇ ପାରିବେ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି ଉଦ୍ଭାବନ କରିପାରିବେ । ଜଣେ ଭାଷାବିତ୍ ହିଁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ମେଳ ଓ ଅମେଳର ଭିନ୍ନ ଗୁଣର ସ୍ଥିତି କରି ସେଥିରୁ ସାଧାରଣ ଚରିତ୍ର ଓ ଚେତନା ଗୁଣକୁ ସଂଗୃହୀତ ଓ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ ।

ଅନୁବାଦ ସଂହାର ଗବେଷଣାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାରେ ଇଂରାଜୀରୁ ଯୁଦ୍ଧ ବା ଯୁଦ୍ଧରୁ ଇଂରାଜୀ ବା ଜର୍ମାନରୁ ଇଂରାଜୀ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱକୁ ମେସିନ୍‌ର ଭାଷାରେ ଭୁଞ୍ଜି ନ ପୁଣି ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ଥିବା ଭାଷାର ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱରେ ତାହାକୁ ରୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ଏଭଳି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଇଟି ଭାଷା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠ ଓ ଆନୁସଙ୍ଗିକ ପ୍ରତିସ୍ଥା ଉଦ୍ଭାବନ କରିବା ଥିଲା କାର୍ଯ୍ୟ । ମନେ କଲେ ଇଂରାଜୀ, ଓଡ଼ିଆ ଓ ଜର୍ମାନ ଭାଷାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଭଳି ପ୍ରକଳ ଇଂରାଜୀ-ଯୁଦ୍ଧ, ଓଡ଼ିଆ-ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଜର୍ମାନ-ଯୁଦ୍ଧ ଏଭଳି କିନୋଟି ସେଟ୍‌ର ଟ୍ୟୁ ଡିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । ଓଲଟା ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଭାଷାରୁ ଇଂରାଜୀ କଲବେଳେ ଆଉ ଏକ ସେଟ ଆଇନ ଡିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । ଏଭଳି ଦେଖିଲେ ଉଭେଟି ଭାଷାପାଇଁ ବାବେଟି ସେଟ, ପାଞ୍ଚୋଟି

ଭାଷା ପାଇଁ ୨୦ଟି ସେଟ ଓ ୨୦ଟି ଭାଷା ପାଇଁ ୩୮୦ଟି ସେଟ୍ ଦରକାର ହେବ । ସବୁ ପୃଥ୍ବୀରେ ତ ହଜାର ହଜାର ଭାଷା ରହିଛି । ତେଣୁ ଏହି ଆଇରୋଥେମ୍ କା ଆଇନ ସଜାଡ଼ୁ ସଜାଡ଼ୁ ତ କାଠିକର ପାଠ ହୋଇଯିବ ।

ତେଣୁ ମନେ କରାଯାଉଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ମଝି ମଝିକିଆ ଭାଷାରେ ସବୁ ଭାଷାକୁ ଆଣି ପଢ଼ିଲେ ସେଥିରୁ ଅନୁବାଦ କରିଦେଲେ କଥାଟା ଖୁବ୍ ସରଳ ହୋଇ ଯିବ । ଏହାକୁ କୌଣସି ମଟର ଗାଡ଼ର ନିଉଟ୍ରାଲ କା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଗିଅର ଭଳି ଚିନ୍ତା କରାଯାଇପାରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ମାତ୍ରେ ଲମ୍ବୁ ଭାଷାର ବୋତାମ ଟିପି ସେହି ଭାଷାର ଲେଖକୁ ଦୁଃଖୀର ଦିଅ ଓ କ୍ରମେ ଯଦି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ବୋତାମ ‘ଆଇଟସ୍‌ଟ’ରେ ଟିପିବ ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସେହି ଲେଖ ଅନୁବାଦ ହୋଇ ବାହାର ଆସିବ । ଏହା ହୋଇ ପାରିବ ?

ଯଦି ଏଭଳି ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ବାହାର ପାରେ ତେବେ ହୋଇ ପାରିବ ।

ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର ବିଭବ

ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର ଗଢ଼ଣ ଏବେ ବି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଲୋଚନା ଓ ବିଚାରର ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ହୋଇ ରହିଛି । କେତେକ କହୁଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥ୍ବୀରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ବାଭାବିକ ଭାଷାକୁ ନିଅ, ଯଥା ଇଂରାଜି କା ଫରାସି କା ଜର୍ମାନ କା ରୁଷ, କା ସ୍ପେନୀୟ । ଏହାକୁ ମୂଳ କରି ଅନ୍ୟ ଭାଷାର ଅନୁବାଦ ପାଇଁ ସବୁ ବିଧି ବିଧାନ ତିଆରି କରି । କିନ୍ତୁ କଥା ଏଡ଼େ ସହଜ ନୁହେଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତିର ଭାଷାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଇନ ଅଛି ଓ ତାହାର ବି କେତେକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଅଛି । କେଉଁ ଭାଷାରେ କାରକ ବିଭକ୍ତି ଅଛି ତ କାହାର ‘ଆରଟିକଲ୍’ (a, an, the) ଅଛି ତ କାହାର ମୋଟେ ନାହିଁ । ବିଭକ୍ତି କାରକ ନ ଥିଲେ ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା କରି ନେଲେ ପୁଣି କାରକ ବିଭକ୍ତି ଯେତିକି ସହଜ ଶିଖାଇବାକୁ ହେବ ଓ ଅନୁସିଦ୍ଧ ଭାଷାରେ ଯଦି କାରକ ବିଭକ୍ତି ଥାଏ ତେବେ ମହା ଅକଳ୍ପିଆ । ରୁଷ ଭାଷାରେ ବା ଜୁର୍ନି ଭାଷାରେ a, an, the ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଇଂରାଜି ଓ ଫରାସି ଭାଷାରେ

ଅଛି । ଏହାକିନ୍ତା ଗୀତକୁ ଶୁଣି ଗୁଡ଼ିକ ଅଜାଣତ ଜିନିଷ ଓ ନାନାଦିଧ୍ୟ-ଅର୍ଥ-
ବସ୍ତିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦରେ ଭରା । ତେଣୁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଯନ୍ତ୍ର ଏଭଳି ଭାଷାକୁ
ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ଭାବରେ ଆୟତ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଯେଉଁ
କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ଯଥା 'ଏସ୍ପେରାନ୍ତୋ', ବା 'ଇନ୍ତରାୟାକ', ବା 'ଇଣ୍ଟରଲିଙ୍ଗୁଆ',
ଇତ୍ୟାଦି ଥିଲା ସେ ଗୁଡ଼ିକ ନେଲେ କାମ ଚଳିବ ? ସେଥିରେ କି ଚଳିବ
ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି କୃତ୍ରିମ ଭାଷା ଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବହାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ
ସରଳ, ଓ ସମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହାର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ତ ସ୍ବାଭାବିକ
ଗୀତକୁ ମଡ଼ୁଲିଷା ଅନୁକ୍ରମରେ ତିଆରି ହୋଇଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କର
କି ଆଭିଷିକଲ୍ ଅଛି, କିଭଳି କାରକ ଓ ସମାପର ଝଂଝଟ ଅଛି ।
ତେଣୁ ଏ ଗୁଡ଼ିକ କି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ହେବାର ଉପଯୋଗୀ ହେଉ
ନାହାନ୍ତି ।

କେତେକ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର ଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ
ଭଣ୍ଡାର ଓ ବ୍ୟବହାର ରହିବ କିନ୍ତୁ ଏହି ଭାଷାକୁ ଧ୍ବନିରେ ବା କଥାରେ
କହି ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର ବାକ୍ୟାଂଶ ଗୁଡ଼ିକ
ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍କେତର ସମସ୍ତ ହେବ ଓ ତାହାହିଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବର ପ୍ରକାଶକ
ହେବ । ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଓ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଗୀତକୁ ଶୁଣିବ ବ୍ୟବହାର ଓ
କି ସଂପଦ ଭିତରୁ ସବୁଠାରୁ ସାଧାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଗଢ଼ା ହେବ ।
ଯାହା ସାଧାରଣ ନୁହେଁ, ତାହାକୁ ପରିଚାଳନା କରାଯିବ ।

ଅନ୍ୟମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ ହେବ ନାହିଁ । ବରଂ ବିଭିନ୍ନ
ଗୀତକୁ ଶୁଣିବ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଦିଶିପାରେ ଅଛି ବ୍ୟବହାରରେ ସେ ସବୁ
ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ରହିବ ଏହା ସବୁ ଭାଷାର ସବୁପ୍ରକାର ସୃଷ୍ଟି ଭାବ ପ୍ରକାଶ
କରିବାର କ୍ଷମତା ରଖିବ । ତେବେ ଏକ ଭାଷାରୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାକୁ
ଭିଷୟ ବସ୍ତୁର ସାଦାରଣତାରେ ଯେପରି କାଣି ଯାଏ ଅର୍ଥ ଏପରି ସେପରି
ନ ହୁଏ ।

ସେ.ଭି.ଏଟି ଦେଶର ଜଣେ ଯୁବକ ଗବେଷକ ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ
ଭାଷାକୁ ବ୍ୟାପକ ସାଫନମାନତା ଭିତ୍ତିରେ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଛନ୍ତି ।
ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ଏହି ଭାଷା କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ସମ୍ବଳିତ
ଭାଷା ହେବ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥିବା

ଅର୍ଥଗତ ସଂପର୍କର ଗୋଟାଏ ଖସଡ଼ା ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଓଡ଼ିଆରେ ‘ଶ୍ରେଣୀ’ ଶ୍ବସରେ ‘ଶ୍ରେଣୀତ୍’ ଇଂରାଜୀରେ ‘କ୍ଲସ୍’ ଚୀନ ଭାଷାରେ ‘ଟେଙ୍ଗ’ ଜାପାନରେ ‘ଆଇ’ ଇତ୍ୟାଦି ବହୁଳ ଭାଷାରେ ସମାନ ଅର୍ଥ ବୋଧକ ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଏହି ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ଏହି ଅର୍ଥଗତ ସାଦୃଶ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ‘ଶବ୍ଦ’ ହେବ । ଏମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ବାରା ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ତେବେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି ଯେ ବିନ୍ୟାସ କପରି ହେବ ? କାରକ, ବଚନ, ସିଂସାର କାଳ, ବହୁଳ ଅବସ୍ଥା ଓ ବାଚ୍ୟ ?

ସ୍ବର୍ଣ୍ଣାୟ ଭାଷାରେ ବିଶେଷ୍ୟର ଲଙ୍ଘ, ବଚନ ଓ କାରକ ଅଛି । ହଜେସାୟ, ତୁଙ୍ଗା, ଚୀନା ଭାଷାରେ ବିଶେଷ୍ୟର କୌଣସି ଲଙ୍ଘନାହିଁ । ଫରାସୀ ଓ ଚୀନ ଭାଷାରେ ବିଶେଷ୍ୟର କୌଣସି କାରକ ବୁଝାଇଦିବା ବହୁଳ ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ଚୀନା ବିଶେଷରେ ବଚନ ବି ନାହିଁ (ଓଡ଼ିଆ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନାୟ) । ଏକବଚନ ଓ ବହୁ ବଚନ ଏକାଞ୍ଚଳ ଶୁଭକ୍ତି । ଏକତଳ ଲେଖା ଯାଆନ୍ତୁ ସଂଖ୍ୟା ଯଥା ଏକ, ଦୁଇ, ଇତ୍ୟାଦି ସେତା ଯାଇ ବହୁବଚନ କରାଯାଉଥାଏ । ଏଭଳି ସ୍ଥଳେ ଭାଷା ଭିତରେ ଯେବେ ଏବେ ଫାଙ୍କ ଫାଙ୍କ ସେତେବେଳେ ଏଭଳି ଅର୍ଥର ଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ଖାଲି ହେଲେ ଗଲେ ତ କାମ ତଳିବ ନାହିଁ ।

ଏହି ସୋଭିଏଟ ଯୁବକ ମେଲଚୁନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାର କୌଣସି ଯେ ବିନ୍ୟାସ ରହିବ ନାହିଁ । ସବୁ ପ୍ରକାର ଯେ ବିନ୍ୟାସର ଚିହ୍ନ ବା ସୂଚନା (ଲଙ୍ଘ, ବଚନ, କାରକ, ବହୁଳ ବିଶେଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ) ଶବ୍ଦ ଭିତରେହିଁ ନିହିତ ରହିବ ବ୍ୟାକରଣରେ ନୁହେଁ । ଯଥା ତୁଙ୍ଗା ଶବ୍ଦ ‘ଡି ଶ୍’ (ପଥର) ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାରେ ଯୋଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦ ହେବ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ‘ପଥର’ ଆଉଟି ‘ବହୁବଚନ’ ‘ସ୍ବସ ଶବ୍ଦ ‘କାମେନ୍ତ୍’ (ପଥର)ର ଗୁଣାୟିତ ଶବ୍ଦ ହେବ । ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ହେବ ‘ପଥର’ ଦ୍ବିଶୟୁଟି ‘ବହୁବଚନ’ ତୃଶୟୁଟି ହେବ ‘ସ୍ବଲଙ୍ଗ’ ଓ ଚତୁର୍ଥଟି ‘ଲଣ୍ଡା କାରକ’ । ସେହିପରି ଚୀନା ଶବ୍ଦ ‘ଶିହ୍ଟାଉ’ (ପଥର) ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ହେବ କାରଣ ଚୀନ ଭାଷାରେ ଲଙ୍ଘ, ବଚନ, ବା କାରକ ବହୁଳ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସେତେବେଳେ ନାହିଁ ।

ଶେଷେକ୍ତ ପଦ୍ଧତି କେତେ ପରିମାଣରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବେ ମନେ ହେଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏଭଳି ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ବହୁ କାଳ ଲାଗିବ । ତାହା ହୋଇଗଲେ ବି ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମସ୍ୟା ତ ସମାଧାନ ପାଇଁ ଏବେ ବି ରହିଛି । ତାହା ପାଇଁ ସବୁଜନ ଭାଷାର ସବୁଜନ ବ୍ୟବହାର ଶବ୍ଦକୁ ଖୋଲି ତାହା ତାହା ଭିତରୁ ଅର୍ଥର ଅଣ୍ଟା ସବୁ ଏକାଠି କରିବାକୁ ହେବ । ଏହା ହେଲେ ବି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସୂଚନା ଭାଷା ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । ଯହା ଲିଂଗୁଇଷ୍ଟିକ୍ସ ନିକାଶିତକ-ସୂଚନା ଯନ୍ତ୍ର ଶେଷରେ ବ୍ୟବହାରରେ ଲାଗିବ । ଏ ବିଷୟରେ ବିପ୍ରାଣିତ ଆଲୋଚନା ଆମେ ଆଗରୁ କରିଅଛୁ ।

ବିଜ୍ଞାନ ଏଭଳି କଥା ନେଇ କାରବାର କରେ ଯାହାର ଏକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେବ ଓ ଯହା ଅନ୍ୟ କଥାଠାରୁ ଅର୍ଥ ଭାବରେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁକାଳରେ ସବୁପାତ୍ରରେ ଅଲଗା ହେବ । ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ତ ତାହା ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ଭାଷାର ଶବ୍ଦର ତ ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ହୋଇପାରେ । ଆଗରୁ ଇଂରାଜୀ ‘SOLUTION’ (ଓଡ଼ିଆ—(୧) ସମାଧାନ, (୨) ଦ୍ରବିତ ବସ୍ତୁ) କଥା ଆମେ ବି ଆଲୋଚନା କରିଆସୁ ।

ପୃଥିବୀର ବହୁ ପାରିଭାଷିକ କଥା କମିଯିବ, କମିଟି ଲଜ୍ଜାଦି ବସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ପାରିଭାଷିକ ଶବ୍ଦର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅର୍ଥ ଠିକ୍ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକଥା କରିବାକୁ କେବେ ହେଲେ ଯିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ଜୀବନ୍ତ ଭାଷା କାହାର ଅନୁଶାସନ ବା ପ୍ରଭୁଆ ମାନ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

ଓଲଟା ଦିଗରେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ତ ନାନାବିଧ ଶବ୍ଦ ଅଛି । ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ଏସବୁପାଇଁ ଏକ, ଦୁଇ, ପାଞ୍ଚ ଇତ୍ୟାଦି ବି ଶବ୍ଦ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ‘ସଙ୍କେତ’ ଶବ୍ଦର ଚିହ୍ନ, ଲେଖ, ଦଗ, ଲତ୍ୟାଦି ଇଂରାଜୀରେ ଅଛି ‘ସାଇନ’ ସିମ୍ବଲ, ନୋଟ୍, ମାର୍କ, କୋଡେଶନ୍ ଇନ୍-ଡେକ୍ସ । ଜାପାନୀ ଭାଷାରେ ଅଛି ‘ଗୋ’ ‘ଫୁରୋ’ ଓ ‘ନିଗୋ’ ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଭାବର ଅର୍ଥ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ ପାଏ ଏକଥାକୁ ତ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ।

ଥୋର ସଉରସ୍ ପଦ୍ଧତି

ତଥାପି ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର ଆଶା ରହିଛି ଯେ ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ବାହାର ପାଇବ । ଯାହାକୁ କଂପ୍ୟୁଟର ଦେହରେ ଭୁଞ୍ଜି ଦିଲେ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଯେ କୌଣସି ଭାଷାର ଲେଖାକୁ ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିଦେବ । ଏହି ଭାଷାର ଉଦ୍ଭବନ ଦିଗରେ ଏବେ ଇଂଲଣ୍ଡର କେମ୍ବ୍ରିଜ୍ ରେଷ୍ଟି ବି ସମ୍ପିୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଥୋରସଉରସ୍ ପଦ୍ଧତି ।

ଥୋରସଉରସ୍ ହେଉଛି ଏକ ଦଶଶତ ଧରଣର ଅଭିଧାନ । ଏଥିରେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନ, ଗୋଷ୍ଠି, ଶ୍ରେଣୀ ଧାରଣା ଅନୁସାରେ ଏକତ୍ର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ଥୋରସଉରସ୍ ସବୁଠାରୁ ଜଣାଶୁଣା ନମୁନା ହେଲେ ରୋଜେଟକର ଥୋରସଉରସ୍ ଏହାର ପକେଟ ସଂସ୍କରଣ ଯେ କୌଣସି ରେଲବାଇ ବହି ଦୋକାନ ବା ସାଧାରଣ ବହି ଦୋକାନରେ ମିଳିବ । ଏହି ବହି ଗତ ଶତାବ୍ଦିର ମସିହା କାଳରେ ପ୍ରଥମେ ସଂକଳିତ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ଏହା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଓ ପରିମାଜିତ ସଂସ୍କରଣ ଭାବରେ ବାହାର ସାରିଛି । ଏହି ଅଭିଧାନରେ ଶ୍ରେଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ଉପଶ୍ରେଣୀ ବା ସେକ୍ସନ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ଓ ସେକ୍ସନ ଗୁଡ଼ିକର ଉପବିଭାଗ ହେଉଛି କାଟିଗରୀ (ଧରଣ) ମୋଟରେ ଏଥିରେ ଚାଅଟି ଶ୍ରେଣୀ । ଚାଅଟି ସେକ୍ସନ୍ ଓ ଏକ ହଜାରରୁ ବେଶି ଧରଣ ବା କାଟିଗରୀ ରହିଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗର Space ନାମକ ଶବ୍ଦ ନିଆଯାଉ । ଏହାର ସେକ୍ସନମାନେ ହେଲେ ‘ସାଧାରଣ ଭାବରେ SPACE’ । ‘ତୈର୍ଦ୍ଧ୍ୟ, ପ୍ରସ୍ତ, ବୈଧ, ଆକାର, ଗତି’ ଇତ୍ୟାଦି ।

‘ଗତି’ ସେକ୍ସନ ପୁଣି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ କାଟିଗରୀରେ ବିଭକ୍ତ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ‘ଗତି’ ‘ଗତିର ଚିହ୍ନ, ପରିମାଣ’ ‘ଗୁଣ ସହିତ ଗତି’ ‘ଦିଗ ସହିତ ସମ୍ପର୍କିତ ଗତି’ ପୁଣି ଏଥିରୁ ଆହୁରି ଉପବିଭାଗ ହୋଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ପଛ ‘ଭ୍ରମଣ’ ‘ନୌଯାତ୍ରୀ’ ‘ଆକାଶ ଯାତ୍ରୀ’ ‘ପର୍ଯ୍ୟଟକ’ ‘ବିନୋଦିନୀ’ । ଏହିପରି ଭାଷାର ସବୁ ଗୁଡ଼ିକ ଶବ୍ଦ ଏହି କ୍ୟାଟିଗରୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଏହାଛଡ଼ା ଏକ ବର୍ଣ୍ଣାନୁସମିକ ଚାଲିବା ବି ଅଛି । ଯେଉଁଥିରୁ ଶବ୍ଦ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର, କେଉଁ ସେକ୍ସନ ଓ କେଉଁ କ୍ୟାଟିଗରୀରେ ପଡ଼ିବ ତାହା ସେହି ଚାଲିବା ଦେଖିଲେ ଜାଣି ହେବ ।

ଯେଉଁଠି ଶବ୍ଦର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଥ ଅଛି ଯଥା ‘Flat’ ତେବେ ସେକେଟ୍‌ର ଚାଲିବାରେ ତାହା ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ, ସେକ୍ସନ ଓ ଚାଲିବାରେ କେଉଁ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି ଦର୍ଶାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଯଥା ଏହି ଫ୍ଲାଟ୍ ଶବ୍ଦଟି ୧୭୨ ନମ୍ବରରେ ଅନନ୍ତ , ୧୯୧ ନମ୍ବରରେ ରହିବା ଘର, ୨୦୭ରେ ମାଣ୍ଡୁ, ୨୧୩ରେ ଭୂମି ସହକା ସମ୍ପତ୍ତିର ଲବ୍ୟାଦି ଭାବରେ ଲେଖାଯାଇଛି । ଟେଣ୍ଟି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ଥିଲେ ତାହା ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ, ସେକ୍ସନ ବା କ୍ୟାଟିଗରୀରେ ମିଳିବ ।

ସେକେଟ୍‌ର ଏହି ବିଶେଷ ଧରଣ ଅଭିଧାନ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଭାଗରେ ଏଭଳି ବିଶେଷ ଧରଣର ଅଭିଧାନ ତିଆରି ହେଲଣି, ଓ ଏହି ଥୋରସର ପ୍ରକଳ୍ପ ଅନୁସାରେ ଏବେ ଶ୍ରେଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ବେବଳ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ବି ଏହାଠି ଲେଖା ହେଲେଣି ଓ ଏଥିରୁ ସେକ୍ସନ ଓ କ୍ୟାଟିଗରୀରେ ଭିନ୍ନ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ମାନଙ୍କୁ ନିଆ ହେଲଣି । ଏପରି ଭାବରେ ମଧ୍ୟଭାଷୀ ଭାଷାର ଶବ୍ଦ ଉଣ୍ଡର ତିଆରି ହେଉଛି ।

ଗୋଟିଏ ଥୋରସର ସହାୟତାରେ ଅନୁବାଦ କରିବା ହେଉଛି ଏକ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟାପାର । ଏହା ହୁଏ ଗୋଟା ଗୋଟା ପରସ୍ପର ଅନୁବାଦ ହେବ । ବାକ୍ୟର ଅନୁବାଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପରସ୍ପର ଗୋଟିଏ ‘ଅର୍ଥଗତ ସୂତ୍ର’ ବାହାର କରିଥାଏ । ସେହି ପାରସ୍ପର ଅର୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ଥୋରସର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ତା’ପରେ ଯେଉଁ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କରିପାରି, ସେହି ଭାଷାର ‘ଅର୍ଥଗତ ସୂତ୍ର’ ସମ୍ମାନ କରିଥାଏ । ତାହା ହୋଇ ଗଲେ ଭାଷାକୁ ଭାଷାନ୍ତର ହୋଇଯାଏ ।

ଧୋରାପତ୍ରର ପତ୍ର ଠାରୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଉନ୍ନତ ପତ୍ର ଏବେ ସେଇଏଟି ଗୁଣରେ ଚଳିଲାଣି । ଏହାକୁ 'ଅର୍ଥ-ଗତ ଗୁଣା' ପତ୍ର କୁହାଯାଇ ପାରେ ।

ପୃଥିବୀର ସବୁ ଭାଗରେ ହଜାର ହଜାର ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଅଛି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ସ୍ୱରମ୍ଭ ଅର୍ଥ ଅଛି । ଆଉ ଟିକିଏ ଚଳେଇ କର ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ମୌଳିକ ଅର୍ଥ ରହିଛି ।

ମନେ କରନ୍ତୁ ଆମେ ଆଠଟି ଶବ୍ଦ ନେଲେଉଁ । ବାପ, ମା, ପୁଅ, ଝିଅ, ମାମୁଁ, ମାଉଁ, ଭଉଣୀ, ଭାଣ୍ଡା । ପ୍ରତ୍ୟେକର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଯଦି ବାପ, ପୁଅ, ମାମୁଁ ଓ ଭଉଣୀ ଏହି ଗୁଡ଼ିକ ଶବ୍ଦ ନେଉଁ ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି । ସେମାନେ ସବୁଏ ପୁଂଲିଙ୍ଗ । ତେଣୁ ଆମର ଗୋଟିଏ ମାନେ ଲିଙ୍ଗ ବାହାରିଲା । ପୁଂଲିଙ୍ଗ ହେଲା A ଓ ଯାହା ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ ତାହା ହେଲା $\bar{A}$ ।

ପୁଣି ଅର୍ଥକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ବାପ, ମା ସଙ୍ଗେ ପୁଅ, ଝିଅଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂପର୍କ । ଝିଅର ମାଉଁ ସଙ୍ଗେ ବା ପୁଅର ମାମୁଁ ସଙ୍ଗେ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂପର୍କ ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂପର୍କ ପାଇଁ ଯଦି B ଧାର୍ଯ୍ୟଲେ ତେବେ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂପର୍କ ହେଲା $\bar{B}$ ।

ପୁଣି ଶେଷରେ ବାପ, ମା, ମାମୁଁ, ମାଉଁ କୁ ପୁଅ, ଝିଅ, ଭଉଣୀ, ଭାଣ୍ଡା ସଙ୍ଗରେ କୁଳନା କରଗଲେ ଏମାନେ ଦୁଇଟି ପୁରୁଷର ବା ପତ୍ନୀର ଲେଖ । ଯଦି ଏହି ପିଠିକୁ ଧରାଯାଏ C ତେବେ ତା'ର ଲେଖଣୀ ପିଠି ହେଲା $\bar{C}$ । ତେଣୁ ବାପ ହେଲା ABC , ମା ହେଲା $\bar{A}B\bar{C}$, ମାମୁଁ ହେଲା $A\bar{B}\bar{C}$, ମାଉଁ ହେଲା $AB\bar{C}$, ପୁଅ ହେଲା $AB\bar{C}$, ଝିଅ ହେଲା $\bar{A}B\bar{C}$, ଭଉଣୀ ହେଲା $AB\bar{C}$, ଭାଣ୍ଡା ହେଲା $\bar{A}B\bar{C}$ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଛି ଆମେରିକାର ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଗଣିତ-ସୂତ୍ରର ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥଗତ ଭାଷା ତିଆରି କରିଥିଲେ । ତେବେ ସେମାନେ ଏହି ଭାଷାଟି ଧାରକ ଦ୍ରବ୍ୟ-ବିଦ୍ୟା ପାଇଁ ତିଆରି କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିତଦିନିଆ କଥା ଶୁଣାକୁ ଏଭଳି ଭାବରେ ତିଆରି କରିବାରେ ବହୁ ଆୟାସ ଲେଖା ତେବେ ଏକଥା କହି ବାଟ ଆଗେଇଲାଣି । ଏବେ

ଇଂରାଜରେ “ଏହା ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ” ଭୂଜାର ଦେଲେ ଛୁପରେ ତା’ର ଅନୁବାଦ ହେଉଛି ‘ଏହା ଆଗରୁ ଜଣା ଅଛି ।’

ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ଓ ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷା

ଏଭଳି ‘ଅର୍ଥଗତ ଗୁଣ’ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଖାଇ ଗବେଷମାନେ ଯଦୁକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ଥିବା ବିଷୟଟିର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇ ପାରିବେ କୋଲି ଆଶା କରୁଛନ୍ତି । ତେବେ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ଏକଥା କରି ପାରିବ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ଖୁବ୍ ପାରିବାର ଯନ୍ତ୍ର । ଏଭଳି ଯାଦିକ ଅର୍ଥ-ବୋଧ ପାଇଁ ସବୁ ଏକଦମ୍ ସ୍ୱେଦ ଠୋକ ଓ ବ୍ୟୁତ୍ପାଦରୁ ହେବା ଲାଗୁ । ଆମେରିକାର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଥୋପ୍ରାଭରସ, ପରତରେ ଏକ ଉପରଠାଭରିଆ ‘ଅର୍ଥବ୍ୟାଧାନ’ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭାଷା ଯୋଗୁଁ ଇଂରାଜର ପ୍ରବଚନକୁ ‘Out of sight, out of mind’ — ଯାହାର ଅନୁବାଦ ହେବାର କଥା “ଆଖିରୁ ଅନ୍ତର ହେଲେ ମନରୁ ବି ଅନ୍ତର” — ଯଦୁ ଅନୁବାଦ କଲେ — “ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତି ନାହିଁ ମାନସିକ ଶକ୍ତି ନାହିଁ” = “ଅନ୍ତ ନହୋଏ” !

ଯଦୁର କଠୋର ଓ ସ୍ୱେଦ ଠୋକ ଭାଷ ଏବେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାଷା ଉପରେ ବି ଆପଣାର ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲଣି । ଯେତେବେଳେ ଯଦୁ ବାଜେ, ସେ ଲିଆ ପେଲିଆ କଥାକୁ ଧରି ପାରିବ ନାହିଁ ତେଣୁ ଯଦୁ ଆଗରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ଥୋଇବାର ଇଚ୍ଛା, ତାହାକୁ ଅତିରେକ ପରିସ୍କାର ଭାବରେ ଥୋଇବାକୁ ହେବ । ବୋଧହୁଏ ଯଦୁ (ଅନୁବାଦକ) ଯିଏ ‘ଅର୍ଥବ୍ୟାଧାନ’ କରିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ମାନବବିଦ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ମୀ-ମାନଙ୍କୁ ଭାବପ୍ରକାଶରେ ଆଡ଼ର ଫୁଲ୍ ଓ ଦ୍ୱିଧା ଘନ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବ । ଫଳରେ ଆନ୍ତେମାନେ ଶବ୍ଦଯାଜନା ଓ ଶୈଳୀରେ ଆଡ଼ର ଫୁଲ୍, ସଂଯତ ଓ ଯଥାଯଥ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବା ତେଣୁ ଦ୍ରୁତ ମଣିଷର ଲେଖା ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଆବୁରୁ ଜାବୁରୁ ବାଜେ, ଅଦରକାଶ, ଶବ୍ଦ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ ରହିବ ନାହିଁ । ତେବେ କ’ଣ ଏହାର ମାନେ ହେଲା ଯେ ମଣିଷର ଭାଷା ଯଦୁର ଭାଷାର ଚରିତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଯିବ ? କେବେ ନୁହେଁ । ଜୀବନ୍ତ ଭାଷା ଭିତରେ ଏଭଳି ଜୀବନ୍ତ ସ୍ପୁଲ୍‌ଜ ରହିଛି ଯାହା କେପି ‘ଅର୍ଥବ୍ୟାଧାନ’ କରିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ନାହିଁ ।

ଛାୟାପଥର ଭାଷା

(ଅଦମ ମଣିଷ କେବଳ ତା'ର ପାଖଆଖର ଉପକାଶସ୍ୱ ଭାବ ବିରାଦରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା । ତା'ପରେ ମଣିଷ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅନ୍ୟ ଉପକାଶ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କର ଭାଷା ଅନୁଭବ କଲା । ଭେଦ ଭାଷାଭାଷୀଙ୍କ ଭିତରେ କଥୋପକଥନ ଚଳିଲା । ଏବେ ପୃଥିବୀର ଯେ କୌଣସି ଭାଷାର ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଦୋଷାଣୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ଓ ବଞ୍ଚାନର ଅନ୍ୟ ସବୁ ଅଧିକ ଉପକରଣ ନେଇ ଭାବ ବିଳମ୍ବସ୍ୱ କରିପାରିବ ।

କିନ୍ତୁ ଯଦି ପୃଥିବୀ ବାହାରେ କୌଣସି ମଣିଷ ବା ମଣିଷ ଭଳି ବୃକ୍ଷିମାନ ପ୍ରାଣୀ ଆହାନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ କଥାଭାଷା ହୋଇପାରିବ କି ? ସେ ଭାଷା କିଭଳି ହେବ ? ଅତି ଦୈର୍ଘ୍ୟାବଧାନରେ ଏକ ଶୂନ୍ୟ-ଲୋକ ବା ସ୍ଥୂରପଥ ଭାଷା ତିଆରିରେ ଲାଗିପଡ଼ିବ । ଯଦି ପୃଥିବୀ ବାହାରେ ମଣିଷ ଭଳି ବୃକ୍ଷିମାନ ପ୍ରାଣୀ ବା ମନୁଷ୍ୟଠାରୁ ଆହୁରି ବୃକ୍ଷିମାନ ପ୍ରାଣୀ ଆହାନ୍ତ.....)

ଇରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଦରେ

ବଞ୍ଚନ-ଉପନ୍ୟାସ ବା ବଞ୍ଚନ କଳ୍ପନା-ଉପନ୍ୟାସରେ ଆମେ କେଳେ କେଳେ 'ପୃଥିବୀ ବାହାର ମଣିଷ' କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପାଉ । ମନୁଷ୍ୟ ଏବେ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ଯୋଗାଡ଼ ଯନ୍ତ୍ର ତଳେଇଛି । ତେଣୁ ଧୀ-ର ଧୀରେ ଉପନ୍ୟାସ-କାହାଣୀର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଳ୍ପନା ପତ୍ୟା ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆଜକୁ ବହୁ ବର୍ଷ ତଳେ ଯୁଲ୍ ଇଣ୍ଡି ନାମକ ବଞ୍ଚନ ଔପନ୍ୟାସିକ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଭିଯାନ କଥା କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ତାହା ସେବେ ଥିଲା କଳ୍ପନା । ଏବେ ତାହା ବାସ୍ତବ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ମଙ୍ଗଳ, ଶୁକ୍ର ବା ବୃହସ୍ପତି ଅଭିଯାନ ଏବେ ଯେ କଳ୍ପନା ଭିତରେ ଅଛି ତାହା କି ବାସ୍ତବ ଭିତରକୁ ଆସିବାର ସମ୍ଭାବନା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ନ ହେଲାଣି ।

ତେବେ କଥା ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସୌରଜଗତର ଏହି ପ୍ରତ୍ୟେକରେ ମନୁଷ୍ୟ କ'ଣ ତା'ଭଳି ବୃକ୍ଷିମାନ ପ୍ରାଣୀ ବା ବସ୍ତୁ

ଭେଟିବ ? ଯଦି ଭେଟିବ ତେବେ ସେହି ପ୍ରାଣୀ ସାଙ୍ଗରେ ମନୁଷ୍ୟର କରୁନ ସମ୍ବାସନା ଦେବ, ଭାବ ବିନମୟ ଦେବ ?

ମନେ ହୋଇପାରେ ଏକଥା: ‘ମଞ୍ଜୁ ନ ଦେଖୁଁ ନଈକା’ ହେବା କଥା । ଆଉ ସବୁ କାମ ଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ନ୍ୟୌର୍ତି-ପ୍ରାଣୀ ବିଜ୍ଞାନୀ, କଂସ୍ୟୁଟର-ଚିତ୍ତୁକ୍ତି, ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍, ଗଣିତଜ୍ଞ ଓ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବିଶାଳତା ଲଗନ୍ତି ତେବେ ତ ମଣିଷ କୃତର୍ଥ ! ଏବେ ବିଜ୍ଞାନର ଏତେ ଉପଯୋଗ ହେଲେବି ପୃଥିବୀର ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଃଖବେଦନା କୁଟି ନାହିଁ । ଏବେ କୋଟି କୋଟି ନିରାଶ୍ରୟ, ଅର୍ଥହୀନ ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରାକୃତିକ ବିପଦ, ଯୁଦ୍ଧ, ମହାମାରୀ, ବେକାରୀ ଏବେ ବି ଦୁନିଆର ଅନ୍ଧେକ ଅଂଶ ଘୋଟି ରହିଛି । ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଏକଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ନ ପୁସାଇ ତରୁନି କି ରହିବନ୍ତି କହିବ ? ଏଭଳି ଯୁକ୍ତି ଅପସର୍ଥ ନୁହେଁ । ତେବେ ମନୁଷ୍ୟର ଜିଜ୍ଞାସୁକୃତି ମହାଶୂନ୍ୟକୁ ଭେଦ କରି ସାରିଲଣି । ଏ ଧରା ଚଳର ଦୁଃଖ ଲେଖି ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ତ ହେବ, ତା’ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବା ଦର୍ଶନିକର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ତାହା ଧରାଚଳବାସୀ ନିର୍ଯ୍ୟାସିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଦୁନିଆରେ ବିଜ୍ଞାନର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଧାଇଁବ । ଧର୍ମକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏହାକୁ ତାହାର ଧର୍ମ ।

ମଣିଷର ଏହି ମହାଶୂନ୍ୟ ଯାତ୍ରାରେ କାହା ସଙ୍ଗେ ଭେଟ ହୋଇ ପାରେ ? ମଣିଷ କ’ଣ ଏହି ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ଏକାକୀ ନାଁ ତାହାପରି ଚିନ୍ତା କରିପାରୁଥିବା ଲୋକ ଆଉ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ଯଦି ଆମାନ୍ତ ତେବେ ମଣିଷ କି ସେମାନଙ୍କ କଥା ବୁଝି ପାରିବ ? ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରହରେ ଯଦି କୌଣସି କୌଣସି ସଂସ୍କୃତି ଅଥବା ତାହା ସଙ୍ଗେ କ’ଣ ମନୁଷ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ବିନମୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ?

ମୁଁ କହିଦେଲେ ଦୃଢ଼ତା ରଖିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କହିଦେବା ଉଚିତ । ବେଧବ୍ୟସ ଏହି ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ତାରକାଲୋକରେ ଗୁପ୍ତାପଥରେ ମଣିଷର କେହି ‘ଭାଇ’ ନାହିଁ ।

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ମଙ୍ଗଳବାସୀ ସଙ୍ଗେ ଭେଟ ହୋଇ ନାହିଁ । ଶୁକ୍ଷଗ୍ରହବାସୀ ସଙ୍ଗେ ବି ଦେଖା ମିଳି ନାହିଁ । ଯୌର ଜଗତର କୌଣସି

ଗ୍ରହକାରୀ ସଙ୍ଗେ କେବେ ମନୁଷ୍ୟର ସଂସାର ହୋଇ ନାହିଁ । ଅଥବା
ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତାପଥ ଭିତରେ ଆମର ସୌରଜଗତ ଅର୍ଥାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ମଙ୍ଗଳ,
ବୁଧ, ବୃହସ୍ପତି, ଶୁକ୍ର, ଶନି, ନେପଚ୍ୟୁନ, ଇଉରାନସ୍, ପ୍ଲୁଟୋ ଗ୍ରହମାନେ
ଓ ସେମାନଙ୍କର ଭିତରୁ କେତେକଙ୍କର ଉପଗ୍ରହମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେଥିରେ
କି ମଣିଷ ତା'ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ ଜନ୍ତୁକୁ ଭେଟି ନାହିଁ, ତାହା ବାବାରେ
କି ଗୁପ୍ତାପଥର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୌର ଜଗତରୁ କି କାହାରିକୁ ଦେଖି
ନାହିଁ ।

କେବେ କି ବିଜ୍ଞାନକ୍ରମେ ଅଣୁ ଓ ପରମାଣୁକୁ ଠିକ୍‌ସରକାରୀ
ପୃଷ୍ଠରୁ କି ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକ କିମ୍ବା କମ୍‌ ଜାଣିଥିଲ । ଗେନସିଲ ଓ କାଗନ
ଭେନ କି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାରେ ଗ୍ରହ ଓ ଉଲ୍‌କପିଣ୍ଡ ମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର
କରୁଛନ୍ତି ।

ଆମର ପଦର୍ଥ, ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବ—ବିଜ୍ଞାନ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନର
ବିଶାଳ ଆଇନ କି ନୂନର ଉତ୍ତରକୁ ଚାହିଁଲେ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଏତେ
ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରାକୃତିକ ଆଇନ କେବଳ ଏହି ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡର ସୂକ୍ଷ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଅଂଶ
ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ହୋଇଥିବ ? ଏଥିରୁ ସୂଚନା ମିଳୁଛି ଯେ ମଣିଷ କେବଳ ଏହି
ବିଶ୍ୱର ବାସିନ୍ଦା ଓ ଏକମାତ୍ର ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ ଅନ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀ
ବେଧବୁଧ ଅଛନ୍ତି ।

ଏକଥା କ'ଣ ହୋଇପାରେ ଯେ ଆମର ସୂର୍ଯ୍ୟର (ଯଦି ଆମର
ଗୁପ୍ତାପଥର ଗେଟିଏ ମଧ୍ୟ ଭିତରା ତାରା) କେବଳ ଗେଟିଏ ଗ୍ରହ ଗଜ୍ୟ
ଅଛି, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ତାରାର ନାହିଁ । ପୁଣି ଯଦି ବା ଅନ୍ୟ ତାରାମାନଙ୍କର
କି ଗ୍ରହ ଅଛି ସେମାନେ କି ନଷ୍ଟ, ମୃତ ସେଠାରେ କ'ଣ ଆମର ପୃଥିବୀ
ପରି ଜୀବନର ଉତ୍କଳ ହୋଇନାହିଁ ? ଏହି ପୃଥିବୀ କ'ଣ ଏକମାତ୍ର
ଜୀବନୀୟ ମନ୍ଦ୍ର ପାଇଛି ? ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡର ଯେଉଁତକ ଅଞ୍ଚଳ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଆବିଷ୍କାର ଭିତରକୁ ଆସିଛି ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଯେତେ ତାରା
(ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭଳି ବା ତା' ଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ଼, ବଡ଼ଗୁଣ ବଡ଼)
ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହେଲା ୧୦୦,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦,୦୦୦
(ଏକ ପରେ କୋଡ଼ିଏଟି ଶୂନ୍) । ଆମେରିକାର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ହାରଲେ

ଶେଷଲ ମନେ ଭରନ୍ତି ଯେ ଏହି ଏକ କୋଡ଼ିଏ ଶୂନ ତାର ମାନଙ୍କୁ ବେଢ଼ି ଅନ୍ତତଃ ଏକରେ କୋଡ଼ିଏ ଶୂନ୍ୟ ଅର୍ଥରୁ ଏକ ଶତ ନିୟୁତ ନିୟୁତ ଗ୍ରହ ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ଏପରି ସ୍ୱଳ୍ପ ସମ୍ଭବ ଯେଉଁଠିରେ ଇଚ୍ଛାକରେ ସଂଗଠିତ ଜୀବଜେବ ସୃଜେ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗ୍ରହ ନିର୍ମିତ ଶ୍ୱାବରେ ସୃଜେ, ଯେଉଁଠି ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି ।

ମଣିଷ ଆପଣାର ଗ୍ରହର ଆବଳ କୋଠାଘର ସ୍ୱଳ୍ପ ଏକ ବନ୍ଦୀ ପ୍ରାଣୀ ନୁହେଁ । ଏହଠାରୁ ବରଂ ଏକଥା ଆହୁରି ସମ୍ଭାବନାକୁ ଆସୁଛି ଯେ ଗୁପ୍ତାପଥ ଅର୍ଥରୁ ଆମର ତାରକା ଜଗତ୍ ଲୋକାନ୍ତର୍ଗତ ସହର ବରଂ ଏହାର କୌଣସି ଏକ କଣଗୁଡ଼ିଆ ସ୍ଥାନରେ ଆମର ପୃଥିବୀ ଗୋଟିଏ ସହରଭଳି !

ରୁପିଂଲକେଉସି ନାମକ ରୁଷ ଦୈଜ୍ଞାନିକ ଆରେ ପରୁରସ୍ତଲେ “ଏହା କ’ଣ ସମ୍ଭବ ଯେ ଇଉରୋପରେ କେବଳ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଆଉ ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ଲୋକ ନାହାନ୍ତି । (ଏସ କାଲେ ଇଉରୋପରେ ଏହା ଧାରଣା ଥିଲା) ଏକଥା କ’ଣ ହୋଇ ପାରେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱୀପରେ ବାସିନ୍ଦା ବସବାସ କରିଅଛନ୍ତି ଆଉ ବାକୀ ଦ୍ୱୀପ ସବୁ ଖାଲି । ଏହା କ’ଣ ହୋଇପାରେ ଯେ ବିରାଟ ବିଶ୍ୱର ବିଶିଷ୍ଟରେ ଗୋଟିଏ ସେଇ ଗଛରେ ଫଳ ଭରି ହୋଇ ରହିଛି ଆଉ ବିସ୍ତୃଳ ସଂଖ୍ୟାକ ଗଛ ଖାଲି ଶ୍ୟାମଳ ପତ୍ରରେ ଭରି ରହିଛି, ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଫଳ ନାହିଁ । ଆଲ୍‌ବର୍-ପରଦାର ବିଶ୍ଳେଷଣରୁ ଜଣାପଡୁଛି ଯେ ପୃଥିବୀ ଯେଉଁ ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା ବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସେହି ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା । ତେଣୁ ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠି ଜୀବନ ରହିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଜୀବନ ଅର୍ଥାତ ଶ୍ୱାବରେ ବିଚିତ୍ର ଓ କଦୃଶ୍ୟ ।

ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହି ଭୌତିକ ସମସ୍ୟା ବ୍ୟବହାରର ଶେଷ ଭିତରେ ପଡ଼ିବ—ଶୂନ୍ୟ-ଉଡ଼ାଣର ଯୁଗ ତ ଆରମ୍ଭ ମାତ୍ର ହୋଇଛି—ଦୁଇ ମହାଶୂନ୍ୟର ବିଜୟ ଏବଂ ତ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇଛି ମାତ୍ର ।

ଏହି ବିଶ୍ୱଭିତରେ ଆମେ କାହାକୁ ଭେଟିବା, କ’ଣ ଭେଟିବା ? ଏଥିରେ ବୁଦ୍ଧିର କି ପ୍ରମାଣ ମିଳିବ ? ମନୁଷ୍ୟ ଭଲ ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି ?

କମ୍ପା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶ୍ରବଣେ ବିଭିନ୍ନ ବୁଦ୍ଧିର କୌଣସି କୌଣସି ମହାପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ସତ୍ୟତା କେଉଁ ପ୍ରଭରେ ଅଛନ୍ତି ? ପ୍ରସ୍ତରସ୍ତର ପ୍ରଭରେ । ବା ଓଲଟା ଭାବରେ ଆମର ଏହି ସତ୍ୟତା ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପ୍ରସ୍ତର-ସ୍ତର ପ୍ରଭର ଅର୍ଥକୁ ନିଜର ନମ୍ନ ପ୍ରଭର ? ତୃପତ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ହଜିରେ ବା ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପଛରେ ଆମର ସତ୍ୟତା ପଡ଼ିଛି । ରୁଷ ବିଜ୍ଞାନ ଔପନ୍ୟାସିକଙ୍କର ଅନୁଦ୍ରୋମେଦରେ ସେ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି ଏ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣରେ ଏକ ବିରାଟ ବୃତ୍ତର ପରିଧି ଭିତରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀ ରହିଛନ୍ତି ତାହାର ବହାର ଆମର ଅଗମ୍ୟ । ଆମକୁ ଏହି ପରିଧି ଭିତରେ ହିଁ ଆମର ସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ଭବିଷ୍ୟତହିଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେବ ।

ତାରକା ଜଗତ୍ରେ କଥୋପକଥନ

ମଣିଷ ଅତି କେବଳ ସୌରଜଗତର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିନାହିଁ । ସେ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଦୂରକୁ ତାରକାମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛାମାନ କଲଣି ତାରକା ଜଗତର ଦୂରତ୍ୱ ଆମର ସୌରଜଗତର ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଦୂରତ୍ୱ ଅପେକ୍ଷା କୋଟି କୋଟି ଗୁଣ ବେଶି । ପୃଥିବୀରୁ ତମ୍ବୁକୁ ଆଲୋକ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ଲାଗେ, ଧୂର୍ବରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗେ ଆଠ ମିନିଟ୍ କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତାରା ‘ପ୍ରେକ୍ସିମା ସେନଟ ଉର୍ବ’ରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ୪.୨୭ ବର୍ଷ ଲାଗେ । ଆମର ସୌରଜଗତକୁ ଗୋଟିଏ ମୋଷ୍ଟକାର୍ଡ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ବୋଲି ଧରିଲେ ଆମର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ତାରା ଅଧିକଲେମିତିର ଦୂରତ୍ୱର ଅଛି ବୋଲି ଜଣାଯିବ । କିନ୍ତୁ ସେହି ତାରାଟି ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ ପଥର ଅଂଶ ଅର୍ଥକୁ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତାପଥର ଭିତରେ ସେହି ତାରାଟି ଅବସ୍ଥିତ ସେହି ଗୁପ୍ତାପଥର ଆୟତନ ଏ ପୃଥିବୀର ଛଅଗୁଣରୁ ଘାତୀ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷର ତିନିଗୁଣରୁ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମନୁଷ୍ୟର ସବୁଠାରୁ ଦୂର ଗତି ହିସାବର ତାରକାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ଏପରିକି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ଲାଗିଯିବ ।

ତେବେ ମନେ ହୋଇପାରେ ଏଭଳି ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇ ଲଭ କ’ଣ ? କାରଣ କୌଣସି ମଣିଷ ହଜାରେ ଗୁଣ ଆୟୁଷ

ନେଲେ ତ ତ ତାରକା ଗନ୍ଧରେ ପଡ଼ିଥି ପାରିବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏଥାର
ଆଉ ଏକ ଦିଗ ଅଛି । ତାରକା ଗନ୍ଧ ସହିତ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ
କେବଳ ସେଠାରେ ଯାଇ ସଖାରେ ପଡ଼ିଥିବାର ପ୍ରୟୋଗନ ନାହିଁ ।
ଆମେ ସେଠାର ବୁଦ୍ଧିମାନ ଜୀବଙ୍କ ସହିତ ପୃଷ୍ଠି ସ୍ଥିତି କରିବା ବା 'କପ୍‌ମିଲ୍
ରେ'ର ସଙ୍କେତରେ ଯେଉଁପୃଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ କରି ପାରୁ । ତାରକାମାନଙ୍କ
ସହିତ କଥୋପକଥନ ପାଇଁ ରେଡ଼ିଓ ଆଜି ସବୁଠାରୁ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର-ପଥକାଗ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ଗତ ସ୍ତାୟ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେଲା ଅର୍ଥାତ ୧୯୫୭ ସାଲ ଠାରୁ
ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାମାନେ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ରେଡ଼ିଓ ସଙ୍କେତ ପରିଚାଳି କିନ୍ତୁ ଏହି
ସଙ୍କେତ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀର ସଙ୍କେତ ନୁହେଁ ଏହା ପ୍ରାକୃତିକ
ସଙ୍କେତ ।

ଗହେଷଣାଗରରେ ଢେଣେ ସଙ୍କେତ ଆମର ଗ୍ରହାପଥର ବଡ଼
ବିନ୍ଦୁରୁ ଆସୁଛି । ଏପରିକି ଆମର ଛାୟାପଥର ବଡ଼ରେ ଥିବା ଛାୟା ପଥ
ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବି ଆସୁଛି । ଏଭଳି ଭିନ୍ନ ଛାୟା ପଥର ତାରକାର ସଙ୍କେତ
ପ୍ରାୟ, ଆଠ, ଓ ଦଶ ଫୁଟ ଆଲେକ୍‌ଟ୍ରୋନ୍‌ ଦୂରରୁ ପାର ହୋଇ
ଆସୁଛି । ଏହି ସଙ୍କେତ ଭିତରୁ କେତେକ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ, କେତେକ ଖୁବ୍
ତେଜସ୍ବୀନ—ଅସମ୍ଭବ ଭାବରେ ତେଜସ୍ବୀନ । ଅନ୍ତର୍‌ଲୋକ୍ୟ ରେଡ଼ିଓ ଶବ୍ଦ
ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ବର ଅଛି—ଯାହା ସବୁ ସ୍ବରକୁ ବୁଝାଇ ଶୁଣାଯାଉଛି ।
ହାଇଡ୍ରୋଜନ ଅଣୁମାନେ ଯାହା ଶୂନ୍ୟରେ ପରସ୍ପର ସଙ୍ଗେ ସଂଘାତରେ
୨୧ ସେଣ୍ଟିମିଟର ତରଙ୍ଗ-ଦୈର୍ଘ୍ୟର ବିଶିଷ୍ଟ ରେଡ଼ିଓ ସଙ୍କେତମାନ
ପ୍ରଦାନକାରୀ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏଭଳି ଆକର୍ଷକ ସଂଘାତ ମହାଶୂନ୍ୟର ସବୁ
କୋଣରୁ ଆସୁଛି ଯେଉଁଠୁରୁ ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଦୂରସାକ୍ଷୀ
ଯଦି ପରିଧୀର ବାହାରେ । ତେବେ ଆମେ ଯଦି ଏଭଳି ଆକର୍ଷକ
ରେଡ଼ିଓ ସଙ୍କେତର ପ୍ରସାର ଭିତରେ କିଛିଟା ନିୟମ ନୁହେଁ ବା ଶୃଙ୍ଖଳା
ପାଆନ୍ତି ତେବେ ମନେ ହୁଅନ୍ତା ଯେ ଏହି ରେଡ଼ିଓ ସଙ୍କେତର ଅତିମୂଳ
ସ୍ତବ୍ଧ ନୁହେଁ ମଣିଷ । କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର କୌଣସି ସୂଚନା
ମିଳିନାହିଁ ।

୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦାୟକ କରିବାକୁ ଏକ ପ୍ରୟାଗ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇଥିଲା । ଅପ୍ରେଲ ୫ ଓ ୬ ତାରିଖରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଗ୍ରୀନ ବ୍ୟାଙ୍କ ଦୁଇଦର୍ଶନାଗାର ତାହାର ୨୫ ମିଟର ବ୍ୟାସ ରେଡ଼ିଓ ଆଲୋକ ଗୋଟିଏ ତାରକା ସଂସ୍ଥା ଦିଗରେ ଦୂରଇଥିଲା । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ତାରକା ସଂସ୍ଥା ବା ଗୁପ୍ତାପଥ ଭିତରେ ଏହା ଏକ ତାର (ପୂର୍ଣ୍ଣ) ଅଛି ଯାହାର ପ୍ରକୃତ ଭଳି ଦୁଇଟି ଗ୍ରହ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ତାରକା ଦୁଇଟିର ନାମ ଦେଲା ‘ଏସ୍‌ପିଇନ୍ ଏରିଡାନ’, ଓ ‘ଟାର ସେଟି’, ଏହି ତାରକାମାନଙ୍କରୁ ନିର୍ଗତ ହୋଇଥିବା ରେଡ଼ିଓ ଆକାଶକୁ ରେଡ଼ିଓ ଦୂରଗାନ୍ଧର ବିଶାଳ କାନ୍ଦୁ ହସ ଶୁଣିବାର ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇ ଥିଲା । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ବହୁଗୁଣିତ କରି ଟେପ୍‌ରେକର୍ଡ଼ରେ ରେକର୍ଡ଼ କରାଯାଇ ଥିଲା ଓ ଶେଷରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ମେସିନ୍ ଦ୍ଵାରା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ମନେ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଏ ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଝଙ୍କା ଓ ନିୟମାବୁଦ୍ଧିତା ରହିଛି । ତେଣୁ ଏଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାକୃତିକ ଆକାଶ ନ ହୋପେରେ ଏହା କୌଣସି ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀଠାରୁ ଆସିବା ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଆଶା ସଂଶ୍ଳେଷୀ ହେଲା । କାରଣ ଆକାଶର ତଥକଥିତ ଶୃଙ୍ଖଳ ଓ ନିୟମାବୁଦ୍ଧିତା ର କାରଣ ଥିଲା ଉକ୍ତ ଗ୍ରହର ଯନ୍ତ୍ର ରେଡ଼ିଓ ଟେଲିସ୍କୋପ୍ ବା ଦୂରଗାନ୍ଧର ଭିତର ଗୋଲମାଲ । ସେ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ଏଭଳି ଆକାଶ ଆସୁଥିଲା । ତେଣୁ ‘ଟାର ସେଟି’ ଓ ‘ଏସ୍‌ପିଇନ୍ ଏରିଡାନ’ ତାରକାଦ୍ଵାରା ଗ୍ରହ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିବ । ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସଙ୍କେତ ଆସିବାର କୌଣସି ଶ୍ରେୟ ନାହିଁ ।

ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ବାସିରା ମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଶୁଣି ପାଇଁ ବା ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିଲେ ସଙ୍କେତ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଏବେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଓଜନଦାର ଆଲୋକ ‘କଡ଼ି’ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ‘ଲସର’ କୁହାଯାଉଛି । ‘ଲସର’ର ଏହା ଶକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ତାହା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତିମାନ ଆଲୋକ କଣିକୁ ତାରାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଥିବା ମହାଶୂନ୍ୟ ଭିତରେ ବି ନିଷେପ କରି ଦୂର ଦୂରନ୍ତରୁ ପହଞ୍ଚି ଯାଇ ପାରେ ଓ ଅନେକା ଗ୍ରହମାନଙ୍କରେ ଆଲୋକ ସଙ୍କେତ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉ ପାରେ । ତେଣୁ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ମତ ଯେ ଆମର ଗୁପ୍ତାପଥର

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୌରଜଗତର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ସଙ୍କେତ ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ ଉଭୟ କଥା ଏହି ବଂଶ ଶତାବ୍ଦି ଭିତରେହିଁ ସାଧନ କରି ପାରିବୁଁ । ଏଭଳି ସଙ୍କେତ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଯଦିବା ହେଲା ଏଥିରେ ଭାବ ବିନମୟ ହେବ କିପରି ? ମନ କରନ୍ତୁ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁକୁ ଦେଖାଇ ବା ଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଆମର ଅଜଣା ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା । ତେବେ ଆମେ ତା'ର ଉତ୍ତରରେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ସ ପରେ ସେହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଜଣାଇ ଯେ ଆମେ ତା'ର ସଙ୍କେତ ବୁଝିପାରିଲୁଁ । ଠିକ୍ ସେପରି ଅଜଣା ଗ୍ରହ 'କ'ରୁ ଯଦି କୌଣସି ସଙ୍କେତ ଆସେ ତେବେ ଆମେ କ'ଣ କରିବା ? ବିଜ୍ଞାନ ପଦାର୍ଥବିତ୍ ଓ ଧାର୍ମିକ ଗାନ୍ଧୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମତରେ ଆମେ ଯେପରି ସଙ୍କେତ ପାଇଥିବା ତାହାକୁ ଠିକ୍ ସେହି ସଙ୍କେତକୁ ବୋଧହୁଏ ସଙ୍କେତ ଦେବା । ତେବେ ଆମର ଦେଖିବା ଉଚିତ୍ ସଙ୍କେତ-ପ୍ରେରକ ଯେପରି ମନେନକରେ ସେ ଆମର ପ୍ରତିସଙ୍କେତ ଦେଉଛି ତା'ର ସଙ୍କେତ ର ପ୍ରତିଧ୍ବନି । ତେଣୁ ସେ ଯେତେ ସମୟ ଅନ୍ତରରେ ସଙ୍କେତ ପଠାଉଛି ଆମେ ସେହି ସମୟର ତାରତମ୍ୟ କରିନେବା ଯେପରି ସେ ବୁଝିପାରିବ ଯେ ଆମର ସଙ୍କେତ ତା'ର ସଙ୍କେତର ଜବାବ; ପ୍ରାକୃତିକ ରେଡ଼ିଓ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ନୁହେଁ ।

ମନେ କରନ୍ତୁ ଏ କଥା ହେଲା । ଆମେ କହିଲୁଁ ‘ହେଲେ’ ସେ କହିଲା ‘ହଲେ’—ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ସଙ୍କେତ ଦେଲା ଓ ଆମେକି ପ୍ରତି ସଙ୍କେତ ଦେଲୁଁ । ତେଣିକି କ’ଣ ହେବ ।

ମହାଶୟର ଭାଷାତତ୍ତ୍ବ

ଏଠାରେ ଏତ ବିଜ୍ଞାନ-ଉପନ୍ୟାସର ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଅଯ କଲୁ—ପିଟର କହିଲେ “ଆମେ ଆମର ପରିଚୟ ଦେଉଛୁ ।” ଏତକ କହି ସେ ଖୁବ୍ ସମ୍ପ୍ରମ ସତ୍ତାକାରେ ଉଠିଠିଆ ହେଲେ ଓ ଟିସ୍ତା ଭାବରେ କହିଲେ । “ଆମେ ପୃଥିବୀ ବାସୀ । ଆମର ଗ୍ରହକୁ ଆମେ ପୃଥିବୀ ବୋଲି କହୁଁ । ଏହା ହିମ୍ବା ପଥର ଭୃଷ୍ଟ ଯୁଗର ପାହାଚର ବାହୁ ମୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ।”

.....ଦିଠାରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉଦ୍ଭିଦ ସଙ୍କେତ ଓ ରେଖା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଉପର ତାଳୁ ପଟେ ବେଶା ପଡ଼ିଲା । ସେଠୁଁ ପିଟର ସବୁଷ୍ଟ ଗଲାରେ କହିଲେ ଆଃ, ସେମାନେ ଆମ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗି କରୁଛନ୍ତି ।

ସେ କେତେ ମିନିଟ ପାଇଁ ଉଦ୍ଭିଦ ଅଭିଭାବ ସଙ୍କେତ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିରୀକ୍ଷିତ କରି ପରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଡବରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହିଁସିଲା ।

“ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଗାଣିତକ ସୂତ୍ର ବା ସମୀକରଣ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଏଥିରେ ସମତା ଓ ଶକ୍ତିର ସୂତ୍ର କଥା ଲେଖା ରହିଛି । ଯାହା ପ୍ରକୃତିର ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନ ଆଇନ ।”

ଏକୋଲ ପକେଇ ନାମକ ଜଣେ ରୁଷୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ଔପନ୍ୟାସିକ ଆପଣାର ବହି ‘ଗ୍ରିଂଡ଼’ରେ ଧାରାବାସୀଙ୍କ ସହିତ ରୁସ୍ସାପଥର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହର ବାସିନ୍ଦାଙ୍କର କଥୋପକଥନ ଏଭଳି ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛନ୍ତି । ସେଠୁଁ ସୂଚନା ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଦିଆଯାଇଛି— ଧାରାବାସୀମାନେ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଓ ଏଠାର ଏକାଡେମୀକାଲ ପଣ୍ଡିତେ ତାହାକୁ ଡୁର୍ ନୋର ଫ୍ଲ୍ଟ ଗଳାରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ଜବାବରେ ‘ଗ୍ରିଂଡ଼’ବାସୀମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ଅକ୍ଷର ଲେଖିଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଚରପତ୍ର ଏକ ‘ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଗଳାସ୍ତ୍ର ଧ୍ବଜ ଉଚ୍ଚାରଣ ହୋଇଛି’ । ଉଭୟ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଗ୍ରିଂଡ଼ାର ବର୍ଣ୍ଣମାଳାରେ ଅକ୍ଷର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁଚିତ ଏକଗୁଡ଼ି ।

ଏସବୁ ଅଭିଭାବ ଉଦ୍ଭିଦ କଳ୍ପନା । କାରଣ ଆମେ ଅକ୍ଷର ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ପଟେ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଅକ୍ଷର ଲେଖି ବେଶାଲବେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଗଣିତ ସୂତ୍ର ପଢ଼ି ଆମେ ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନ ଆଇନର ସୂତ୍ର ବୋଲି ତାହାକୁ ଧରି ପାରିବା । ଏତ ଅତି ଅସମ୍ଭବ କଥା । ଏକଥା ତ ଆମର ଏହି ଗ୍ରହର ବିଜ୍ଞାନ ଉପଭାଷୀ ମଣିଷ ଭିତରେ ବି ତଳ ପାନ୍ଥ ନାହିଁ । କାରଣ ହିନ୍ଦୋ-ଇଉରୋପୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ବିଶାଳ ସଂଖ୍ୟାର ଭାବ ଓ କେ ଯାହା ମନେ ହୁଏ ଆପାତଃ ବୋଧଗମ୍ୟ ତାହା ବି ପାପୁଆ, ଏସ୍କିମୋ, ଅଂଗ୍ଲୁସ୍ ଆଦିବାସୀ ଉପଜାତି, ଓ ଆମାଜନ୍ ନିଗାଟିଟିବାସୀ ‘ଭାବପୂର୍ବ’ ଉପଜାତିମାନଙ୍କର ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଉନାହିଁ ।

ଏବେ ହିନ୍ଦୁ—ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣନା ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକୁ
 ଯେଉଁ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଅନୁବାଦ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ ବି ତ ଅନେକ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାଭରଣକୁ ଅନୁବାଦ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ବୋଲି କଲମ ଗୁଡ଼ି
 ବସୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ଏବେ ପୃଥିବୀ ଶେଷରେ ଯଦି ବି କିଛି ଅସୁବିଧା ଅଛି
 ତାହା ତ ପୃଷ୍ଠା ପ୍ରତିର ମହାପ୍ରାଣୀ ସହିତ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କ୍ଷେତ୍ରରେ,
 ବା ମହା ଜାଗତିକ କଥୋପକଥନ ଆଗରେ ସାମାନ୍ୟ ପିଲାଖେଳ ପରି
 ମନେ ହେବ । ଯେତେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ହେଲେ ବି ଆମେ ଧର୍ମପୁସ୍ତକାସୀ ମଣିଷ,
 ଧର୍ମକାସୀ ମଣିଷ । ଆମର ଆତ୍ମର ବ୍ୟାବହାର, ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି,
 ଲଳନ ପାଳନ, ସବୁ ଗୋଟିଏ ଧରଣର ପ୍ରଣୀତ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହର
 ଗାବନର ବକର୍ତ୍ତନ ଏକତରଫତ ଭାବରେ ସୀମାବଦ୍ଧ । କିନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତାପଥର
 ଗ୍ରହମାନା ଭିତରେ ଏଭଳି ଏକତରଫତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନାହିଁ ।

ଆମର ଏହି ଦୁନିଆ ସରକାର ଦୁନିଆ । ଅସ୍ତେଇଆର ଆଦିବାସୀ,
 ଆଲୁଂସୀୟ, ବୁଣିଆନ୍, ଏ ସମସ୍ତେ ଏହି ‘ପୃଥିବୀ’ ଦୁନିଆର ମଣିଷ ।
 ଏମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଆମ ପକ୍ଷରେ ବୁଝିବା ହୁଏତ ସମ୍ଭବ । ଏକ ଗ୍ରହର
 ‘ସଂଗ୍ରହ’ ହୋଇ ଆମେ ଆମ ଭିତରେ ଏକ ସଂପର୍କର ଶ୍ରବଣମୟ
 ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରୁ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଏକ ଗ୍ରହର ଗାବନ ସଙ୍ଗେ ଭାବ
 ବିନିମୟ ତ ଏତେ ସୋଜା କଥା ନୁହେଁ । ସେଠାରେ ତ ଘଟଣା
 ଆମ ଯୋଗୁଁ ବହୁତ ପ୍ରଭେଦ ଆଇପାରେ । ସେଠାରେ ବଣିଆର ଶବ୍ଦ
 ଅଭିପ୍ରାୟ । ମୁଣ୍ଡ ଥିଲେ ପାଦ ନ ଅଭିପ୍ରାୟେ, ମେରୁଦଣ୍ଡ ଆଇପାରେ
 ନ ଆଇପାରେ, ସେମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଶକ୍ତି (ମସ୍ତିଷ୍କ) କ’ଣ ହୋଇଥିବ
 କିଏ ଜାଣେ ? ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଚଳଣି, ସଂସ୍କୃତି, ଭାଷା ! କିନ୍ତୁ ନାହିଁ
 କଥା !

ମନେ କରନ୍ତୁ ଏଭଳି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରରକ୍ତ
 ଗଠନ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ସବୁ ଜନସବୁ ନେଲି ନେଲି ଦେଖନ୍ତି ।
 ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଏ ଭାବ କେବେ ଆସି ପାରୁ ନାହିଁ ସେମାନେ
 ସେହି ଗୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣର ଦେଖୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମାନ ବର୍ଣ୍ଣର
 କିଛି ଅର୍ଥ ହିଁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ମାନବର୍ଣ୍ଣ ତ ନଥିବ
 ତା’ଛଡ଼ା ଆମେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ମାନବର୍ଣ୍ଣ କଥା ଆମ ଭାଷାରେ ରଖିଛୁ

କୃଷିରୋ ମାନବର୍ଣ୍ଣ, ମାନେଷା ମାନବର୍ଣ୍ଣ, ଆକାଶୀ ମାନବର୍ଣ୍ଣ, ଉତ୍ପାଦକ
 ଉତ୍ପାଦକ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ହାଲୁକା, ଭଲ, ବା ସାଧା,
 କଳା ଭାବରେ ସିନା ଦିଶିବ କିନ୍ତୁ ତା ପାଖରେ ତ 'ମାଲ' ଭାବ ଟା ରହିବ
 ନାହିଁ । ସେମାନେ 'ମାଲ' ବର୍ଣ୍ଣର ଜନସ ଦେଖି କାରିବା ପୁରୁଷ ସେମାନଙ୍କୁ
 ତ ମାଲ-ଇତର ବର୍ଣ୍ଣର ଜନସ ଦେଖାଯିବା ଚାହୁଁ । ତେବେ ଏଗୁଡ଼ିକ
 ହେଲେ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଚେତ୍ ଖମ ଖଲ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ମହାଜାଗତିକ
 କଥୋପକଥନରେ ତ ଏଭଳି ଖମାଖଲ ହଜାଇ, ଲକ୍ଷ ଗୁଣ ପଡ଼ିବ ।

ତେଣୁ କେତେକ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ମତରେ ଅନ୍ୟ ଜଗତରେ ଥିବା
 ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥୋପକଥନ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ଅସମ୍ଭବ । ତେବେ ତ ବହୁ ଗବେଷକ ଆଶାଗୁଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର
 ଆଶାର କାରଣ ହେଲା ଯେ ଏହି ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡ ହେଲା ଏକକ-ଉପାଦାନ
 ବିଶିଷ୍ଟ ସେହି ଅଣୁ, ପରମାଣୁ, ପୌଷ୍ଟିକ ଉପାଦାନ ଏ ସବୁ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡକୁ
 ଗଠିଛନ୍ତି । ଅମର ଧର୍ମର ପାଖପଡ଼ିଣାରେ ହେଉ ବା ଆଣ୍ଡ୍ରୋ ମିଡ଼ା ଗ୍ରହାପଥ
 ଭିତରେ ସୁଦୂରନ୍ତରରେ ହେଉ ସେଇ ସମାନ ସମାନ ଉପାଦାନରେ ଏ ସାବୁ
 ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡ ଗଢ଼ା । ଏକଥା ତ ଏବେ ଗବେଷକମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୁମୁଦ
 ବିକଳେ ବସୁ ଯେ ପ୍ରୋଟିନ୍ ଜୀବନ କି ଏକମାତ୍ର ଜୀବନର ରୂପ ନା
 ପ୍ରୋଟିନ୍‌ବିହୀନ ଜୀବନ ତ ସମ୍ଭବ ପାରେ । ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମଣ୍ଡର ଯେଉଁ
 ଅଞ୍ଚଳରେ ଆମେ ରହିଥାଉଁ ସେଠାରେ ବାସ୍ତବିକ ଦୁନିଆର ଆଇନ ଓ
 ସୂଚନାକୁ ବଞ୍ଚିବି କରବାର ଧାରା ମାତିପକ୍ତି ଗୁଡ଼ିକ ଏକାପକାରର ।
 ତେଣୁ ଏହି ଏକତା ବା ସମାନତା ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଗବେଷକଙ୍କ
 ମନରେ ଏହି ଆଶା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଯେ ମହାଜାଗତିକ ସଂଯୋଗରକ୍ଷା
 ଦିଗରେ ଯେତେ ବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଆସୁନା କାହିଁକି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଦୂର
 କରାଯିବ ପାରିବ । ବହୁବିଧ ଗୁଣଗତ ବାଧା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସ୍ତରେ କି
 ଜଣେ ଲୋକ ଆଉ ଜଣେ ଲୋକର କହିବାର ଭାବ ବୁଝିପାରୁଛି । ଏପରି କି
 ଭାଷାର କୌଣସି ମେଳକ ନ ଥାଇ ଠାରୁ, ଭ୍ରମ, ସୃଷ୍ଟି ଓ ନିକ୍ଷାରେ
 କେତେକ ପରିମାଣରେ ଭାବ ଆଦି ନ ପ୍ରଦାନ ହୋଇ ପାରୁଛି । ଅସାଧାରଣ
 ପରାସୀ ସଙ୍କେତାଳି ମାରସେଲ ମାରସିର କେବଳ ଠାରୁ ଓ ସଙ୍କେତରେ
 ଯେଉଁଲି ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ତାହା ତ ସାବଜମାନତାରେ ବିଶ୍ୱାସ
 ହୋଇଛି ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପୁସ୍ତକର ସନ୍ତାନ ତେଣୁ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ଓ ପରସ୍ପର ଶ୍ରବଣ ବିନିମୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଠିକ୍ ସେପରି ଏହି ଶୈକ୍ଷଣିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷକ ମନେ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ବୁଝାମଣା ଓ ଶ୍ରବଣ ବିନିମୟ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ସେମାନଙ୍କର ହାତ, ନାକ, ମୁଣ୍ଡ, ଅନେକ ବା ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ବା ବିଭିନ୍ନ ସଂଖ୍ୟାର ଅସମାନ । ତଥାପି ହେତୁଶକ୍ତିର ପ୍ରଣୀ ବା ଜୀବ ହେଉଛି ଏକ ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସନ୍ତାନ ।

ଯଦି ଶୈକ୍ଷଣିକ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆଶ୍ୱା ବା ଠିକ୍ ହୁଏ ତେବେ ସେହି ଶ୍ରବଣବିନିମୟର ମହାଜାଗତକ ଶ୍ରାବ୍ୟ କିପରି ହେବ ?

ଗଣିତ ହିଁ ହେବ ମୂଳଦୁଆ

ଗଣିତକୁ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଭାଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏହାର ଆଇନ୍ ତ ସାରା ଯୌରଜଗତ ପାଇଁ ଖଟୁଛି । ମଙ୍ଗଳ, ବୁଧ, ଶୁକ୍ର ଓ ଆନ୍ଦ୍ରୋମିଡ଼ା ନିହାରିକାରେ ବି ଖଟୁଛି । “—ବସୁକ୍ତ ବାର ବସୁକ୍ତ” ଯେ ଯୁକ୍ତରେ ପରିଣତ ହେବ ଏହା ସବୁଠି ଠିକ୍ । ସେହି କାରଣରୁ ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟାର ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏକ ମହାଜାଗତକ କଥୋପକଥନ ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଗଣିତହିଁ ବାହନର କର୍ତ୍ତା କରିପାରେ ।

ତେବେ ହ ଏ କଥାରେ ନାନ୍ତି କିଛି ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ବା କମ୍ ଟାଣ ନୁହେଁ । ତେବେ ଶ୍ରବଣର ପ୍ରଫେସର କୋଲମାନ ଆଲେକନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଛନ୍ତି “ଯଦି ଆନ୍ଦ୍ରୋମିଡ଼ା ନିହାରିକାରେ ବେଶ୍ ଜଳୁଥିବା ଯେଉଁମାନେ କଠିଣ ପଦାର୍ଥ ନୁହନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଚରଳ ପଦାର୍ଥ ଓ ଏକ ଚରଳ ବସ୍ତୁମଣ୍ଡଳ ବା ସେଭଳି ମଧ୍ୟମ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ତ ଜ୍ୟାମିତି ବା ପାଣିଗଣିତ ନଥିବ ତେଣୁ ସେମାନେ ଜ୍ୟାମିତିକ ଓ ପାଣି ଗାଣିତିକ ସୂତ୍ରର କୌଣସି ଧାରଣା କରିପାରିବେ ନାହିଁ ତେଣୁ ଏହି ଦୁଇବିଜ୍ଞାନରୁ ଗୁପ୍ତତା ଶ୍ରବଣ ବା ସୂତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରବଣ ବିନିମୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।” ବାସ୍ତବିକ କଥା । ଆମର ପାଞ୍ଚବି ଲକ୍ଷକୋଟି ବାଲି ଜ୍ୟାମିତି ‘ଚରଳ ବାସିନ୍ଦା’ମାନେ

ବୁଝିବେ କାହୁଁ ? ହେଲେ ଗଣିତଜ୍ଞମାନେ ଅଣପାଥିକ, ଅଣ-ଇଉକ୍ଲିଡ୍ ବାସ୍ତବ ଜ୍ୟାମିତିର ଗୋଟାଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ମଳିନା ତଥ୍ୟର କର ନାହାନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଗଣିତ (ଯଥା ଧରାତଳ-ମିତି [Topology] ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ କଥାରେ କୁହା ଯାଇଛି ରବର-ରୂପର ଜ୍ୟାମିତି) ଏବେ ପରିମାଣର ନିରାକାର ଗୁଣ ଚିହ୍ନି ଯେ, ଏହା ଯେ କୌଣସି ଜ୍ୟାମିତିକୁ ବୁଝିପାରିବ ଓ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳ କରିପାରିବ ଯେ କୌଣସି ପାଟିଗଣିତ ବା ଆୟତ୍ତ କର ପାରିବ ଓ ଯେ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ବ୍ୟବହାରକୁ ବ୍ୟବହାରରେ ଆଣିପାରିବ (ଯଥା ଆମର ଏଠାର ଯୁକ୍ତି ଦୁଇ-ଦମିଆ ସତ୍ୟ ବା ମିଥ୍ୟା—କିନ୍ତୁ ଏପରି ବା ପୃଥ୍ବୀ ବା ଗ୍ରହ ଆକାଶରେ ଯେଉଁଠି ତଳଦମିଆ, ଗୁରୁ ଦମିଆ, ଓ ବହୁ-ଦମିଆ ଯୁକ୍ତିବ୍ୟାପୀ ଚଳୁଥିବ । ଯଥା—ଗୋଟିଏ ସିଲିନ୍ଦର ତଳବାଡ଼ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସିଲିନ୍ଦର ତଳବାଡ଼ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ହେଲେ ସିଲିନ୍ଦର ଦୁଇଟି ସଙ୍ଗେତୋ ଭାବେ ସମାନ । ଇଉକ୍ଲିଡ୍ ଜ୍ଞର ଏହି ଜ୍ୟାମିତିକ ଉପପାଦ୍ୟର ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ହୁଏତ ଏହି କଥାଟି ସତ୍ୟ ବା ଏହି କଥାଟି ମିଥ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ବା ଜ୍ୟାମିତି ହୋଇ ପାରେ ଯେଉଁଠି ଏଭଳି ଉପପାଦ୍ୟ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ ! ସେଭଳି ସ୍ଥାନ ଯୁକ୍ତିର ଦୁଇଟି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ତାହାର ଦୁଇଟି ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦୁନିଆର ଯୁକ୍ତି—ବହୁ-ଦମିଆ ଯୁକ୍ତି)

ଆଜିକୁ ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯୋଗଦେଲେ ଲେଉଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁଗନ୍ଧର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ ହୋଇ ନଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଟୈଲୋରମାନେ ଘୃତସ୍ନାନ ଯେ ପୃଥିବୀର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପଡ଼ିଆ ଅଟେ ତେଣି ଯଥା ସାଇକେଲିଆରେ ଗୋଟାଏ ସମକୋଣୀ ସିଲିନ୍ଦର ତଳେଟି ବର୍ଗାକ ବାଡ଼ ତଥ୍ୟର କର ତାକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଲୋକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବେ ଓ ତାହା ଜରିଆରେ ମଙ୍ଗଳ-ଗ୍ରହବାସୀଙ୍କୁ ପୃଥିବୀ-ବାସୀଙ୍କର ଗାଣିତିକ ସଙ୍କେତ ଜଣାଇବେ ଯେ ପୃଥିବୀ ଗ୍ରହରେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଅଛନ୍ତି ।

୧୮୯୭ ମସିହାରେ ଚପିଓକୋରସି ତାଙ୍କର ‘ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରହ ବାସୀଙ୍କ ସହିତ କଥୋପକଥନ ସମ୍ବନ୍ଧ କ’ ନାମକ ଏକ ନିବନ୍ଧରେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ ପୃଥିବୀ ସଙ୍ଗେ ମହା ଜଗତର କଥୋପକଥନ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡେବେ ମଙ୍ଗଳ ପ୍ରତୀକାରୀ ଲେବେ (ଅବଶ୍ୟ ଏବେ ମଙ୍ଗଳପ୍ରତୀକାରୀ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ଅଛି ବେଳି ଗଣ୍ଡର ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି—ଯଦିବି ଶିରୀଷ ଲୁଲୁ) ସେ ଯାହା ଦେଖି ଏଭଳି ସଙ୍କେତ ଦେବ ସଂଖ୍ୟାର ସଙ୍କେତ ଏହାହିଁ ଥିଲା ଉପିତକୋଭର୍ସିକର କଳନା । ବଡ଼ ଗାଣିତକ ଗବେଷକ ଏବେ ଏଇ, ଦୁଇ, ତିନି, ଚାରି, ପାଞ୍ଚ ଆଦି ଗଣିତର ଉନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଖ୍ୟାକୁ ମହାଶୂନ୍ୟକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବା ପକ୍ଷରେ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ନକୂବା ‘ପାଏ’ ସଂଖ୍ୟାକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବାକୁ କହୁଛନ୍ତି । ‘ପାଏ’ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତର ପରିଧି ସହିତ ତାହାର ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧର ଲମ୍ବର ଅନୁପାତ । ଏହା ସାର୍ବତ୍ରିକ ସବୁ ଗଣିତ ଗାଢ଼ ବିଦ୍ୱଜ୍ଜର ବୋଧଗମ୍ୟ । ସେମାନେ ଏହା ଜରିଆରେ କେବଳ ଖବର ବା ସୂଚନାକୁ ଗଣିତର ଅକ୍ଷର ଜରିଆରେ ପଠାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରୁନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଏହା ଜରିଆରେ ମନୁଷ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି, ଗଣିତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନକୁ ବି ମହାଜାଗତିକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଣାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ।

ଲିଜୋଜ (ମହାଜାଗତିକ ଭାଷା)

ଓଲନ୍ଦାଜ ଗଣିତଜ୍ଞ ଡକ୍ଟର ହାନସ୍ ପ୍ରିଭିଜେନ୍ ଆଲ ଗାଣିତକ ଯୁକ୍ତି, ଧାରଣା-ମିତି ଓ ଗଣିତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଣମୁକ୍ତ ସେପର ଜଟିଳ ଗଣିତ ବିଦ୍ୟାରେ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ବିଶେଷଜ୍ଞ । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ‘ଯୁକ୍ତିର ବିଶ୍ୱର ଓ ଗଣିତର ମୂଳଦୁଆ’ ନାମକ ତାଙ୍କର ଅଲେତନା ମାଳିକରେ ସେ ମହାଜାଗତିକ ଭାବ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ ଏକ ଭାଷାର ସନ୍ଧାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହାର ନାମ ସେ ରଖିଛନ୍ତି ଲିଜୋଜ ବା ଲିଜୁଆ କର୍ମମିତ୍ର ବା ମହାଜାଗତିକ ଭାଷା ।

ଲିଜୋଜର ଯୁକ୍ତି ହେଲା ଯେ ବୈଦ୍ୟୁତ୍ତାଣ୍ଡରେ ଯଦି ଗୋଟିଏ ଏକକ କାନୁନ ଅଛି ଓ ସବୁ ପ୍ରକୃତିକ ଶ୍ରେଣୀ ସମାନ ତେବେ ଦୃଶ୍ୟର ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ଜଗତରେ ଥିବା ମନୁଷ୍ୟଭଳି ଜାବ ସହିତ ଭାବ ବିଳମ୍ବ ସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ପାରିବ । ତେବେ ଲିଜୋଜ ହେଉଛି ଏଭଳି ଭାଷା ବା ଭାବ ବିଳମ୍ବ ପ୍ରାପନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱିମ୍ପ ବା ପୋଜନା ଏହା ଛାଡ଼ି ମୁଣ୍ଡିମନ୍ତ ଓ ଶାଶ୍ୱତକ ତେବେ ନୁହେଁ । ତେବେ ବି ଏହି ଭାଷାର

ଶିଶୁଲି ଶିଶୁର ଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ବା ନକ୍ସାର ଚିହ୍ନ ବା ସଙ୍କେତ । ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଶାଶ୍ଵତର ରୂପ ବା ମୂର୍ତ୍ତି ବସ୍ତୁ ସହିତ ମେଲ ଖାଇବା ତରଳର ଯଥା ‘!’ କହିଲେ ଆମେ ବୁଝୁଁ ଛୁ ଛୁ ବା ଧ୍ବଜ୍ଵାଲି । ଅଥବା ବୁଝୁଁ “କେତେ ଅଛୁ ତ କଥା !” ବା ‘ସତେ !’

ଏହି ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ବହିର ପ୍ରଥମରୁ ଉକ୍ତ ଗଣିତଜ୍ଞଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଗଣିତକ ଭାବ ବା ସଂଖ୍ୟା ସବୁ ପ୍ରକାର ‘ମନୁଷ୍ୟବତ୍’ ବା ‘ମନୁଷ୍ୟ ଭଳି’ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଜୀବର ବ୍ୟବହାରୀ ହେବ ଏକଥା କହ୍ନା ନ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଭୂମିକାଟି ଆମର ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷାରେ ଲେଖାଯାଇଛି । ତା’ପରେ ଠାରୁ ଏହାର ଲେଖା ଏଭଳି ହୋଇଛି ଯେ ଏହାକୁ କି ପୃଥ୍ଵୀ କି ମଙ୍ଗଳ କି ଆନ୍ଦ୍ରୋମିଡ଼ା ସବୁ ସ୍ଥାନର ମଣିଷକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାନସିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଜୀବଙ୍କ ଲାଗି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ସଙ୍କେତେ ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଭାଷାରେ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଲିଙ୍ଗୋଲ୍ ସଙ୍କେତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବହୁବାର ଦିଆଯିବ, ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଦିଆଯିବ । ତା’ପରେ ମୂଳ ଶୈଳକୁ ମନୁଷ୍ୟର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ସଙ୍ଗେ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥମେ ମହାଜାଗତିକ ନକ୍ସା ବା ଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ସଙ୍କେତର ନମୁନା ଦେଇ ଏକ ଅଳ୍ପସ୍ଥାୟୀ ଆଲୋକ ପ୍ରାଣ୍ଟ ବା ପିଚ୍ଚୁଳା କମ୍ପା ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିଓର ଗୁଞ୍ଜନ (ବର୍) ଏହାର ନକ୍ସା ବା ଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ବିନ୍ଦୁ (ଡଟ୍) । ତା’ପରେ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଲୋକ ବା ସଂବଦ ଗ୍ରାହକ ବୁଝିବ ଜଣେ କିଏ କଥା ଭାଷା ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏହାପରେ ଆଉ କିନୋଟି ବିନ୍ଦୁ ତା’ପରେ > ‘ଠାରୁ ବଡ଼’ ଚିହ୍ନ ଓ ତା’ପରେ ଆଉ ଦିଗଟା ବିନ୍ଦୁ ...

... > ..

ସେହି > ବୁ.....> .. ପାଞ୍ଚୋଟି ବିନ୍ଦୁ ଓ ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ ମଝିରେ ଦିଆଯାଇଛି ପୁଣି.....> .. ଦଶ ଓ ପାଞ୍ଚୋଟି ବିନ୍ଦୁ ମଝିରେ ଦିଆଯାଇଛି । ତା’ପରେ < ଚିହ୍ନ ଅର୍ଥାତ୍ ‘ଠାରୁ ଛୋଟ’ ଠିକ୍ ସେ ଭଳି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି—

.. < ...

.... <.....

. < . .

ତା'ପରେ ସମାନ ଚିହ୍ନ = ବ୍ୟବହାର କରିଯାଇଛି ।

... = ...

... = ...

..... =

ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠାରେ ଗଣିତଜ୍ଞ ପ୍ରଭାକରଙ୍କ ଗ୍ରହାନ୍ତର ମନୁଷ୍ୟଜନ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ସଙ୍କଳିତ ଗୁଡ଼ିକ ଶିଖାଇଛନ୍ତି । ସେ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଲୋକଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି > ଯେଉଁ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପରେ ଲବିଥିବ ସେହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ହେଉଛି କିନ୍ତୁ ତେଣୁ ତିନୋଟି ଚିହ୍ନ ଦୁଇଟି ଚିହ୍ନ ଠାରୁ କିନ୍ତୁ ଓ ପାଞ୍ଚୋଟି ଚିହ୍ନ ଦୁଇଟି ଚିହ୍ନ ଠାରୁ କିନ୍ତୁ, ବା ଦୁଇଟି ଚିହ୍ନ ତିନୋଟି ଚିହ୍ନ ଠାରୁ ଗୁଣିତ ବା ତିନୋଟି ଚିହ୍ନ ତିନୋଟି ଚିହ୍ନ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଏହା ଫଳରେ >, <, =, ଓ ସଂଖ୍ୟାଗୁଣକର କିଛି ସାନ ଶିଖା ଯାଇଛି ।

ତା ପରେ ସେ ଶିଖାଇଛନ୍ତି $. = 1 \dots = 10 \dots = 100$ ଇତ୍ୟାଦି । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରହାନ୍ତର ଲୋକ (ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଥିଲେ ପୃଥିବୀର ବା ପୃଥିବୀର ହୋଇଥିଲେ ମଙ୍ଗଳର) ଏହି ଗଣିତର ସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିପାରୁଥିବା କିମ୍ବା ଗଲେ ତେଣିକି ପାଟିଗଣିତର ମିଶ୍ରା, ଫେଡ଼, ଗୁଣ, ହର ଇତ୍ୟାଦି ଗୁଣକ ବାହାମାନ ଦେଖାଇ ଏକ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁ ପାରିବ । ଦ୍ୱିତୀୟ ସଙ୍କଳିତ ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ହେବ—

$$1 \times 0 = 0, 0 \times 1 = 0, 1 \times 1 = 1, 0 \times 0 = 0$$

ପାଟିଗଣିତର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଗୁଡ଼ିକ ଶେଷ କରି ଲଙ୍କୋକ୍ତର ରଚୟିତା ଶାନ୍ତିଗଣିତର କାର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହାଫଳରେ ସେ ଏକ ନିରୂପଣ ସଂଖ୍ୟାର ଶ୍ରବଣ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି—

$$a + 100 > a + 10$$

$$a + 11 < a + 100$$

ତା'ପରେ ଶାନ୍ତିଗଣିତ ବ୍ୟବହାର କରି ପ୍ରଭାକରଙ୍କ ଗଣିତରେ ମନୁଷ୍ୟର ରୁଚିତତା ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି—ତୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଶ୍ରବଣ । ତେଣୁ a କ'ଣ ? a ଏକ ଅଜଣା ପରିମାଣ ଏହି ଅଜଣା ପରିମାଣକୁ

ଜାଣିବ କିପରି ? ଏଭଳି ଭାବରେ ସାଜଗଣିତରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି ଓ ସାଜଗଣିତର ଏକ ମୂଳ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଧାରବାହିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଶେଷରେ ଗଣିତର ସାଧାରଣ ଧାରଣା ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏଣିକି ବାଟ ବନ୍ଦ, କାରଣ ଉକ୍ତ ଗଣିତକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ସୂତ୍ର, ଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ଲେଖା ସେତେକ ଲେଖା ଗଣା । ଗଣିତ ଦେଉଛି ଏକ ନିର୍ଗୁଣ ବିଜ୍ଞାନ । ଏହା ଅନୁଷ୍ଠାନ ସଂଖ୍ୟା ବା କ ରଜ କଲମର ସଂଖ୍ୟା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଜଣାଯାଏ । ତେବେ ଏହି କାରଜ କଲମର ସଂଖ୍ୟା ଦେଇ ସିନା ଆମର ଅଜ୍ଞ ବିତ୍ୟାରେ ତରଳ କଥା ଆମର ମନୁଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଖବରକୁ କୁହାଯାଇପାରିବ କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଛକ କଟା ସଂଖ୍ୟାର ଭାଷାରେ ଆମର ଖବରର ତଳଣି, ମାତ୍ରନିୟମ ଓ ଆଚରଣ କଥା କପରି କୁହାଯିବ ? ଗଣିତକ ସୂତ୍ର ଓ ଆଇନ ଗୁଡ଼ିକ ସାରା ବିଶ୍ୱ ପାଇଁ ଏକ ତାହା ନହେଲେ ଏ ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର, ପୃଥିବୀ, ସୌରଜଗତର ସବୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିଗିଡ଼ି ଯାଆନ୍ତା କିନ୍ତୁ ଆଚରଣ, ପାପପୁଣ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତି କି ଆମର ଏହି ଗ୍ରହରେ ଜାଗାଠାରୁ ଜଗାରେ ଅନ୍ତର । ଏପରିକି ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଡେଗର, ଡିଭିଲ୍ ଜାତି ବା ବର୍ଣ୍ଣ ଭିତରେ ଅନ୍ତର !

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ-ଉପନ୍ୟାସରେ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଖବରର ଆଚରଣ, ଅତିଥି ସବୁକାର, ସ୍ୱାଗତ ଭଙ୍ଗୀ, ଭେଟିଦାନ ଇତ୍ୟାଦି ନାନା କଳ୍ପନାର ଆବିର୍ଭାବ ଦେଖାଯାଏ । ‘ମହାକାଶବୁଝ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ସୋଭିଏଟ ବିଜ୍ଞାନ ଉପନ୍ୟାସରେ ଏଭଳି କଳ୍ପନାର କଳ୍ପନାତ୍ମକ ବିବରଣୀ ଦିଆ ଯାଇଛି । ଶୁଦ୍ଧ ଗ୍ରହର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଲେଖାଏଁ କଳା ଆଖି ଓ ସବୁ ଚେଷ୍ଟାଲିଆ ପାଟି । ସେମାନେ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଆଣି ଧରତଳକାରୀ ମହାକାଶବୁଝମାନଙ୍କୁ ଭେଟି ଦେଉଛନ୍ତି । ତୁଷ୍ଟ ନୟନରେ ଆଖି ମିଟିକା ମାରି ମଣ୍ଡିର ମନବର ଡଙ୍ଗାରେ ସେମାନେ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ଇସାରା ଦେଉଛନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ।

କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ବି ହୋଇପାରେ ଯେ ସେହି ଗ୍ରହାନ୍ତର ଖବ ପ୍ରସ୍ତୁତନ, ବର୍ତ୍ତୁଳକାର, ଜଳକାରୀ, ବା ମାଙ୍କଡ଼ିଆ ପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତୋତ୍ତରକାରୀ ବା ଆମେ ଯାହା ଖବ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିଛୁ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଅଭିଭାବିତ ? ବା ହୋଇପାରେ କହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଖବ ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ

ମାତ୍ର ବିଶାଳ ବସ୍ତୁତାପ ଯାହା ସାରା ଗ୍ରହକୁ ଘୋଟି ରହିଛି ! ତେବେ ଏଭଳି ଅଭୂତ ବସ୍ତୁତାପର ମହାଶୂନ୍ୟର ଖବରୁ ଆମେ ଆମର ଆଚରଣ, ଆଚରଣ, ଲବ୍ୟାଦି ବୁଝାଇବୁ କିପରି ?

ଅବଶ୍ୟ ଲଙ୍କୋଲ୍ ଗ୍ରହରେ ଏହି ଆଚରଣ, ଆଚରଣାଦି ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି । ଯଥା ଗଣିତକୃତବ୍ୟୁତ ଆଲୋଚନା ଦେଲେ ‘କ’ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ଥୋଇଛି ‘ଖ’ ତାହାକୁ ଭୁଲ ଗ୍ରହରେ ଜଣିଛି ‘ଗ’ ତାହାକୁ ଠିକ୍ ଗ୍ରହରେ ଜଣିଛି ତେଣୁ ‘ଖ’ର ଦେଉଛି ‘ନିକୃଷ୍ଟ’ ‘ଗ’ର ଦେଉଛି ‘ଉତ୍ତମ’ ଲବ୍ୟାଦି । ଏଭଳି କାର ଚଉଦଟି ଉଦାହରଣ କରିଆରେ ଲଙ୍କୋଲ୍ ଗ୍ରହ, ଆମେ କାହାକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କହିବା କାହାକୁ ନିକୃଷ୍ଟ କହିବା ତାହାର ଉଦାହରଣ ଦେଇଛି । ଯେପରି ବୁଦ୍ଧିମାନ ପ୍ରାଣୀ ସେଥିରୁ ଆମର ଭଲମନ୍ଦ ଧାରଣା ଦୃଢ଼ୀଭାବେ କରି-ପାରିବ । ପୁଣି ଆଚରଣାଦି ଦେଖାଇବା ପାଇଁ—‘କ’ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ଥୋଇଛି ‘ଖ’ ତାହାର ସମାଧାନ କରି ଦେଇଛି ‘ଗ’ ତାହାର ସମାଧାନରେ ଭୁଲ କଲେ ‘ଘ’ ସମାଧାନ କରିଛି କିନ୍ତୁ ବହୁତ ବିଳମ୍ବରେ ଏଠିରେ ସମାଧାନର ମୂଲ୍ୟ ଦେଉଛି ‘ଉତ୍ତମ’ । ‘ଘ’ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାଧାନ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ନୁହେଁ ତେଣୁ ‘ମଝି ମଝିଆ’ ଲବ୍ୟାଦି । ଏଭଳି ଗ୍ରହରେ ଲଙ୍କୋଲ୍ ଭଲମନ୍ଦ ଧାରଣାର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରହର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ପାରିଛି । କାରଣା ବା ଉଦ୍ଗାମି ବିଷୟରେ ଶିଖେଇବାକୁ ଯାଇ ‘କ’ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ଥୋଇଛି ଓ ‘ଖ’କୁ ସମାଧାନ କରିବାକୁ କହିଛି କିନ୍ତୁ ‘ଘ’ ତାହାକୁ ସମାଧାନ କରିଦେଇଛି । ଏଇଠି ‘କ’ କହିଛି ‘ଖରଣ’ କାରଣ ‘ଭ୍ରମକୁ ଯେଉଁ ଛୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଯାଇଛି ତାହା ଭ୍ରମେ ଉତ୍ତର କର । ଅନ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କରନାହିଁ ।’ ଏହାହିଁ ଆଦିକ କାଏଦ ଶିକ୍ଷା।

‘ଆରୁର ବ୍ୟବହାର’ ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଲଙ୍କୋଲ୍ ଗ୍ରହ ‘ପ୍ରମାଣ-କର’ ଧାରଣାଟିକୁ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରାଇଛି । ‘ପ୍ରମାଣକର’ ଅର୍ଥ ଦେଲେ “ଅଧିକ ବା ଉଣା ଗ୍ରହରେ ପ୍ରକୃତ ଲବ୍ୟାଦି ପ୍ରକାଶ କରିବା” ଓ ଏଥିରୁ ‘ଭୁଲବୁଝାମଣା’ ‘ଭୁଲ-ଉଚ୍ଚାରଣ’ ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି । ଏକଥା ବି ସ୍ପଷ୍ଟର ଦିଆ ଯାଇଛି ଯେ “ଗ୍ରହକ କୌଣସି

ଗୋଟିଏ ସୂଚନାସ୍ଥ ଉପସଂହାର କରିପାରେ ଯେ ଜଣେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଜାଣେ କିନ୍ତୁ କହିବାକୁ ଲଜ୍ଜା କରୁନାହିଁ ।”

‘ଆରୁର ବ୍ୟବହାର’ ପରିଚ୍ଛେଦରେ କହିବା ଲୋକଠାରୁ ଯାତାୟତ କରୁଥିବା, ଲଜ୍ଜା କରୁଥିବା ଓ ଦେଖୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି ହୋଇ ପାରେ ଏଭଳି ଧାରଣା ଦିଆଯାଇଛି । ଖବରକୁ ମନୁଷ୍ୟଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଖବର ଲଜ୍ଜାକରେ କିନ୍ତୁ କହିପାରେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ହିଁ କହିପାରେ । ପୃଥିବୀରେ ଭବିଷ୍ୟତ କୋଟି କଥା, କହି ପାରୁଥିବା ଖବର ଅଛନ୍ତି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭରେ ଲିଙ୍ଗୋର୍ତ୍ତର ରଚୟିତା ପ୍ରିଭ୍-ଡେ଼଼ଜାଲ ଲେଖିଛନ୍ତି “ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ‘ହୋମ୍’ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ଭୁତ ବ ହୋଇପାରନ୍ତି । ଆମେ ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତାର ଲେଖିଛୁ ଯାହା ହେଲା କାଲ ।” ମନୁଷ୍ୟ ରେଖିର ସିପୁ କଲାପ ଯେଉଁ ମୌଳିକ ଶାଶ୍ଵତ ଆଇନ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ତାହା ବ ସେ ଶିଖାଇଛନ୍ତି । ଯଥା “ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଜଣେ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।” “ଯଦି ଗୋଟିଏ ଜନସ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଆଏ ତେବେ ଜଣେ ମଣିଷ ତାକୁ ଟେକି ନେଇ ପାରେ ନାହିଁ ତେବେ ଅନେକ ଲୋକ ଫିଶି ଟେକି ନେଇ ପାରନ୍ତି ।” କୌଣସି ବସ୍ତୁର ସନତା ଓ ଗତିକୁ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ବ୍ୟବହାରକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଆରୁର ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାର ଆଇନ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵତଃସିଦ୍ଧ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣାଯାଇଛି । ମା ଓ ବାପକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ବୁଝାଇ ଦିଆ-ଯାଇଛି “ମଣିଷର ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷର ଦେହର ଅସ୍ତିତ୍ଵ ଥାଏ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ କେତେକ ଜୀବଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସତ୍ୟ ।”

“ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସ୍ତିତ୍ଵ ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ଦେହ ମାର ଦେହର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ହିସାବରେ ଥାଏ ।” ଏଠାରେ ପ୍ରିଭ୍-ଡେ଼ଜଲ୍-ଆଲ ଖବର ବିଜ୍ଞାନର ଆଇନ ଓ ପ୍ରାଥମିକ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ଆଇନ ଯେଉଁଠିକ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଶିଖିଛନ୍ତି ତାହାକୁ ବୁଝାଇଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଆଲୋଚନା ଶେଷରେ ପ୍ରିଭ୍-ଡେ଼ଜଲ୍ ଆପେକ୍ଷିକ ଚକ୍ରର ମୌଳିକ ସୂତ୍ରକୁ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଶେଷରେ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନଙ୍କର ବିଖ୍ୟାତ ସୂତ୍ର $E = mc^2$ ବୁଝାଇଛନ୍ତି ।

ତେବେ ଲିଙ୍ଗୋଜର ଶିକ୍ଷା ସମାପ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ତେବେ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ସରିଛି । ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡରେ ପ୍ରିୟଦେବୀଙ୍କ ବସ୍ତ୍ର, ଶରୀର ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ବ୍ୟବହାର ବିଷୟରେ ଆହୁରି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରୁଛନ୍ତି ।

ମହାଜାଗତକ ଭାଇ, ନମସ୍କାର !

ମନୁଷ୍ୟ ପୃଥିବୀ ବାହାର ଗ୍ରହ ଓ ଗ୍ରହାନ୍ତରମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ସୃଷ୍ଟ ହୋଇ ବଳମୟ ପାଇଁ ଏକ ମହାନ ଚିତ୍ତକ ଶକ୍ତି ଲାଭେ । ଲିଙ୍ଗୋଜ୍ଞ ଏହି ଶକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ । ଏହା ଅଣ-ପୃଥିବୀ ଭାବ ବଳମୟ ସ୍ତେଶରେ ଏକ ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ଓ ଆଲୋଚନା । ହେଲେପାରେ ଯେ ଶକ୍ତିର ମହାଶୂନ୍ୟରୁ ଆମେ ପଥ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦଳାବଦ୍ଧ ସଙ୍କେତ ପାଇ ଓ ତାହା ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାୟ ନିଶ୍ଚିତ ହେଉଁ ଯେ ଏହି ସଙ୍କେତ ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣରୁ ନୁହେଁ ଏହା କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟଭଳି ଜୀବର ସଙ୍କେତ ତେବେ ସେହି ସଙ୍କେତର ଅନୁସରଣ କରି ଆମେ ଲିଙ୍ଗୋଜ୍ଞ ବା ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ମାଜିତ ମହାଜାଗତକ ଶକ୍ତିରେ ଭାବ ବଳମୟ କରିପାରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବୁ ।

ଆପଣା ବହିର ମୁଖବନ୍ଧରେ ପ୍ରିୟଦେବୀଙ୍କ ଏକଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ ଯେ ଆଜର ମଣିଷ ସୃଷ୍ଟିର ସମାନ ବ୍ୟାପୀ ଲଭୁଥିବା ଜୀବ କେବଳ ତାଙ୍କର ଲିଙ୍ଗୋଜ୍ଞ ସଙ୍କେତ ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ । ଆମର ମନୁଷ୍ୟ ଠାରୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରଭର ବୁଦ୍ଧିବାଳୀ ଜୀବ ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗୋଜ୍ଞ କାମ ଦେବ ନାହିଁ । ତାହା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାବ ବଳମୟ ମାଧ୍ୟମ ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ତେବେ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଯିଏ ବା ଏହି ଶକ୍ତି ତଥାକ୍ତି କରୁ ସେ ଜଣେ ଗାଣିତିକ ଯୁକ୍ତିବଦ୍ଧ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥିବ । ତାଙ୍କର ଗଣିତ ଛିଡା ସଙ୍କେତର ଭିନ୍ନପ୍ରଭରେ ବ୍ୟବହାର ଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାକୃତିକ ଚିହ୍ନ-ରୂପରେ ସବୁଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦଳାବଦ୍ଧ ଯାହା ଆମର ନିଜଦ୍ଵାରା ବ୍ୟବହାରରେ ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ ତାହା ମନୁଷ୍ୟର ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିୟାନ୍ତ୍ରଣରେ ଓ ତା'ର ମହାଜାଗତକ ରୂପରେ ସଫାଯୁକ୍ତ ହେବ ।

ଅନ୍ୟ ଲୋକରେ ଥିବା ଜୀବ ସୃଷ୍ଟିର ଭାବ ବଳମୟ ସୃଷ୍ଟି ବ୍ୟାପାର ନୁହେଁ । ତଥାପି ସେହି ବ୍ୟାପାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ଠିକ୍

ଯେପରି ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଭାବ ବିନିମୟ ବ୍ୟାପାରର ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରିଛି । ଆମର ଗୁପ୍ତାପଣ ଆମର ତାରକା ରଙ୍ଗର ଘର । ପୃଥିବୀର ଲୋକେ ଯେତେ ଏକ ଗ୍ରହର ସନ୍ତାନ, ଓ ସେମାନେ ଯେଉଁ ବିପୁଳ ସଂଖ୍ୟକ ବସାରେ କଥା କହନ୍ତି ତାହାକୁ ପରସ୍ପର ବୁଝିବାର କାଟି କାଟାରି ପାରିଛି, ଠିକ୍ ସେପରି ଆମର ଗୁପ୍ତାପଣରେ ବାସ କରୁଥିବା ସବୁଜବାନ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଜୀବଙ୍କର ଭାଷା ବୁଝିବା ପାଇଁ କିଛି ନା କିଛି ଗୋଟାଏ ଉପାୟ କାହାରିକ ଥିଁ କାହାରିକ, କାରଣ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀଭାବର ସନ୍ତାନ ।

ମନୁଷ୍ୟ ସମଜର ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନର ବାହନ ଭିତରେ ଠାର, ଇସ୍ତଃସ୍ତ, ଲଜିତ, ବାଜା ବଜାଜବା, ସୁର ସୁର ଓ ଫିସ ଫିସ କଥା, ଟ୍ରାଫିକ୍ ସଙ୍କେତ, ସଡ଼କ ସଙ୍କେତ, ମୁଖର ଭାଷା, ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମର ବ୍ୟବହାର ବା ହାବ ଭାବ ର ଭାଷା, ଯନ୍ତ୍ରର ଭାଷା, ସଂଖ୍ୟାର ଭାଷା, ପ୍ରୋଗ୍ରାମ, ଆଲଗୋରିଥ୍ମ୍ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ଆସି ଯାଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଭାବ ବିନିମୟ ପଦ୍ଧତି ନିମନ୍ତାୟତା, ସାବଜନନତା ଓ ସୁଦକ୍ଷତାରେ ଆମର ନିଜଜନିଆ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଭାଷାକୁ କଳିଯାଇ ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏହାକୁ ଏବେ କଥାରେ ଏହି ବହିରେ କୁହାଯାଇଛି । ଏଠାରେ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଗୁପ୍ତାପଣ ଯାହା, ଏହାର ଅନୁସନ୍ଧାନର ସେକେଠାକ ଚେଷ୍ଟି ଓ ଏହି “ବିପ୍ଳବ ଠାରୁ ବିପ୍ଳବ”ର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି ।

ରହସ୍ୟର କିଛି ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହୋଇଛି । ତଥାପି ଭାଷା ସମ୍ମୁଖରେ ଆମେ ଅକାଳ୍ ବିପ୍ଳବରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଉଁ । ଏହାର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଫଳରେ ଆମର ମାତୃ ଭାଷା ଆମର ଆତ୍ମର ସ୍ଥିତି ହୋଇଛି । ଏହାର ସମ୍ମୁଖ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଆମକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଛି ଓ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଭାଷା ଶିଖିବାକୁ ଆମର ଅଭିଳାଷ ନ ହେଲେ ବ କୌତୁହଳ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ କରିଛି ।